

KONDA

KASIM'22 BAROMETRESİ

136

Siyasal ve Toplumsal Araştırmalar Dizisi

KONDA **KASIM'22 BAROMETRESİ**

Siyasal ve Toplumsal Araştırmalar Dizisi

Siyasi Tercihler
Ekonomik Durum Algısı ve Geçim Planları
Enflasyon Algısı
Türkiye'de Gelir Dağılımı, Yoksulluk ve Maddi Yoksunluk
Moral Endeksi

İstanbul, 30.11.2022

Sayın Abonemiz,

KONDA BAROMETRESİ'nin 136'ıncısı olan Kasım'22 Raporu'nu sunuyorum.

5-6 Kasım 2022 tarihlerinde 3641 kişiyle hanelerinde yüz yüze görüşerek gerçekleştirdiğimiz araştırmaya dayanan raporumuzda siyasi tercihlere dair bulgularımızda dikkati çeken noktaları şöyle sıralamak mümkün:

- ✓ Seçime katılma oranının yüzde 85 mertebesinde olacağı anlaşılıyor.
- ✓ Sözlü cevaplarda üçte biri mertebesinde seçmen hâlâ kararsız ya da oy kullanmayacağını söylüyor olsa da işaretlenen cevaplara bakıldığında gerçekten kararsız olanların yüzde 15 mertebesinde olduğu anlaşılıyor.
- ✓ Kendini gizleyen, sözlü cevaplarda kararsız olduğunu söyleyen seçmenin işaretlediği tercihlere bakıldığında iktidar ya da muhalefet blokunun özel bir ağırlığı, gizlenme çabasında olduğu gözlenmiyor.
- ✓ İktidar veya Altılı Masa bloklarının birbirlerinden ayrıştığı, bir tarafın giderek diğerinden koptuğu görülüyor. Çok küçük bir farkla muhalefet bloku önde olsa da seçimin gidişatının geri dönülmez biçimde şekillendiğini henüz söyleyebilmek mümkün görünmüyor.
- ✓ İki büyük blok, seçimde bir kopuş üretmediği için ittifaklar dışında olan bazı partilerin seçmenin dikkatini çektiği, değişim olmaz ise bu partilerin yüzde 5-8 aralığında bir oya ulaşmaları mümkün görülüyor.
- ✓ HDP'nin öncülük ettiği ittifakın hâlâ seçim ve sonrası için anahtar konumda olduğu görülüyor.
- ✓ Seçmenin gidişattan rahatsız olduğu ama hâlâ büyük bir bloklar arası geçişten daha çok, hareketin bloklar içinde olduğu durum bir süredir gözlemlendiği gibi sürüyor.

Öte yandan seçmenin yüzde 62'si Erdoğan kazanırsa ülke için olumsuz olacağı kanaatini korurken yalnızca yüzde 31 oranındaki seçmen Erdoğan'ın kazanacağından emin görülüyor. Yüzde 80 oranındaki seçmen, ekonominin gidişatı ve kendi hayatındaki ekonomik zorlukların nedeni olarak iktidarın politikalarını sorumlu görüyor. Yüzde 20'si kendini yoksul olarak tanımlıyor, yüzde 38'i normal harcamalarını da kısarak hayatını sürdürmeye çalışıyor, her 10 kişiden 7'si beklenmedik bir harcamayı karşılamakta tereddütlü, her 10 kişiden 8'i evden uzakta bir haftalık tatil yapamayacağını söylüyor.

Bu ayın teması olarak ele aldığımız "gelir dağılımı ve yoksulluk" veri ve bulgularına göre, kişi başı medyan gelirin yüzde 50'sini eşik kabul ettiğimizde, 2022 yılı itibarıyla Türkiye'de görelî yoksulluk oranını yüzde 16,7 olarak hesaplıyoruz. Bu oran geride bıraktığımız 2 yıl içinde yükselmiş görülüyor. Kasım'22 itibarıyla güncel maddî yoksulluk oranını yüzde 55 seviyesinde ölçüyoruz.

Tüm veriler seçmenin giderek yoksullaştığını, durumdan iktidarı sorumlu olarak gördüğünü ama hâlâ muhalefete doğru da kayda değer bir kayışın olmadığını gösteriyor. Bir bakıma seçmen, muhalefetin aklını, gönlünü ve oyunu kazanması için psikolojik bir alan açıyor ama henüz muhalefet bu alanda ağırlığı ele geçireceği siyaseti üretebilmiş görünmüyor.

Nitekim sayısal verilere baktığımızda Ak Parti ve MHP oylarının toplamı söylenende yüzde 41,9 iken, işaretlenende yüzde 40,4 oranında. CHP ve İyi Parti oylarının toplamı ise söylenende yüzde 41, işaretlenende yüzde 40,8 oranında. Esas fark işaretlenende diğer partilerin oyunun artması. HDP oyları ise söylenende yüzde 11,6 iken, işaretlenende yüzde 10,3 oranında seyrediyor. Söylenende yüzde 5,4 olan diğer partilerin oyu, işaretlenende yüzde 8,5'e yükseliyor.

"Kemal Kılıçdaroğlu ve Recep Tayyip Erdoğan arasında yapılacak bir Cumhurbaşkanlığı seçiminde hangisine oy verirsiniz?" sorusunu sordüğümüzde görüştüğümüz kişilerin yüzde 37'si Erdoğan, yüzde 35'i Kılıçdaroğlu diyor ama işaretlemelerini istediğimizde Erdoğan'ı yüzde 37, Kılıçdaroğlu'nu yüzde 38 oranındaki seçmen işaretliyor. Cumhurbaşkanlığı için de tercihlerde bir adaydan yana bir kopuş henüz görülüyor.

Anlaşılan o ki seçmen de bizler de bir süre daha gidişatı gözleyecek ve heyecanla bekleyeceğiz.

Kasım Barometresi webinarını 5 Aralık 2022 Pazartesi günü 15.00'te yapacağız.

Yine bir yılı geride bırakmaya yaklaştığımız şu günlerde Ocak ayından itibaren KONDA Barometresi'nin 14. yaşına gireceğini gururla hatırlatmalıyım. Hem küresel hem yerel, hem ekonomik hem siyasal dinamikleri, belirsizliği ve karmaşıklığıyla heyecanlı geçeceği anlaşılan gelen yılı, toplumun nasıl yaşayacağına dair veri ve bulgularımızla izleme sürecinize eşlik etmekten mutlu olacağız. Yeni yıl sözleşme öneri dosyalarımızı gelecek hafta sizlere ulaştıracağımızı haber vermek isterim.

Raporumuzun iş ve karar süreçlerinize yararlı olacağını umuyor, başarılı ve sağlıklı günler diliyorum.

Sevgi ve saygılarımla,

Bekir Ağırdir

Bu raporun KONDA Barometresi abonelik sözleşmesinin gizlilik maddeleri gereği kurumsal kullanım dışında dağıtılmaması ve yayılmaması gereklidir.

İÇİNDEKİLER

1. YÖNETİCİ ÖZETİ.....	5
2. SİYASİ TERCİHLER.....	9
2.1. Bugün Seçim Olsa.....	9
2.2. Erdoğan mı Kılıçdaroğlu mu?.....	16
2.3. Erdoğan'ın Karnesi	21
2.4. Erdoğan Kazanırsa Olumlu mu Olur Olumsuz mu?	23
2.5. Erdoğan'ın Karşısına Kim Çıksa Kazanır?	23
2.6. Kalabalıkların Aklı: Cumhurbaşkanlığı Oyu Tahminleri.....	27
3. EKONOMİK DURUM ALGISI VE GEÇİM PLANLARI	31
3.1. Hükümetin Ekonomi Politikaları	31
3.2. Sınıfsal Konum Algısı	40
3.3. Sahiplikler	45
3.4. Geçim İçin Planlar.....	47
4. ENFLASYON ALGISI	53
4.1. Geçtiğimiz Yıl İçin Enflasyon Algısı	53
4.2. Gelecek Yıl İçin Enflasyon Algısı.....	58
5. TÜRKİYE'DE GELİR DAĞILIMI, YOKSULLUK VE MADDİ YOKSUNLUK	63
5.1. Türkiye'de Gelir Dağılımı (2014-2022).....	63
5.2. Türkiye'de Görelî Yoksulluk (2014-2022)	71
5.3. Türkiye'de Maddî Yoksunluk.....	73
5.4. Değerlendirme	95
6. MORAL ENDEKSİ.....	97
7. GÜNDEM AJANDASI.....	107
8. ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ.....	109
8.1. Araştırmanın Genel Tanımı	109
8.2. Örneklem	109
9. TÜM CEVAP DAĞILIMLARI	111
9.1. Deneklerin Profili	111
9.2. Güncel Siyaset	115
9.3. Ekonomik Durum Algısı.....	116
9.4. Türkiye'de Gelir Dağılımı, Yoksulluk ve Maddî Yoksunluk	116

9.5. Moral Endeksi	118
10. TERİMLER SÖZLÜĞÜ	119
10.1. Terimlerin Kaynağı Olan Soru ve Veriler	120

1. YÖNETİCİ ÖZETİ

5-6 Kasım 2022 tarihlerinde 3641 kişiyle hanelerinde yüz yüze görüşerek gerçekleştirdiğimiz KONDA Barometresi'nin 136. araştırmasının bulgularını sunuyoruz.

Bu ayki araştırmamızın teması: Gelir Dağılımı, Yoksulluk ve Maddi Yoksunluk.

Bu ayki araştırmamızın tema bölümünde Türkiye'de gelir dağılımı ile yoksulluk ve maddi yoksunluk ölçümleri gerçekleştirdik. Maddi yoksunluk ölçümü için görüştüğümüz kişilere, evrensel olarak kabul edilen maddi yoksunluk ölçümü sorularını sorduk. Gelir dağılımı ve göreceli yoksulluk ölçümleri içinse 2014-2022 yılları arası KONDA Barometresi verileri üzerinde veri madenciliği yöntemiyle çalıştık.

Siyasi Tercihler

Siyasi tercihlerde son 3 aydır büyük değişimler yok, halen yüzde 22,7 kararsız.

Son 3 aydır siyasi tercihler küçük farklar dışında değişmiyor. Doğrudan tercihlerde Ak Parti'nin oyu yüzde 23,9, MHP yüzde 5,8 oranında. CHP diyenler yüzde 17,2, HDP diyenler yüzde 8,2, İyi Parti diyenlerse yüzde 11,8. Kararsızlar dağıldığında, Ak Parti yüzde 33,7, MHP yüzde 8,2 oy alıyor. CHP'nin oyu yüzde 24,3, HDP'nin oyu yüzde 11,6, İyi Parti'nin oyu 16,7 seviyesine geliyor.

Pusulada kararsızların oranı yarı yarıya azalıyor.

Görüştüğümüz kişilere pusula verip oy tercihlerini işaretlemelerini istediğimizde kararsızların oranı yarı yarıya azalıyor. Son 3 aydaki pusula oyundaki değişim eğilimiye ittifaklar içinde gerçekleşiyor. Cumhuriyet İttifakı'nın oyu yüzde 37-40; CHP ve İyi Parti toplamı ise yüzde 39-42 bandında hareket ediyor.

Söylenen ve işaretlenen oy tercihlerindeki fark...

Pusulada işaretlenen oy tercihi ile anketöre söylenen oy tercihi arasında oluşan fark yine diğer partilerdeki yükselmeye işaret ediyor. Söylenende yüzde 5,4 olan diğer partilerin oyu işaretlenende yüzde 8,5'e yükseliyor. Ak Parti ve CHP'nin oyları işaretlenende azalırken MHP ve İyi Parti'nin oyları artıyor. Bununla beraber ittifaklar arası dengeler de değişmiyor.

Erdoğan'ın karnesi stabil: 5 üzerinden 2,6.

Erdoğan'ın karnesini bu ay da 2,6 seviyesinde ölçüyoruz. Son 3 aydır bu puan aynı seviyedeki varlığını koruyor. Bu aynı zamanda Erdoğan değerlendirmesindeki negatif yönlü değişimin son 3 aydır görülmediğini de gösteriyor.

Yüzde 62, Erdoğan kazanırsa olumsuz olur demeye devam ediyor.

Şubat'21 tarihinden bu yana önümüzdeki Cumhurbaşkanlığı seçimini Recep Tayyip Erdoğan'ın kazanmasının olumlu mu olumsuz mu olacağını soruyoruz. Bu soruya üç aydır benzer oranlarda yanıt veriliyor. Toplumun yüzde 62'si Erdoğan'ın kazanmasının olumsuz olacağını düşünüyor.

“Erdoğan’ın karşısına kim çıkarsa çıksın kazanamaz,” diyenlerin oranı yüzde 31.

Bu ay görüştüğümüz kişilere, “Sizce Cumhurbaşkanlığı seçiminde Tayyip Erdoğan’ın karşısına aday olarak kim / kimler çıksa kazanabilir?” sorusunu da sorduk. Görüştüğümüz kişilerin yüzde 31’i Erdoğan karşısında kimsenin kazanamayacağını söyledi. Erdoğan’ın karşısında en favori görülen isim Mansur Yavaş; Temmuz’22 tarihinden bugüne halk nezdindeki kazanma ihtimali en çok artan kişi ise Kemal Kılıçdaroğlu.

Kalabalıkların Akli: Cumhurbaşkanlığı Oyu Tahminleri

Bu ayki araştırmamızda, görüştüğümüz kişilere Recep Tayyip Erdoğan’ın ve Kemal Kılıçdaroğlu’nun aday olması durumunda ne kadar oy alacaklarını sorduk. Toplumda Erdoğan’ın alacağı oy yüzde 47, Kılıçdaroğlu’nun alacağı oy yüzde 36 olarak tahmin ediliyor. Kalabalıkların akli metodu ile yaptığımız bu ölçümü Millet İttifakı’nın adayı belli olduğunda tekrarlamak daha doğru sonuç üretecektir.

Ekonomik Durum Algısı

Her 5 kişiden 4’ü hükümetin politikalarının ülke ekonomisini olumsuz etkilediğini düşünüyor.

“Son bir yılda hükümetin politikaları ülke ekonomisini nasıl etkiledi?” sorusunu sorduğumuzda, her 5 kişiden 4’ü “olumsuz” yanıtını veriyor. Bu oran, 2015’ten bu yana ölçtüğümüz en yüksek seviyede. İktidar bloku seçmeni de bu soruya “olumsuz” yanıtı verme eğilimine kaymış görünüyor.

Kendini yoksul olarak tanımlama eğilimi yükselmiş.

Bu ay, sınıfsal konum algısını bir kez daha ele aldık. 2015-2018 arası yüzde 9-12 bandında olan kendini yoksul olarak tanımlayanların oranının bu ay yüzde 20’ye ulaştığını gördük.

Her 5 kişiden 2’si geçirmek için ek iş yapmayı düşünüyor.

Geçirmek için planlarını sorduğumuzda toplumun yüzde 38’i “harcamaları kısmak” yanıtını veriyor. İkinci sıradaysa yüzde 19 oranıyla “ek iş yapmak” geliyor ve bu son 2 yılda yükselme eğilimi de göstermiş. Çalışan kesimdeyse bu oran yüzde 29 oluyor.

Enflasyon Algısı

Toplum genelinde geçmiş yıldan çok, gelecek yıla dair enflasyon algısı belirli.

Bir yıl önce 100 lira ödenen şey için bu yıl ne kadar ödendiğini ve bu yıl 100 lira ödenen bir şey için gelecek yıl ne kadar ödeneceğini sorduğumuzda, toplum genelinde bir eğilim ortaya çıkıyor. Toplumun gelecek yıla dair enflasyon beklentisi daha belirli ve yüksek bir seviyede.

Ayın Teması: Türkiye’de Gelir Dağılımı, Yoksulluk ve Maddi Yoksunluk

Gelir dağılımı, yoksulluk ve maddi yoksunluk ölçümü...

Bu ayki araştırmamızın tema bölümünde Türkiye’de gelir dağılımını değerlendirebilmek için yüzde paylar analizi ile gelir bölüşümü hesaplamaları ile görelî yoksulluk ve maddi yoksunluk ölçümleri gerçekleştirdik. Maddi yoksunluk durumunun detaylı bir analizini raporumuzda sunduk.

2022 yılı itibarıyla en yüksek gelir grubunun toplam gelirden aldığı pay yüzde 50,1.

Toplumu yüzde 20'lik dilimlere ayırdığımızda, en yüksek gelir grubunu temsil eden yüzde 20'lik dilimin toplam gelirden aldığı payın yüzde 50,1 seviyesinde olduğunu görüyoruz. En düşük gelir grubunun toplam gelirden aldığı payı yüzde 5,2 olarak hesaplıyoruz.

Orta sınıfların gelirden aldığı pay, aşağı ve yukarı yönlü olarak daha hızlı değişiyor.

Türkiye'de gelir dağılımını Lorenz eğrisinin değişim yönü üzerinden incelediğimizde, daha çok orta sınıfların gelirinin daralıp genişlediğini görüyoruz. Bir başka deyişle, en alt ve en üst dilimlerin yıllar içinde toplam gelirden aldıkları pay, orta sınıflara göre daha az değişiyor.

Kürtler, Dindar Muhafazakârlar ve lise altı eğitimlilerde 1. dilimde yer alanlar daha çok.

KONDA Barometresi'nin sosyo-demografik açıdan gelir dağılımını inceleme fırsatı sunması ile yüzde 20'lik dilimlerin demografik kümelerde nasıl değiştiğini inceleyebiliyoruz. Buna göre, Kürtlerde, HDP'lilerde, Dindar Muhafazakârlarda ve lise altı eğitimlilerde 1. gelir diliminin daha ağırlıklı olduğunu görüyoruz.

2022 yılı itibarıyla görelî yoksulluk oranı yüzde 16,7 olarak hesaplanıyor.

Kişi başı medyan gelirin yüzde 50'sini eşik kabul ettiğimizde, 2022 yılı itibarıyla Türkiye'de görelî yoksulluk oranını yüzde 16,7 olarak hesaplıyoruz. Bu oran geride bıraktığımız 2 yıl içinde yükselmiş görünüyor.

Türkiye'de güncel maddî yoksunluk oranı: Yüzde 55.

Türkiye'de Kasım'22 itibarıyla güncel maddî yoksunluk oranını yüzde 55 seviyesinde ölçüyoruz. Metropolleşme ve eğitim seviyesinin yükselmesiyle maddî yoksunluk azalıyor. Kalabalık hanelerde daha çok maddî yoksun bulunuyor.

Her 10 kişiden 7'si beklemediği, ani bir harcamayı karşılayamayacağını düşünüyor.

Maddî yoksunluk ölçütlerine daha yakından baktığımızda, her 10 kişiden 7'sinin beklenmedik bir harcamayı karşılamakta tereddüt yaşadığını görüyoruz. Her 10 kişiden 8'i evden uzakta bir haftalık tatil yapamayacağını söylüyor. Görüştüğümüz kişilerin yarısıysa kış aylarında evini ısıtamayacağını düşünüyor.

Toplumun yüzde 58'i faturalarını öderken zorluk yaşıyor.

Toplumun yüzde 58'i faturalarını öderken zorlandığını söylüyor. Toplumun yüzde 54'ü mutfak harcamalarında, yüzde 32'si kredi kartı borcunu ödemelerinde zorluk yaşadığını söylerken, herhangi bir ödeme zorluğu yaşamadığını söyleyenlerin oranı yalnızca yüzde 13 seviyesinde bulunuyor.

Moral Endeksi

Geçim durumu stabil durumunu sürdürüyor: Her 2 kişiden 1'i kıt kanaat geçiniyor.

Toplum genelinde geçinebilme durumunda stabil durum varlığını sürdürüyor. Halen kıt kanaat geçinenler ağırlığını koruyor. Her 2 kişiden 1'i kıt kanaat geçiniyor. Her 2 kişiden 1'i geçinemeyip borca girdiğini söylüyor.

Kriz beklentisi: İktidar ve muhalefet yanlılarının değişen kriz beklentileri...

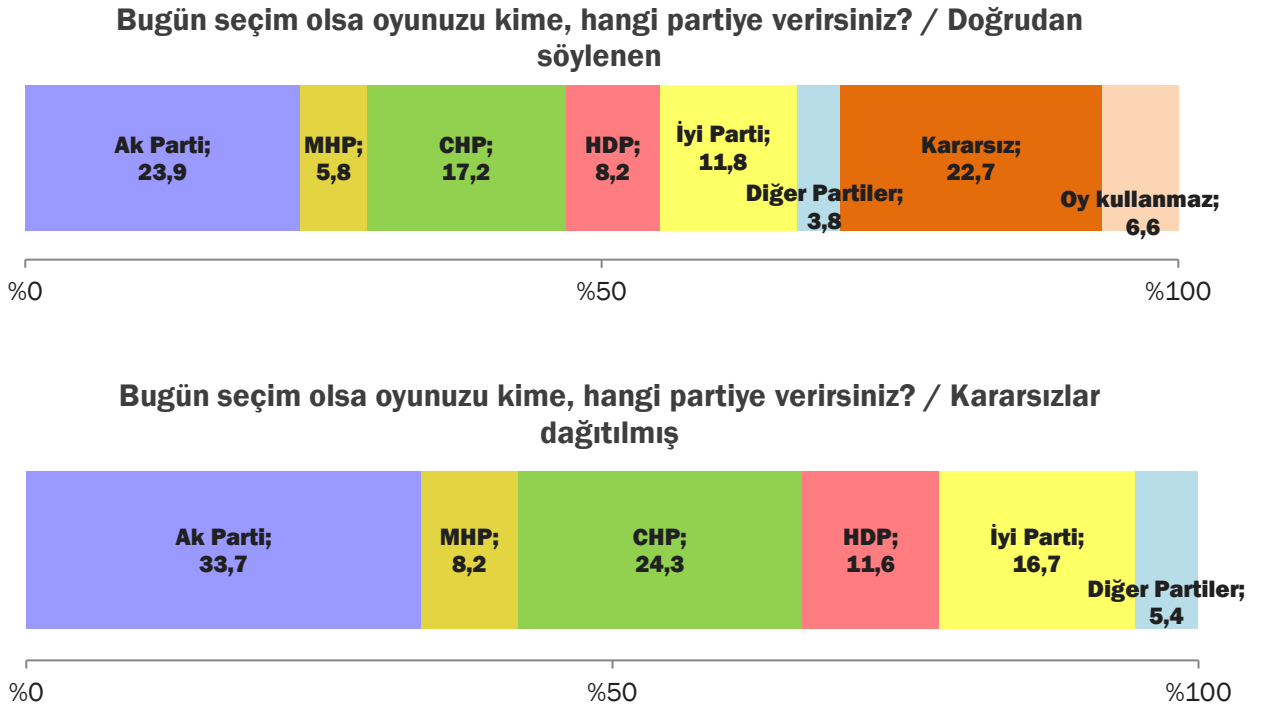
Bu ay ekonomik kriz beklentisini yüzde 72, kendi hayatında ekonomik zorluk beklentisini yüzde 73 düzeyinde ölçtük. Aradaki bu farkı anlamlandırmak için aylar içinde iki beklenti arasındaki puan farkını hesapladık ve iktidar bloku seçmenin daha çok kendi hayatında, muhalif seçmenin daha çok ülkede ekonomik zorluk beklediğini gördük.

2. SİYASİ TERCİHLER

2.1. Bugün Seçim Olsa...

5-6 Kasım tarihlerinde 3641 kişi ile görüşerek gerçekleştirdiğimiz 136. KONDA Barometresi araştırmasının siyasi bulgularındaki tabloda, bir önceki ay bulgularına tümüyle benzer bir oy dağılımı örüntüsünün devam ettiği gözlenmektedir. Bulguların analizine geçmeden önce bu araştırma sahasının İstiklal Caddesi'nde yaşanan bombalı saldırıdan önce yapıldığını hatırlatmak isteriz.

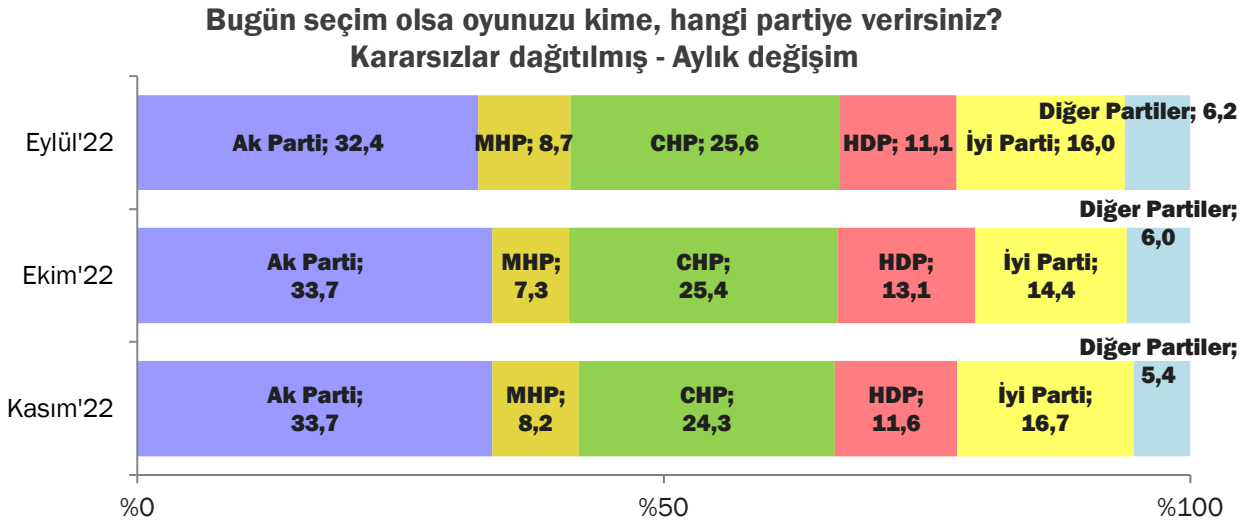
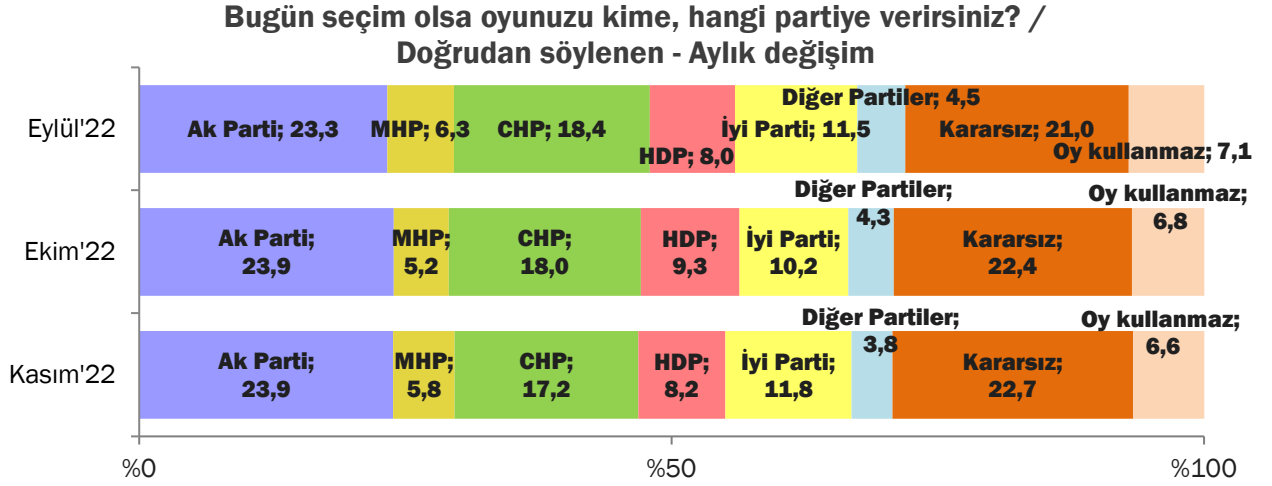
Kasım'22 Barometresi için, "Bugün seçim olsa oyunuzu kime, hangi partiye verirsiniz?" geleneksel sorusuna aldığımız cevapların dağılımı şu şekilde:

- Doğrudan söylenende Ak Parti'ye oy vereceğini söyleyenler yüzde 23,9; MHP diyenler yüzde 5,8; CHP diyenler yüzde 17,2; HDP diyenler yüzde 8,2; İyi Parti diyenler yüzde 11,8; diğer partiler diyenler ise yüzde 3,8. Bunun yanında oy verme konusunda kararsız olanların oranı yüzde 22,7; oy kullanmayacakların oranı yüzde 6,6 olarak ölçülüyor.
- Kararsızları oransal olarak dağıttığımızda Ak Parti yüzde 33,7; MHP yüzde 8,2; CHP yüzde 24,3; HDP yüzde 11,6; İyi Parti yüzde 16,7, diğer partiler ise yüzde 5,4'lük bir büyüklüğe erişiyorlar.

Son üç ayın bulgularına birlikte baktığımızda ise:

- Kararsızların dağıtıldığı tablodan baktığımızda Ak Parti'nin oyunun geçen aya göre aynı kaldığını, MHP'nin oyunun ise arttığını görüyoruz. Cumhur İttifakı olarak düşündüğümüzde ise son üç aydır yüzde 41-42 bandında hareket ettiklerini görüyoruz.
- CHP'nin oyu geçen aya göre 1 puan azalırken İyi Parti'nin oyu 2 puan artmış. CHP'nin oyu son üç aydır hata payı içerisinde olmakla birlikte azalıyor. İyi Parti'nin oyunda ise yüzde 14-17 bandında hareket görüyoruz. Diğer partilerin oyu da yine hata payı içerisinde olmak üzere son üç aydır azalıyor.

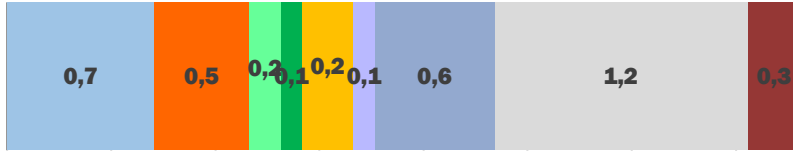
Oy tercihlerine daha geniş bir zaman diliminden ve doğrudan söylenenler üzerinden bakalım:

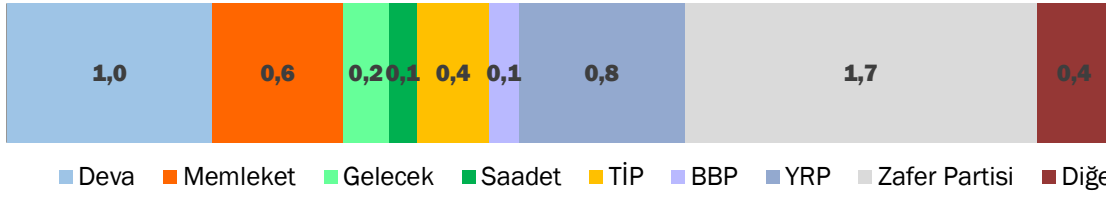
- Haziran'18 tarihinde oyunu Ak Parti'ye vereceğini söyleyen seçmenler yüzde 37,9'muş; bugün ise yüzde 23,9. Bu açıdan bakıldığında Ak Parti oyları ciddi şekilde erimiş. Fakat Haziran'22 tarihinde doğrudan söylenende yüzde 20'nin altına inmişlerdi. Ak Parti, oylarındaki bu erimeyi son aylarda durdurmuş ve hatta biraz oyunu arttırmış görünüyor.
- Seçim dönemleri yaklaştıkça kararsızların azalması nedeniyle, doğrudan söylenende tüm partilerin oylarında değişim görülmüş. Fakat seçim etkisi dışında Ak Parti'nin oylarındaki azalmanın haricinde tek hareket İyi Parti oylarında görülüyor.

Diğer partilere oy vereceğini söyleyen seçmenlerin dağılımına baktığımızda kararsızlar dağıtılınca yüzde 2 bandına yaklaşan Zafer Partisi'ni yüzde 1'e yakın oyla Deva Partisi ve Yeniden Refah Partisi takip ediyor.

Doğrudan söylenen diğer partiler detayı (toplam %3,9)

Kararsızlar dağıtılmış diğer partiler detayı (toplam %5,3)

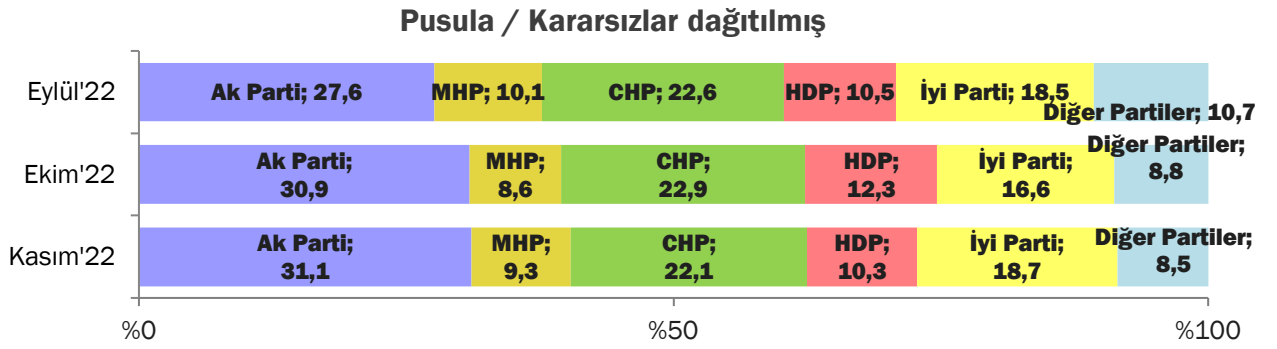
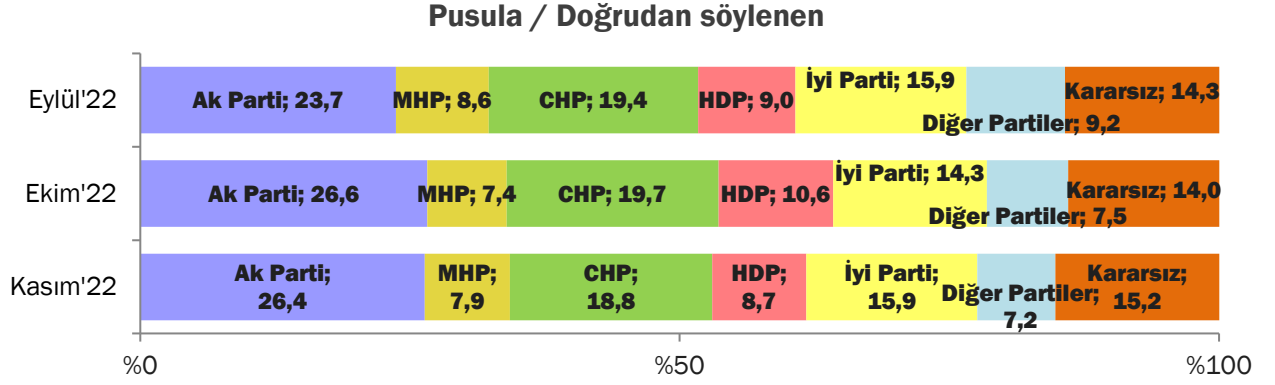
Eylül'22 tarihinden beri yaptığımız Barometre araştırmalarında, görüştüğümüz kişilere tüm soruları sorduktan sonra aşağıdaki özel tasarım oy pusulasını vererek oy tercihlerini işaretlemelerini de istiyoruz.

Varsayın ki, şu anda oy veriyorsunuz. Tercihiniz için lütfen aşağıdaki pusula üstünde MİLLETVEKİLLİĞİ ve CUMHURBAŞKANLIĞI için 2 ayrı oy tercihinizi **X ile işaretleyiniz, carıptınız**. Ardından formu katlayıp anketöre teslim ediniz.

32. Genel Milletvekiliği								33. Cumhurbaşkanlığı	
 AK PARTİ Adalet ve Kalkınma Partisi Recep Tayyip Erdoğan	 CHP Cumhuriyet Halk Partisi Kemal Kılıçdaroğlu	 MHP Milliyetçi Hareket Partisi Devlet Bahçeli	 HDP Halkların Demokratik Partisi Pervin Buldan Mithat Sencer	 İYİ PARTİ iyi Parti Meral Akşener	 SP Saadet Partisi Temel Karamollaoğlu	 GELECEK PARTİSİ Gelecek Partisi Almet Davutoğlu	 DEVA Demokrasi ve Atılım Partisi Ali Babacan	 Kemal Kılıçdaroğlu	 Recep Tayyip Erdoğan
 MEMLEKET PARTİSİ Memleket Partisi Muhammed İnce	 TİP Türkiye İşçi Partisi Erkan Baş	 BBP Büyük Birlik Partisi Mustafa Destici	 YENİDEN REFAH PARTİSİ Yeniden Refah Partisi Fatih Erbakan	 DP Demokrat Parti Gülsel Uysal	 ZAFER PARTİSİ Zafer Partisi Ümit Özdağ	 DİĞER PARTİ			

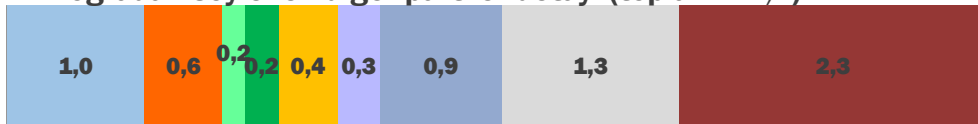

İşaretlemenin sonucunda aşağıdaki bulgulara erişiyoruz:

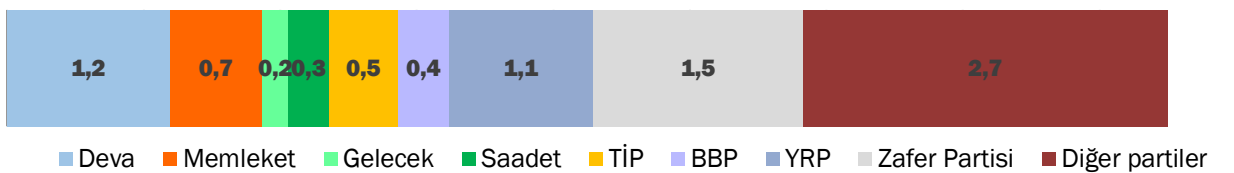

- Pusuluda kararsızların oranı yarıya yakın oranda azalıyor.
- İyi Parti'nin oy oranı geçen ayki bulgumuza göre artsa da CHP-İyi Parti toplamı sadece bir puan artıyor.
- Dolayısıyla oynaklık, oy tercihine göre pusulaya işaretlenende daha yüksekse de bu oynaklık büyük oranda ittifaklar içerisinde gerçekleşiyor. Nitekim Cumhur İttifakı'nın oyu yüzde 37-40; CHP ve İyi Parti toplamı ise yüzde 39-42 bandında hareket ediyor.
- Diğer partiler içerisinde ise Zafer Partisi, Deva Partisi ve Yeniden Refah Partisi en çok oy alan partiler.

Doğrudan söylenen diğer partiler detayı (toplam %7,2)

Kararsızlar dağıtılmış diğer partiler detayı (toplam %8,6)

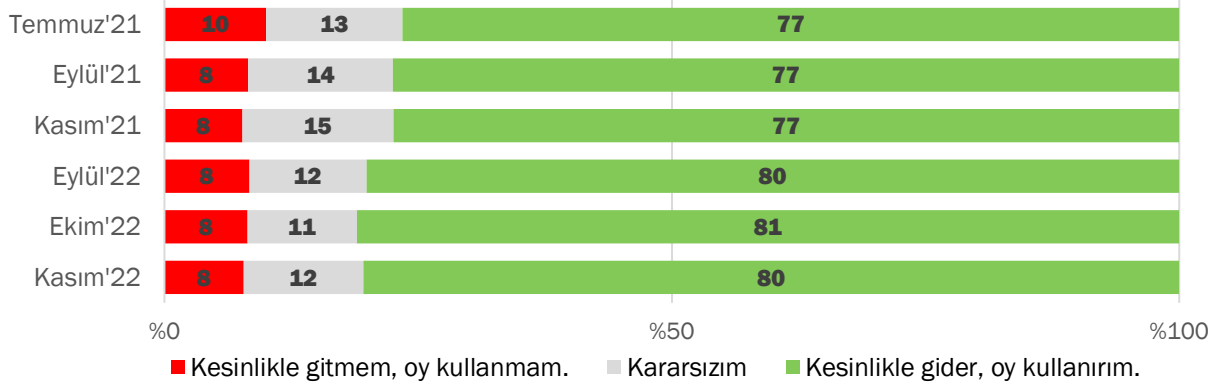

Bu konudaki analizlerimize devam etmeden önce, görüştüğümüz kişilerin oy verme motivasyonlarına dair sorduğumuz soruya kısaca değinelim.

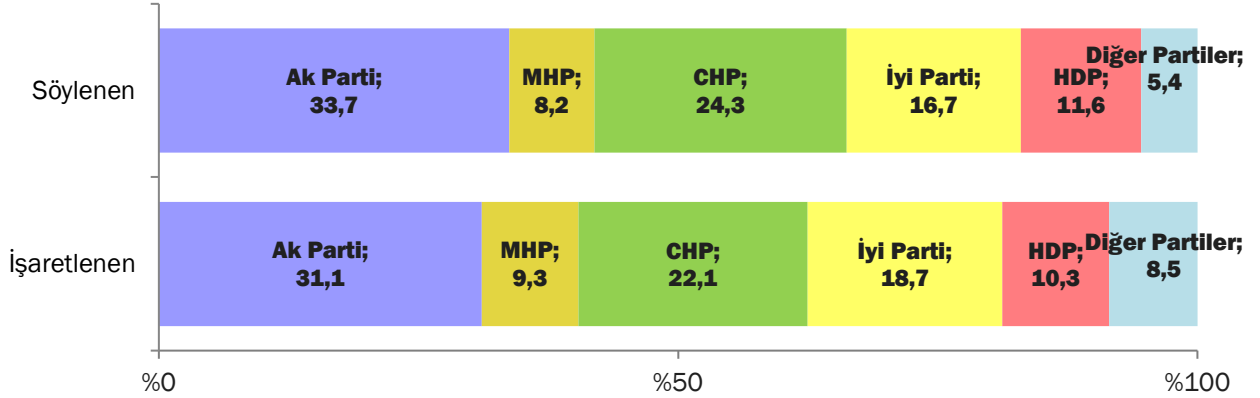
Bugün seçim olsa her 100 kişinin 80'i sandığa kesinlikle gideceğini, 10'u sandığa gidip gitmemekte kararsız olduğunu, 8'i ise kesinlikle oy kullanmayacağını söylüyor. Bu oran geçtiğimiz ayki bulgumuz ile neredeyse birebir aynı. Dolayısıyla toplumun sandığa gitme kararlılığı da pek değişmiyor.

Bugün seçim olsaydı, bugünkü ruh halinizle, oy vermek için sandığa gider miydiniz?

Son olarak işaretlenen oy tercihi ile anketöre söylenen oy tercihi arasında bu ay oluşan farkları, kararsızları oransal olarak dağıtarak inceleyelim:

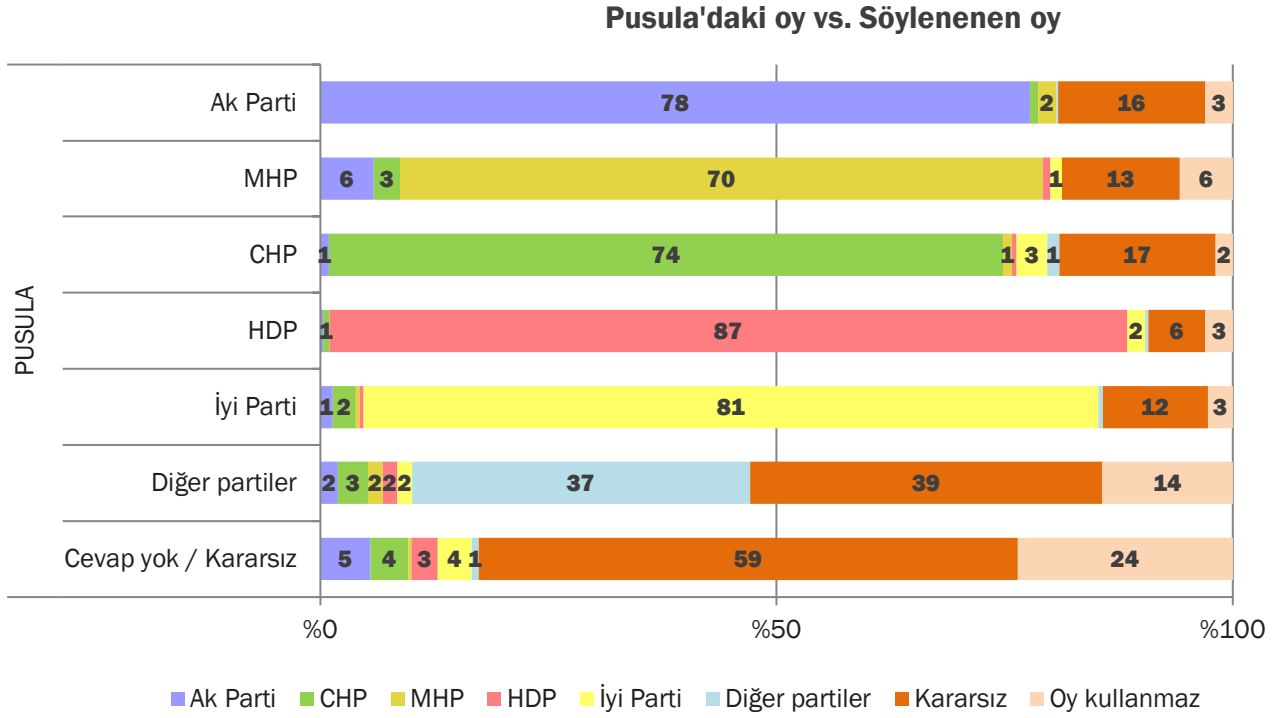
Söylenen vs. İşaretlenen

- Ak Parti ve CHP'nin oyları işaretlenende azalırken MHP ve İyi Parti'nin oyları artıyor.
- Ak Parti ve MHP oylarının toplamı işaretlenende, söylenene göre daha az: Söylenende yüzde 41,9 olan Ak Parti ve MHP oyu toplamı işaretlenende yüzde 40,4.
- CHP ve İyi Parti oylarının toplamı ise söylenende yüzde 41, işaretlenende yüzde 40,8.
- Esas fark işaretlenende diğer partilerin oyunun artması. Söylenende yüzde 5,4 olan diğer partilerin oyu işaretlenende yüzde 8,5'e yükseliyor.

“Pusulada” ile “söylenen” arasındaki farkı görebilmek için pusulada bir partiyi işaretlemiş olanların anketör sorduğunda ne cevap verdiğini inceleyelim:

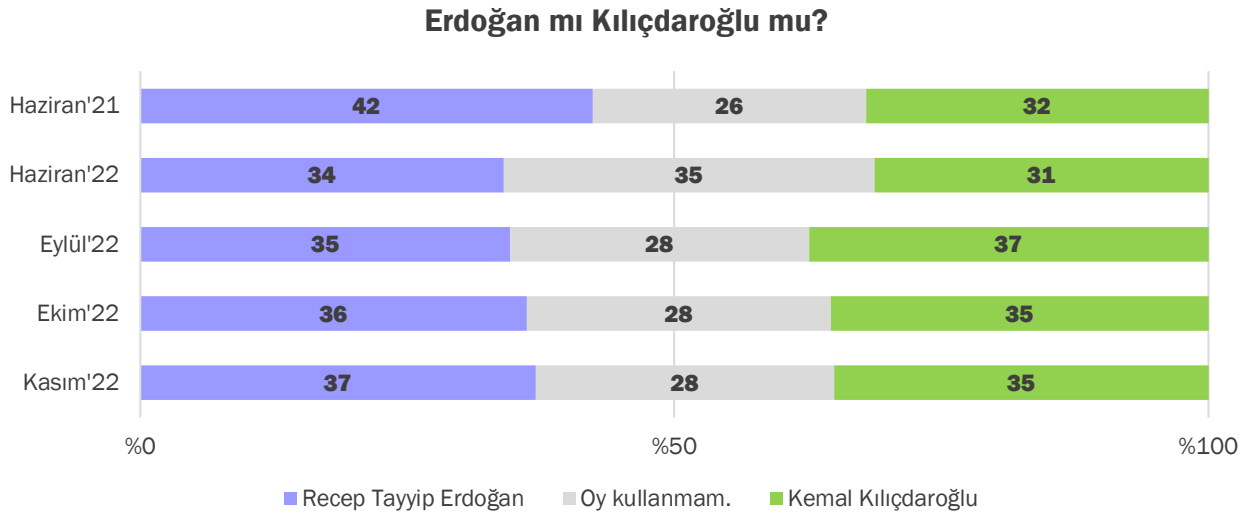
- Pusulada MHP seçeneğini işaretleyen seçmenlerin önemli bir kısmı anketörümüze sorduğunda oyunu Ak Parti'ye vereceğini söylemiş.
- İttifaklar içerisindeki oy kaymaları bu grafikte daha belirgin görülüyor. İttifak içerisindeki partilerde söylenen ile işaretlenen arasında 2-3 puanlık bir geçişkenlik var. Bu geçişkenlik Millet İttifakı içerisinde biraz daha dengeli.
- Söylenen ile pusulada işaretlenen oy arasındaki temel fark, kararsızların bir fikir belirtmiş olması. HDP diğer partilere nazaran söylenen ile işaretlenen arasında kararsızlardan en az oy alan parti.
- Pusulada diğer partilere oy vereceğini işaretleyenler tüm partilerden az oranda olsa da bu partilerin oy alma potansiyelinin olduğunu ama daha çok kararsız olduğunu belirten seçmenlerden oy aldığını görüyoruz. **Oransal olarak bakıldığında anketörümüze “kararsızım” cevabını verip de pusulada bir parti işaretleyenlerin en yüksek olduğu parti tercihi de diğer partiler.**
- Dolayısıyla diğer partiler kategorisindeki partiler oy oranlarını arttırabilirlerse, gönlü onlarda olan fakat oy oranı düşük birincil partilerine oy vermektense oy oranı yüksek ikincil partilerine oy vermeyi tercih eden seçmenlerin oyunu geri alabilirler.

2.2. Erdoğan mı Kılıçdaroğlu mu?

Cumhur İttifakı'nın adayı Recep Tayyip Erdoğan, fakat karşısındaki Millet İttifakı'nın ya da Altılı Masa'nın veya daha geniş anlamıyla toplumsal muhalefetin adayının kim olacağı henüz belli değil. Kılıçdaroğlu'nun adı son üç aydır ön plana çıktığı için, bu ay da geçen ayki gibi görüştüğümüz kişilere, “Kemal Kılıçdaroğlu ve Recep Tayyip Erdoğan arasında yapılacak bir cumhurbaşkanlığı seçiminde hangisine oy verirsiniz?” sorusunu yönelttik.

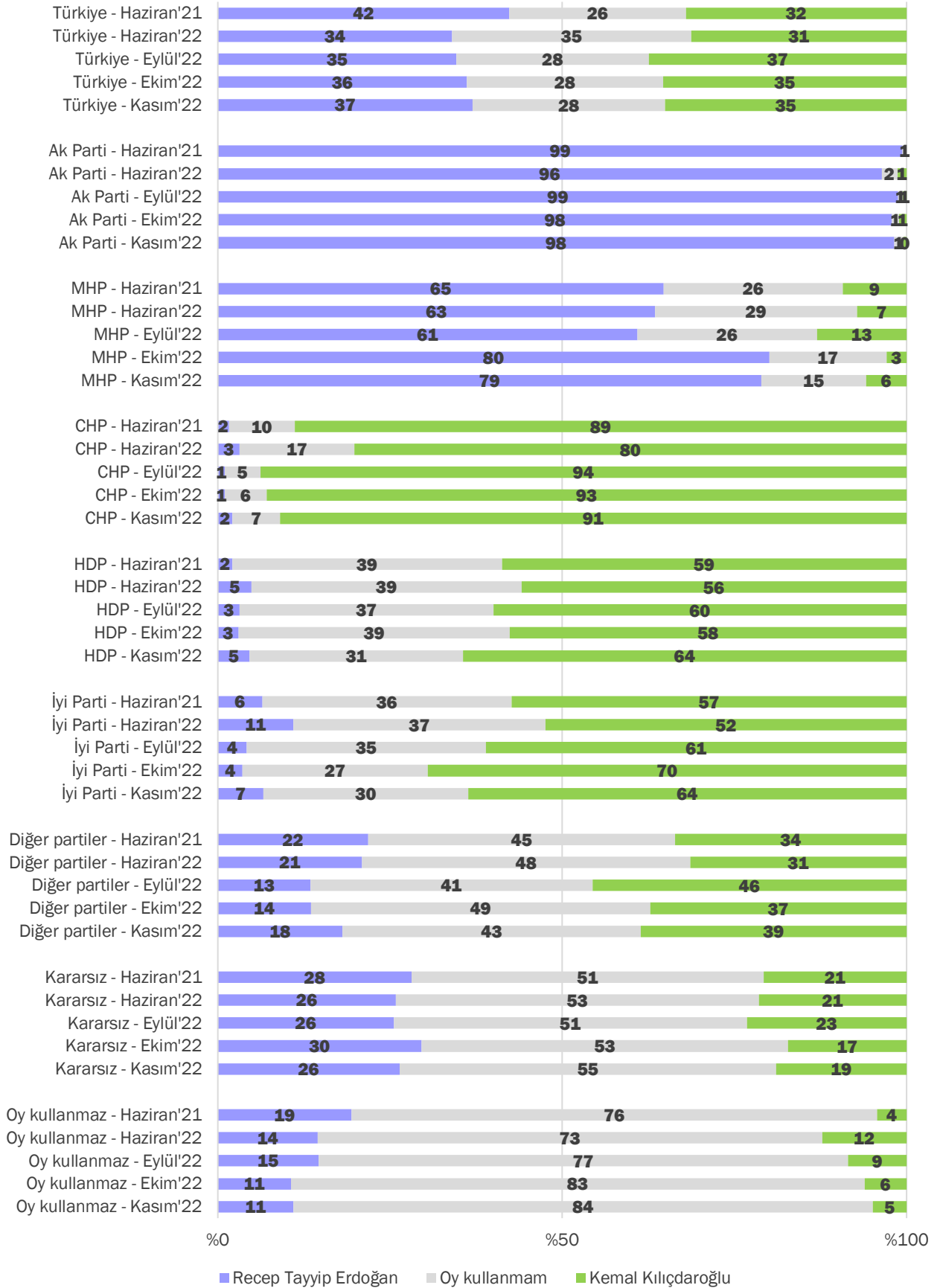
Bu ay bu soruya “Erdoğan” cevabını verenlerin oranı, geçen aya göre yaklaşık olarak 1 puan artışla yüzde 37. “Kılıçdaroğlu” diyenler ise yüzde 35 ile aynı seviyede kalıyor. **Bu oynamaların hata payı içerisinde kalan oynamalar olduğunu, sonraki aylarda elde edilecek sonuçların daha açıklayıcı sonuçlar üreteceğini belirtelim.**

Eylül'22 tarihinden beri bu soruya aldığımız cevaplar, oy tercihine göre de pek değişmiyor. Son iki ayda Kılıçdaroğlu'nun HDP'liler içindeki oyu artarken İyi Parti oyunun azalmış olması dikkat çekici.

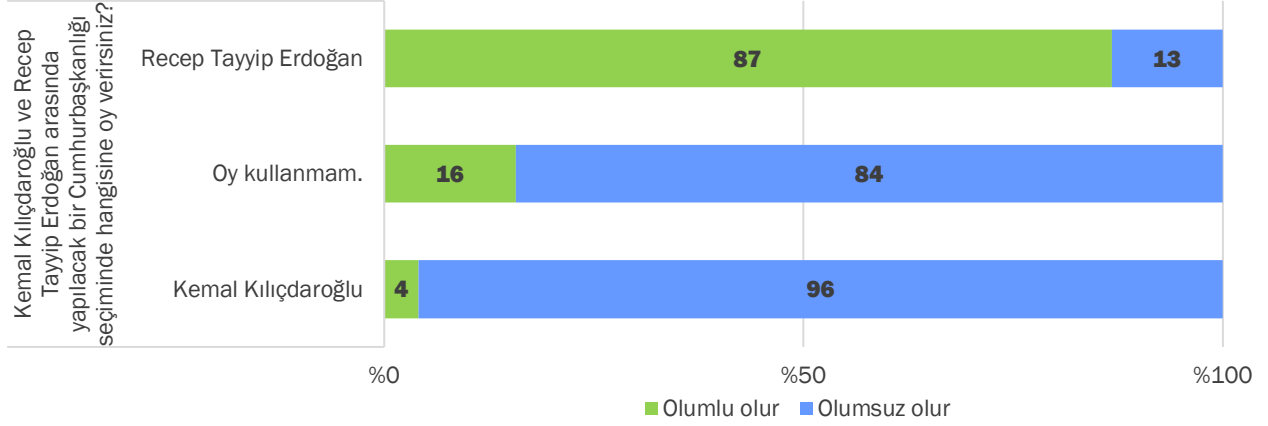
Erdoğan mı Kılıçdaroğlu mu?

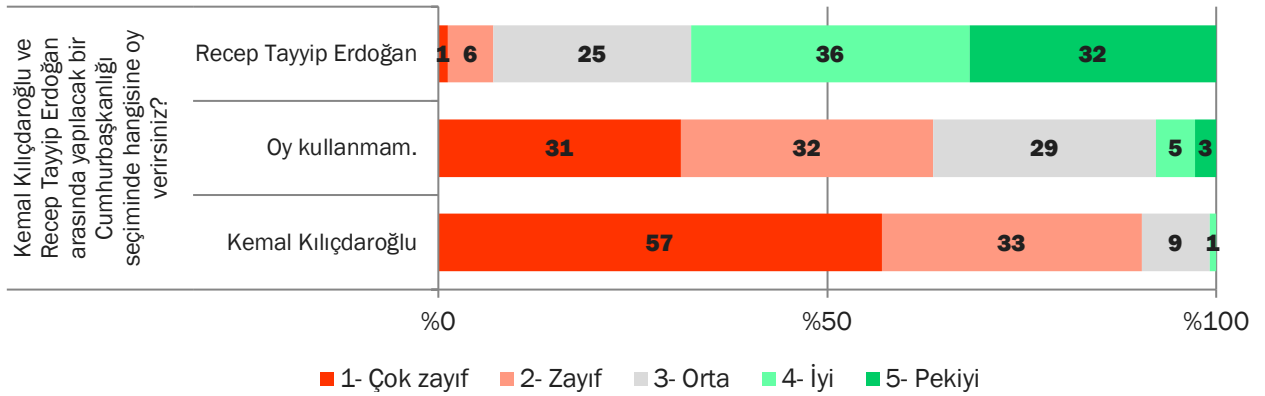
“Erdoğan mı Kılıçdaroğlu mu?” diye sorduğumuzda neredeyse her üç seçmenden birinin, “Oy kullanmam” cevabı verdiğini ifade ettik. Fakat bu soruyla, “Erdoğan kazanırsa olumlu mu olur olumsuz mu olur?” sorusuna aldığımız cevapları analiz edince görüyoruz ki, “**Erdoğan mı Kılıçdaroğlu mu?**” sorusuna, “Oy kullanmam” cevabı verenlerin yüzde 84’ü seçimi Erdoğan’ın kazanmasının Türkiye için olumsuz olacağını düşünüyor.

Cumhurbaşkanlığı seçimini Recep Tayyip Erdoğan KAZANIRSA; sizce Türkiye için olumlu mu olur olumsuz mu olur?

Benzer durumu Erdoğan’a verilen karne notunda da görüyoruz. “Erdoğan mı Kılıçdaroğlu mu?” diye sorulduğunda, “Oy kullanmam” diyenlerin sadece yüzde 8’i Erdoğan’a “iyi” ya da “pekiyi” notunu verirken yüzde 63’ü “zayıf” ya da “çok zayıf” notunu veriyor.

Erdoğan'ın Karne Notu

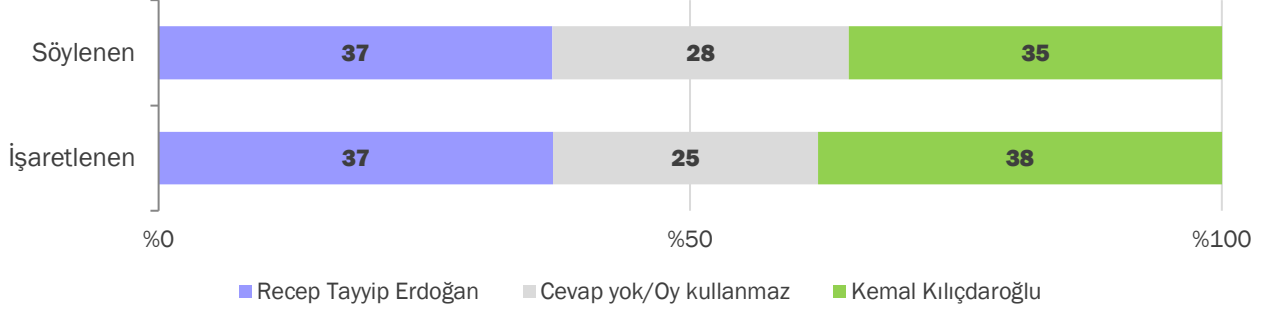

Dolayısıyla “Erdoğan mı Kılıçdaroğlu mu?” diye sorduğumuzda, “Oy kullanmam” cevabı verenlerin büyük bir kısmının eğer sandığa giderlerse Erdoğan’ın karşısındaki adaya oy verme ihtimalinin daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

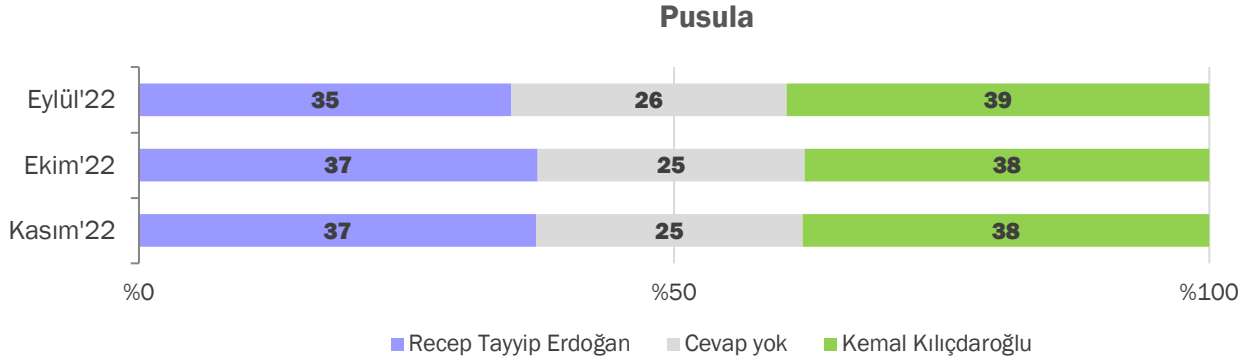
Cumhurbaşkanlığı seçiminde “söylenen” ile “işaretlenen” arasındaki fark:

Bu ay da aynı soruyu, tıpkı oy tercihinde olduğu gibi, bir kere de pusula ile sorduk. Bulgularımıza göre söylenen ile işaretlenen arasında Kılıçdaroğlu lehine üç puanlık bir fark var.

Yine de bu fark, **oy tercihinde kararsızların söylenen-pusulaya arasındaki tercih farkının yanında küçük kalıyor**. Dolayısıyla kendilerine sorulduğunda bu soruya, “Oy kullanmam” diyenlerin, tercihlerini saklamak gibi bir amaçlarının olmadığı söylenebilir.

Pusulaya verilen cevapların aylık serisine baktığımızda da söylenen ile oldukça benzer bir tablonun olduğunu görüyoruz.

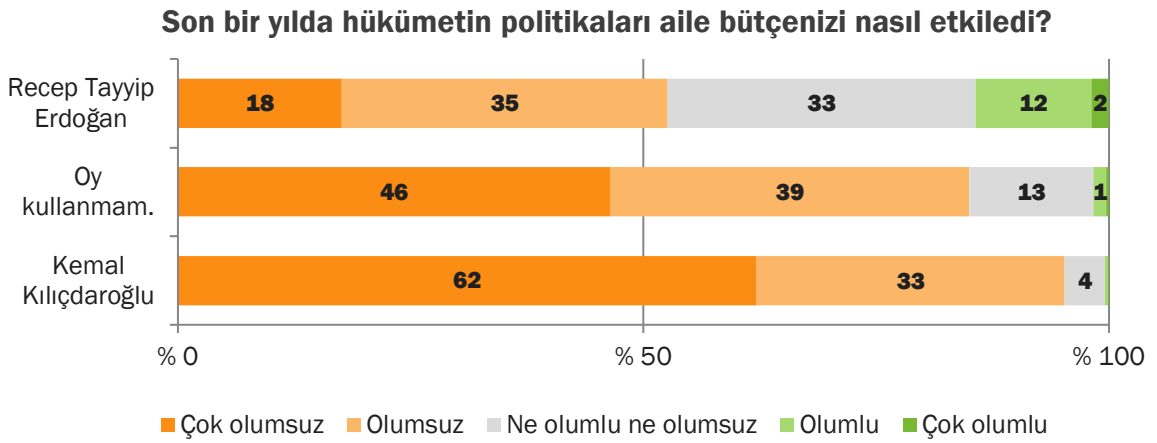
Son olarak söylenen ve işaretlenen oyları, bir de seçime katılma durumuna göre inceleyelim:

	Söylenen			İşaretlenen		
	Türkiye	Seçime kesin katılacaklar	Kesin ve belki katılacaklar	Türkiye	Seçime kesin katılacaklar	Kesin ve belki katılacaklar
Recep Tayyip Erdoğan	37	40	39	37	40	38
Oy kullanmayacağım/ Cevap yok	28	20	24	25	19	22
Kemal Kılıçdaroğlu	35	40	37	38	42	40

- Olası oy dağılımını incelediğimiz altı parametrenin ikisinde Erdoğan'ın oyu Kılıçdaroğlu'ndan fazla, birinde oyları denk, üçünde ise Kılıçdaroğlu'nun oyu Erdoğan'dan fazla.
- Fakat bu altı parametre içerisinde oluşan farklardan hiçbiri 2 puandan daha yüksek değil. Dolayısıyla bir aday ve diğer olası aday arasında henüz söylenen ya da işaretlenen oylarda anlamlı bir fark yok.

- Seçim yaklaştıkça, adaylar kesinleştikçe ve kesinleşen adaylar sokağa çıktıkça bu kararsız ve oy kullanmam diyen kitlenin büyüklüğü azalacaktır. **Bugünden bu kararsız kitlenin hangi yönde kararlanacağı belli değil.**
- Buna karşın, “Oy kullanmam” diyenlerin sadece yüzde 8’i Erdoğan’a “iyi” ya da “pekiyi” not verirken sadece yüzde 16’sı seçimi Erdoğan kazanırsa Türkiye için olumlu olacağını düşünüyor.
- Aşağıdaki grafik daha da çarpıcı bir tabloyu ortaya koyuyor. İlgili bölümde detaylıca inceleniyor fakat, “Erdoğan mı Kılıçdaroğlu mu?” diye sordüğümüzda, “Oy kullanmam” diyenlerin sadece yüzde 1’i son bir yılda hükümetin politikalarının aile bütçesini olumlu etkilediğini söylerken yüzde 85’i olumsuz ya da çok olumsuz etkilediğini söylüyor.

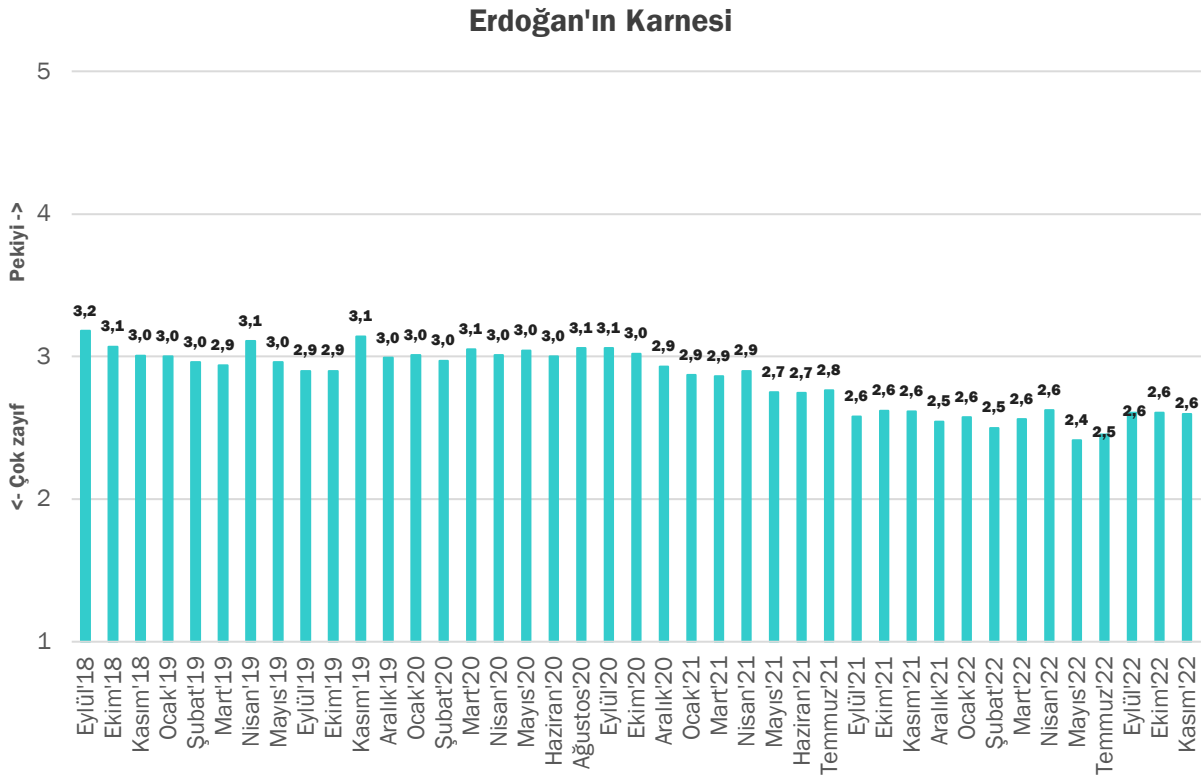

- Erdoğan’ın karşısındaki aday henüz belli değil ve muhalif seçmenlerin gönlünden geçen adaylar da farklılaşıyor. Fakat bu analizler gösteriyor ki **toplumun Erdoğan konusundaki fikri oldukça net ve seçimi Erdoğan’a kazandırmaktan uzak.**
- **Erdoğan’ın gelecek seçimde çok büyük kitleleri kısa sürede ikna edebilmesi lazım.** Yine de Erdoğan’ın 20 yıldır bu ülkeyi yönettiğini ve seçim yaklaştıkça oylarını arttırabildiğini unutmamak gerekiyor. O yüzden bugünden seçimi kaybettiğini söylememek gerekir.
- Muhalefetin ise en büyük şansı, iktidarın son yıllardaki başta ekonomi olmak üzere kötü yönetimi. **İktidar bir bakıma muhalefetin kampanyasını yapıyor denebilir.** Daha muhalefetin adayı belli değilken seçmenlerin Erdoğan’a oy vermeme tercihlerini bunun sonucu olarak yorumlayabiliriz.
- Muhalefetin ise henüz toplumda bir umut üretilmediği açık. Aday belirlenmemiş olabilir lakin **daha geniş çerçevede bir “yeni dönem”, “yeni Türkiye” gibi adına ne denirse densin, iktidara geldiklerinde neler yapacaklarına dair topluma umut ve güven verebilselerdi bugün bile tablo muhalefet lehine oluşabilirdi.**
- Resmî olarak önümüzde yaklaşık olarak altı aylık bir süreç var ve bugünden bakınca muhalefet, iktidara göre daha avantajlı görünüyor. Tablonun netleşmesi için iktidarın hızlı bir başarıya, muhalefetin ise toplumun daha geniş kesimlerinin güvenini kazanmaya ihtiyacı var.

2.3. Erdoğan'ın Karnesi

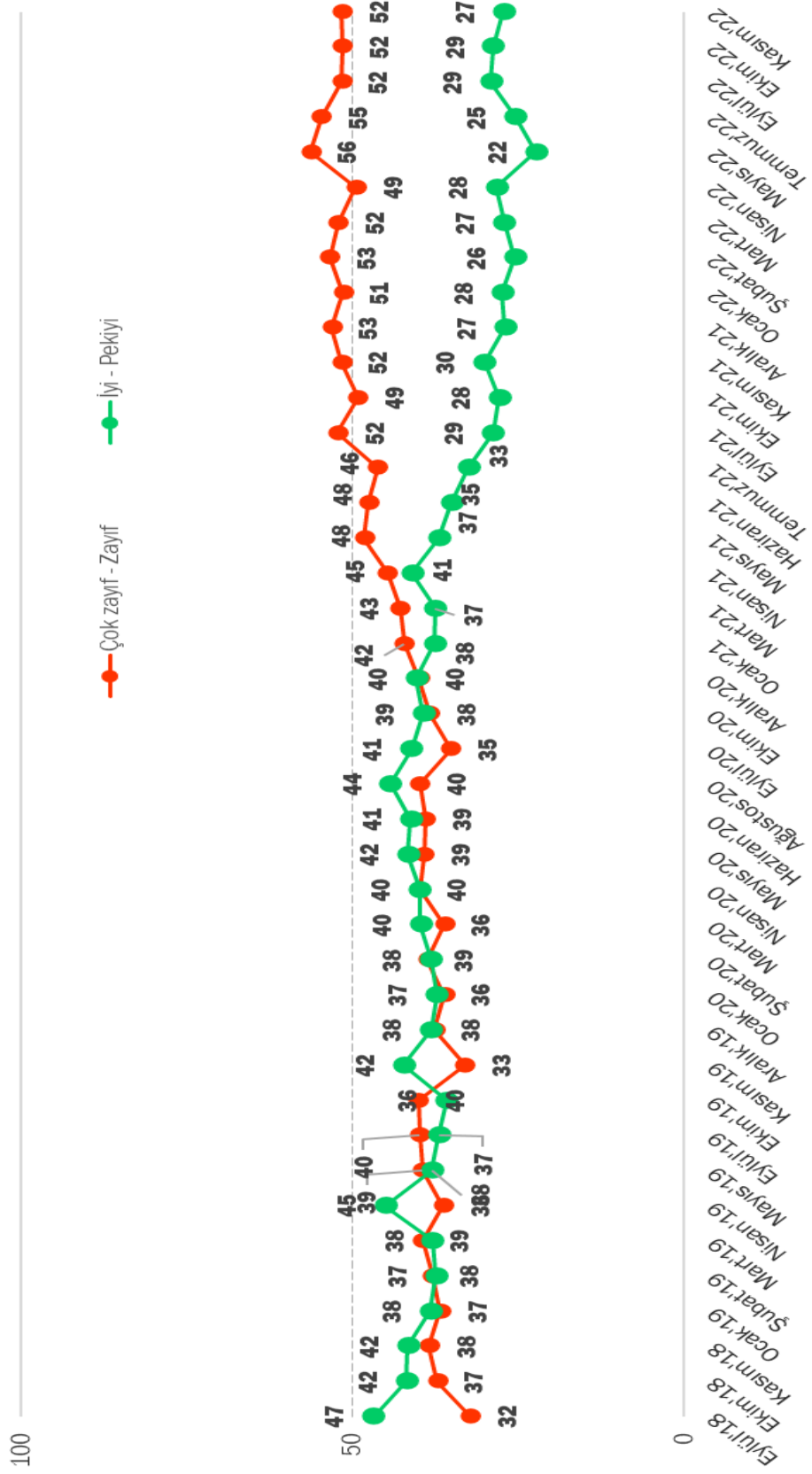
Eylül'18 tarihinden beri Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın karnesini soruyoruz. Son üç aydır siyasi tercihlerde kayda değer bir değişim görmediğimiz gibi Erdoğan'ın karne notunda da görmüyoruz. Son üç aydır Erdoğan'ın karne notu 2,6.

Geçen ay da üzerinde durduğumuz gibi, Erdoğan ya da Ak Parti ile ilişkili sorduğumuz sorulara aldığımız cevaplardaki negatif yönlü süreç, son iki aydır bitmiş durumda. Yani **Ak Parti oylarındaki erime de Erdoğan değerlendirmelerindeki negatif yönlü değişim de son üç aydır görülmüyor.**

Son üç ayki notların dağılımı da birbirine oldukça benzer. Erdoğan'a “zayıf” ya da “çok zayıf” notunu verenler hep yüzde 52 oranında; “iyi” ya da “pekiyi” notunu verenler ise yüzde 27-29 bandında.

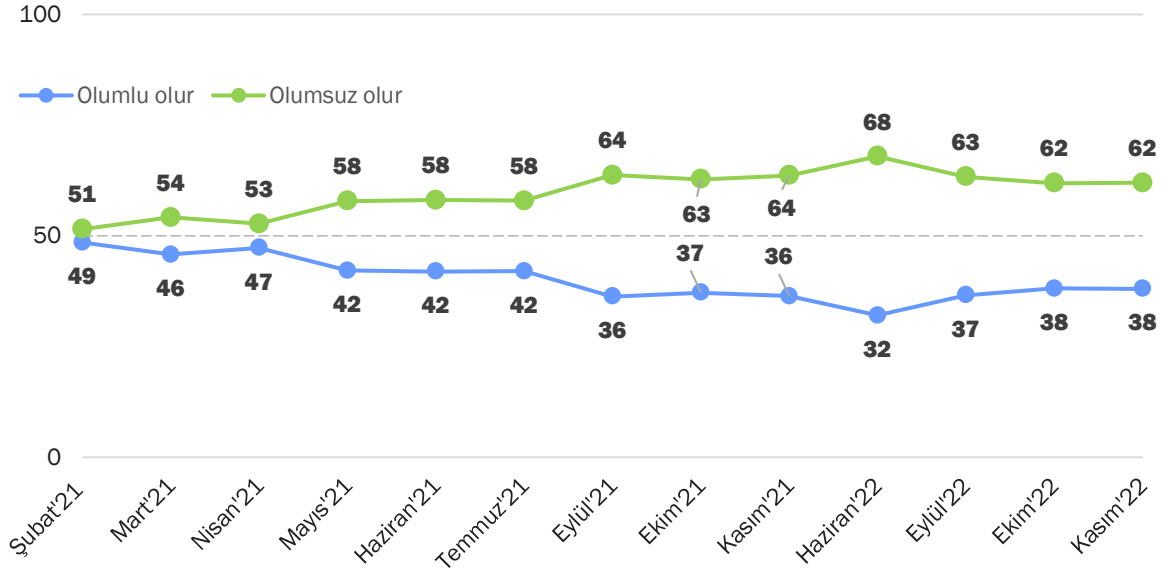
Erdogan'in Karnesi

2.4. Erdoğan Kazanırsa Olumlu mu Olur Olumsuz mu?

Şubat'21 tarihinden beri Erdoğan'ın karşısındaki adayın belli olmadığı dönemlerde sıklıkla bu soruyu sorarak toplumun, Erdoğan'ın yeniden cumhurbaşkanı olmasını nasıl değerlendirdiğini anlayabilmeyi hedefliyoruz.

Önümüzdeki Cumhurbaşkanlığı seçimini Recep Tayyip Erdoğan KAZANIRSA; sizce Türkiye için olumlu mu olur olumsuz mu olur?

Aynı Erdoğan'ın karnesi konusunda olduğu gibi bu soruya alınan cevaplar da son üç aydır neredeyse hiç değişmiyor. Dolayısıyla son üç aydır Ak Parti'deki erime ya da Erdoğan'ın karne notundaki azalma durmuş. Fakat mevcut tablo muhalefet lehine. Erdoğan'ın bu tabloyu değiştirebilmeye ihtiyacı olduğu görülüyor.

2.5. Erdoğan'ın Karşısına Kim Çıkarsa Kazanır?

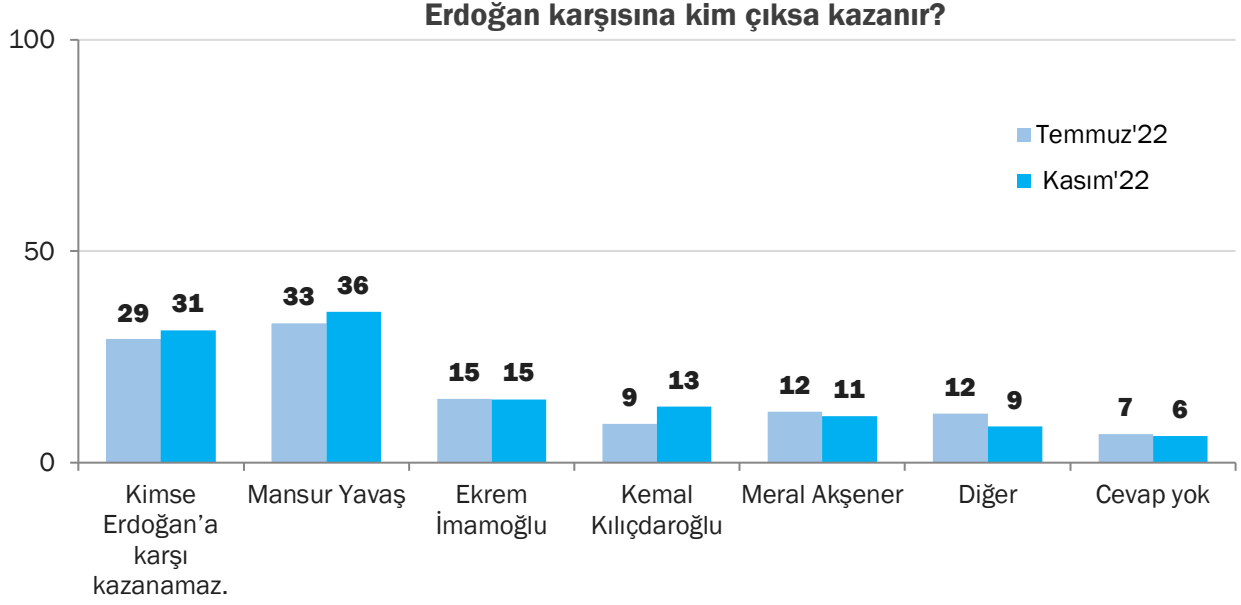
Önümüzdeki cumhurbaşkanlığı seçiminde muhalefetin adayının kim olacağı belirsizliğini korurken aday olacağını açıklayan tek kişi Cumhurbaşkanı Erdoğan. Dolayısıyla toplumun bu konudaki fikrini anlayabilmek için ya farklı adaylarla ilgili senaryoları ya da doğrudan Erdoğan değerlendirmelerini sorarak toplumun nabzını tutmaya çalışıyoruz.

Bu bağlamda bu ay görüştüğümüz kişilere, "Sizce Cumhurbaşkanlığı seçiminde Tayyip Erdoğan'ın karşısına aday olarak kim / kimler çıkarsa kazanabilir?" sorusunu sorduk ve şu seçenekleri verdik: "Kimse Erdoğan'a karşı kazanamaz", "Ekrem İmamoğlu", "Kemal Kılıçdaroğlu", "Mansur Yavaş", "Meral Akşener", "Diğer (yazınız)". Görüştüğümüz kişiler bu soruya birden fazla yanıt verebildiler.

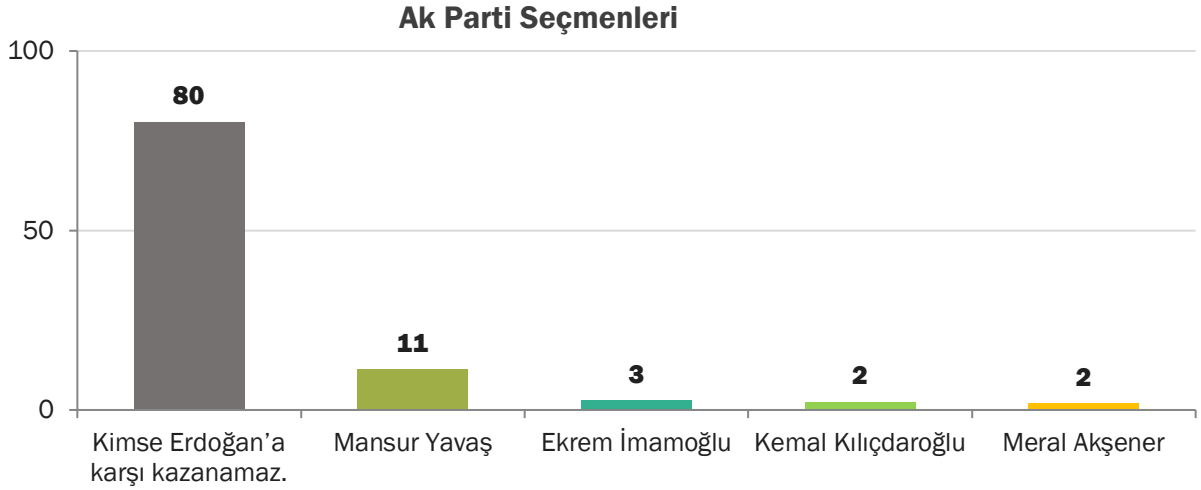
- "Erdoğan'ın karşısına kim çıkarsa çıksın kazanamaz," diyenlerin oranının yüzde 31 olduğunu ve aynı soruyu sorduğumuz Temmuz'22 bulgumuza göre 2 puan arttığını görüyoruz.

- Erdoğan'ın karşısında en favori görülen isim Mansur Yavaş; Temmuz'22 tarihinden bugüne halk nezdindeki kazanma ihtimali en çok artan kişi ise Kemal Kılıçdaroğlu. Bu artışa rağmen Kılıçdaroğlu Yavaş'ın ve İmamoğlu'nun arkasında kalıyor.

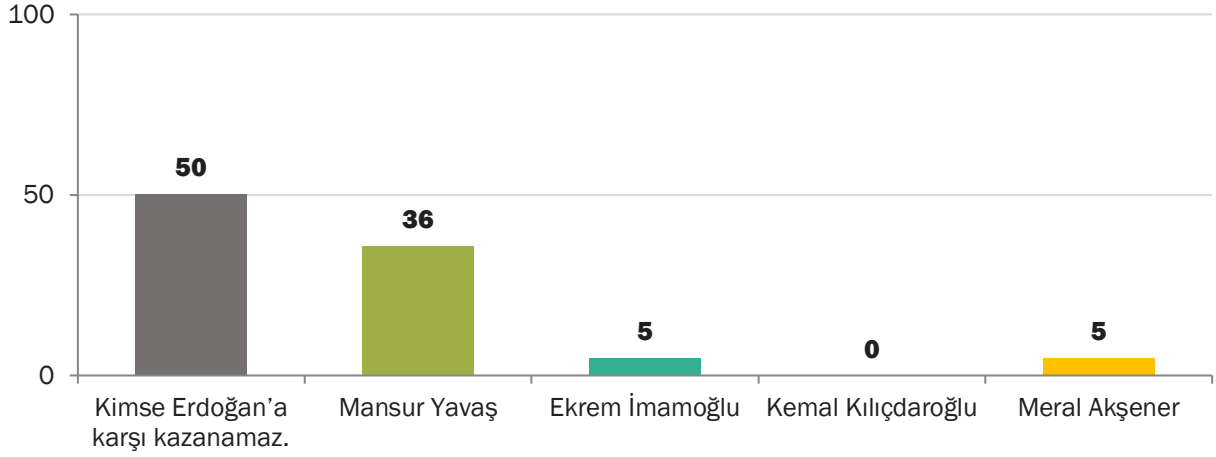
Bugün seçim olsa oyunu Ak Parti'ye vereceğini söyleyen seçmenlerin yüzde 80'i Erdoğan'ın karşısında kimsenin kazanamayacağını düşünüyor. Buna karşın yüzde 11'i ise Mansur Yavaş'ın kazanacağını ifade ediyor.

MHP seçmenlerinin ise yarısı Erdoğan'a karşı kimsenin kazanamayacağını söylerken yaklaşık olarak her 3 MHP seçmeninden 1'i Mansur Yavaş'ın kazanacağını söylüyor.

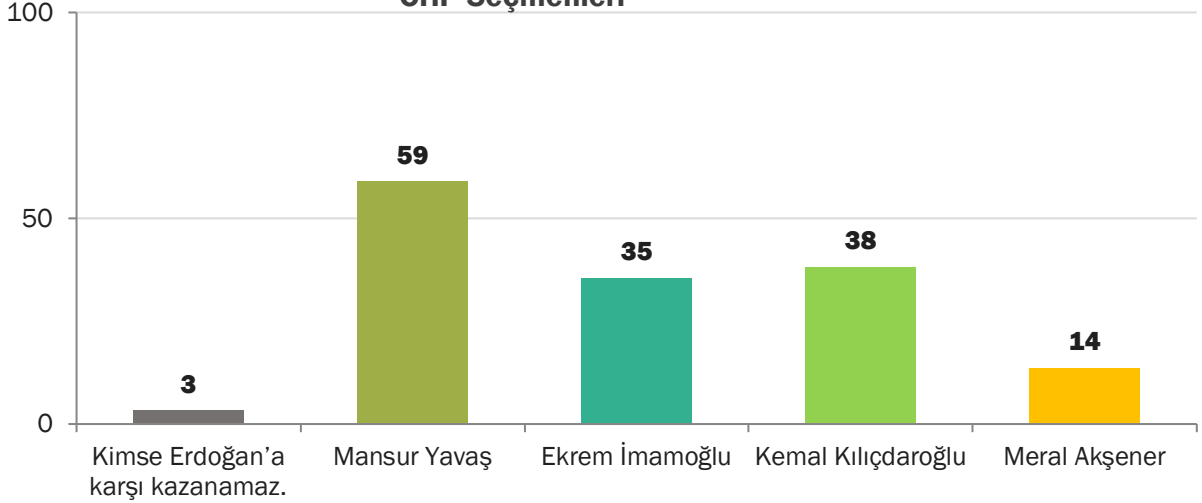
MHP Seçmenleri

CHP seçmenleri içerisinde, “Erdoğan’a karşı kimse kazanamaz,” diyenler sadece yüzde 3. Bu da Erdoğan’ın “her seçimi kazanan” imajının CHP seçmenleri tarafında karşılık bulmadığını gösteriyor.

CHP seçmenlerinin yüzde 59’u Yavaş’ın, yüzde 38’si Kılıçdaroğlu’nun, yüzde 35’i İmamoğlu’nun yüzde 14’ü de Akşener’in Erdoğan’ın karşısına çıkarsa kazanabileceklerini düşünüyor.

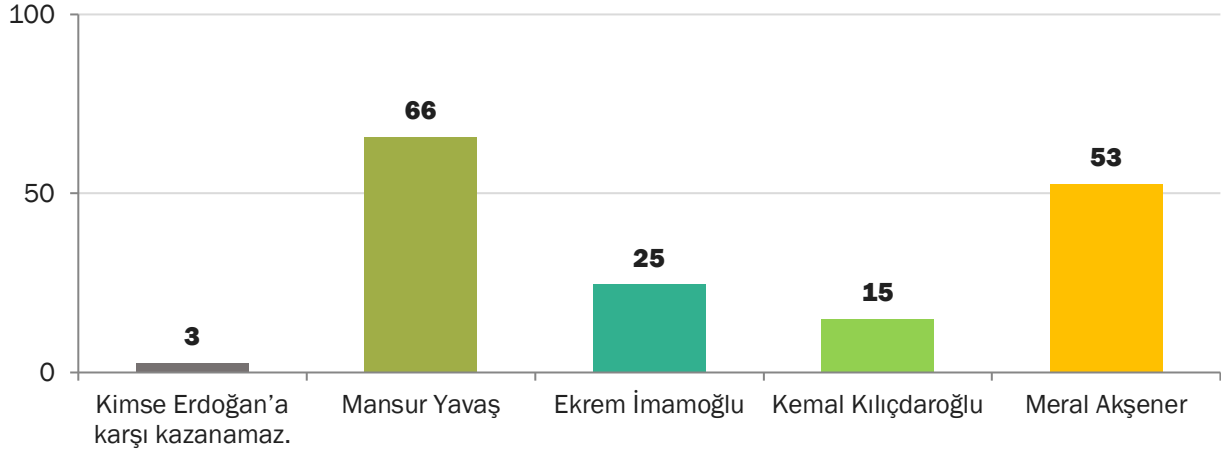
CHP Seçmenleri

İyi Parti seçmenleri içerisinde de “Erdoğan’a karşı kimse kazanamaz,” diyenler oldukça az. İyi Partili seçmenlerin de Erdoğan’a karşı favorisi Mansur Yavaş. Yavaş’ın ardından Akşener geliyor.

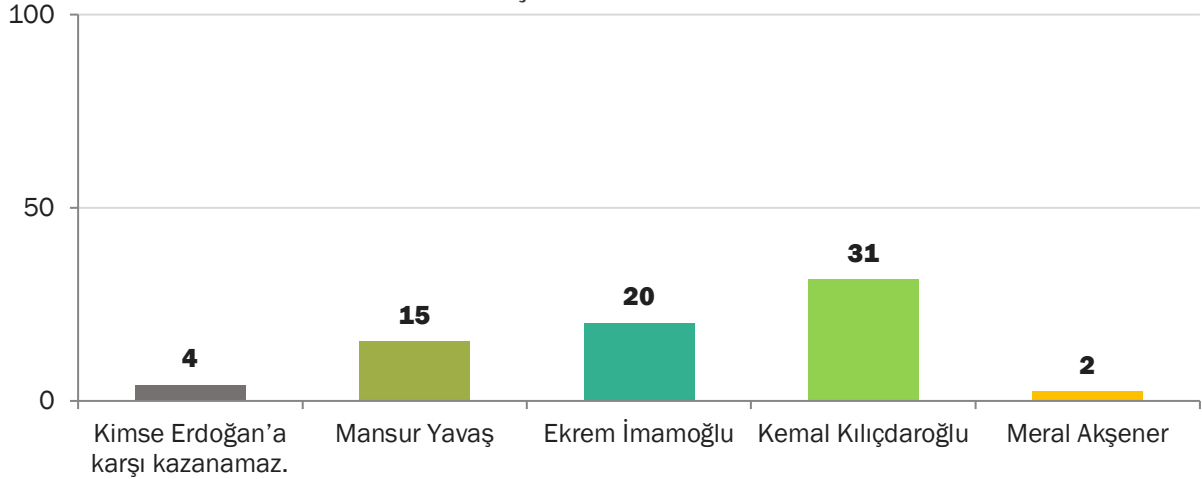

İyi Parti Seçmenleri

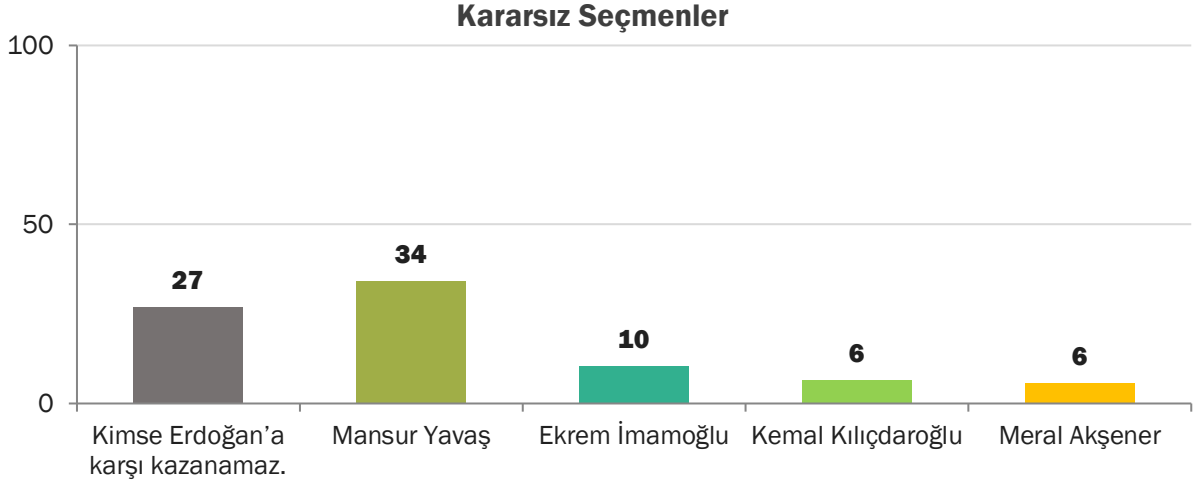

HDP seçmenleri ise ismini seçeneklere koyduğumuz dört isim arasından en çok Kılıçdaroğlu'nun, ardından da Ekrem İmamoğlu'nun Erdoğan'ın karşısına çıkarsa seçimi kazanabileceğini düşünüyor. HDP seçmenleri içerisinde bu dört isim dışında "diğer" diyenlerin oranı ise yüzde 30.

HDP Seçmenleri

Kararsız seçmenlerin yaklaşık olarak dörtte biri, "Erdoğan'a karşı kimse kazanamaz" cevabını veriyor. Dolayısıyla kalan dörtte üç, Erdoğan'ın karşısındaki birinin seçimi kazanabileceğini düşünüyor. Kararsızların Erdoğan'ın karşısına çıkarsa kazanabileceğini en çok dile getirdikleri kişi ise Mansur Yavaş.

Toparlamak gerekirse;

- ✓ **Önümüzdeki seçimde Erdoğan'ın karşısına kim çıkarsa çıksın Erdoğan'ın kazanacağını düşünenlerin oranı üçte birin altında** ve böyle düşünenler, kararsız seçmenlerin yaklaşık olarak dörtte biri, MHP seçmenlerinin ise yarısı.
- ✓ **Mansur Yavaş, Erdoğan'ın karşısına çıkarsa kazanacağı en çok düşünülen isim.**
- ✓ **HDP seçmenleri dışında tüm muhalif seçmen kümeleri ve kararsız seçmenlerde Yavaş ismi birinci sırada.** HDP seçmenleri ise Yavaş'tan ziyade Kılıçdaroğlu'nun ve İmamoğlu'nun Erdoğan'ın karşısına çıkması halinde seçimi kazanabileceğini daha yüksek oranda ifade ediyor.

2.6. Kalabalıkların Aklı: Cumhurbaşkanlığı Oyu Tahminleri

Bu ay görüştüğümüz kişilere kime oy vereceklerini sormanın yanı sıra, Recep Tayyip Erdoğan'ın ve Kemal Kılıçdaroğlu'nun aday olması durumunda ne kadar oy alacağını da sorduk. Böylelikle seçmenin kendi tercihini değil, siyasi tablonun genel manzarasına dair gözlemini ve kanaatini öğrenmek istedik. Kullandığımız bu yönteme "kalabalıkların aklı" deniyor.

İngiliz istatistikçi Francis Galton, 1907 yılında *Nature* dergisinde yayımladığı bir makalesinde "kalabalıkların aklı" (*wisdom of the crowds*) adını verdiği durumu şöyle anlatır: Bir şenlikte bir sığırın ağırlığının tahmin edildiği bir yarışmada, yarışmaya katılan 800 kişinin hiçbiri ağırlığını doğru tahmin edemese de ve bazı tahminler çok aykırı kaçsa da, bu 800 kişinin tahminlerinin ortalaması alındığında sığırın gerçek ağırlığına çok yakın bir sayı çıkmıştır. Galton makaleyi yazarken aslında halkın oy vermeye ehil olmadığını savunma niyetindedir ve ortalama tahminlerin gerçeğe bu kadar yakın olması kendisini de şaşırtan bir bulgu olur.¹

Daha sonra bu konuda yapılan çalışmalar, doğru şartlar dahilinde olduğu sürece, herhangi şahsın veya uzmanın tek başına bilme olasılığı çok düşük olan konularda, bir grup insanın ortalama

¹ <http://galton.org/essays/1900-1911/galton-1907-vox-populi.pdf>

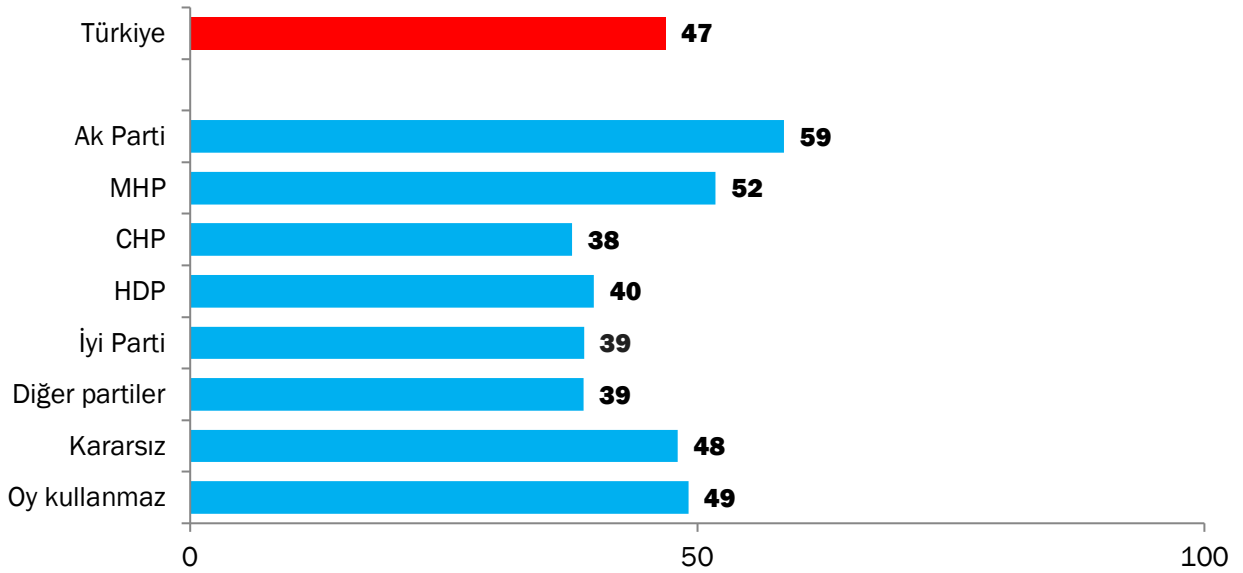

fikrinin çok aydınlatıcı olabileceğini gösteriyor. Bir örnekte, kaybolan bir denizaltı için denizde uzun süre yapılan arama sonuç vermemiş ama uzmanlığı olan ve olmayan bir grup insanın denizaltına ne olmuş, ne hızda ne yöne gitmiş olabileceğine dair tahminlerinin ortalaması sayesinde, denizaltının yeri 200 metrelik sapmayla bilinebilmişti. Kalabalıkların aklına dayalı bu yöntemi, ABD'nin istihbarat teşkilatı olan CIA de bu yöntemi, gelecekte dünyada dış politikalarını etkileyebilecek ne tür olayların ne zaman olabileceğine dair kestirimde bulunarak geleneksel yöntemlerini desteklemek için kullanıyor.²

Seçmenin Erdoğan'ın olası bir seçimde alacağı oy oranı için tahmini, Türkiye ortalamasında yüzde 47 iken Ak Parti seçmenine göre bu oran yüzde 59, MHP seçmenine göre ise yüzde 52.

Erdoğan 2018'deki Cumhurbaşkanlığı seçiminde yurt içinden yüzde 52 oy almıştı. Anlaşıyor ki Ak Parti ve MHP seçmenleri dışındaki tüm seçmen kümeleri, Erdoğan'ın ve dolayısıyla Ak Parti'nin oy kaybediyor olduğuna dair algıya sahipler.

Sizce, bugün bir seçim yapılırsa Recep Tayyip Erdoğan yüzde kaç oy alır?

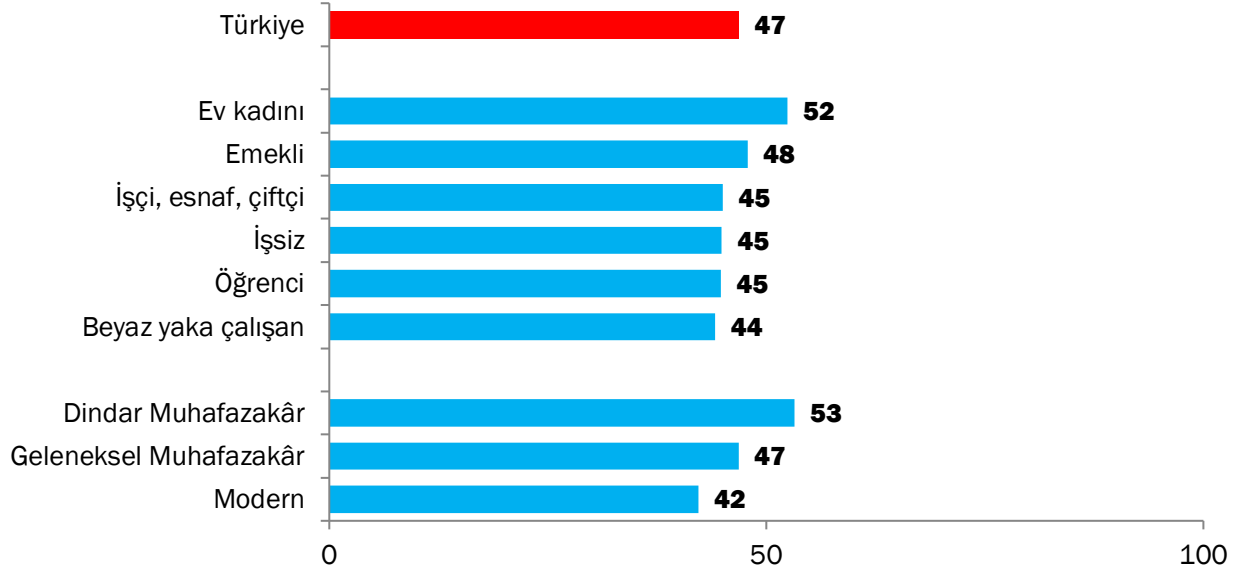

Demografik açıdan bakıldığında ise **ev kadınları Erdoğan'ın en güçlü olduğu küme olmaya devam ediyor** denilebilir. Ev kadınlarına göre Erdoğan bugün seçime girse yüzde 52 oy alabilir. Buna karşın öğrenciler ve beyaz yaka çalışanlar Erdoğan'ın zayıf olduğu çalışma durumu kümeleri olmaya devam ediyor.

Hayat tarzı modernleştikçe Erdoğan'ın tahminlenen oyu da azalıyor. Dindar Muhafazakârlar Erdoğan'ın oyların yüzde 53'ünü alacağını tahmin ederken Modernlerde bu oran yüzde 42.

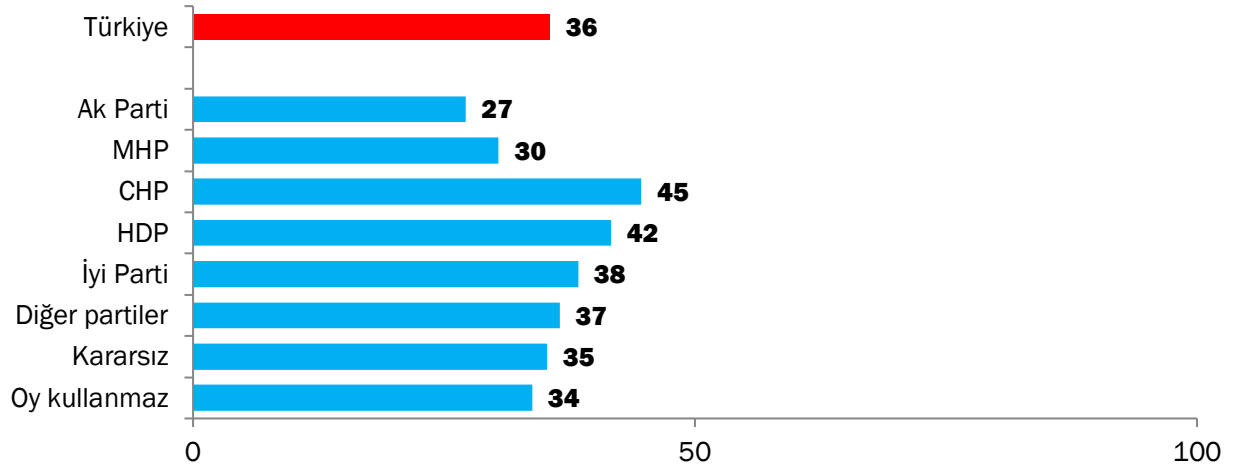
² http://www.npr.org/blogs/parallels/2014/04/02/297839429/-so-you-think-youre-smarter-than-a-cia-agent?utm_campaign=storyshare&utm_source=share&utm_medium=twitter

Sizce, bugün bir seçim yapılırsa Recep Tayyip Erdoğan yüzde kaç oy alır?

Aynı soruyu Kemal Kılıçdaroğlu için sorduğumuzda ise tahminlenen oy oranı yüzde 36. Kılıçdaroğlu'nun alacağı oyu en yüksek tahminleyen seçmen kümesi CHP'liler. CHP'lilerden sonra HDP'liler ve İyi Partililer geliyor.

Sizce, bugün bir seçim yapılırsa Kemal Kılıçdaroğlu yüzde kaç oy alır?

Cumhur İttifakı'nın adayının Erdoğan olduğu belli olduğu için Erdoğan'ın oy tahminini daha gerçekçi bir oy tahmini olarak okuyabiliriz. Oysaki Millet İttifakı'nın/Altılı Masa'nın ya da genel anlamda muhalefet partilerinin Erdoğan'ın karşısındaki adayı henüz belli değil. Son üç aydır Kılıçdaroğlu'nun ismi öne çıktığı için bu soruyu Kılıçdaroğlu üzerinden sorduk. **Dolayısıyla Kılıçdaroğlu'nun oy tahminini gerçekçi bir tahminden ziyade Kılıçdaroğlu'nun adaylığına bakış olarak okumak daha doğru olur.**

Kalabalıkların akli metodunu Altılı Masa'nın adayı belli olduğunda tekrarlamak gerekecektir.

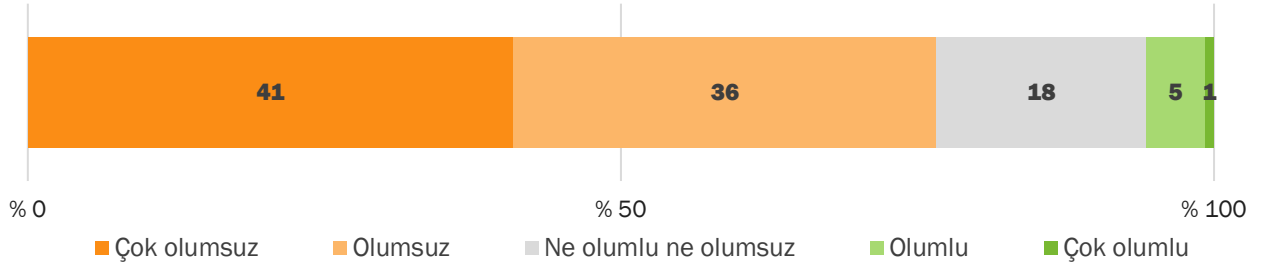

3. EKONOMİK DURUM ALGISI VE GEÇİM PLANLARI

3.1. Hükümetin Ekonomi Politikaları

Kasım'22 Barometresi'nde görüştüğümüz kişilere hükümetin ekonomi politikaları hakkında ne düşündüklerini sorduk. “Son bir yılda hükümetin politikaları aile bütçenizi nasıl etkiledi?” sorusuna yanıt veren kişilerin yüzde 77’si hükümetin politikalarının aile bütçelerini olumsuz etkilediğini söylüyor. Bu soruya olumlu yanıt verenler ise yüzde 6 olarak karşımıza çıkıyor.

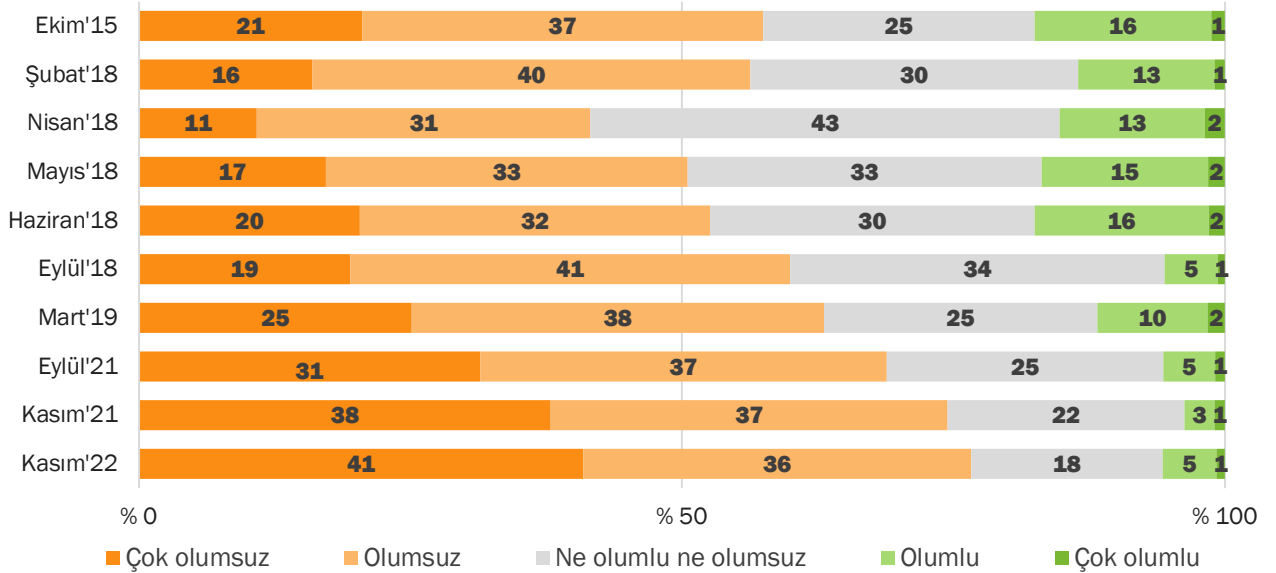
Son bir yılda hükümetin politikaları aile bütçenizi nasıl etkiledi?

Yıllar içerisinde verilen en yüksek olumsuz yanıt oranı bu aya ait.

Aşağıdaki grafikte, “Son bir yılda hükümetin politikaları aile bütçenizi nasıl etkiledi?” sorusuna geçmiş yıllarda verilen yanıtları görüyoruz. Grafiğe göre, Nisan'18 Barometresi'nden Kasım'22 Barometresi'ne kadar olan süreçte olumsuz yanıt verenlerin sayısının gitgide arttığı görülüyor. Bu ay ölçtüğümüz yüzde 77 ise yıllar içerisinde ölçülen en yüksek oran.

Son bir yılda hükümetin politikaları aile bütçenizi nasıl etkiledi?

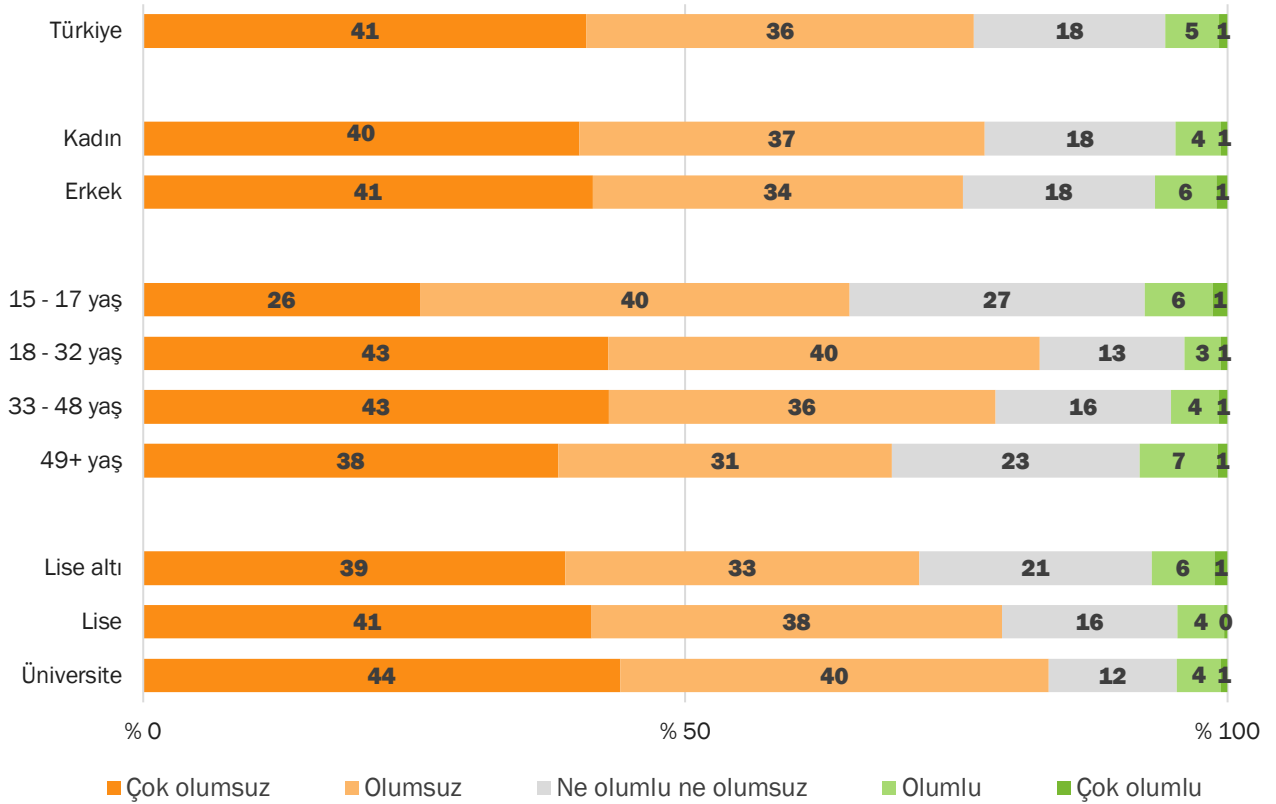

“Son bir yılda hükümetin politikaları aile bütçenizi nasıl etkiledi?” sorusunu, görüştüğümüz kişilerin cinsiyetine, yaş gruplarına ve eğitim durumlarına göre inceleyelim:

- Kadınların yüzde 77'sinin olumsuz yanıt verdiği görülürken bu oran erkeklerde yüzde 75 olarak karşımıza çıkıyor.
- Soruya en çok olumsuz yanıt verenlerin yüzde 83 oranıyla 18-32 yaş grubundakiler olduğunu görüyoruz. Bunu yüzde 79 ile 33-48 yaş grubundakiler, yüzde 69 ile ise 49 yaş ve üzeri kişiler takip ediyor. En düşük olumsuz yanıt oranının ise yüzde 66 ile 15-17 yaş grubuna ait olduğunu görüyoruz.
- Eğitim durumu arttıkça yukarıdaki soruya verilen olumsuz yanıtların da arttığı ortaya çıkıyor. En yüksek olumsuz yanıt oranının yüzde 84 ile üniversite mezunlarına ait olduğunu görüyoruz.

Son bir yılda hükümetin politikaları aile bütçenizi nasıl etkiledi?

İktidar bloku seçmenlerinin olumsuz yanıt verme eğilimi 2019 yılına göre artış gösteriyor.

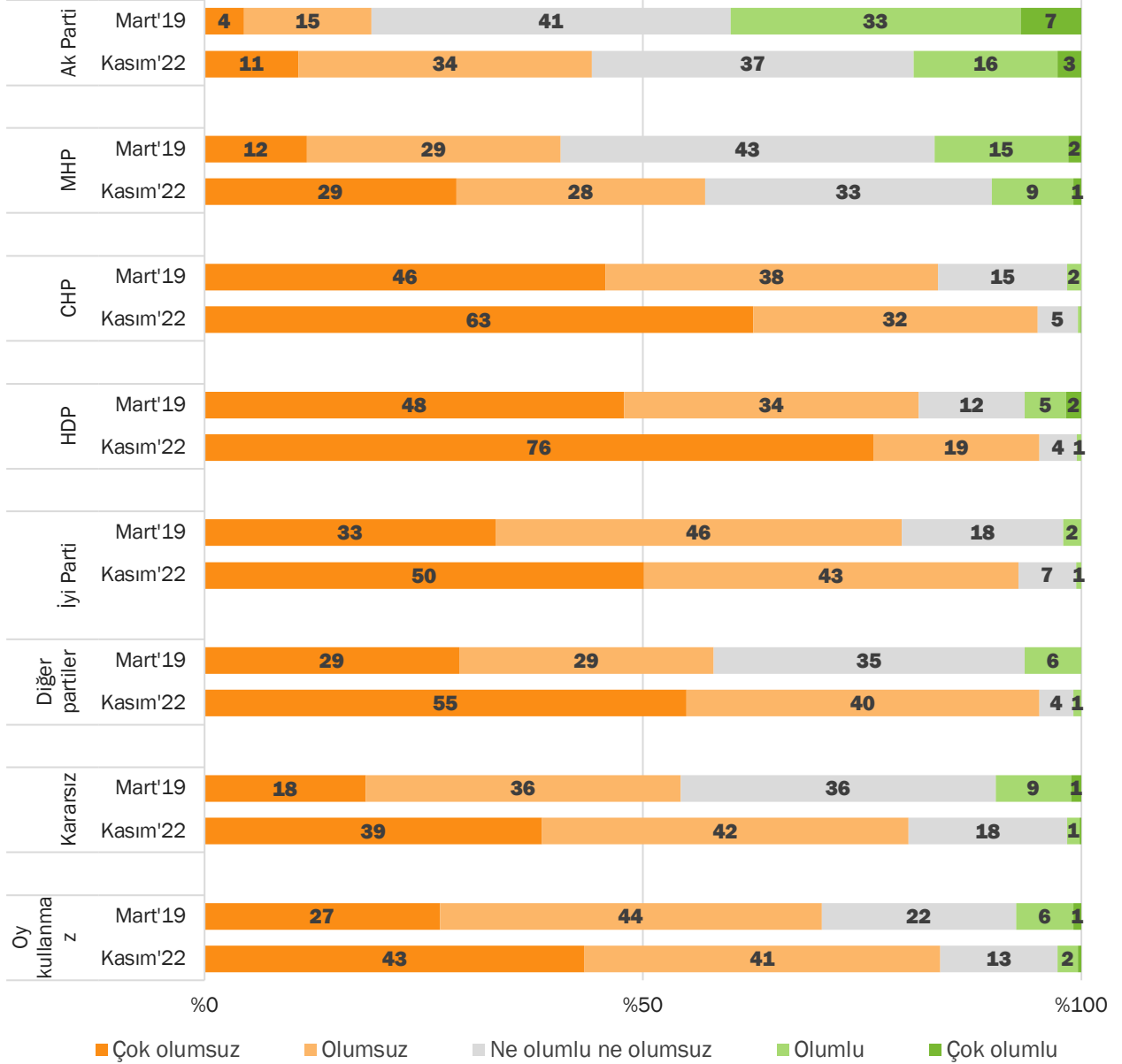
Aşağıdaki grafikte, “Son bir yılda hükümetin politikaları aile bütçenizi nasıl etkiledi?” sorusuna en az oranda olumsuz yanıt verenlerin iktidar bloku seçmenleri olduğunu görüyoruz. Bununla birlikte Mart’19’a göre olumsuz yanıt verenlerin oranı bu ay iktidar bloku seçmenlerinde de yükselme gösteriyor. Ak Parti seçmenleri için olumsuz yanıt verme eğilimi Mart’19’dan bu aya 26 puan artarken MHP seçmenlerinde 16 puan artış göstermiş.

Muhalefet seçmenlerinin olumsuz yanıt oranı yüzde 90’ın üzerinde.

Muhalefet bloku seçmenlerinde de olumsuz yanıt verme durumu, Mart’19’a göre bu ay artış göstermiş durumda. CHP seçmenlerinde bu oran 2019 yılına göre 11 puan artarken İyi Parti

seçmenlerinde 14 puan artıyor. HDP seçmenlerinde ise bu oranın 13 puan artarak yüzde 95'e ulaştığını görüyoruz.

Son bir yılda hükümetin politikaları aile bütçenizi nasıl etkiledi?

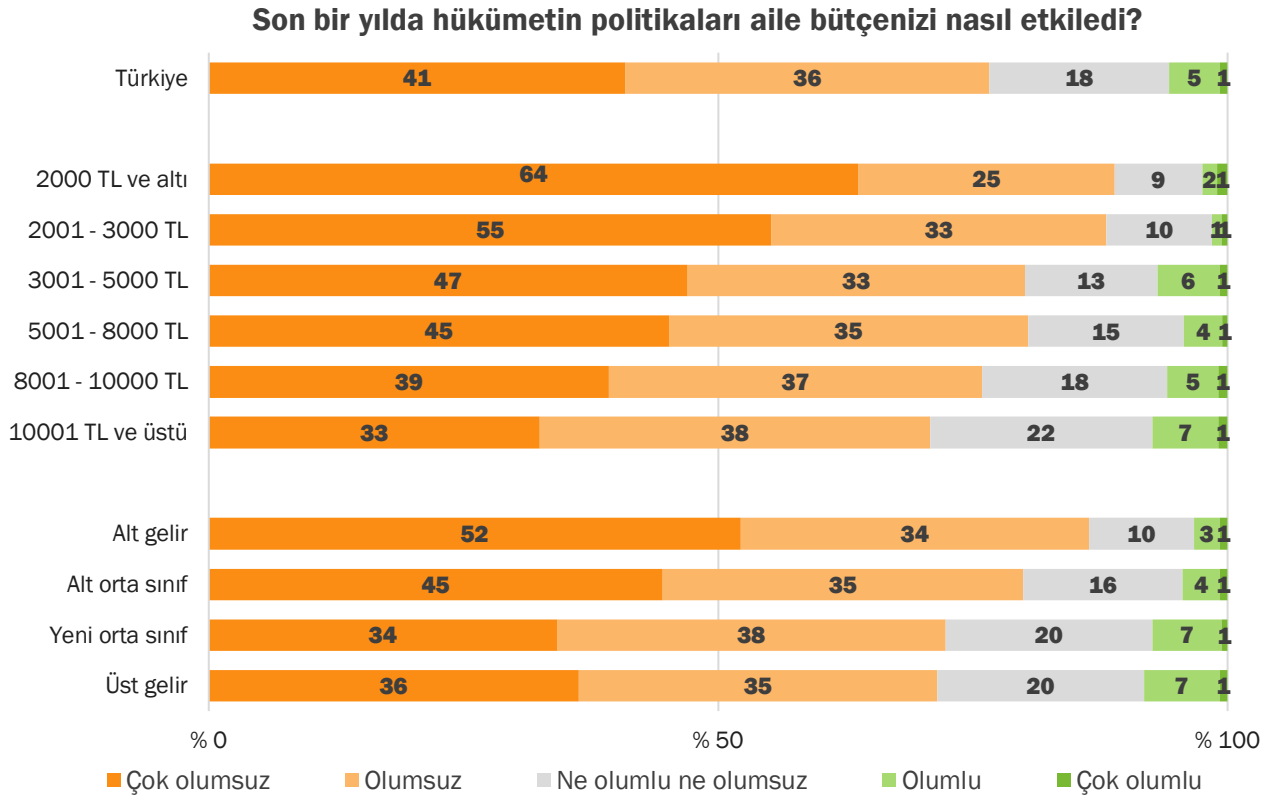

Şimdi de “Son bir yılda hükümetin politikaları aile bütçenizi nasıl etkiledi?” sorusuna verilen yanıtları, kişilerin aylık hane gelirlerine ve ekonomik sınıflarına göre inceleyelim:

- Kişilerin aylık hane gelirleri arttıkça yukarıdaki soruya verdikleri olumsuz yanıtların oranlarında da düşüş olduğunu görüyoruz. Olumsuz yanıtlardaki en yüksek oran yüzde 89 ile 2000 TL ve altı gelir grubundakilere ait olurken bu oranın 10001 TL ve üstü gelir seviyesine sahip kişilerde yüzde 71 olduğunu görüyoruz.

- Kişilerin ekonomik sınıfları yükseldikçe olumsuz yanıt oranlarında düşüş olduğunu görüyoruz. En yüksek olumsuz yanıt oranı yüzde 86 ile alt gelir grubundaki kişilere ait olurken en düşük oranın ise yüzde 71 ile üst gelir grubundaki kişilere ait olduğu görülüyor.

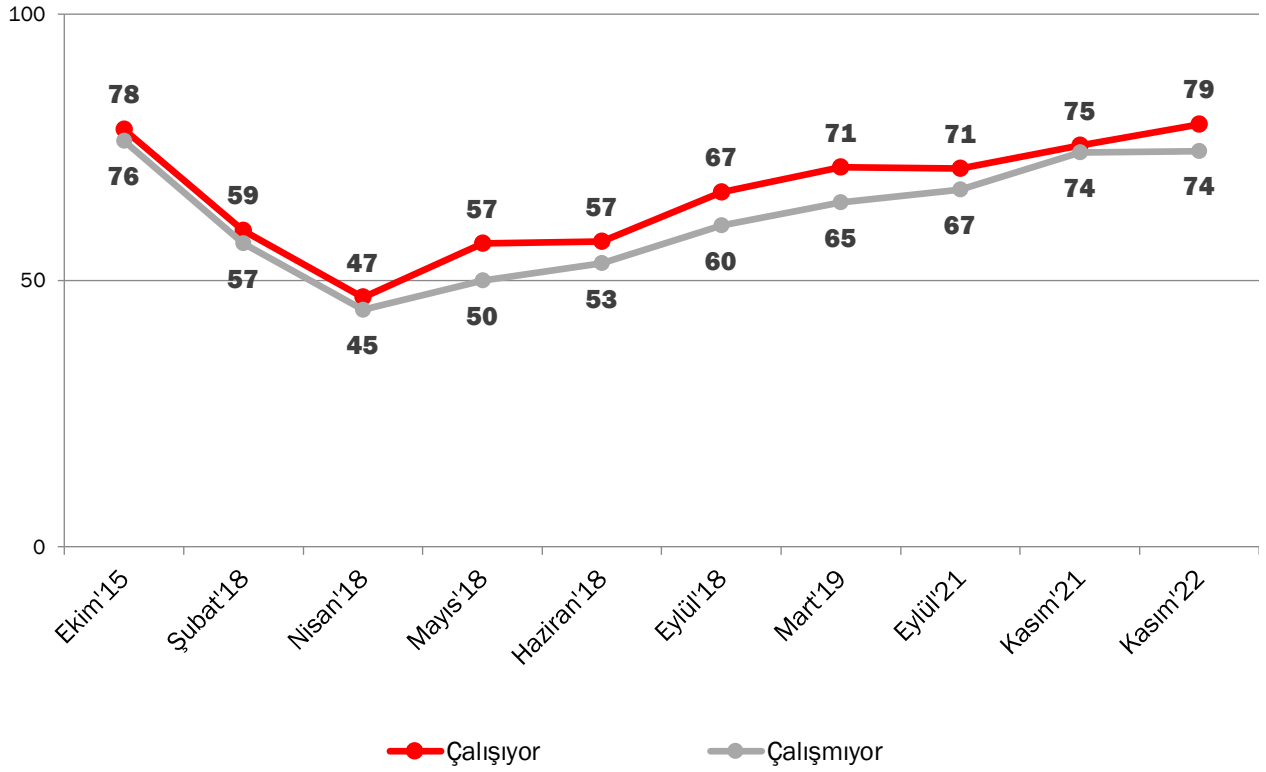

Aşağıdaki grafikte, “Hükümetin politikaları aile bütçemizi ‘olumsuz’ etkiledi diyen” kişilerin yanıtlarını çalışma durumlarına göre yıllar içindeki değişim eğilimiyle birlikte inceledik.

Olumsuz yanıt oranı çalışan kesimde daha yüksek.

Aşağıdaki grafiğe göre, Nisan’18’den Kasım’22’ye kadar olan süreçte çalışan ve çalışmayan kişilerin yukarıdaki yargıya verdikleri olumsuz yanıt oranının artış gösterdiğini görüyoruz. Çalıştığını ifade eden kesimdeki olumsuz yanıt oranı Nisan’18’den bu yana olan süreçte 34 puan artarak yüzde 79’a ulaşmış durumda. Çalışmadığını belirten kesimde ise bu oranın 27 puan artarak yüzde 74’e yükselmiş olduğunu görüyoruz.

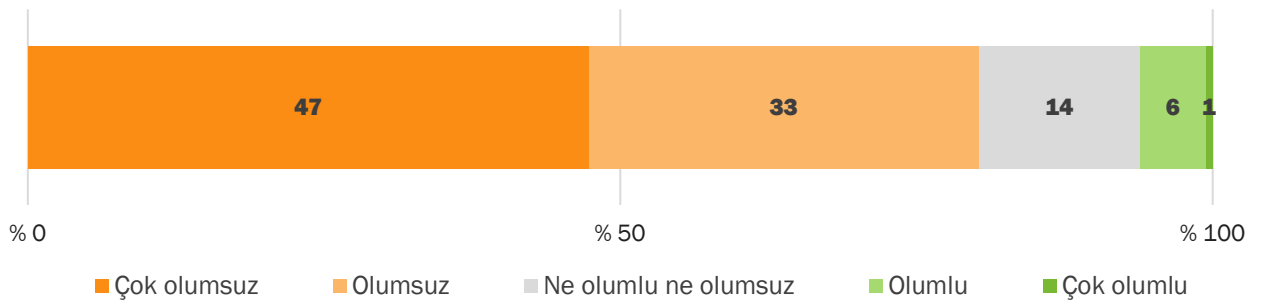
Hükümetin politikaları aile bütçemizi 'olumsuz' etkiledi diyenler

Her 5 kişiden 4'ü hükümetin politikalarının ülke ekonomisini olumsuz etkilediğini düşünüyor.

Aşağıdaki grafiğe göre, Türkiye toplumunun yüzde 80'i hükümetin politikalarının ülke ekonomisini olumsuz etkilediği görüşünde. Bu soruya olumlu yanıt verenlerin oranı ise yüzde 7.

Son bir yılda hükümetin politikaları ülke ekonomisini nasıl etkiledi?

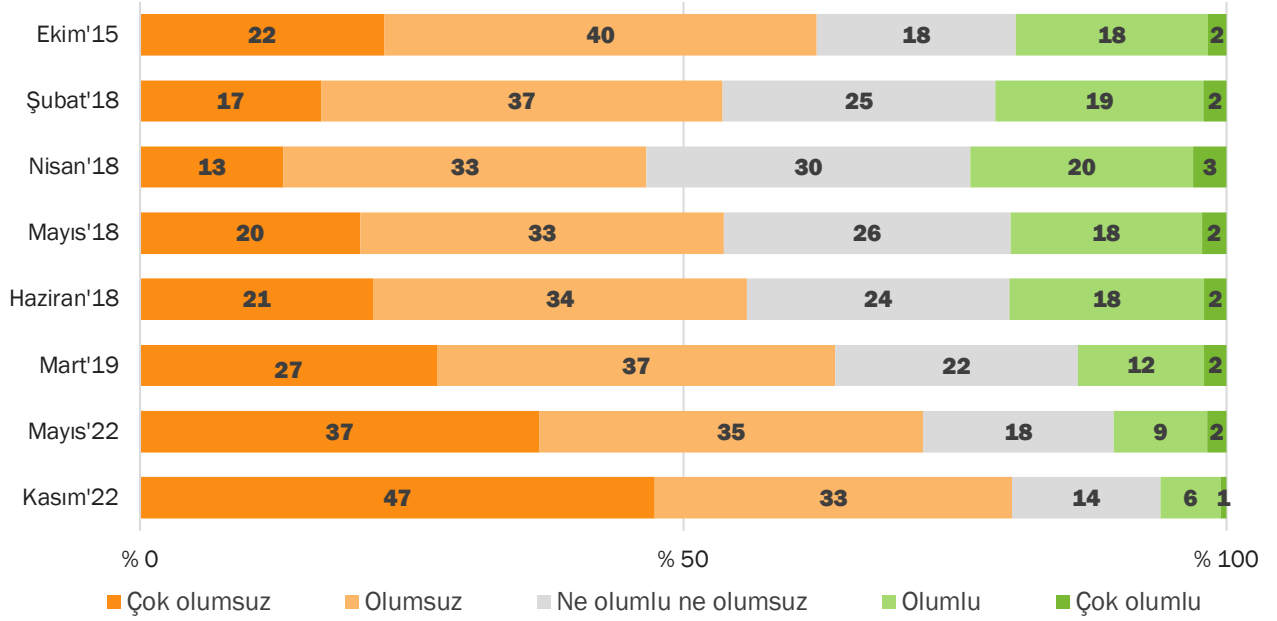

Yıllar içerisinde verilen en yüksek olumsuz yanıt oranı bu aya ait.

Aşağıdaki grafikte, Nisan'18 Barometresi'nden Kasım'22 Barometresi'ne kadar olan süreçte yukarıdaki soruya olumsuz yanıt verenlerin sayısının gittikçe arttığı ortaya çıkıyor. Kasım'22 Barometresi için görüştüğümüz kişilerin yüzde 80'ninin bu soruya olumsuz yanıt verdiğini görüyoruz. Bu, yıllar içerisinde ölçülen en yüksek oran.

Son bir yılda hükümetin politikaları ülke ekonomisini nasıl etkiledi?

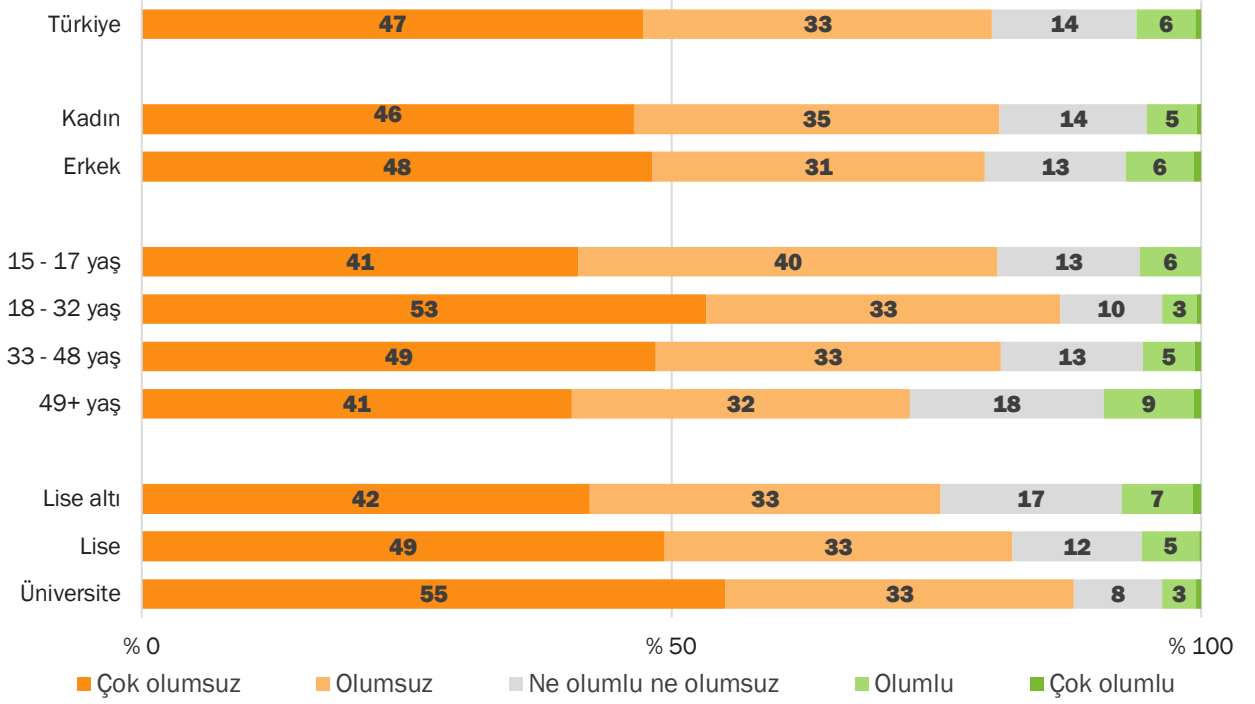

“Son bir yılda hükümetin politikaları ülke ekonomisini nasıl etkiledi?” sorusuna verilen yanıtları, görüştüğümüz kişilerin cinsiyetine, yaş gruplarına ve eğitim durumlarına göre de inceleyelim.

- Kadınların yüzde 81'i olumsuz yanıtını verirken bu oran erkeklerde yüzde 79 olarak karşımıza çıkıyor.
- Olumsuz yanıt verenlerde en yüksek oranın yüzde 86 ile 18-32 yaş grubuna ait olduğu görülüyor. Olumsuz yanıtlarda en düşük oran ise yüzde 73 ile 49 yaş ve üstü grupta bulunuyor.
- Eğitim seviyesi arttıkça olumsuz yanıtların da arttığını görüyoruz. Olumsuz yanıt verenlerde en yüksek oran yüzde 88 ile üniversite mezunlarına ait olurken en düşük oranın ise yüzde 75 ile lise altı grupta bulunduğu görülüyor.

Son bir yılda hükümetin politikaları ülke ekonomisini nasıl etkiledi?

İktidar bloku seçmenlerinde olumsuz yanıt oranı 2019 yılından bu yana artış gösteriyor.

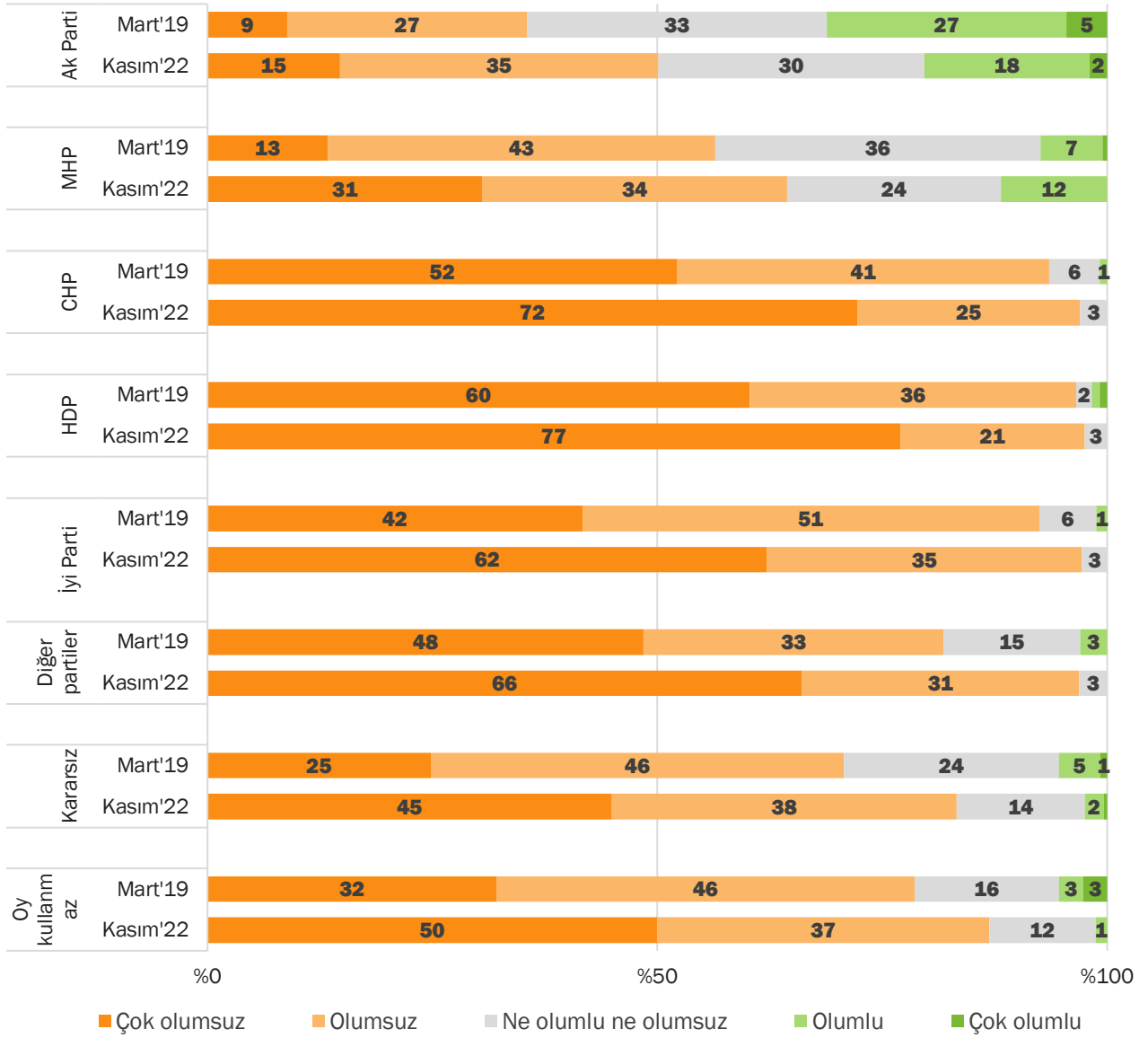
“Son bir yılda hükümetin politikaları ülke ekonomisini nasıl etkiledi?” sorusuna en az oranda olumsuz yanıt verenlerin yine iktidar bloku seçmenleri olduğunu görüyoruz. Fakat Mart’19’a göre olumsuz yanıt verenlerin oranının bu ay iktidar bloku seçmenlerinde de yükseldiğini görüyoruz. Ak Parti seçmenleri için olumsuz yanıt oranı Mart’19’dan bugüne 14 puan artarken MHP seçmenlerinde 9 puan artış göstermiş.

Muhalefet seçmenlerinin olumsuz yanıt oranı yüzde 95’in üzerinde.

Soruya olumsuz yanıt verme oranı muhalefet seçmenlerinde de Mart’19’a göre bu ay artış göstermiş durumda. CHP ve İyi Parti seçmenlerinde bu oran 2019 yılına göre 4 puan artarak yüzde 97’ye ulaşırken HDP seçmenlerinde ise bu oran 2 puan artarak yüzde 98’e ulaşıyor.

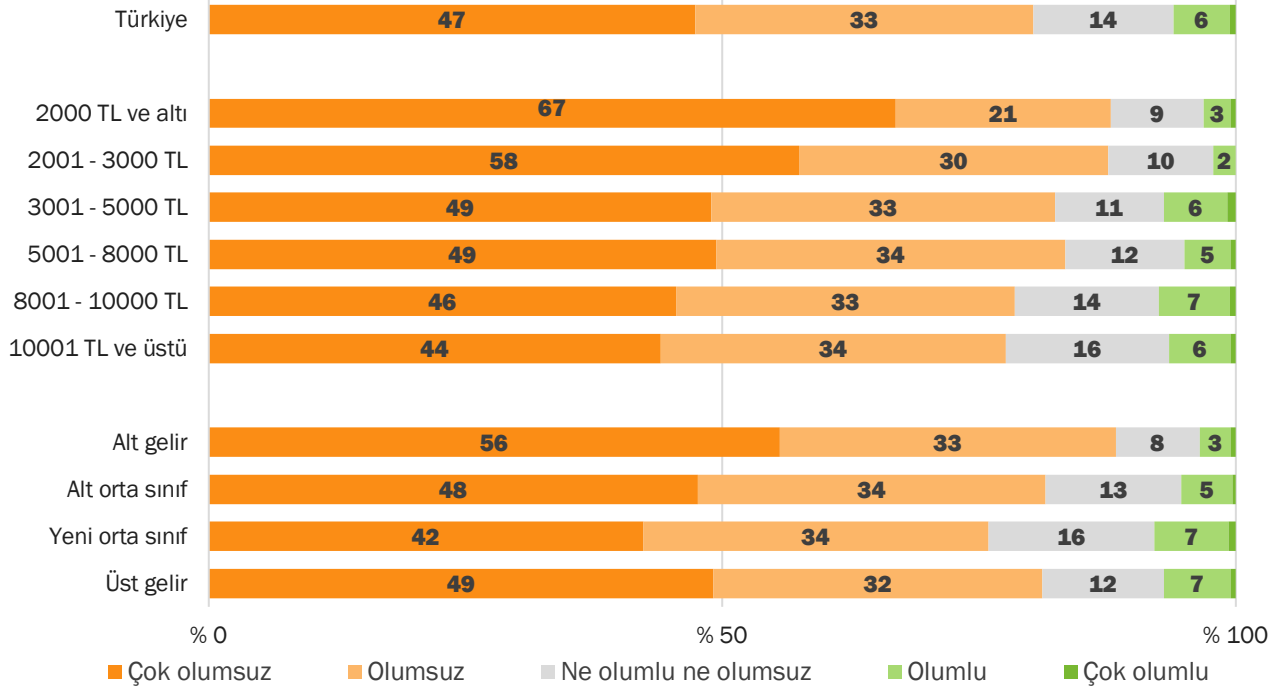
Son bir yılda hükümetin politikaları ülke ekonomisini nasıl etkiledi?

“Hükümetin politikaları ülke ekonomisini nasıl etkiledi?” sorusuna verilen yanıtları, kişilerin aylık hane gelirlerine ve ekonomik sınıflarına göre değerlendirdiğimizde:

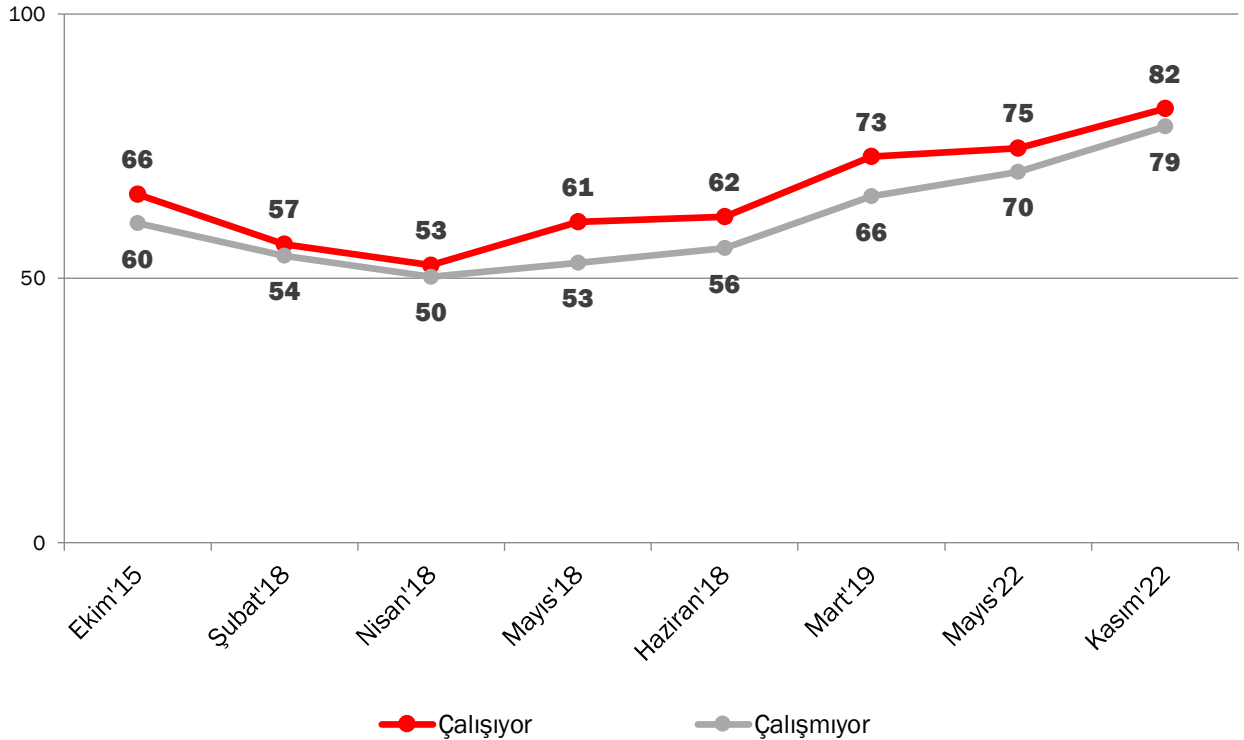
- Kişilerin aylık hane gelirleri arttıkça soruya verdikleri olumsuz yanıt oranlarında da düşüş olduğu ortaya çıkıyor. Olumsuz yanıtlardaki en yüksek oran yüzde 88 ile 2000 TL ve altı gelir grubundakilere ve 2001-3000 TL gelir grubundakilere ait olurken, 10001 TL ve üstü gelir seviyesine sahip kişilerin yüzde 78'i hükümetin politikalarının aile bütçelerini olumsuz etkilediğini düşünüyor.
- Ekonomik sınıflara göre ise en yüksek olumsuz yanıt oranının yüzde 89 ile alt gelir grubunda olduğunu görüyoruz. En düşük olumsuz yanıt oranının ise yüzde 76 ile yeni orta sınıfa ait olduğu görülüyor.

Son bir yılda hükümetin politikaları ülke ekonomisini nasıl etkiledi?

Aşağıdaki grafikte, "Hükümetin politikaları ülke ekonomisini 'olumsuz' etkiledi," diyen kişileri çalışma durumuna göre yıllar içindeki değişim eğilimiyle birlikte inceledik.

Hükümetin politikaları ülke ekonomisini 'olumsuz' etkiledi diyenler

Olumsuz yanıt verme eğilimi çalışan kesimde daha yüksek.

Yukarıdaki grafiğe göre, Nisan'18'den Kasım'22'ye kadar olan süreçte çalışan ve çalışmayan kişilerin verdikleri olumsuz yanıt oranının arttığını görüyoruz. Çalıştığını ifade eden kesimdeki olumsuz yanıt oranı Nisan'18'den bu yana 29 puan artarak yüzde 82'ye ulaşmış durumda. Çalışmadığını belirten kesimde ise bu oranın 29 puan artarak yüzde 79'a yükselmiş olduğunu görüyoruz.

Bu bulguları siyasi açıdan nasıl okuyabiliriz?

Görüldüğü gibi toplumun, hükümetin ekonomi politikalarının aile bütçesi ve ülke ekonomisini nasıl etkilediğini değerlendirmesi birbirine paralel biçimde seyrediyor. İktidar bloku seçmeninin, aile bütçesinin ülke ekonomisine karşı daha olumsuz etkilendiğini düşünmesi, ülke ekonomisine dair algılarında siyasi destek ilişkisine bağlı bir tutuma işaret ediyor olabilir. Bu duruma Moral Endeksi bölümünde de değineceğiz. Bununla birlikte hem Ak Parti hem MHP seçmeninin geride bıraktığımız aylar içinde iki duruma karşı da olumsuz tutumu yükselmiş görünüyor.

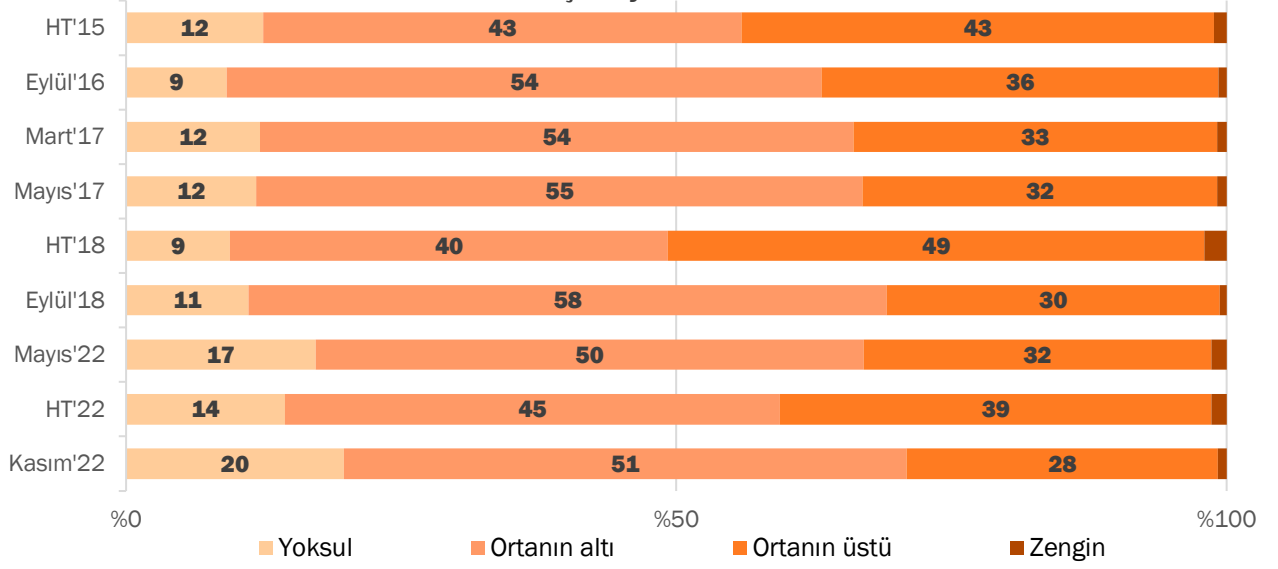
Toplum genelinde aydan aya değişim serisiyse her iki durumda da olumsuz yönde seyrin güçlendiğini ama seçim dönemi yaklaştığında toplumun kararsız bir pozisyona kaydığına işaret ediyor (Nisan-Mayıs'18). Önümüzdeki seçim döneminde de bu durumun benzer dinamiklerle ilerleyip ilerlemeyeceğiniyse hükümetin atacağı adımlar gösterecek. Öyle ki 2018'den bu yana ülke ekonomisindeki şartların ağırlaşması seçim dönemine, toplumun, hükümetin politikalarına dair olumsuz bir tutumla girmesine yol açabilir.

3.2. Sınıfsal Konum Algısı

Kasım'22 Barometresi'nde görüştüğümüz kişilere, "Eğer ülkemizdeki tüm insanları sahip oldukları gelir ve refah bakımından 4 gruba ayırsaydık, siz hangi grupta olduğunuzu düşünüyorsunuz?" sorusunu sorduk ve bu sorudan onların sınıfsal konum algılarını ölçmeye çalıştık.

Eğer ülkemizdeki tüm insanları sahip oldukları gelir ve refah bakımından 4 gruba ayırsaydık, siz hangi grupta olduğunuzu düşünüyorsunuz?

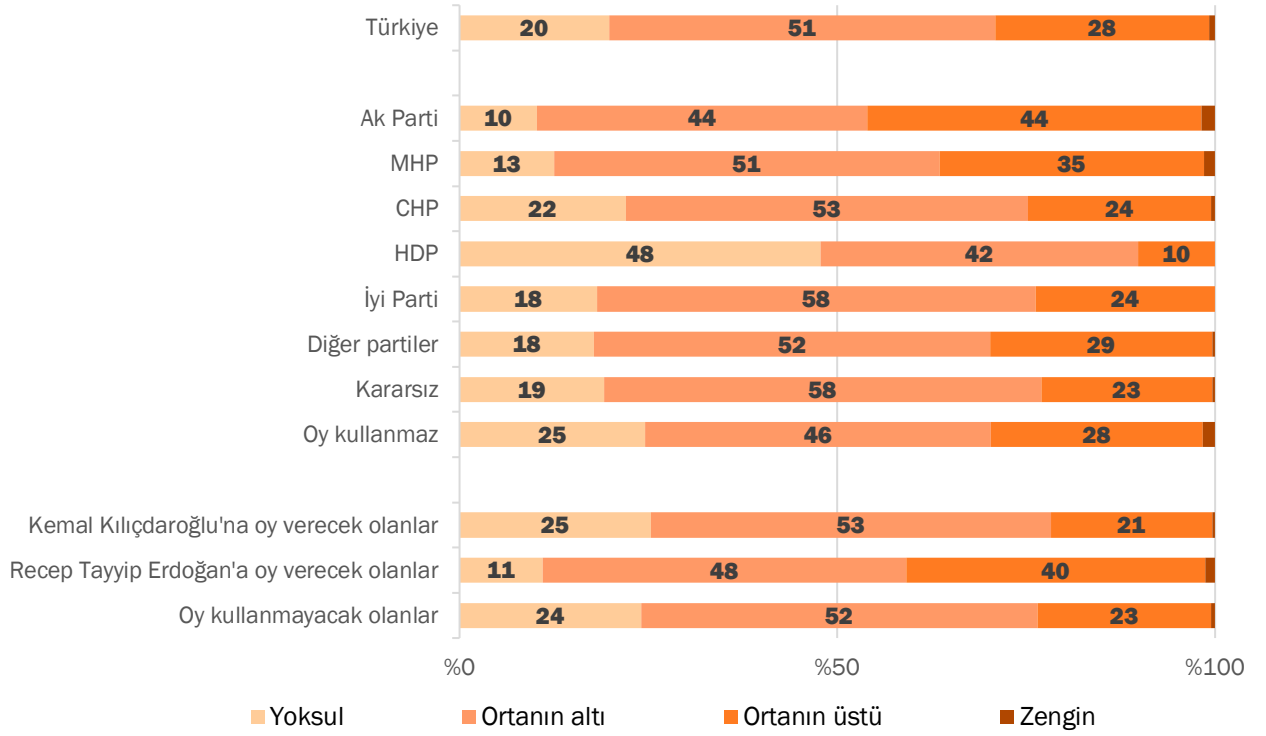
Soruya verilen yanıtları geçmişteki araştırmalarımızla kıyasladığımızda, 2015 yılından Kasım'22 Barometresi'ne kadar olan süreçte kendisinin yoksul grupta olduğunu ifade edenlerin giderek arttığını görüyoruz. Bu ay görüştüğümüz kişilerin yüzde 20'si yoksul grupta olduğunu düşünüyor. Bu, 2015 yılından bu yana ölçülen en yüksek oran.

Kendini yoksul grupta tanımlayanlar en az Ak Parti seçmenleri arasında bulunuyor.

Kendisinin yoksul grupta yer aldığını söyleyenlerde en düşük oran yüzde 10 ile Ak Parti seçmenlerindeyken bunu yüzde 13 ile MHP seçmenleri takip ediyor. Buna göre, iktidar bloku seçmenlerinde kendini yoksul grupta tanımlayanların oranı Türkiye geneline göre daha düşük oranda bulunuyor.

Eğer ülkemizdeki tüm insanları sahip oldukları gelir ve refah bakımından 4 gruba ayırsaydık, siz hangi grupta olduğunuzu düşünüyorsunuz?

Kendini yoksul olarak tanımlayanlar en çok HDP seçmenleri arasında.

Muhalefet seçmenlerinde ise kendisini yoksul grupta tanımlayanların oranı iktidar bloku seçmenlerinden daha yüksek. Bu oran CHP seçmenlerinde yüzde 22, İyi Parti seçmenlerinde ve diğer partililerdeyse yüzde 18 olarak karşımıza çıkıyor. Kendini yoksul grupta tanımlayanlarda en yüksek oran yüzde 48 ile HDP seçmenlerine ait. Kararsız seçmenlerde ise kendisinin yoksul grupta olduğunu söyleyenlerin oranı yüzde 19.

Cumhurbaşkanlığı için Kemal Kılıçdaroğlu'nu tercih edenlerin yüzde 25'i kendisinin yoksul gruba dahil olduğunu belirtirken Recep Tayyip Erdoğan'ı tercih edenlerde ise bu oran yüzde 11 olarak ölçülüyor. Cumhurbaşkanlığı için oy kullanmam diyenlerin ise yüzde 24'ünün kendini yoksul grupta tanımladığını görüyoruz.

Kendini yoksul olarak tanımlayanlarda en yüksek oran Geleneksel Muhafazakârlara ait.

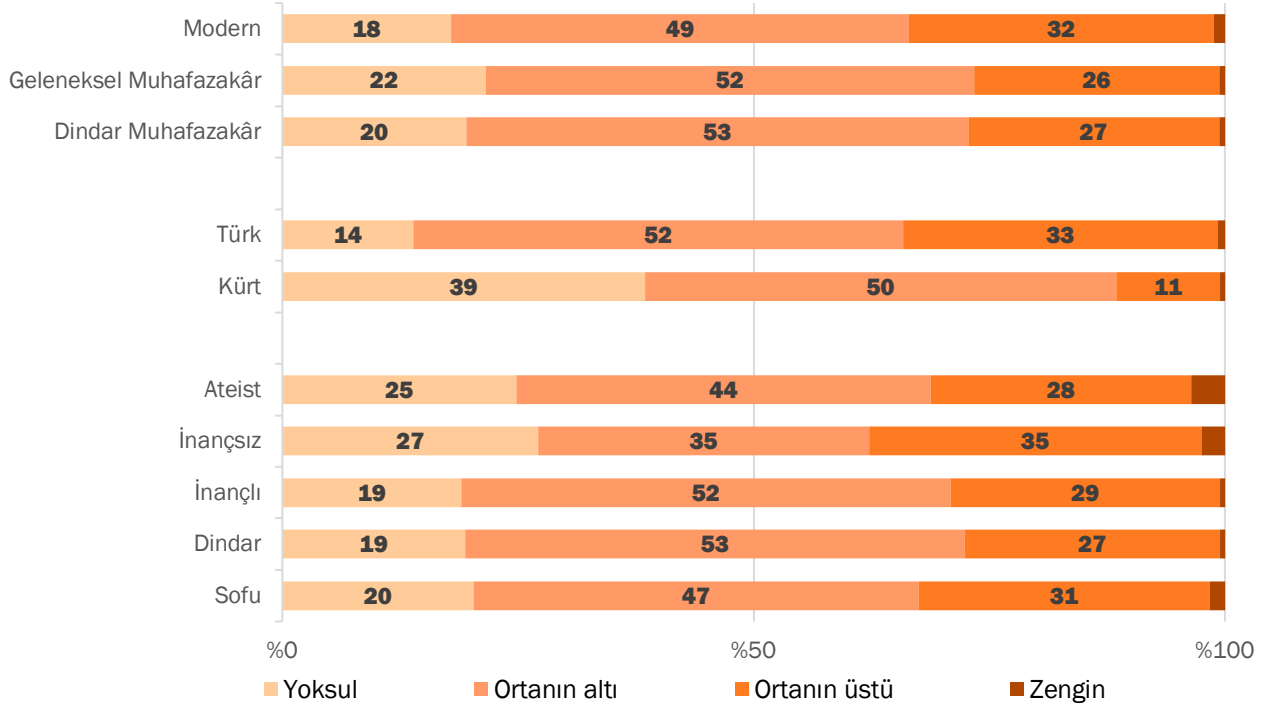
Kendini Modern olarak tanımlayanların yüzde 18'i yoksul grupta yer aldığını düşünüyor. Bu, Türkiye genelinden 4 puan düşük. Kendini Geleneksel Muhafazakâr olarak tanımlayanların ise yüzde 22'si yoksul grupta yer aldığını söylerken bu oran Dindar Muhafazakârlarda yüzde 20 olarak karşımıza çıkıyor.

Kürtlerde kendini yoksul olarak tanımlayanların oranı Türklere göre daha fazla.

Yukarıdaki soruya verilen cevapları kişilerin etnik kökenlerine göre incelediğimizde ise Türklerin yüzde 14'ünün kendini yoksul grupta tanımladığını görüyoruz. Bu oran Kürtlerde ise yüzde 39 olarak karşımıza çıkıyor. Buna göre, kendini yoksul olarak tanımlayan Kürtlerin oranı, kendini yoksul olarak tanımlayan Türklere göre 25 puan fazla.

Eğer ülkemizdeki tüm insanları sahip oldukları gelir ve refah bakımından 4 gruba ayırsaydık, siz hangi grupta olduğunuzu düşünüyorsunuz?

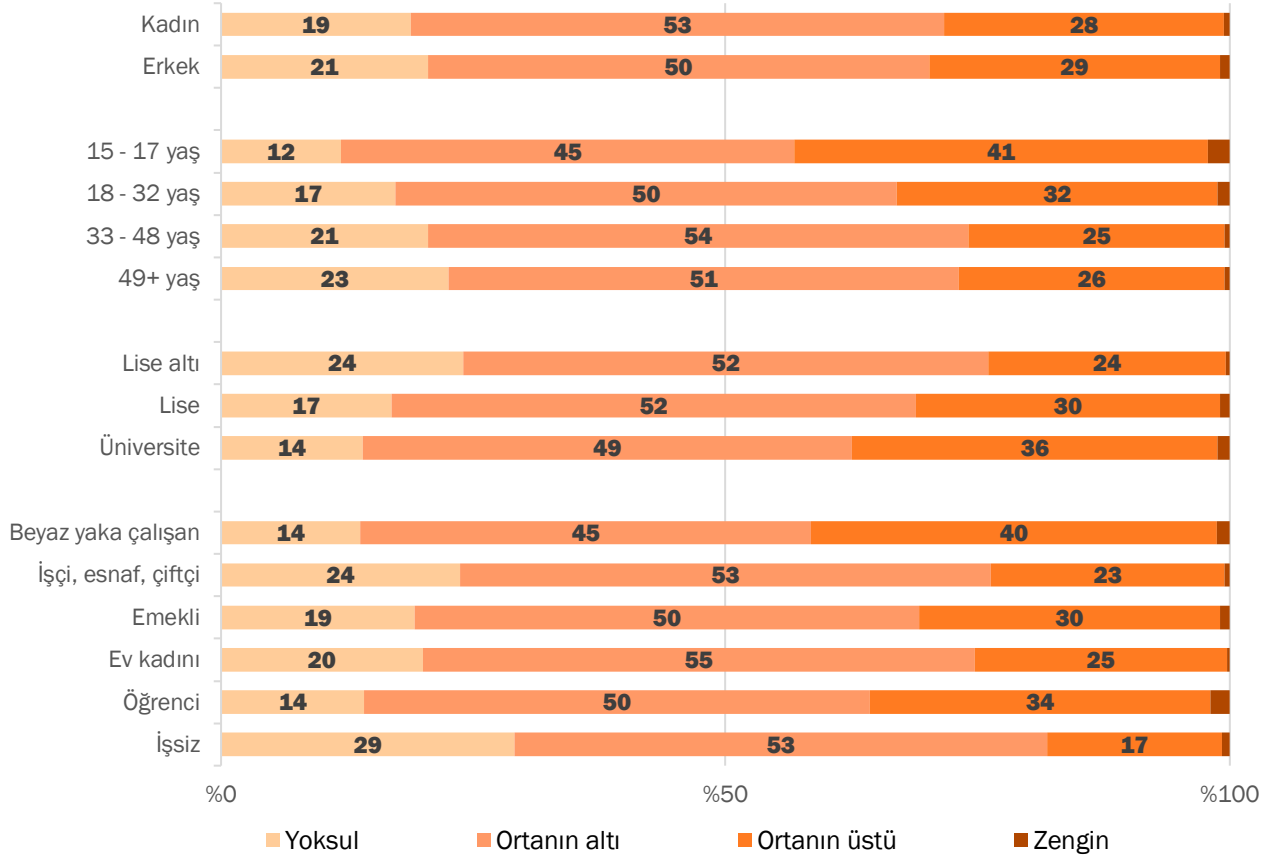

Kendini yoksul olarak tanımlayanlarda en yüksek oran inançsızlara ait.

Yoksul grupta olduğunu söyleyenlerde en yüksek oranın yüzde 27 ile kendini inançsız olarak tanımlayanlara ait olduğunu görüyoruz. Yoksul grupta olduğunu ifade edenlerdeki en az oran ise yüzde 19 ile kendini inançlı ve dindar olarak tanımlayanlar. Ateistlerin ise yüzde 25'i kendini yoksul olarak tanımlarken yüzde 4'ünün zengin olarak tanımladığını görüyoruz.

Eğer ülkemizdeki tüm insanları sahip oldukları gelir ve refah bakımından 4 gruba ayırsaydık, siz hangi grupta olduğunuzu düşünüyorsunuz?

Grafikte görüldüğü gibi, kadınların yüzde 19'u erkeklerin ise yüzde 21'i kendini yoksul olarak tanımlıyor. Sınıfsal algıda yüzde 23 puanla 49 yaş ve üstündeki grup ise yoksul olduğunu en yüksek oranda hisseden kesim oluyor. Bu oranın 15-17 yaş grubundakilerdeyse yüzde 12 oranıyla en az seviyede olduğu görülüyor. Yaşın yükselmesiyle yoksulluk algısının artmasının, kişilerin işgücüne dahil olup olmamalarıyla ilgili olabileceğini düşünebiliriz.

Eğitim seviyesinin arttıkça kendini yoksul olarak tanımlayanların sayısında bir azalma olduğunu görüyoruz. Kendisinin yoksul olduğunu ifade edenlerde en yüksek oran yüzde 24 ile lise altındakilere ait olurken en düşük oranının ise yüzde 14 ile üniversite mezunlarında olduğunu görüyoruz.

İşsizler, kendini yoksul grupta tanımlayanlarda yüzde 29 ile en yüksek orana sahip. Bunu yüzde 24 ile işçi, esnaf ve çiftçiler, yüzde 20 ile ev kadınları takip ediyor. Kendisinin yoksul grupta olduğunu ifade edenlerde ise en düşük oranın yüzde 14 ile beyaz yaka çalışanlara ve öğrencilere ait olduğunu görüyoruz.

3.3. Sahiplikler

Bu ayki araştırmamızda, Hayat Tarzları ve Barometre araştırmalarımızda yer verdiğimiz sahiplikler sorusunu tekrarladık. Toplumun ekonomik durum algısını incelerken, nelere sahip olduğunun g¼ncel durumunu da analizimize dahil etmek istedik. Ayrıca bu sorumuza verilen yanıtları raporumuzun tema bölümünde yer verdiğimiz maddi yoksunluk ölçümünde de kullandık. Tema bölümünde bu sorumuza geri döneceğiz. Şimdi, genel olarak toplumun nelere sahip olduğuna bakalım.

En çok sahip olunan eŐya çamaşır makinesi.

Grafiğe göre, en çok sahip olunan eşyanın yüzde 93 oranıyla çamaşır makinesi olduğu görül¼yor. Bunu yüzde 86 ile televizyon, yüzde 81 ile akıllı telefon ve yüzde 78 ile bulaşık makinesi takip ediyor.

Toplumda bilgisayara sahip olanların oranı yüzde 50'nin altında.

Bilgisayara sahip olanların oranının ise yüzde 45 olduğunu gör¼yoruz. Oyun konsoluna sahip olanların oranı yüzde 6 olarak karşımıza çıkarken e-kitap okuyucuya ise kişilerin sadece yüzde 1'i sahip.

Kahve makinesi, robot süpürge ve çamaşır kurutma makinesi sahipliği artıyor.

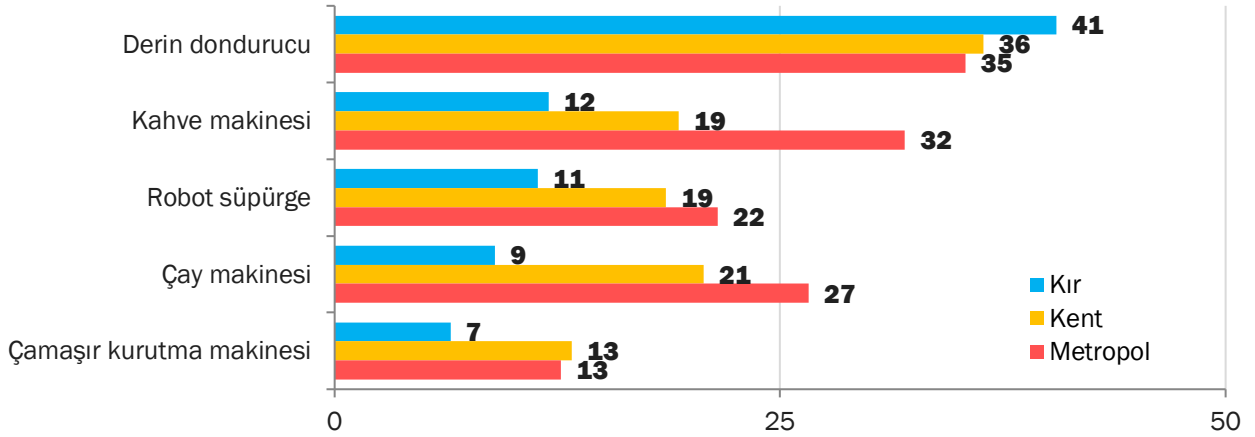
Araştırmamızda toplumun yüzde 26'sının kahve makinesine, yüzde 20'sinin robot süpürgeye ve yüzde 13'ünün de çamaşır kurutma makinesine sahip olduğunu görüyoruz. Bu oranlar toplum genelinde bu ürünlere sahip olanların da arttığına işaret ediyor.

Şimdi de sahipliklerde dikkat çeken, birkaç sahip olunan eşyanın demografik kırılımlardaki durumuna bakalım.

Derin dondurucu sahipliği kırsal kesimde daha yüksek.

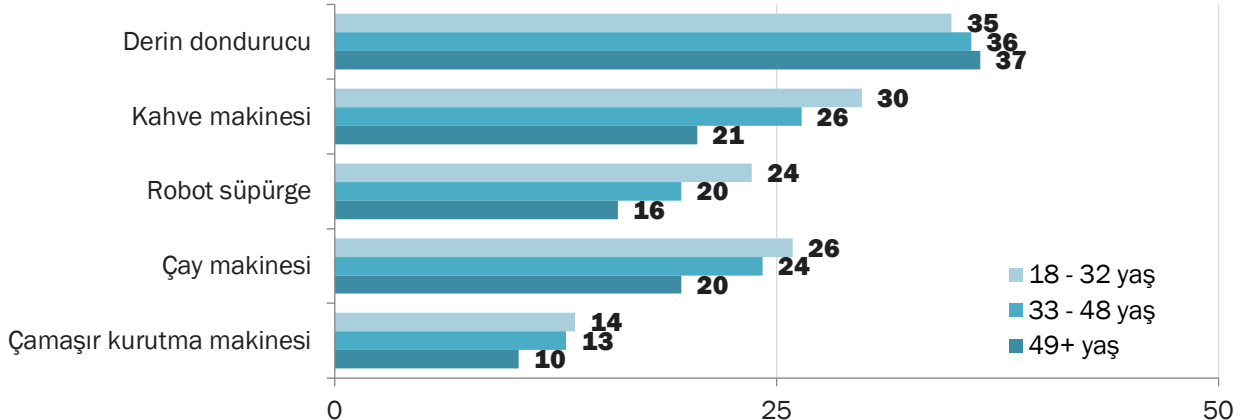
Derin dondurucusu sahipliği, kırsal kesimde, kent ve metropollere göre daha yüksek görülüyor. Kahve ve çay makineleri, robot süpürge ve çamaşır kurutma makinesi sahipliği ise şehirleşmeyle birlikte artıyor. Metropolleşmeyle birlikte hayatı kolaylaştırma gayretiyle kahve makinesi ve robot süpürge gibi pratik ürünlerin sahiplik durumu da yükseliyor. Benzer şekilde kırsal kesimde yaşayanların da derin dondurucu ihtiyaçlarının hayat pratikleriyle olan ilişkisini düşünebiliriz.

Şu sayacaklarımdan hangilerine sahipsiniz?

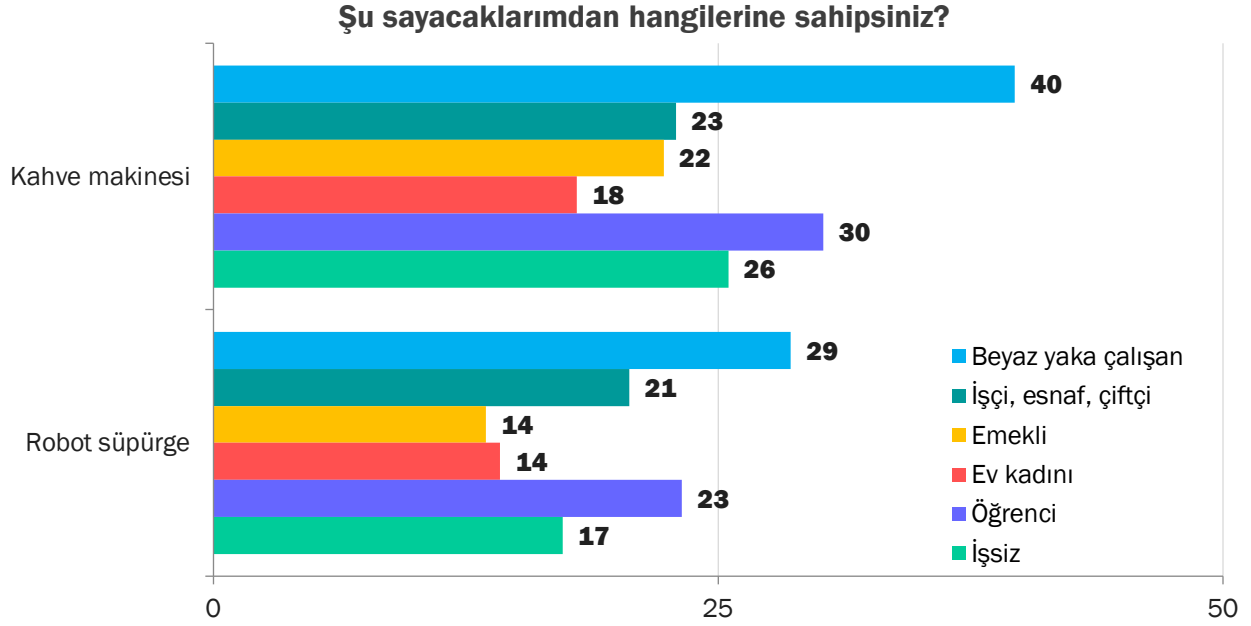
Derin dondurucu sahipliği yaşın yükselmesiyle birlikte yaş gruplarında birer puan da olsa artıyor. Buna karşın diğer sahiplikler yaşın yükselmesiyle beraber azalıyor. 18-32 yaş grubundakilerin yüzde 30'u kahve makinesine sahipken bu oran 33-48 yaş grubunda yüzde 26, 49 yaş ve üzerinde yüzde 21 oluyor. 18-32 yaş grubundaki her 4 kişiden 1'i de robot süpürgeye sahip görünüyor. 33-48 yaş grubunda bu oran beşte bire, 49 yaş ve üzerinde yüzde 16'ya geriliyor.

Şu sayacaklarımdan hangilerine sahipsiniz?

Sahiplik durumları, çalışma durumlarına göre en çok ayrılan kahve makinesi ve robot süpürge sahipliğine biraz daha yakından bakalım. İkisine sahip olmanı oranı, beyaz yakalılarda ve öğrencilerde daha çok görülüyor. Beyaz yakalıların yüzde 40'ı kahve makinesine, yüzde 29'u robot süpürgeye sahip görünüyor. Aynı oranlar ev kadınlarında yüzde 18 ve yüzde 14 oluyor.

Diğer çalışan küme olan işçi, esnaf ve çiftçilerinse yüzde 23'ü kahve makinesine, yüzde 21'i robot süpürgeye sahip görünüyor. Bu kümenin kahve makinesi sahipliği Türkiye ortalamasının altındayken robot süpürge sahipliği Türkiye ortalamasının 1 puan üzerinde bulunuyor.

3.4. Geçim İçin Planlar

Bu ayki araştırmamızda, görüştüğümüz kişilerin geçim planlarını değerlendirmek için, “Önümüzdeki dönemde hanenin geçimini sağlamak, ekonomik durumunuzu sürdürmek veya iyileştirmek için ne veya neler yapmayı planlıyorsunuz?” sorusunu sorduk. Bu sorumuzu ilk olarak koronavirüs salgınının ilk dönemi olan Haziran’20 tarihinde sormuştuk. Bu ay bu sorumuzu tekrarlayarak, enflasyonun hızlı yükselişine yaşanan ekonomik kriz koşullarında toplumun ne gibi geçim planları olduğu ile Haziran’20 tarihinden bu yana bu planlardaki değişim eğilimini inceledik.

Aşağıdaki grafiğe göre, yukarıdaki soruya Haziran’20’de “Harcamaları kısmak” cevabını verenlerin oranı yüzde 45 olurken bu oran Kasım’22’de yüzde 38’e gerilemiş. Ek iş yapmak cevabını verenler ise 8 puan artarak yüzde 19’a yükselmiş görünüyor.

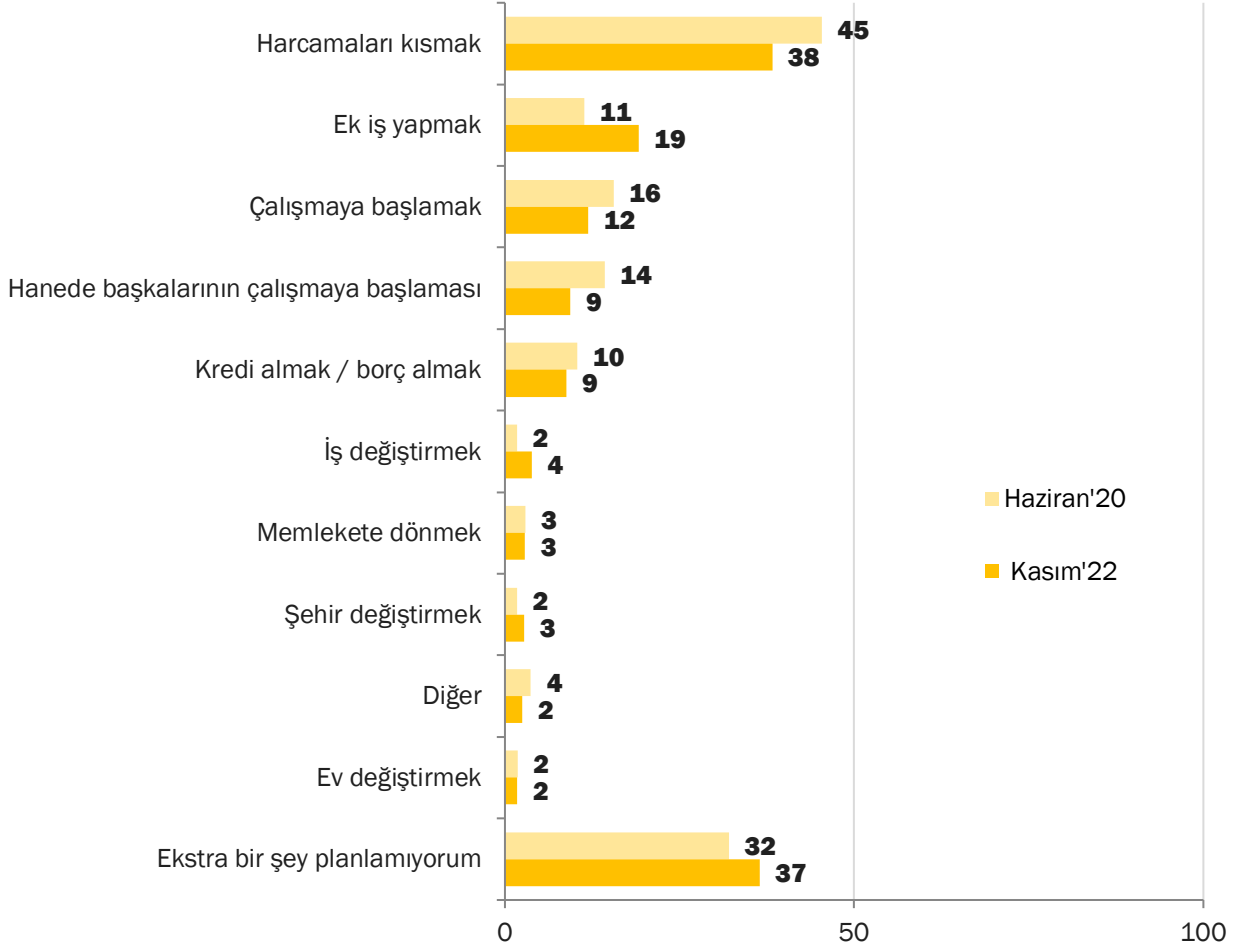
“Ekstra bir şey planlamıyorum,” diyenlerin oranını Haziran’20 Barometresi’nde yüzde 32 olarak ölçmüştük. Bu oranın bu ay 5 puan artarak yüzde 37’ye yükseldiğini görüyoruz.

Toplumun yüzde 12’si geçimini sağlamak ve ekonomik durumunu sürdürmek için çalışmaya başlamayı, yüzde 9’u hanede başkalarının çalışmaya başlamasını planlıyor. İş değiştirmek,

şehir değiştirmek, ev değiştirmek ve memlekete dönmek gibi planlarsa toplumun gündeminde pek yer almıyor.

Önümüzdeki dönemde hanenin geçimini sağlamak, ekonomik durumunuzu sürdürmek veya iyileştirmek için ne veya neler yapmayı planlıyorsunuz?

Yaş gruplarına göre...

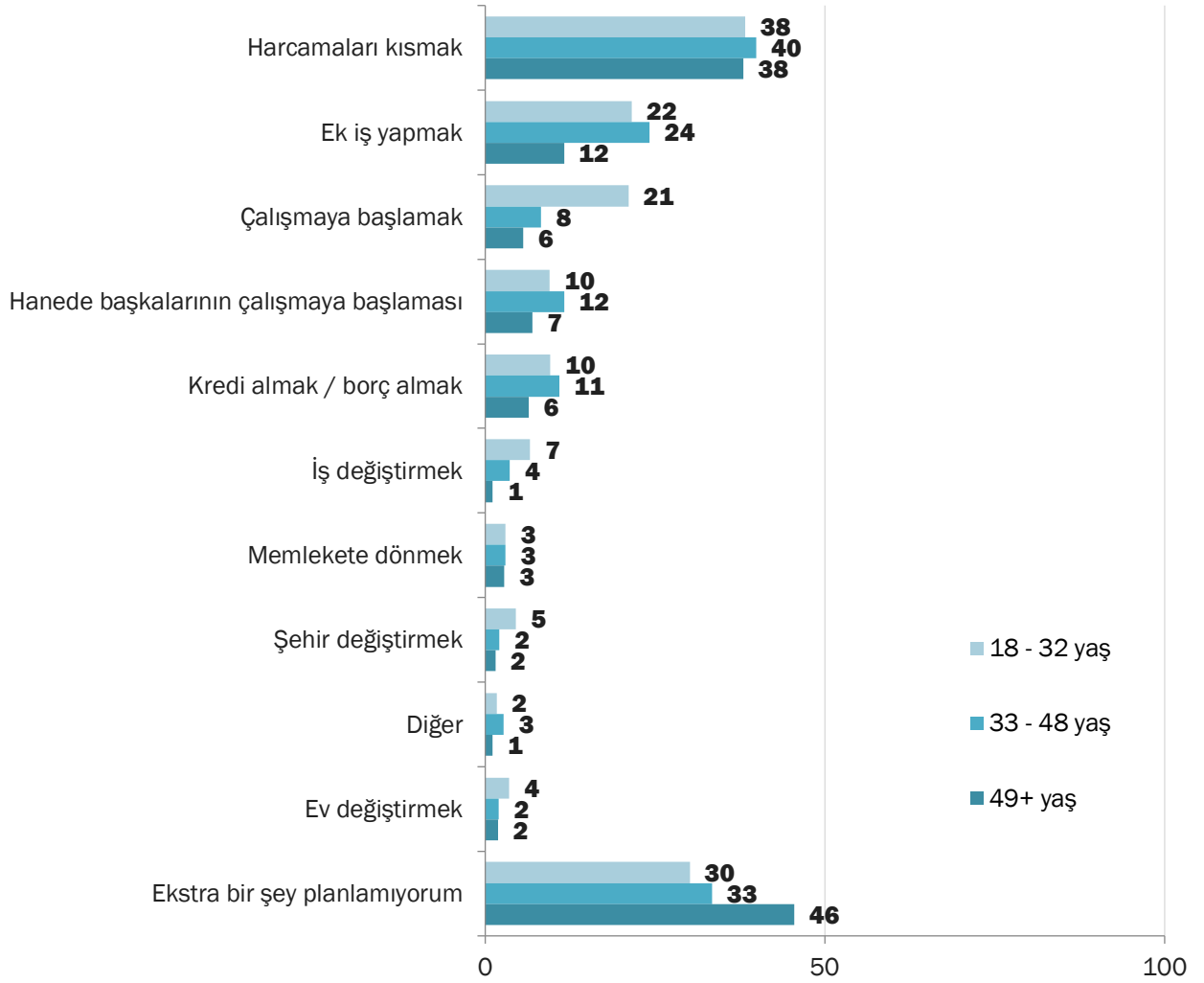
Yukarıdaki soruya 33-48 yaş grubundakilerin yüzde 40'ı "Harcamaları kısmak" yanıtını veriyor. Bunu yüzde 38 oranla 18-32 yaş ile 49 yaş ve üzeri kişiler takip ediyor. Aşağıdaki grafiğe göre, "Harcamaları kısmak" yanıtı kişilerin yaşı fark etmeksizin en çok verilen yanıt olarak karşımıza çıkıyor.

"Ek iş yapmak" yanıtını en çok verenlerin ise yüzde 24 oranıyla 33-48 yaş grubundaki kişiler olduğunu görüyoruz. 18-32 yaş grubundakilerin yüzde 22'si ek iş yapmayı planlarken 49 yaş ve üzerindekielerde bu oran yüzde 12 olarak görülüyor.

Kredi veya borç almak isteyenlerde en yüksek oranın yüzde 11 ile yine 33-48 yaş grubuna ait olduğunu görüyoruz. Bunu yüzde 10 oranla 18-32 yaş grubundakiler, yüzde 6 oranla ise 49 yaş ve üzerindekieler takip ediyor. Diğer yandan, "İş değiştirmek" ve "Şehir değiştirmek" yanıtlarını en çok verenlerin de 18-32 yaş grubundakiler olduğu karşımıza çıkıyor.

Önümüzdeki dönemde hanenin geçimini sağlamak, ekonomik durumunuzu sürdürmek veya iyileştirmek için ne veya neler yapmayı planlıyorsunuz?

Kadınlarda ve erkeklerde geleceğe dair geçim planları:

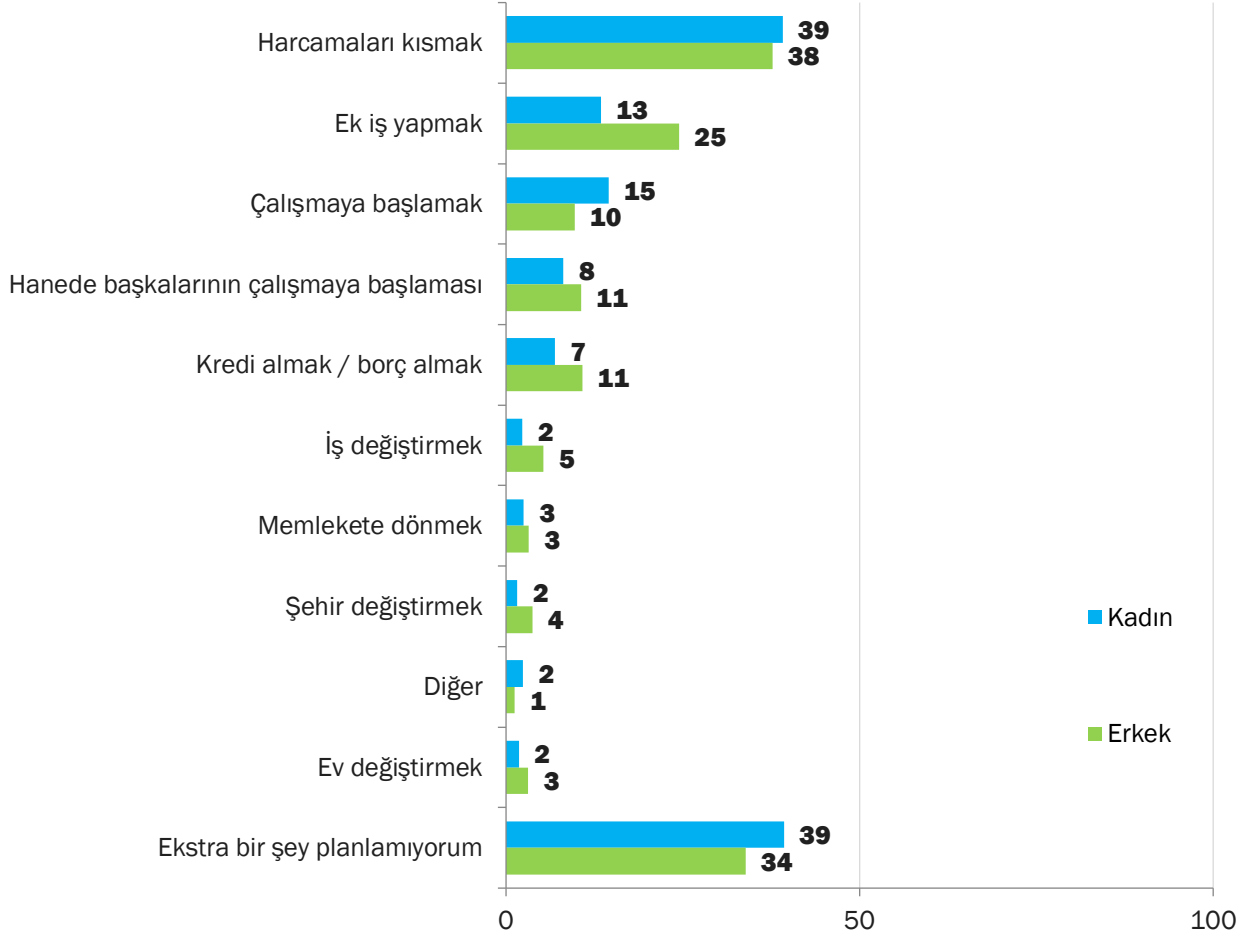
Önümüzdeki dönemde harcamaları kısmayı planlayanların oranı erkeklerde yüzde 38 olarak karşımıza çıkarken bu oranın kadınlarda yüzde 39 olduğunu görüyoruz. Buna karşın erkeklerin yüzde 25'i ek iş yapmayı planlarken bu oran kadınlardaysa yüzde 12 olarak karşımıza çıkıyor.

Kadınların yüzde 15'i çalışmaya başlamayı planlarken, erkeklerinse yüzde 10'u bunu planlıyor. Yukarıdaki soruya "Hanede başkalarının çalışmaya başlaması" yanıtı verenlerin oranı ise erkeklerde yüzde 11, kadınlarda ise yüzde 8 olarak görülüyor.

Erkeklerin yüzde 11'i kredi veya borç almayı planlarken bu oranın kadınlarda yüzde 7 olduğunu görüyoruz. Benzer şekilde, iş değiştirmeyi planlayan erkeklerin oranının kadınlardan yüzde 3 daha fazla olduğu karşımıza çıkıyor.

Önümüzdeki dönemde hanenin geçimini sağlamak, ekonomik durumunuzu sürdürmek veya iyileştirmek için ne veya neler yapmayı planlıyorsunuz?

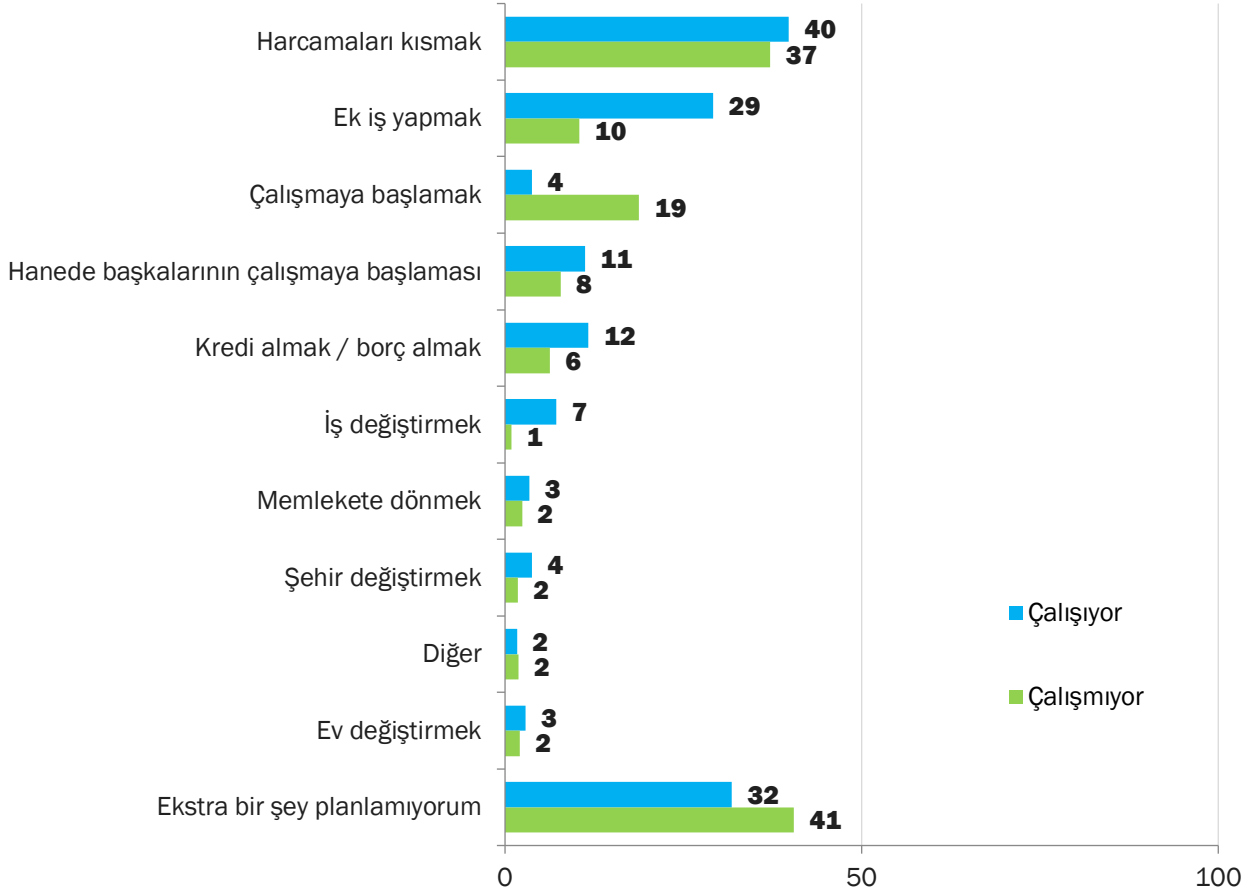
Harcamaları kısma ve ek iş yapma fikri çalışanlarda daha yaygın.

Aşağıdaki grafiğe göre, çalışmayan kişilerin yüzde 37'si harcamalarını kısmayı planladığını belirtirken bu oran çalışanlarda yüzde 40 olarak karşımıza çıkıyor.

Çalışanların yüzde 29'u ek iş yapmayı planlıyor; çalışmayanlarda ise bu oranın yüzde 10 olduğunu görüyoruz. Kredi veya borç alma oranı ise çalışanlarda yüzde 12.

“Hanede başkalarının çalışmaya başlaması” yanıtını verenlerin yüzde 11 oranla çalışanlar olduğunu görüyoruz. Bu oran, çalışmayan kesimde yüzde 8 olarak karşımıza çıkıyor. Ayrıca, çalışanların yüzde 7'sinin iş değiştirmeyi planladığını da aşağıdaki grafikte görüyoruz.

Önümüzdeki dönemde hanenin geçimini sağlamak, ekonomik durumunuzu sürdürmek veya iyileştirmek için ne veya neler yapmayı planlıyorsunuz?

Değerlendirme

Görüldüğü gibi toplum genelinde geçim planları için harcamaları kısmanın yerini ek iş yapma planı alırken geçinmek için ekstra bir şey planlamayanlar da artmış görünüyor. 18-32 yaş grubunda yer alan her 5 gençten 1'inin çalışmaya başlamak, 1'ininse ek iş yapmak planları arasında yer alıyor. Kadınlar için çalışmaya başlamak da Türkiye ortalamasından daha yüksek bir seviyede planlar arasında bulunuyor.

Buradaki en dikkat çeken bulgumuzsa çalışma durumlarına göre farklılaşan planlar oluyor. Çalışmayan kesimin öncelikli planları arasında çalışmaya başlamak bulunurken her 10 çalışandan 3'ünün geçinmek için ek iş yapmayı düşünmesi dikkat çekiyor. Yine çalışan kesim, çalışmayanlara göre geçim için alternatifleri düşünmeye daha açık görünüyor. Her 5 çalışandan 2'si de harcamalarını biraz daha kısmayı planlıyor. Artan ekonomik zorluk ile çalışan kesimler de ileriki dönemde enflasyonun hızlı artışı ile gelirlerinde daralma endişesi yaşama ve geçinmek için alternatiflerini çeşitlendirme gayretinde olabilir. Önümüzdeki dönemde çalışan kesimlerin geçim koşullarını, harcamalarını ve gelir pratiklerini takip etmemiz gerekiyor.

4. ENFLASYON ALGISI

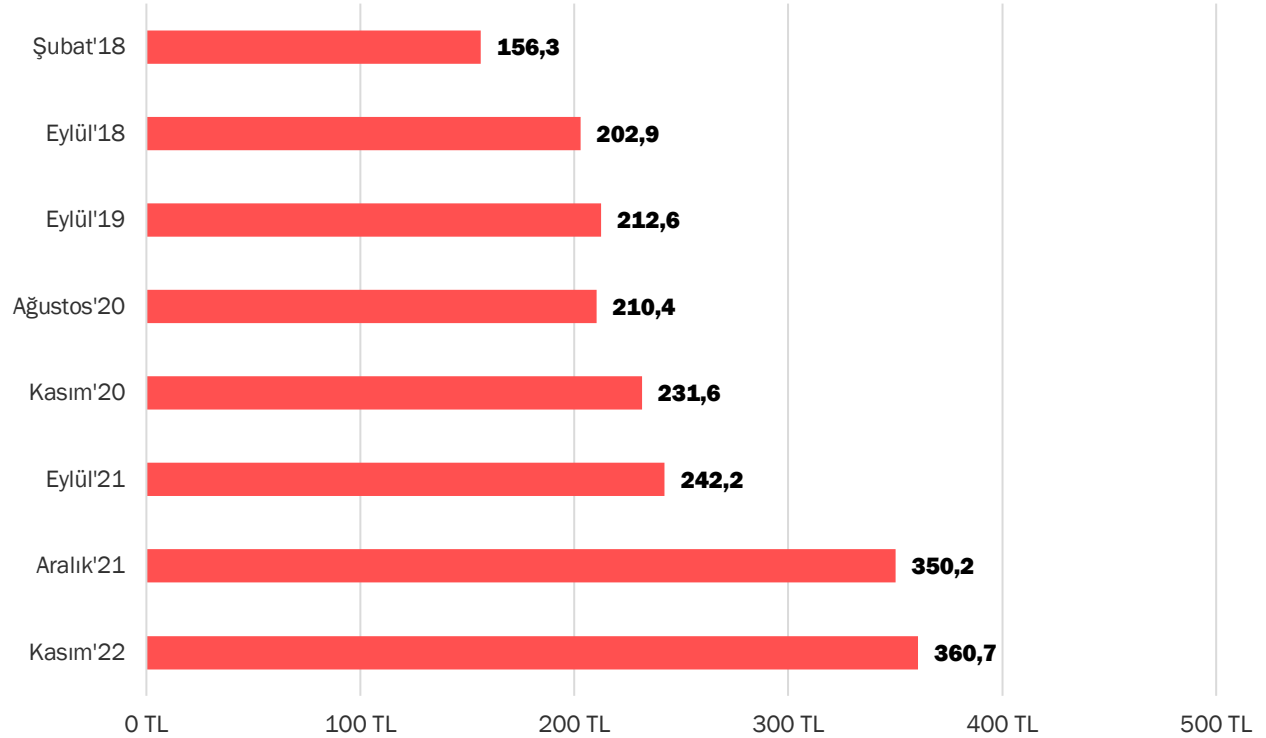
Son bir yıldır toplumun ve siyasetin gündeminin ilk sıralarında hayat pahalılığı ve enflasyon geliyor. Önceki aylarda da gördüğümüz gibi, toplumun satın alma ve tüketim pratikleri, borçluluk durumu ve sınıfsal konum algısı hızlı bir biçimde değişiyor. Bu değişimi tetikleyen faktörün enflasyonun hızlı yükselişi olduğu bir gerçekken biz de bu ayki araştırmamızda toplumun enflasyon algısını ölçtük. Toplumun enflasyon algısını en son ölçtüğümüz Aralık'21 tarihinde yüzde 36,08 olan enflasyon oranının bu ay yıllık bazda yüzde 85,51'e yükseldiğini de not düşmeliyiz.

4.1. Geçtiğimiz Yıl İçin Enflasyon Algısı

Toplumun enflasyon algısını ölçerken görüştüğümüz kişilere ilk olarak, "Sizce bir yıl önce 100 lira ödediğiniz bir şey için bugün yaklaşık kaç lira ödüyorsunuz?" sorusunu sorduk. Bu başlık altında bu soruya verilen ortalama yanıtların zaman içindeki değişimini ele alıyoruz.

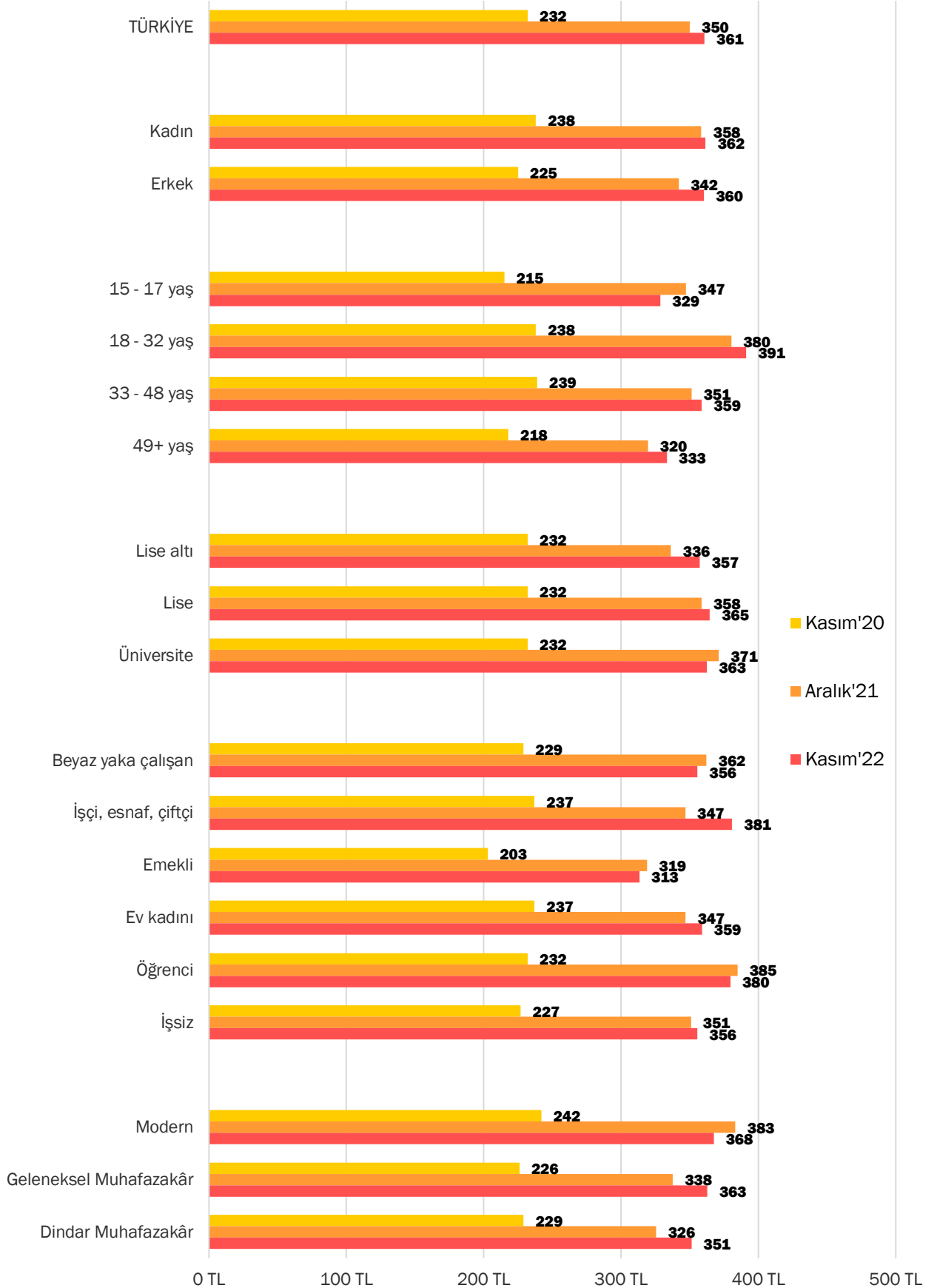
Bu ayki araştırmamızda bu soruya verilen yanıtların ortalamasının 360 lira olduğunu görüyoruz. Toplum genelinde bir ürüne veya hizmete geçtiğimiz yıla göre yaklaşık 3,6 kat daha fazla para ödendiği fikri hâkim. Kasım'20 Barometresi'nde bu soruya verilen cevapların ortalaması 231, Aralık'21 Barometresi'nde ise 350 liraydı. Enflasyon algısındaki artışın geçtiğimiz yılın Aralık ayında yaşanan değişim kadar yüksek olmadığını görüyoruz.

Sizce bir yıl önce 100 lira ödediğiniz bir şey için bugün yaklaşık kaç lira ödüyorsunuz?

Sizce bir yıl önce 100 lira ödediğiniz bir şey için bugün yaklaşık kaç lira ödüyorsunuz?

Enflasyon algısındaki en büyük artış işçi, esnaf ve çiftçiler arasında gerçekleşiyor.

Ev kadınları ve işsizler arasında enflasyon algısı, diğer meslek gruplarına göre daha yüksek görünürken en belirgin artış işçi/esnaf/çiftçi grubunda yaşanıyor. Bu grup, geçen yıl 100 lira ödedikleri bir şey için bugün yaklaşık 381 lira ödediklerini ifade ederken ev kadınları 359 lira, işsizler ise 356 lira ödediklerini ifade ediyorlar.

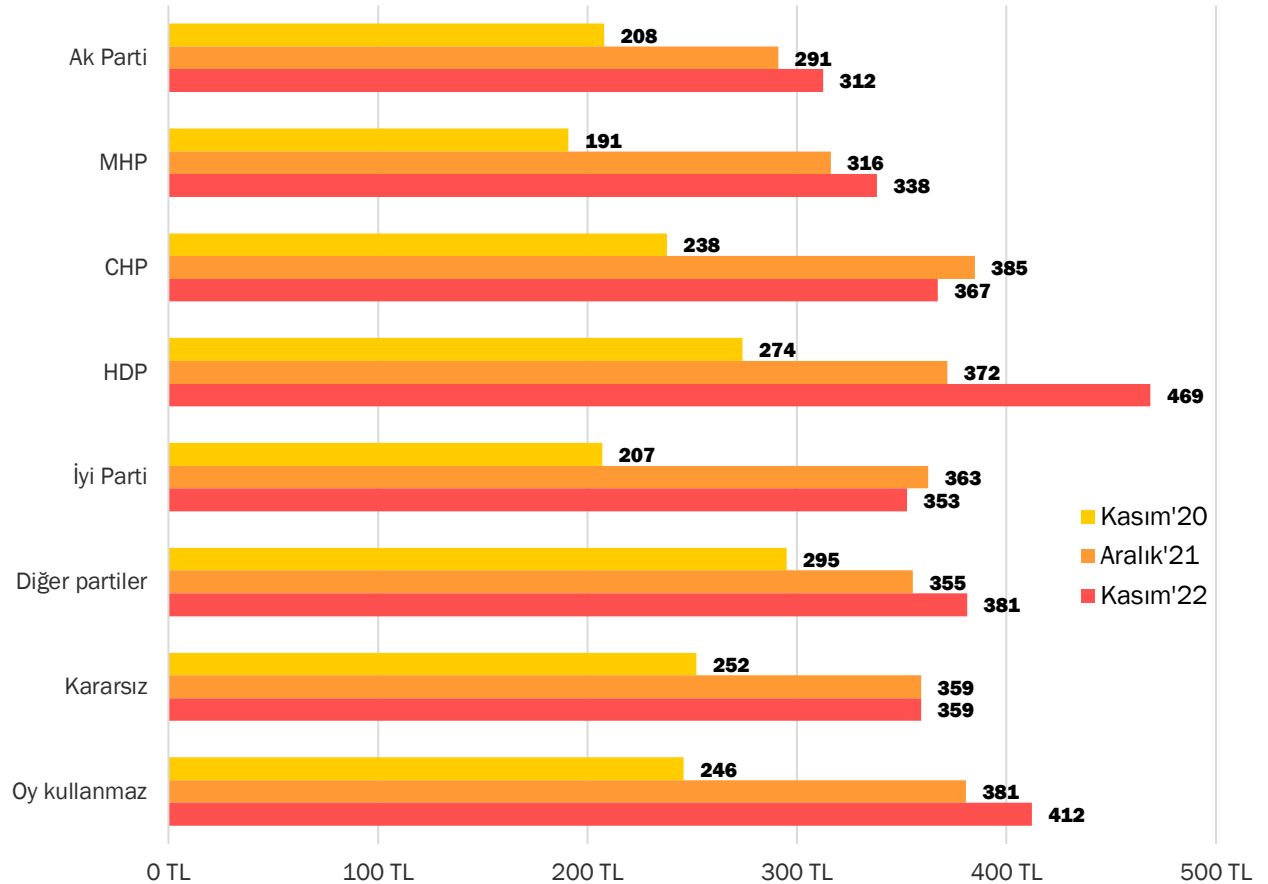
Toplumun fiyat algısında bir bozulma olabilir.

Cinsiyet, eğitim durumu ve hayat tarzlarına göre, çalışma durumunda gördüğümüzden daha anlamlı bulgular elde edemiyoruz. Grafikte de gördüğümüz gibi, geçen yıldan bu yana enflasyon algıları demografik kümelerde çok değişmemiş görünüyor. Kasım'20 tarihine göre epey değişmiş görünüyor ve tüm demografik kümelerde benzer eğilimlerle gerçekleşmiş. Bu durumda son bir yılda hızlı fiyat artışlarının toplumun fiyat algısını bozduğunu da düşünebiliriz.

HDP seçmenleri arasında enflasyon algısında yukarı yönlü hareket daha belirgin.

Ak Parti seçmenleri geçen yıl 100 lira ödedikleri bir şey için bugün yaklaşık 312 lira ödediklerini ifade ederken MHP seçmenleri 338 lira ödediklerini söylüyorlar. Enflasyon algısındaki çarpıcı durum ise CHP ve İyi Parti seçmenlerinin enflasyon algısındaki düşüşte görülüyor. Öte yandan, enflasyon algısındaki en kuvvetli artış HDP seçmenleri arasında. HDP seçmenleri geçen yıl 100 lira ödedikleri bir şeye bugün 469 lira ödediklerini ifade ediyorlar.

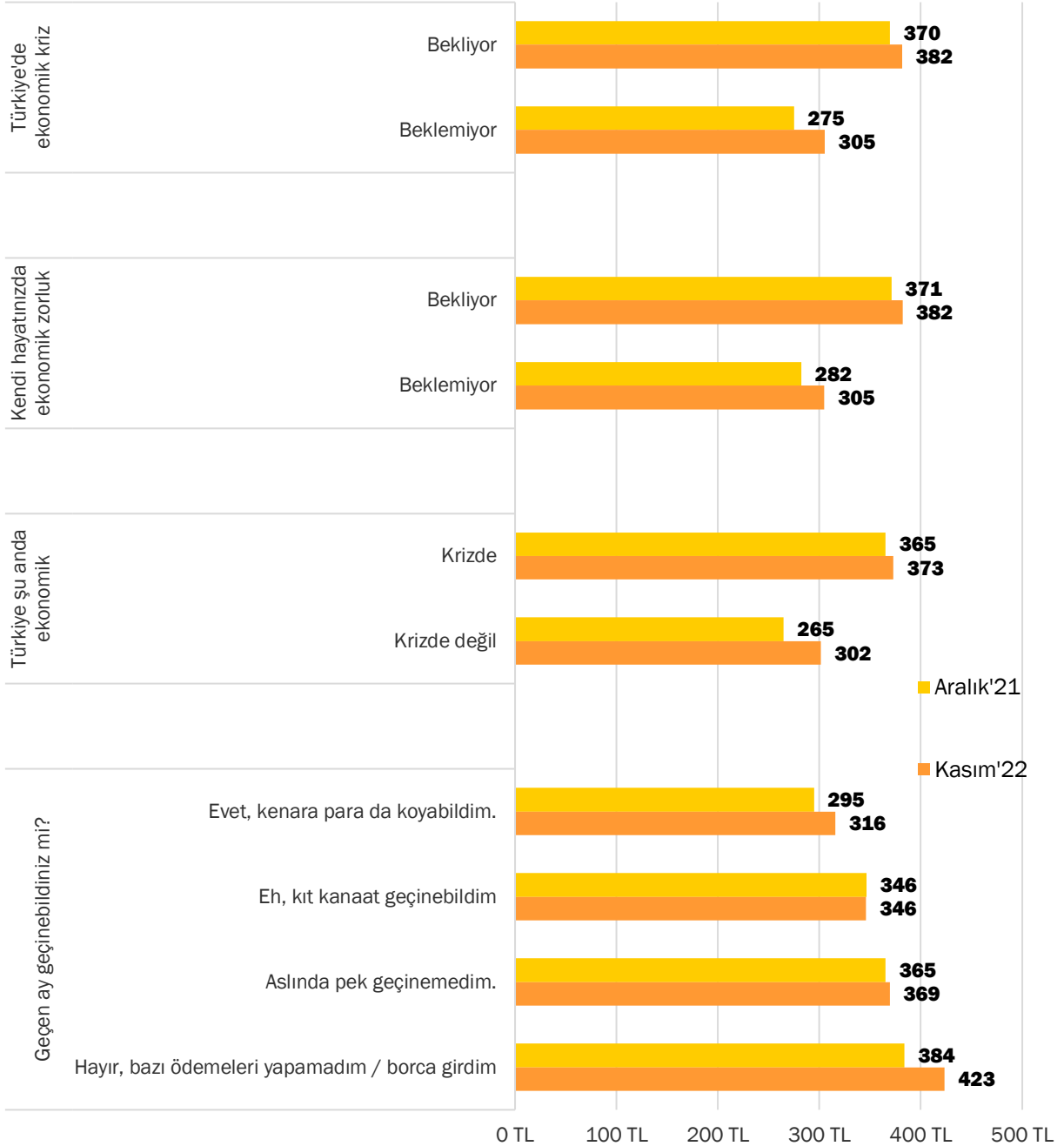
Sizce bir yıl önce 100 lira ödediğiniz bir şey için bugün yaklaşık kaç lira ödüyorsunuz?

Önümüzdeki üç ay boyunca Türkiye’de veya kendi hayatlarında ekonomik kriz bekleyenler geçen yıl 100 lira ödedikleri bir şeye bugün 382 lira ödediklerini söylerken önümüzdeki üç ay bir kriz beklemeyenler bugün aynı şeye 305 lira ödediklerini ifade ediyorlar. “Geçen ay geçinebildiniz mi?” sorusuna karşılık olarak geçinememe durumu artış gösterdikçe enflasyon algısının da yukarı yönlü arttığını görüyoruz. En yüksek artış bazı ödemelerini yapamayıp borca girenler arasında. Bu grup geçen yıl 100 lira ödedikleri bir şeye bugün 423 lira ödediklerini ifade ediyor.

Sizce bir yıl önce 100 lira ödediğiniz bir şey için bugün yaklaşık kaç lira ödüyorsunuz?

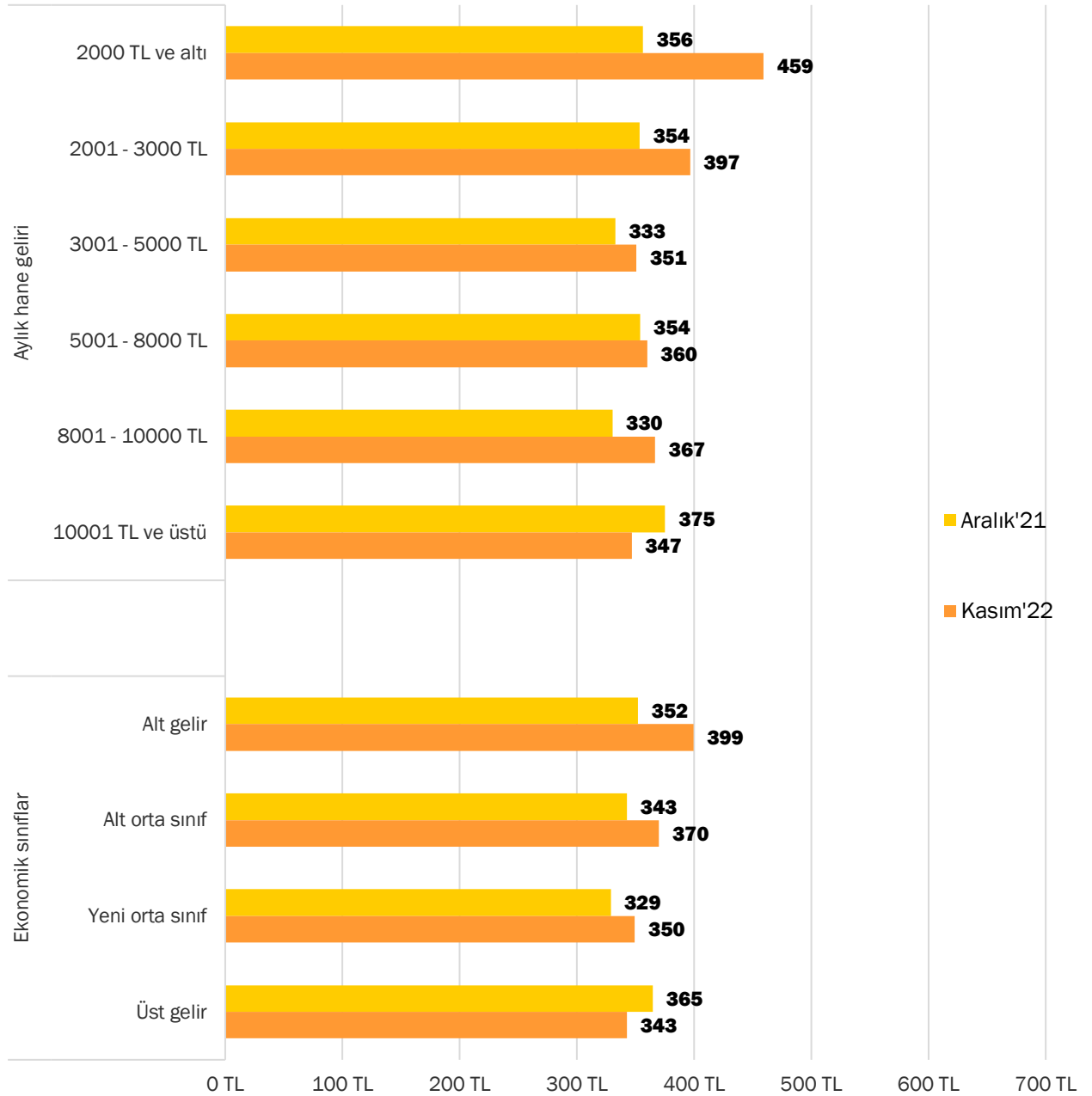

Geçirme zorluğu çekenlerin enflasyon algısı daha yüksek.

Aylık hane gelirlerine göre baktığımızda 10001 TL ve üstünde gelire sahip olanlar haricinde tüm gelir gruplarının enflasyon algısının yükseldiğini görüyoruz. En büyük artış ise aylık hane geliri 2000 TL ve altında olanlar arasında. Söz konusu grup, geçen yıl 100 lira ödedikleri bir şeye Kasım'22'de 459 lira ödediklerini ifade ediyor.

Ekonomik sınıflara baktığımızda da anlamlı bir tablo görüyoruz. Gelir dilimi yükseldikçe enflasyon algısı düşüş gösteriyor. Alt gelir grubundaki kimseler, geçen yıl 100 lira ödedikleri bir şeye bugün 399 lira ödediklerini söylerken alt orta gelir 370 lira, yeni orta sınıf 350 lira, üst gelir grubu ise 343 lira ödediklerini ifade ediyor.

Sizce bir yıl önce 100 lira ödediğiniz bir şey için bugün yaklaşık kaç lira ödüyorsunuz?

4.2. Gelecek Yıl İçin Enflasyon Algısı

Aralık'21 Barometresi'nde sorduğumuz, "Sizce şu anda 100 lira olan bir şeyin ederi sizce 1 yıl sonra ne kadar olacak?" sorumuza verilen cevaplarda Türkiye ortalamasının 420 lira olduğunu görmüştük. Kasım'22 Barometresi'nde bu beklentinin 547 liraya kadar yükseldiğini görüyoruz. Geçtiğimiz yılın enflasyon algısına göre gelecek yılın enflasyon algısı çok daha yüksek.

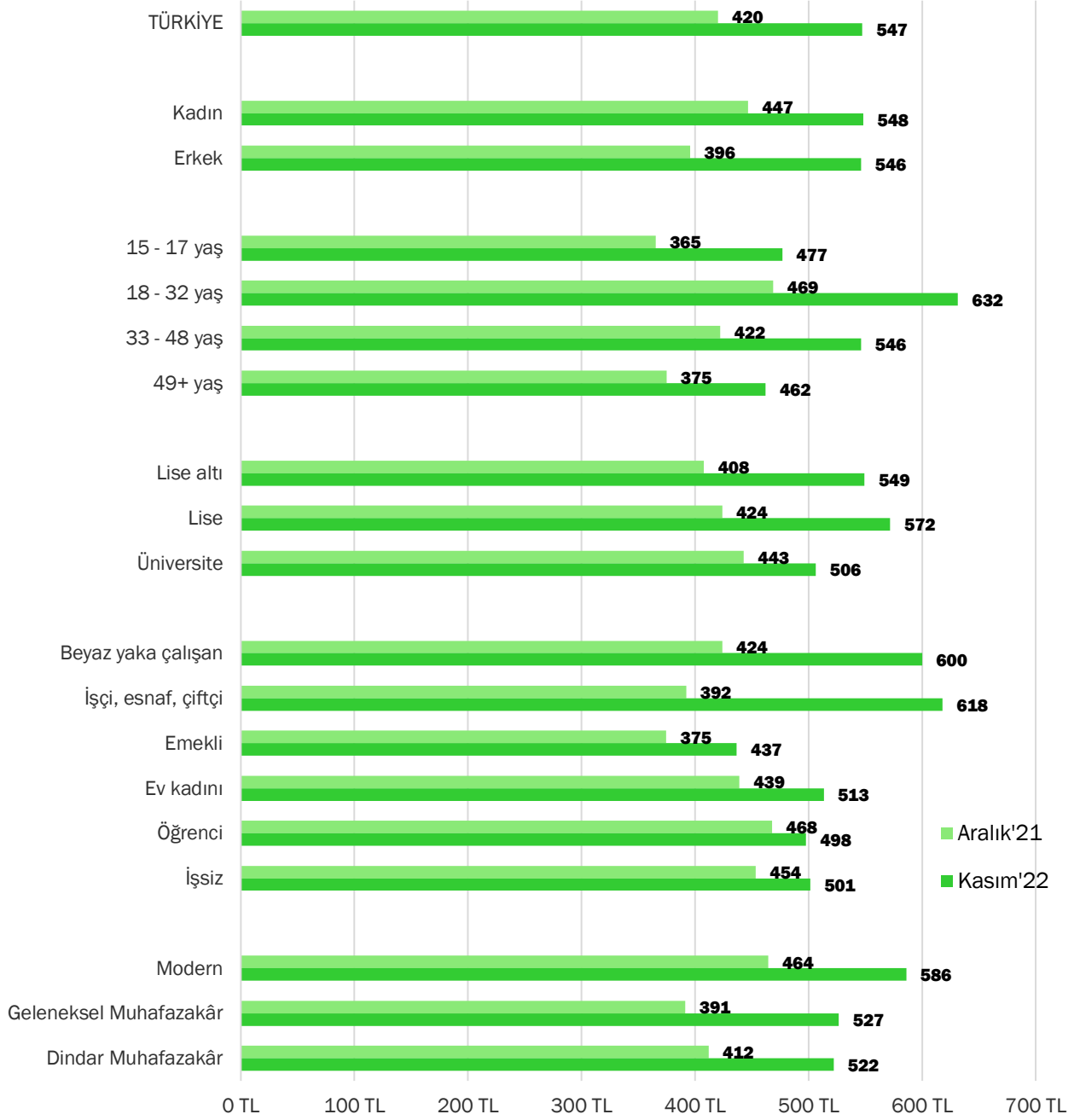
18-32 yaş grubunda ve işçi/esnaf/çiftçilerde gelecek yıl için enflasyon algısı epey yüksek.

15-17 yaş grubu, şu an 100 lira olan bir şeyin ederinin gelecek yıl 477 lira olacağını, 33-48 yaş grubu 546 lira olacağını, 49 yaş ve üzeri kişilerse 462 lira olacağını ifade ediyorlar. En büyük artış ise 18-32 yaş grubunda yaşanıyor. Aralık'21 Barometresi'nde 469 lira olan cevabın Kasım'22'de 632 liraya kadar yükseldiğini görüyoruz.

Çalışma hayatındaki kişiler daha yüksek fiyat artışı bekliyorlar. Beyaz yaka çalışanlar, şu an 100 lira olan bir şeyin ederinin gelecek yıl 600 lira olacağını düşünürken işçi/esnaf/çiftçiler 618 lira olacağını ifade ediyorlar. Bunu 513 lirayla ev kadınları takip ediyor.

Sizce şu anda 100 Lira olan bir şeyin ederi 1 YIL sonra ne kadar olacak?

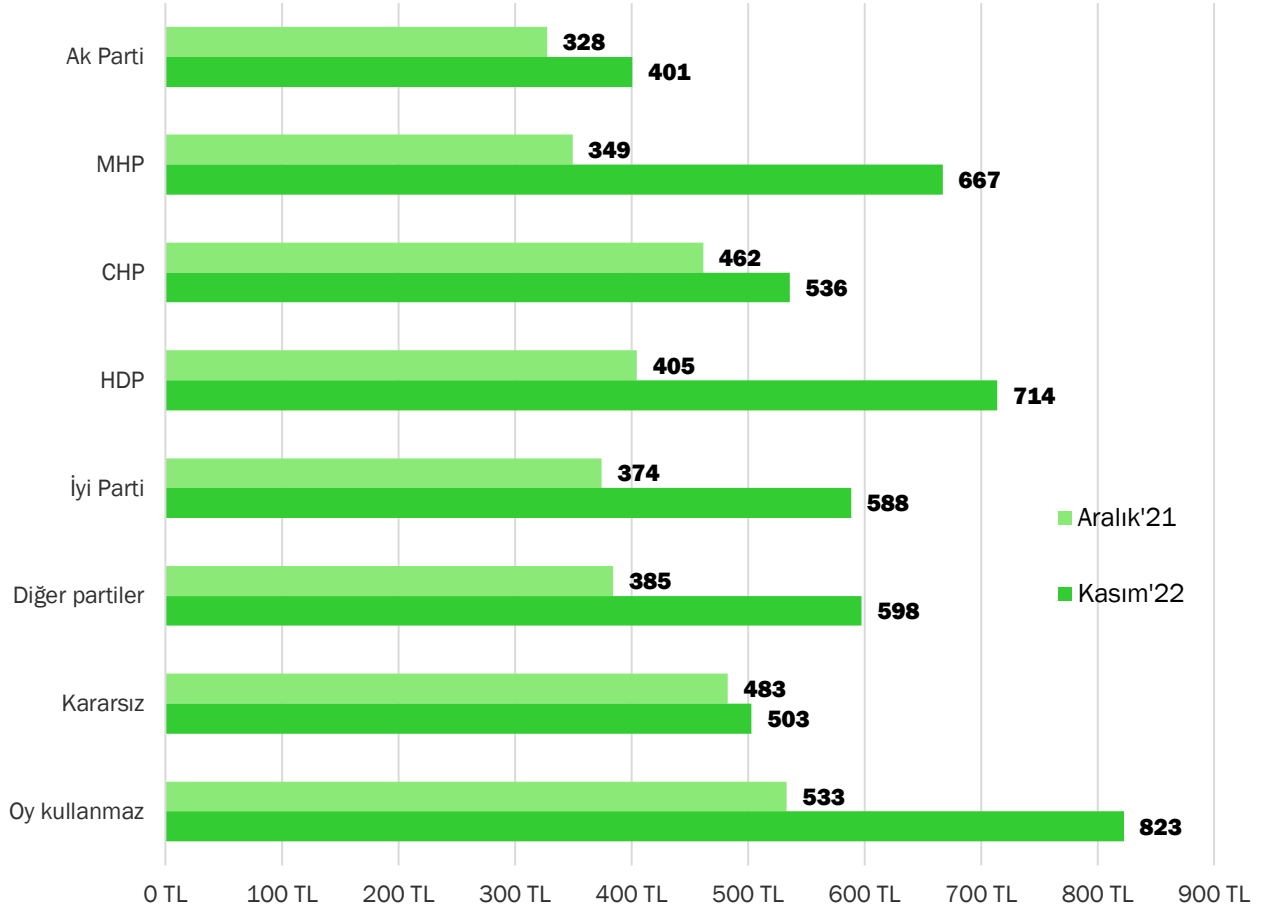

MHP'liler, HDP'liler ve sandığa gitmeyi tercih etmeyenlerin gelecek yıl için enflasyon algısı yüksek.

Gelecek yıl için enflasyon algısının en çok MHP ve HDP seçmenleri ile sandığa gitmeyeceğini söyleyenlerde artış gösterdiğini görüyoruz. MHP seçmenleri şu anda 100 lira olan bir şeyin ederinin gelecek yıl 667 lira olacağını, HDP seçmenleri 714 lira olacağını, sandığa gitmeyen seçmenler ise 823 lira olacağını ifade ediyor. Ak Parti ve CHP seçmenlerinin ise bu soruya sırasıyla 401 lira ve 536 lira cevaplarını verdiklerini görüyoruz.

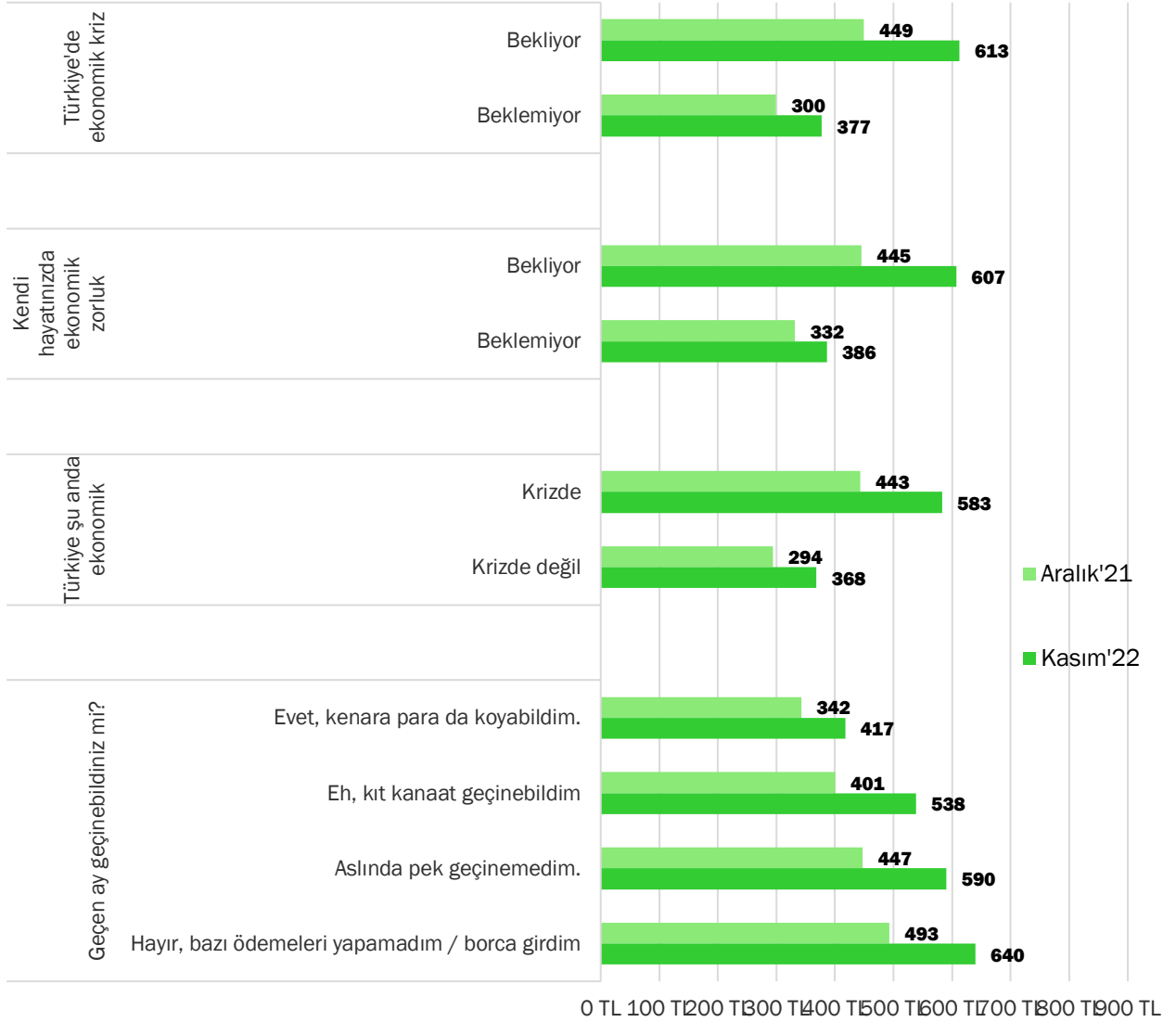
Sizce şu anda 100 Lira olan bir şeyin ederi 1 YIL sonra ne kadar olacak?

Geçim zorluğu çekenlerin enflasyon beklentisi epey yüksek.

“Geçen ay geçinebildiniz mi?” sorusuna karşılık olarak, “Evet, kenara para da koyabildim” yanıtını verenler, şu an 100 lira olan bir şeyin ederinin gelecek yıl 417 lira olacağını ifade ediyor. Bazı ödemelerini yapamadığını ve borca girdiğini söyleyenlerin bu soruya 640 lira cevabını verdiğini görüyoruz. Geçinebilme zorluğu ve kriz beklentisi arttıkça enflasyon beklentisi de yükseliyor.

Sizce şu anda 100 Lira olan bir şeyin ederi 1 YIL sonra ne kadar olacak?

Alt gelir ve üst gelir grubunun gelecek yıl için enflasyon beklentisi daha yüksek.

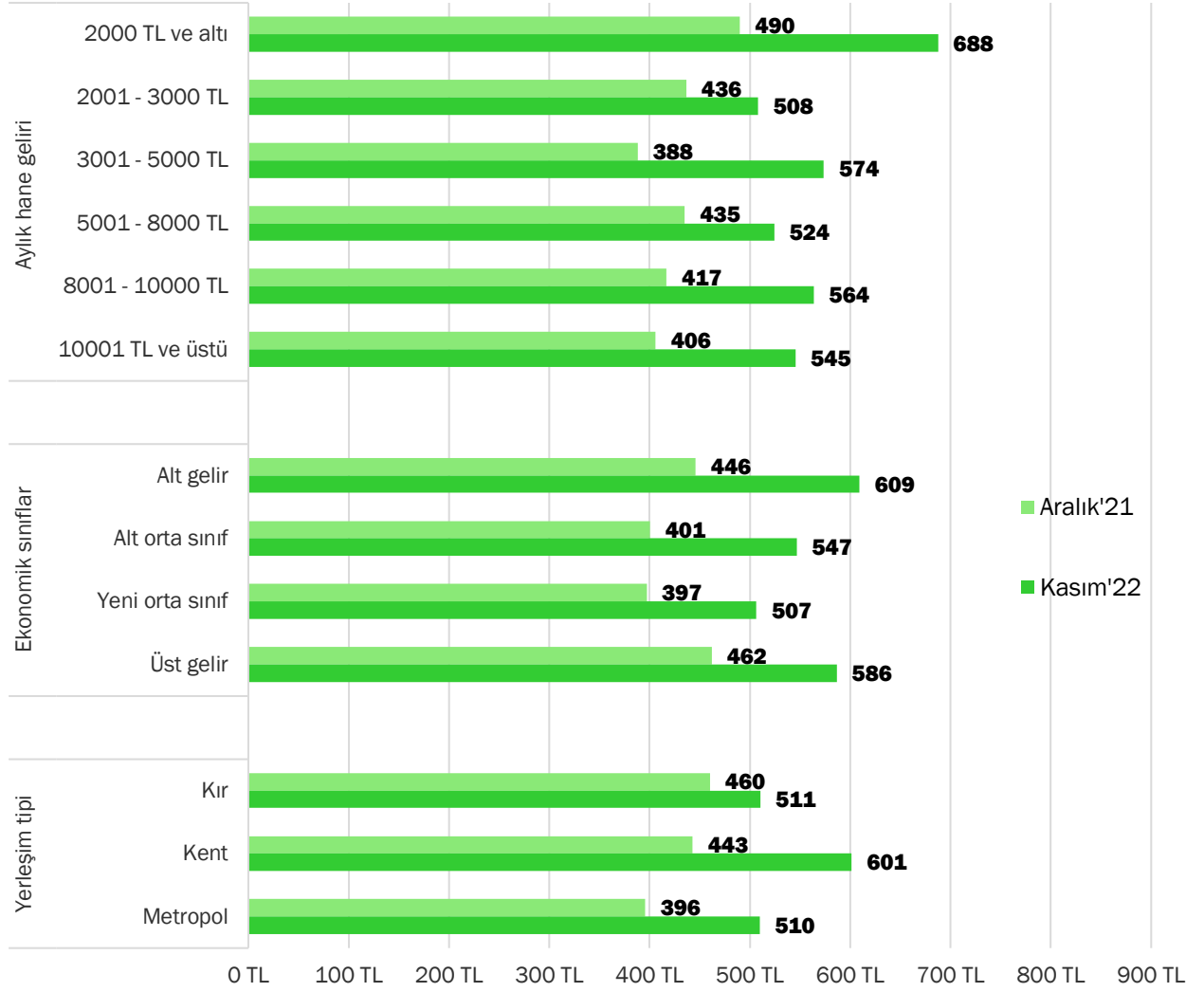
Alt gelir grubu, şu an 100 lira olan bir şeyin ederinin gelecek yıl 609 lira olacağını ifade ederken üst gelir grubu, bu soruyu 586 lira şeklinde yanıtlıyor. Düşük ve orta gelir seviyesine sahip kesimler oransal olarak benzer biçimde enflasyon beklentisine sahip olsa da enflasyon beklentisi en yüksek olanlar toplumun en düşük gelir seviyesine sahip kesimler oluyor.

Kent ve metropoller ile kırsalda yaşayanlar arasındaki fark.

Kent ve metropollerde yaşayanlar, kırsal kesimde yaşayanlara göre daha yüksek düzeyde enflasyon beklentisine sahip. Kırsalda yaşayanlar geçtiğimiz yıl 100 liralık bir şeyin bu yıl 146 liraya yükseleceğini öngörürken önümüzdeki yıl için öngördükleri rakam 511 lira seviyesinde. Bu rakamlar, kentte 443 liradan 601 liraya, metropolde 396 liradan 510 liraya yükselmiş görünüyor.

Sizce şu anda 100 Lira olan bir şeyin ederi 1 YIL sonra ne kadar olacak?

5. TÜRKİYE'DE GELİR DAĞILIMI, YOKSULLUK VE MADDİ YOKSUNLUK

Bu ayki araştırmamızın tema bölümünde Türkiye toplumunda gelir dağılımı, gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluk konularını ele aldık. Bunu yaparken Kasım'22 Barometresi'nde yer verdiğimiz sorularımız dışında KONDA Barometresi'nin son 8 yıllık verileri üzerinde veri madenciliği yöntemiyle de çalışarak, ekonomi disiplininin sağladığı yöntem ve ölçüm tekniklerini takip ettik. Bunun için 2014-2022 yılları arasında KONDA Barometresi verilerinden yüzde paylar analizi gerçekleştirilerek gelir dağılımındaki eşitsizliğini gösteren Lorenz eğrileri oluşturduk. Ayrıca bu bölümde yıldan yıla göreceli yoksulluk oranının nasıl değiştiğini de yine KONDA verileri ile hesaplayarak inceledik. Son olarak ise görüştüğümüz kişilerin finansal sıkıntıda olma durumlarını anlayabileceğimiz ve aynı zamanda maddi yoksunluk ölçümü kriterleri de olan sorulara yer vererek Türkiye'de Kasım'22 tarihi itibarıyla geçerli olan maddi yoksunluk oranını hesapladık.

TÜİK ve EUROSTAT tarafından her yıl gerçekleştirilen, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'nın modül ve ölçümlerini içeren bu ayki tema bölümümüz, KONDA verilerinin TÜİK verileri ile tutarlılığını da gösteriyor. Bununla birlikte, KONDA Barometresi verileri, gelir dağılımını sosyo-demografik ölçütlere göre incelememize de imkân sağlıyor.

Bu bölümde ilk olarak, 2014-2022 yılları arasında Türkiye'de gelir dağılımını inceleyeceğiz. Bu başlık altında, kişi başına düşen hane gelirinin aylar içindeki değişim seyrini, kişi başı gelirin toplumsal olarak nasıl dağıldığını, yüzde 20'lik ve yüzde 10'luk nüfus dilimlerinin tüm gelirden ne kadar pay aldıklarını, Lorenz eğrisi üzerinden yıllar içinde gelir dağılımı adaletsizliğini ve gelir dilimlerinin toplumsal kümelerdeki dağılımını inceleyeceğiz. İkinci alt başlık altında göreceli yoksulluk, üçüncü alt başlık altındaysa maddi yoksunluk ölçümlerimize yer vereceğiz.

5.1. Türkiye'de Gelir Dağılımı (2014-2022)

Araştırmamız kapsamında, Şubat'14 Barometresi'nden Kasım'22 Barometresi'ne kadarki ölçümlerimizdeki kişi başı gelirlerin küçükten büyüğe sıralaması ile aydan aya kişi başı gelir medyan değerinin değişim seyrine yer verdik.

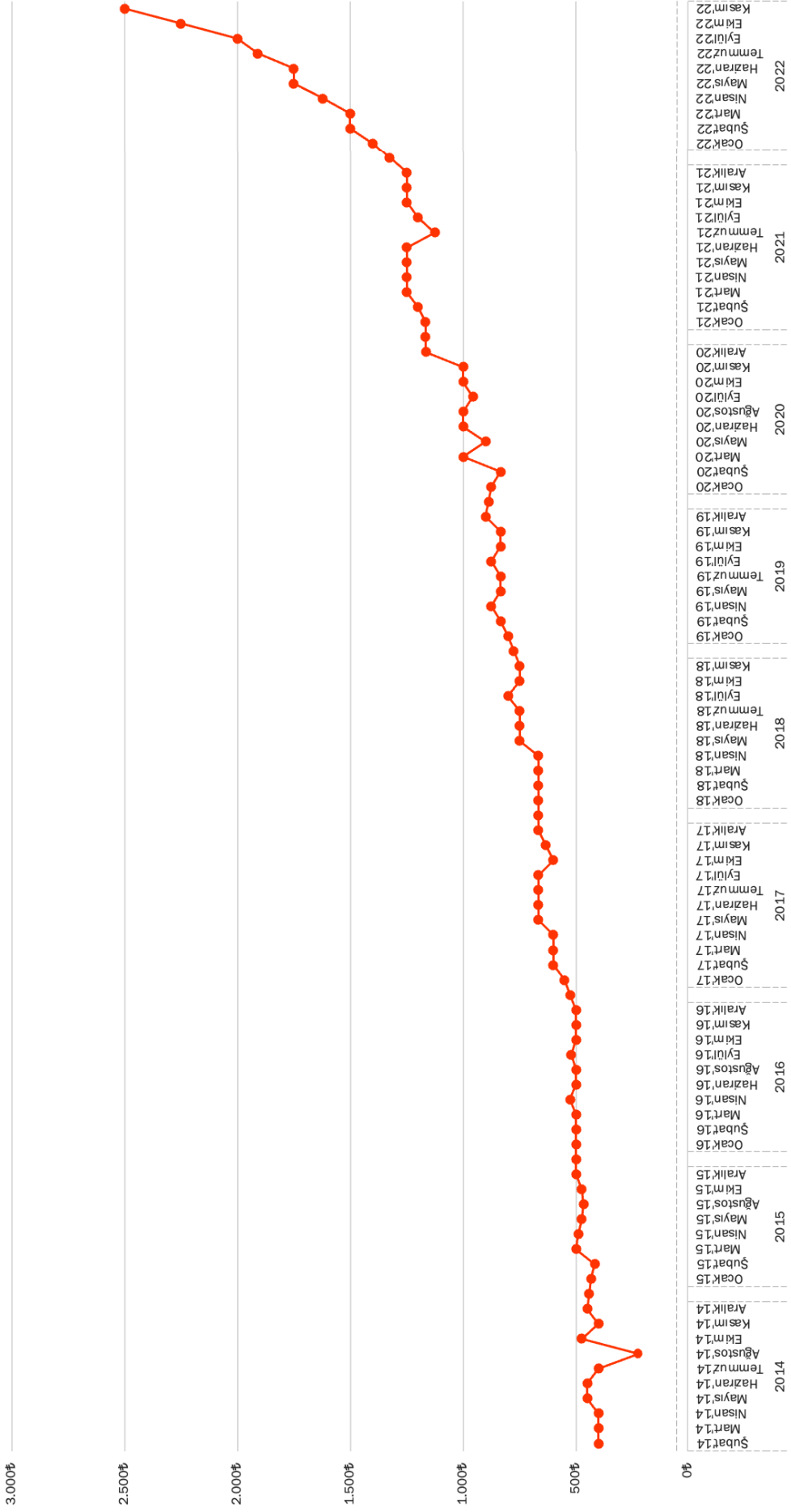
Medyan Gelir:

Gelirler küçükten büyüğe doğru sıralandığında ortaya düşen değer medyan geliri ifade etmektedir.

Aşağıdaki grafikte gördüğümüz gibi, kişi başı gelir medyan değeri aydan aya paralel bir şekilde seyrederken 2021 yılı sonu itibarıyla enflasyonun hızlı yükselişiyle, asgari ücret ve diğer maaş ücretlerindeki nominal artışa bağlı olarak katlanarak yükselmiş görünüyor.

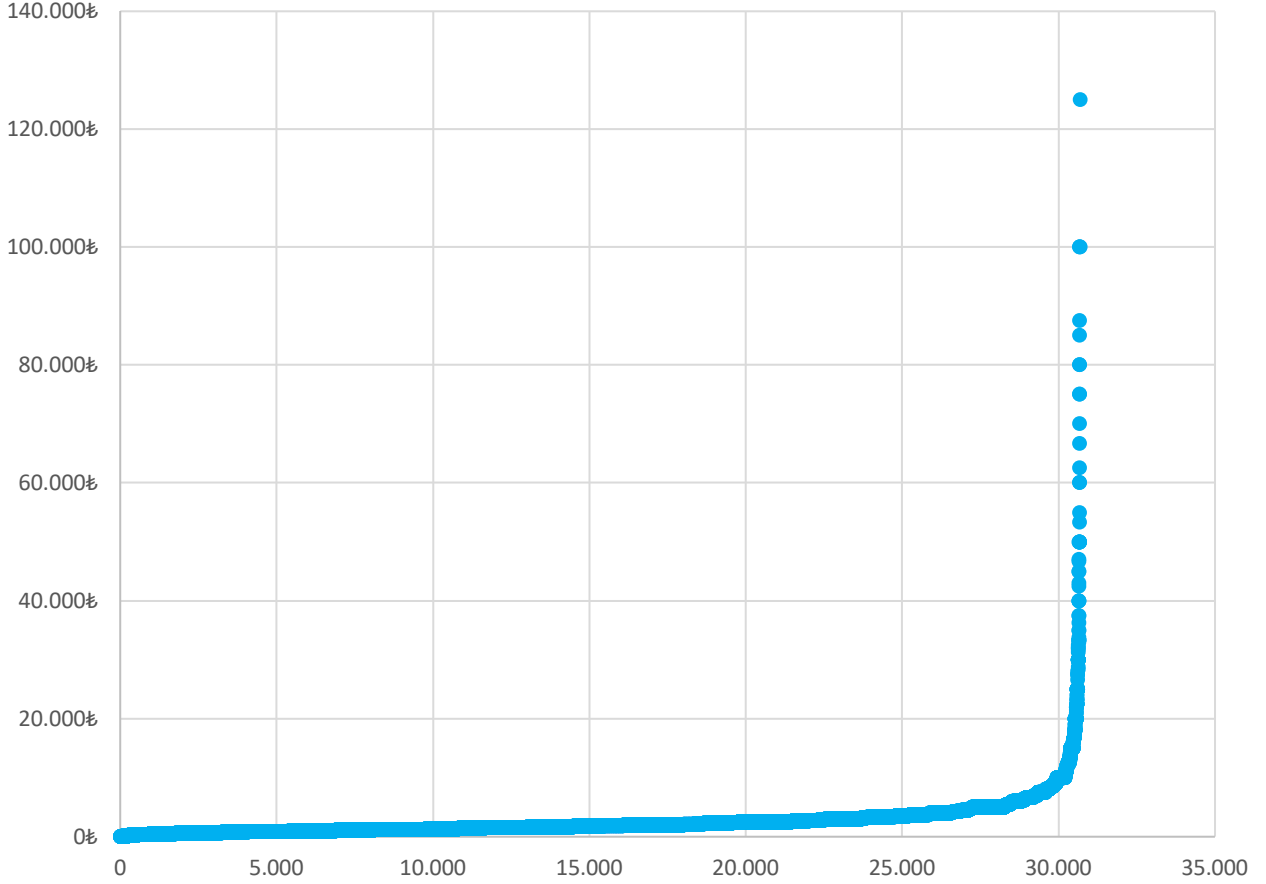

Kişi başı gelir medyan değeri değişim seyri

Aşağıdaki grafik ise 2022 yılı boyunca Barometre araştırmalarımız kapsamında görüştüğümüz 30 bin 675 kişinin kişi başı gelirinin toplumsal dağılımını gösteriyor. Görüştüğümüz tüm kişilerin kişi başı gelirlerini küçükten büyüğe doğru sıraladığımızda kişi başına gelir 20.000 lira üzerine çıkmaya, 30 bin 675 kişi içinde ancak 30 bininci kişiden sonra başlıyor. Bir referans noktası olarak kabul edebileceğimiz bu dağılımda, kişi başı geliri 2.000 liranın altında olanların sayısıysa 16 bin düzeyinde bulunuyor. Bir başka deyişle görüştüğümüz tüm kişilerin yarısından fazlası aylık 2.000 liranın altında kişi başı gelire sahip görünüyor.

Kişi başı gelirin toplumsal dağılımı (2022)

Yüzde Paylar Analizi:

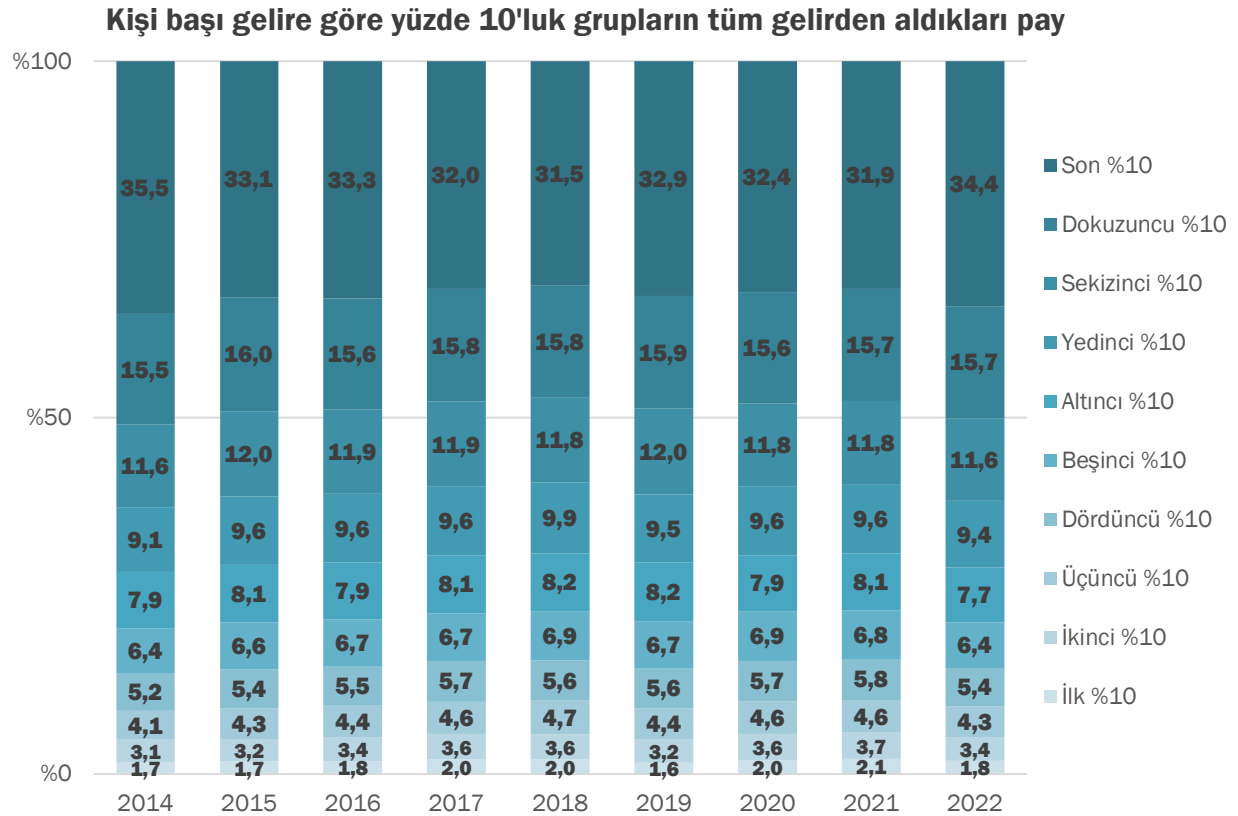
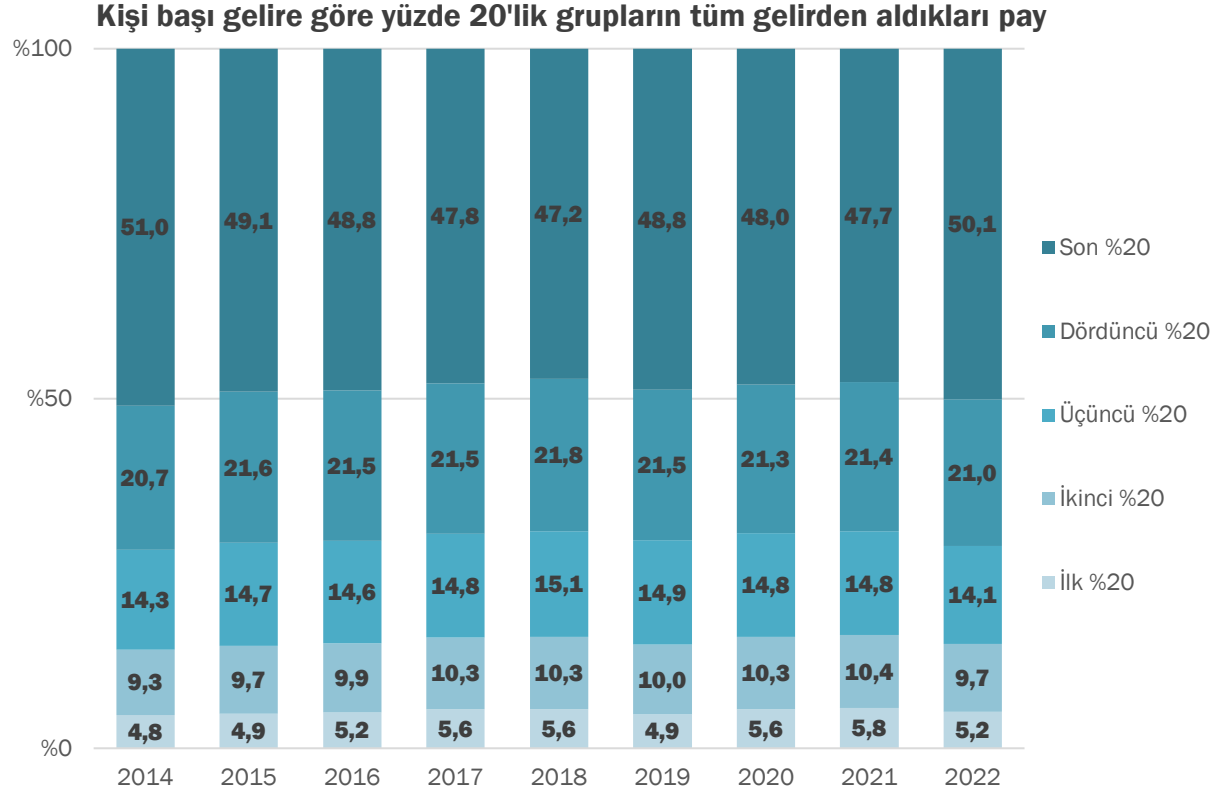
Yüzde paylar analizinde, bir toplumda gelir dağılımını ölçmek için toplam nüfusu yüzde 5'lik, yüzde 10'luk ve yüzde 20'lik dilimlere ayrılarak bu dilimlerde yer alan kişilerin toplam gelirden ne kadar pay aldıkları hesaplanmaktadır.

2022 yılında en yüksek gelir grubunun toplam gelirden aldığı pay yüzde 50,1.

Bu bölümdeki ölçümümüz için biz de toplumu yüzde 20'lik ve yüzde 10'luk dilimlere ayırarak, bu dilimlerin tüm gelirden ne kadar pay aldıklarını hesapladık. 2022 yılına ait (Ocak-Kasım arası) ölçümümüze göre toplum genelinde en yüksek gelir grubunun toplam gelirden aldığı payı yüzde 50,1; en düşük gelir grubunun toplam gelirden aldığı payı yüzde 5,2 olarak hesaplıyoruz.

2014-2022 yılları arasında en düşük gelir grubunun toplam gelirden aldığı pay yüzde 4,8 ile 5,8 arasında değişmiş görünüyor. En yüksek gelir grubunun toplam gelirden aldığı payın en yüksek olduğu yıl yüzde 51 oranıyla 2014 iken bunu yüzde 50,1 ile 2022 yılı takip ediyor.

Son yüzde 10'luk dilimin toplam gelirden aldığı pay: yüzde 34,4.

Toplamı yüzde 10'luk dilimlere ayırdığımızda en son yüzde 10'luk dilimin tüm gelirin yüzde 34,4'ünü aldığını görüyoruz. En düşük gelir dilimi olan yüzde 10'luk dilim ise tüm gelirin ancak yüzde 1,8'ini alıyor. Yıllar içindeki değişim eğilimine bakarsak da en üst yüzde 10'luk dilimin tüm gelirden aldığı payın, geride bıraktığımız yıllar içinde yükseldiğini görüyoruz.

Aşağıdaki tablo ise 2018-2021 yılları arasında KONDA ve TÜİK verilerinden hesaplanan yüzde paylar analizinin karşılaştırmasını gösteriyor. Görüldüğü gibi, KONDA ve TÜİK verileri arasında hata payları içinde tutarlı bir gidişat görülüyor.

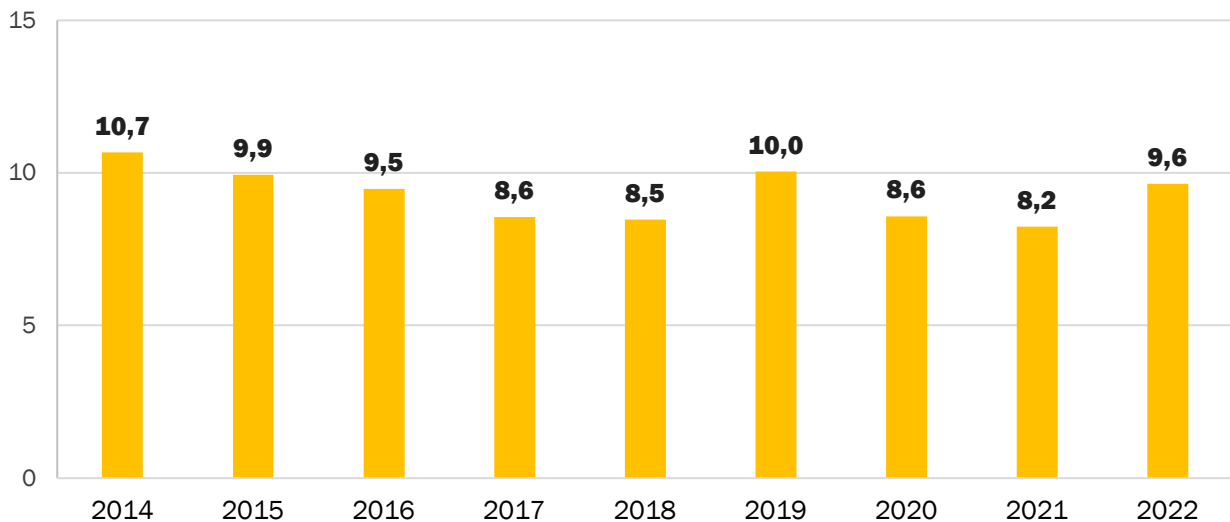
	2021		2020		2019		2018	
	KONDA	TÜİK	KONDA	TÜİK	KONDA	TÜİK	KONDA	TÜİK
İlk yüzde 20	5,8	6,1	5,6	5,9	4,9	6,2	5,6	6,1
İkinci yüzde 20	10,4	10,8	10,3	10,6	10,0	10,9	10,3	10,6
Üçüncü yüzde 20	14,8	15,1	14,8	14,9	14,9	15,2	15,1	14,8
Dördüncü yüzde 20	21,4	21,3	21,3	21,1	21,5	21,4	21,8	20,9
Son yüzde 20	47,7	46,7	48,0	47,5	48,8	46,3	47,2	47,6
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

P80/P20 Oranı:

P80/P20 oranı, en yüksek gelire sahip yüzde 20'lik grubun gelirinin en düşük gelire sahip yüzde 20'lik grubun gelirine oranını ifade etmektedir. Bu oran küçüldükçe gelir eşitsizliği azalmaktadır.

P80/P20 oranını hesapladığımızda, yani en üst gelir diliminin toplam gelirden aldığı payı, en alt gelir diliminin toplam gelirden aldığı paya oranladığımızda, bu oranı 2022 yılı için yüzde 9,6 olarak hesaplıyoruz. Bu oran 2014-2018 yılları arasındaki ve son 2 yıldaki azalış eğiliminin aksine yükselmiş görünüyor.

P80/P20 oranının son 8 yıldaki değişim seyri

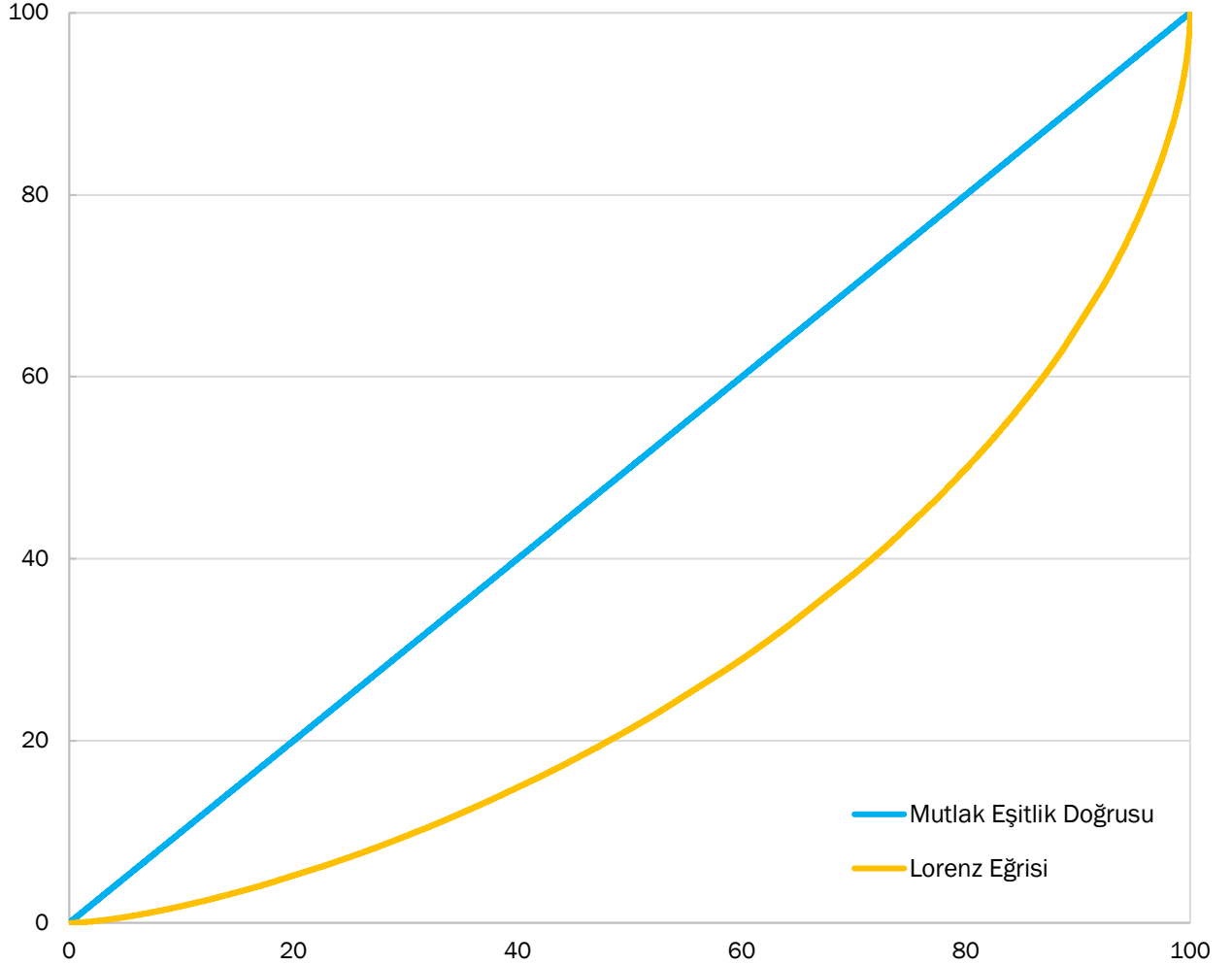

Lorenz Eğrisi:

Gelir dağılımını bir diyagram üzerinde gösteren Lorenz eğrisi, Amerikalı istatistikçi Max Otto Lorenz tarafından geliştirilmiştir. Diyagramdaki yatay eksen nüfusun birikimli dağılımını; dikey eksen ülkedeki tüm gelirin birikimli dağılımını göstermektedir. Lorenz eğrisi, matematiksel olarak gelir dağılımının birikimli dağılım fonksiyonunu ifade etmektedir. Yatay ekseninde yer alan nüfus dilimlerinin, dikey ekseninde yer alan birikimli gelirin ne kadarını aldığını gösteren Lorenz eğrisindeki mutlak eşitlik (tam eşitlik, eş bölüşüm) doğrusu, gelirin nüfus arasında eşit biçimde dağıldığını gösterir. Nüfusun gelirden ne kadar pay aldığını gösteren Lorenz eğrisi, mutlak eşitlik doğrusuna ne kadar yaklaşırsa, gelir toplumda o kadar adil dağılıyor demektir.

Aşağıdaki diyagram, KONDA Barometresi ölçümüne göre 2022 yılı için gelir dağılımını gösteren Lorenz eğrisini içeriyor. Grafiği yukarıda yer alan yüzde paylar analizi ile daha anlaşılır bir şekilde okuyabiliriz. Görüldüğü gibi, toplumun ilk yüzde 20'lik dilimi tüm gelirin yüzde 20'sini almaktan uzak görünüyor. Lorenz eğrisinin mutlak eşitlik doğrusundan uzaklaşmasıyla gelir dağılımında adaletsiz durum da yükseliyor. Yani, gelir dilimlerinin tüm gelirden aldıkları pay, yukarı yönlü biçimde artarak, gelir dağılımındaki adaletsizlik derinleşiyor.

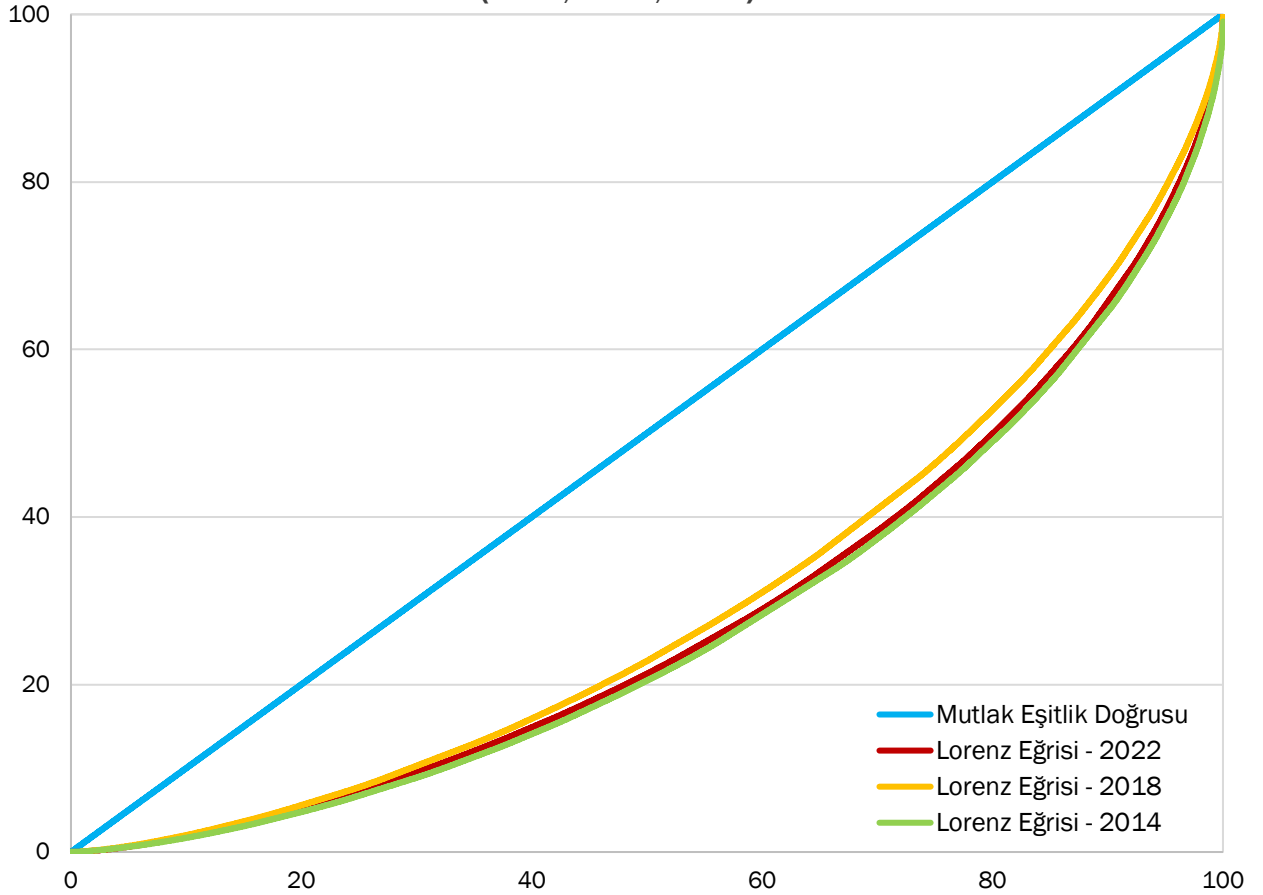
KONDA Barometresi ölçümüne göre Lorenz eğrisi (2022)

Orta sınıfların gelirden aldığı pay, aşağı ve yukarı yönlü olarak daha hızlı değişiyor.

Türkiye’de gelir dağılımını Lorenz eğrisinin değişim yönü üzerinden incelediğimizde, geride bıraktığımız 8 yıl içinde gelir dağılımının önce daha adil bir şekilde dağılmaya başladığını ancak daha sonra 8 yıl önceki durumuna geri döndüğünü görüyoruz. 2014 yılı ile 2022 yılına ait Lorenz eğrileri birbirine hemen hemen paralel seyrediyor. Bununla birlikte, farklı yıllara ait eğrilerin kesiştiği noktaların, toplum genelinde en düşük ve en yüksek gelire sahip olan kesimlerde yoğunlaştığı da görülüyor. Bir başka deyişle, orta sınıfların geliri, alt ve üst sınıflara göre yıllar içinde aşağı ve yukarı yönlü daha hızlı hareket etme eğilimi gösteriyor.

**KONDA Barometresi ölçümüne göre Lorenz eğrisinin değişim seyri
(2014, 2018, 2022)**

Gelir dağılımının toplumsal kümelerdeki dağılımı:

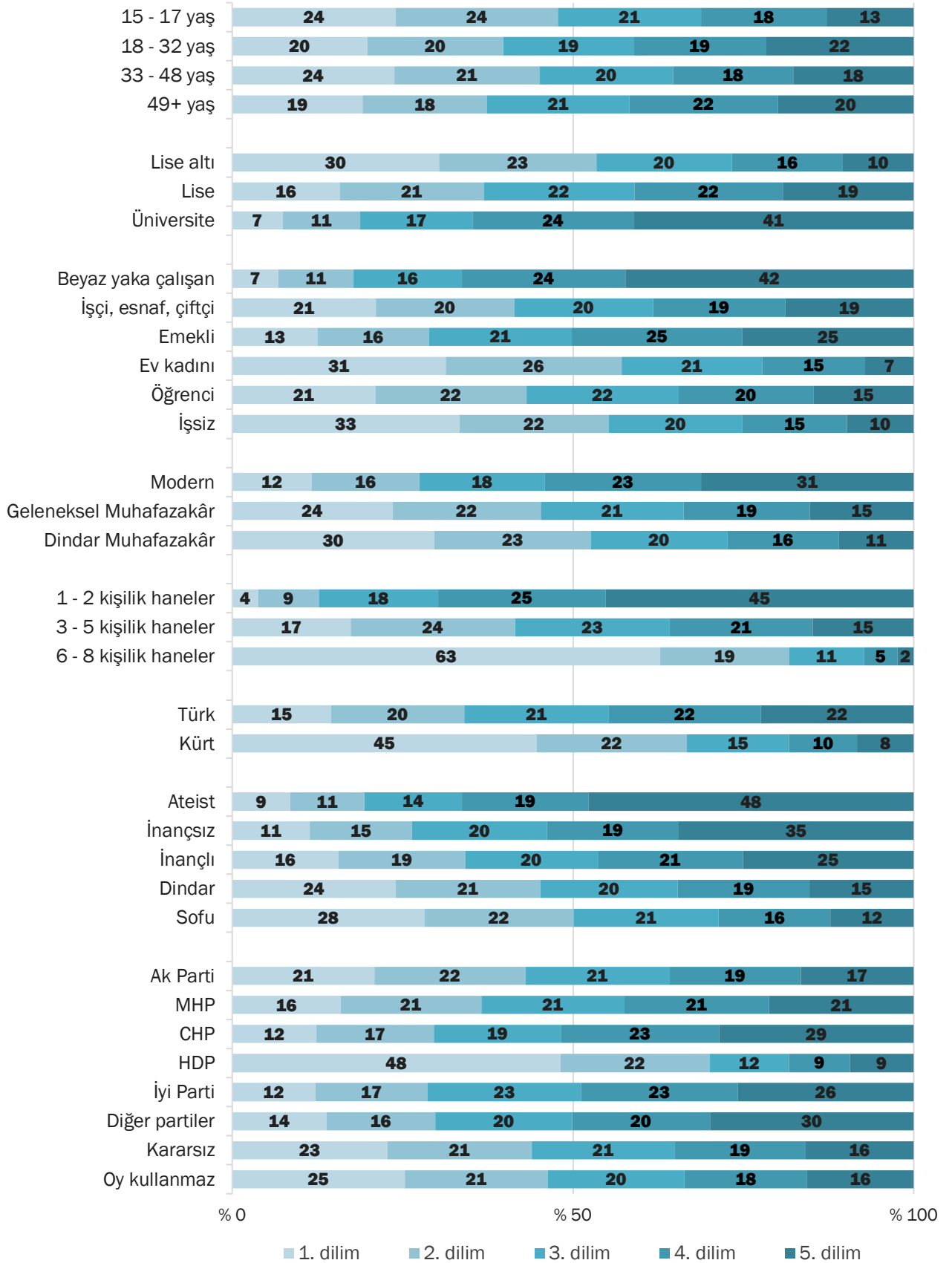
Toplum genelinde gelir dağılımını incelemek için toplumu, büyüklükleri yüzde 20’lik oranlara sahip olan beş dilime ayırmıştık. Bu dilimleri demografik kümeler üzerinde incelediğimizdeyse toplumdaki gelir dağılımı adaletsizliğini sosyo-demografik açıdan daha net bir biçimde görebiliyoruz.

Kürtler, Dindar Muhafazakârlar, lise altı eğitilmişler ve HDP’lilerde 1. dilimde yer alanlar daha çok.

Etnik köken, hayat tarzları, eğitim durumu ve siyasi tercihlere göre gelir dilimlerinin ağırlıkları büyük oranda farklılaşıyor. Türkler arasında gelir dilimleri daha düzenli dağılırken Kürtlerde 1. dilimde yer alanların oranı yüzde 45 olarak hesaplanıyor. Dindarlaşıma, hane kişi sayısının artması, eğitim seviyesinin düşmesiyle de gelirden daralma artıyor.

Gelir dilimlerinin toplumsal kümelerdeki dağılımı

5.2. Türkiye’de Görelî Yoksulluk (2014-2022)

Araştırmamızın ikinci aşamasında Türkiye toplumunda görelî yoksulluk oranını hesaplayarak, görelî yoksulluğun yıllar içindeki değişimini inceledik. Bu başlık altında görelî yoksulluk hesaplamamıza dair bulgularımıza yer vereceğiz.

Görelî Yoksulluk:

Görelî yoksulluk, toplum genelinde bireylerin ve hane halklarının belli bir sınırın altında gelir düzeyine sahip olmasını ifade etmektedir. Refah ölçüsü olarak yaygın şekilde kabul edilen gelir düzeyi, medyan gelir seviyesidir. Medyan gelirin belli bir seviyesinin altında kişi başı gelire sahip olanlar görelî anlamda yoksul sayılmaktadır. Yaygın olarak kabul edilen medyan gelir eşikleri, medyan gelirin yüzde 50’si ile medyan gelirin yüzde 60’ıdır.

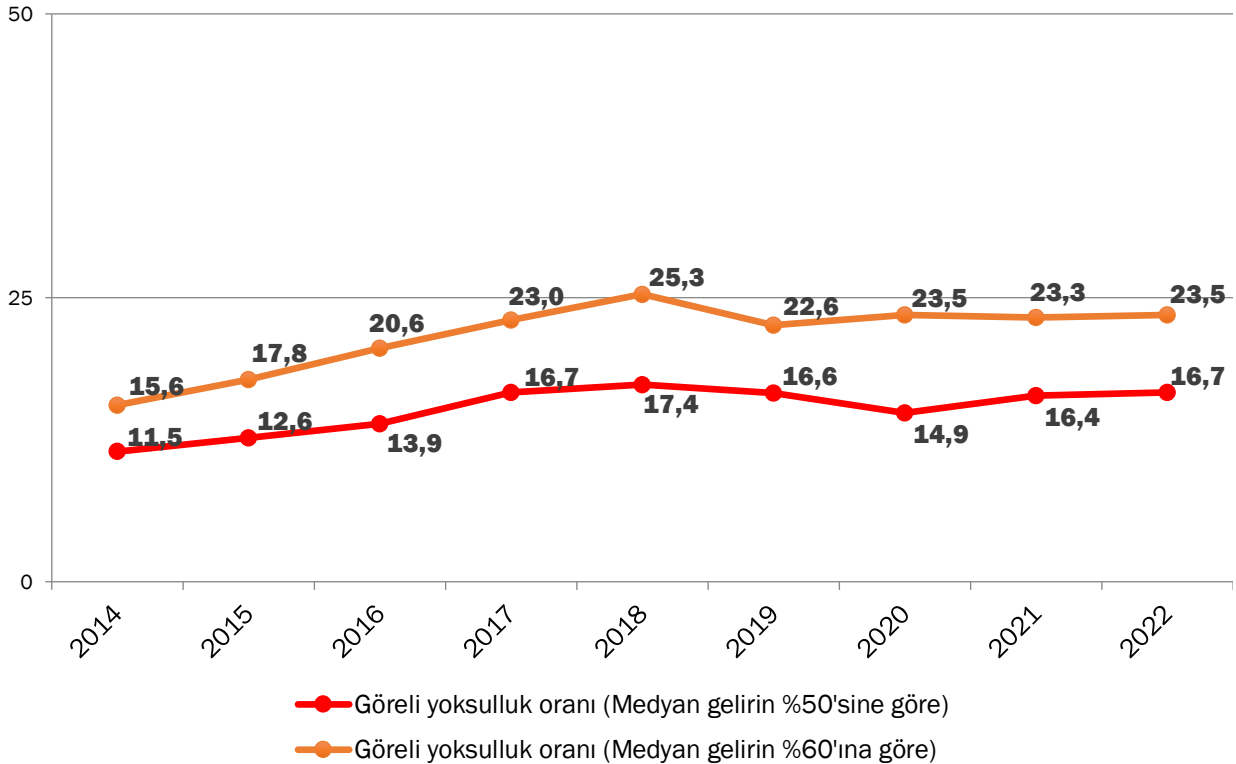
2022 yılı itibarıyla görelî yoksulluk oranı yüzde 16,7 olarak hesaplanıyor.

2022 yılı itibarıyla medyan gelirin yüzde 50’sini eşik kabul ettiğimizde, görelî yoksulluk oranının yüzde 16,7; medyan gelirin yüzde 60’ını eşik kabul ettiğimizdeyse görelî yoksulluk oranının yüzde 23,5 olduğunu görüyoruz.

Görelî yoksulluk oranı yıllar içinde yükselmiş görünüyor.

2014-2022 yılları arasında görelî yoksulluk oranının değişim eğilimine baktığımızdaysa 2014’te yüzde 11,5, 2016’da yüzde 13,9, 2020’de yüzde 14,9 olan görelî yoksulluk oranının yıldan yıla yükseldiğini ve bu yıl itibarıyla yüzde 16,7’ye ulaştığını görüyoruz.

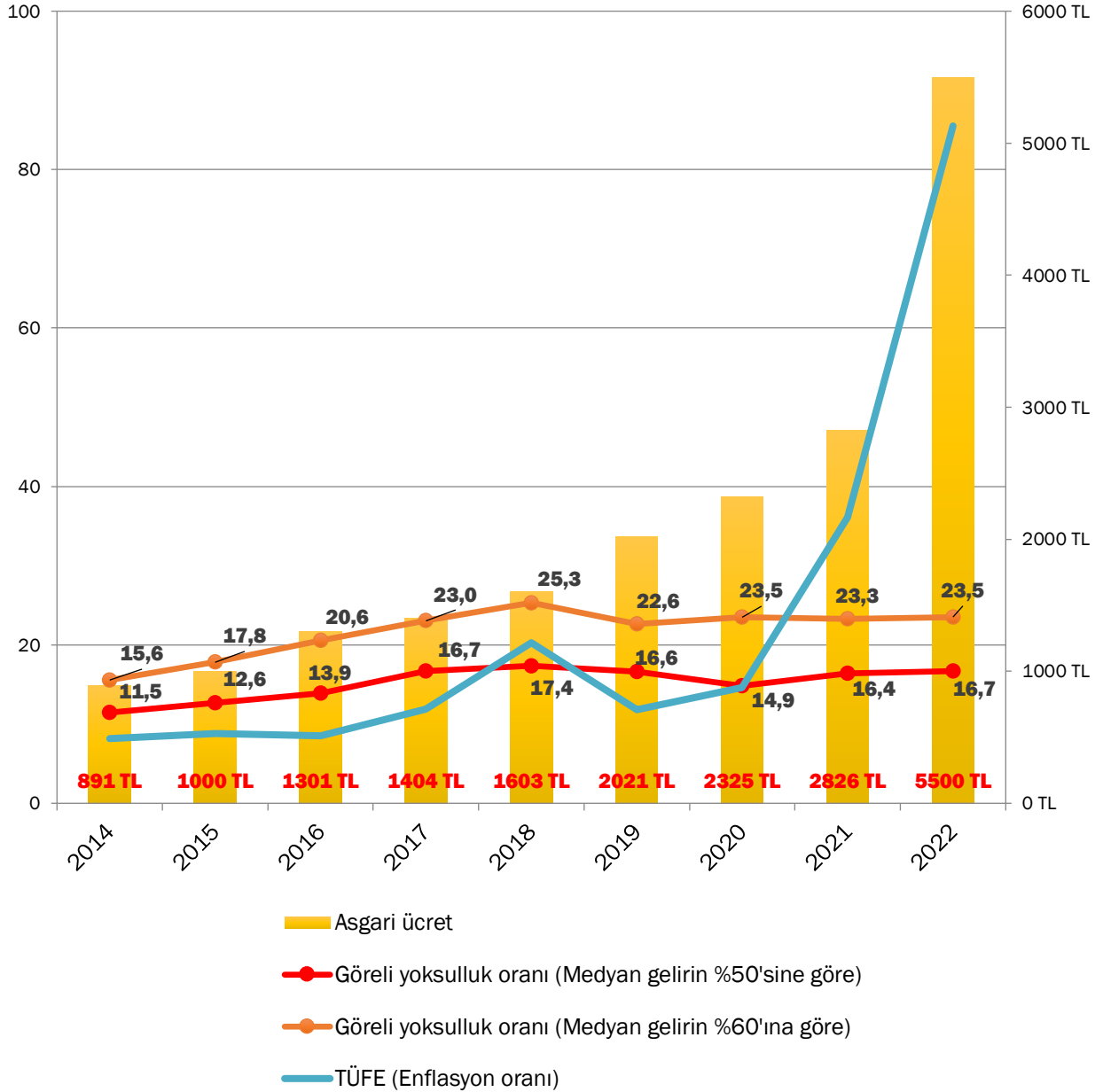
KONDA Barometresi’ne göre Türkiye’de görelî yoksulluk oranı değişim seyri (2014-2022)

Aşağıdaki grafik ise görelî yoksulluk oranının değışim seyri ile asgari ücret ve enflasyon oranının karşılaştırmasını gösteriyor. Asgari ücret nominal olarak son bir yılda sıçrama yaparak; enflasyon oranı ise 2020'den beri düzenli olarak yükseldi ve yükselmeye devam ederken görelî yoksulluk oranı son 3 yıldır istikrarlı bir seyir izliyor.

Görelî yoksulluk oranları ile asgari ücret ve enflasyon oranı karşılaştırmalı değışim seyri

Son olarak, KONDA Barometresi verileriyle hesapladığımız görelî yoksulluk oranlarını TÜİK'in açıkladığı oranlarla karşılaştıralım. Tabloda da görüldüğü gibi 2021'de TÜİK'in yüzde 14,4 olarak açıkladığı görelî yoksulluk oranını KONDA verilerinde yüzde 16,4 olarak hesaplıyoruz. 2020 yılı için hesaplanan oran neredeyse aynıken, 2018 ve 2019'da KONDA verileri daha yüksek bir görelî yoksulluk oranına işaret ediyor.

	2021		2020		2019		2018	
	KONDA	TÜİK	KONDA	TÜİK	KONDA	TÜİK	KONDA	TÜİK
Görelî yoksulluk oranı (Medyan gelirin yüzde 50'sine göre)	16,4	14,4	14,9	15,0	16,6	14,4	17,4	13,9
Görelî yoksulluk oranı (Medyan gelirin yüzde 60'ına göre)	23,3	21,3	23,5	21,9	22,6	21,3	25,3	21,2

5.3. Türkiye'de Maddî Yoksunluk

Araştırmamızın üçüncü aşamasında Türkiye'de güncel maddî yoksunluk durumunu inceleyeceğiz. Öncelikle maddî yoksunluk oranını demografik kümeler üzerinden değerlendireceğiz. Ardından maddî yoksunluk ölçümünün kriteri olarak kullanılan dokuz kriterin karşılanma durumlarını demografik ve toplumsal kümeler ile siyasi tercihler üzerinden ele alacağız.

Maddî Yoksunluk:

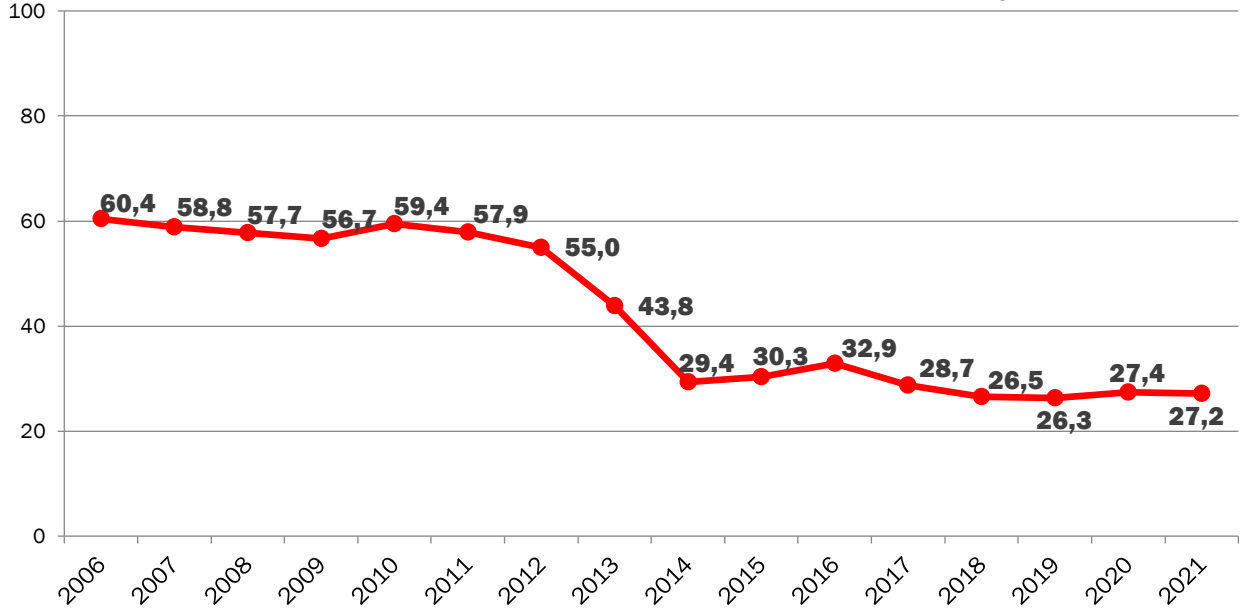
Finansal sıkıntıda olma durumunu ifade eden maddî yoksunluk kavramı, EUROSTAT ve TÜİK'in her yıl yaptığı ölçümlerde dokuz kriterin en az dördünün karşılanamaması durumunu tanımlamaktadır. Bu dokuz kriter şunlardan oluşuyor:

1. Beklenmedik harcamalar,
2. Evden uzakta bir haftalık tatil,
3. Kira, konut kredisi, fatura ve borç ödemeleri,
4. Evin ısınma ihtiyacını karşılama,
5. İki günde bir et, tavuk, balık içeren yemek ihtiyacını karşılama (protein tüketimi),
6. Çamaşır makinesi,
7. Televizyon,
8. Telefon,
9. Otomobil.

Bu ayki saha araştırmamızda görüştüğümüz kişilere ilk defa sorduğumuz sorular üzerinden maddî yoksunluk oranını hesapladık. Bu nedenle KONDA verileri ile geriye dönük olarak maddî yoksunluk oranını hesaplama şansına sahip değiliz. Aşağıdaki grafikse TÜİK'in her yıl açıkladığı maddî yoksunluk oranının değişim seyrini gösteriyor. Görüldüğü gibi, TÜİK'e göre 2006-2012 yılları arasında yüzde 55-60 bandında değişen maddî yoksunluk oranı, 2014'ten sonra yüzde 27-33 bandına gerilemiş görünüyor.

TÜİK verilerine göre Türkiye'de maddi yoksunluk oranı değişim seyri

Türkiye'de güncel maddi yoksunluk oranı: Yüzde 55.

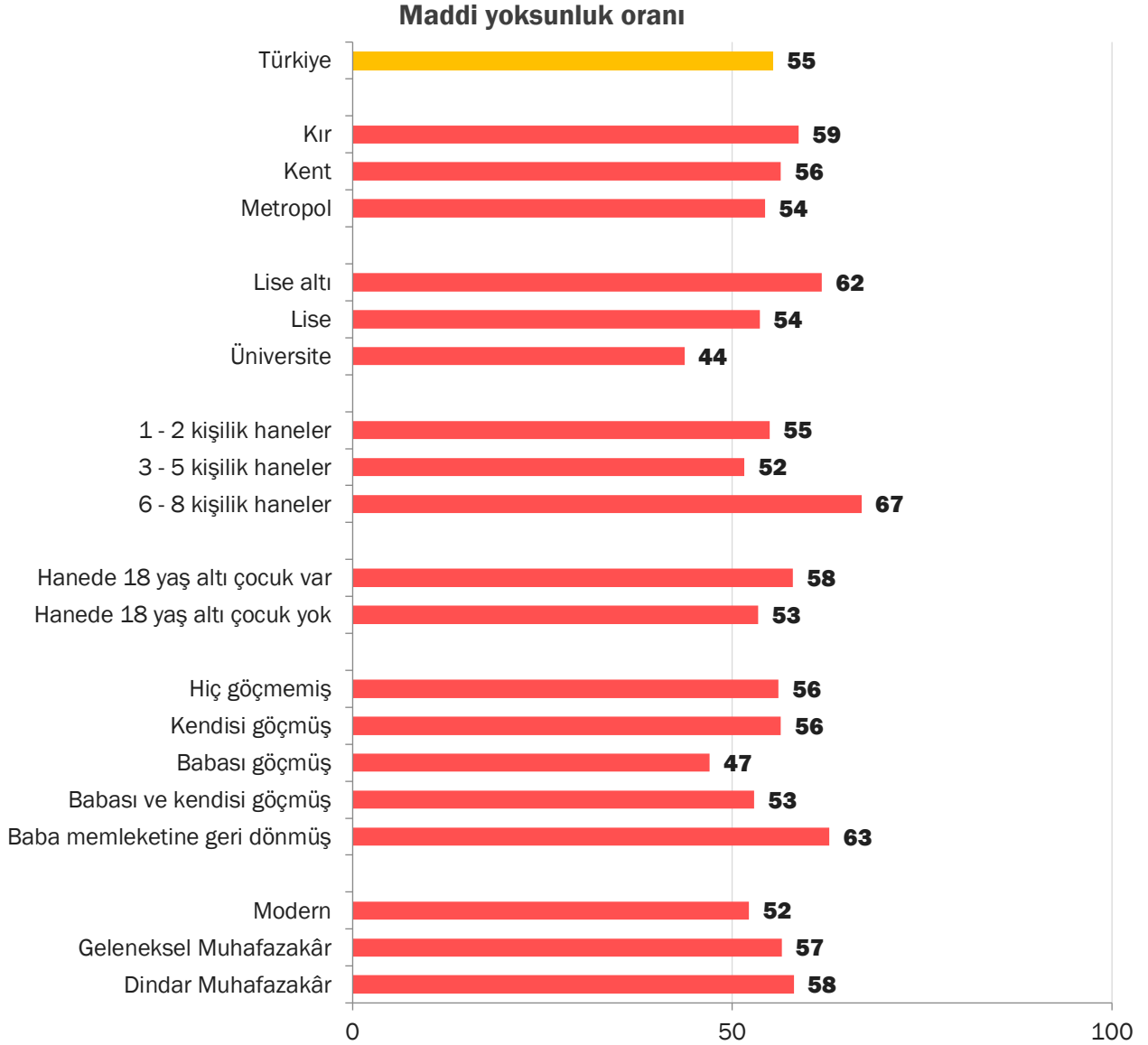
Türkiye'de Kasım'22 itibarıyla güncel maddi yoksunluk oranını yüzde 55 seviyesinde ölçüyoruz. Bu oran en çok kırsal-kent-metropol kırılımı, hane kişi sayısı, çalışma durumu ve etnik kökenlere göre farklılaşıyor.

Metropolleşme ve eğitim seviyesinin yükselmesiyle maddi yoksunluk azalıyor.

Kırsal kesimde maddi yoksunluk oranı yüzde 59 olurken kentte Türkiye ortalamasının 1 puan üzerine çıkarak yüzde 56 oluyor. Metropollerdeyse Türkiye ortalamasının 1 puan altına iniyor. Eğitim durumu ise maddi yoksunluk oranını büyük oranda farklılaştırıyor. Eğitim seviyesinin yükselmesiyle maddi yoksunluk oranı düşüyor. Lise altı eğitimlilerin maddi yoksunluk seviyesi yüzde 62, üniversite mezunlarınınkini yüzde 44 düzeyinde ölçülüyor.

Kalabalık hanelerde daha çok maddi yoksunluk var.

Maddi yoksunluk oranının en yüksek olduğu kümelerden biri de 6-8 kişilik haneler oluyor. Hanede 18 yaş altı çocuğu olanların maddi yoksunluk oranı da Türkiye ortalamasının 3 puan üzerinde ölçülüyor.

Göç durumuna göre baktığımızda, “baba memleketine geri dönmüş” olanların maddi yoksunluk oranı yüzde 63 oranıyla en yüksek seviyede ölçülüyor. Hayat tarzının muhafazakârlaşmasıyla da maddi yoksunluk oranı Türkiye ortalamasına göre birkaç puan yükseliyor.

Her 5 beyaz yakalıdan 2'si maddi yoksunluk içinde.

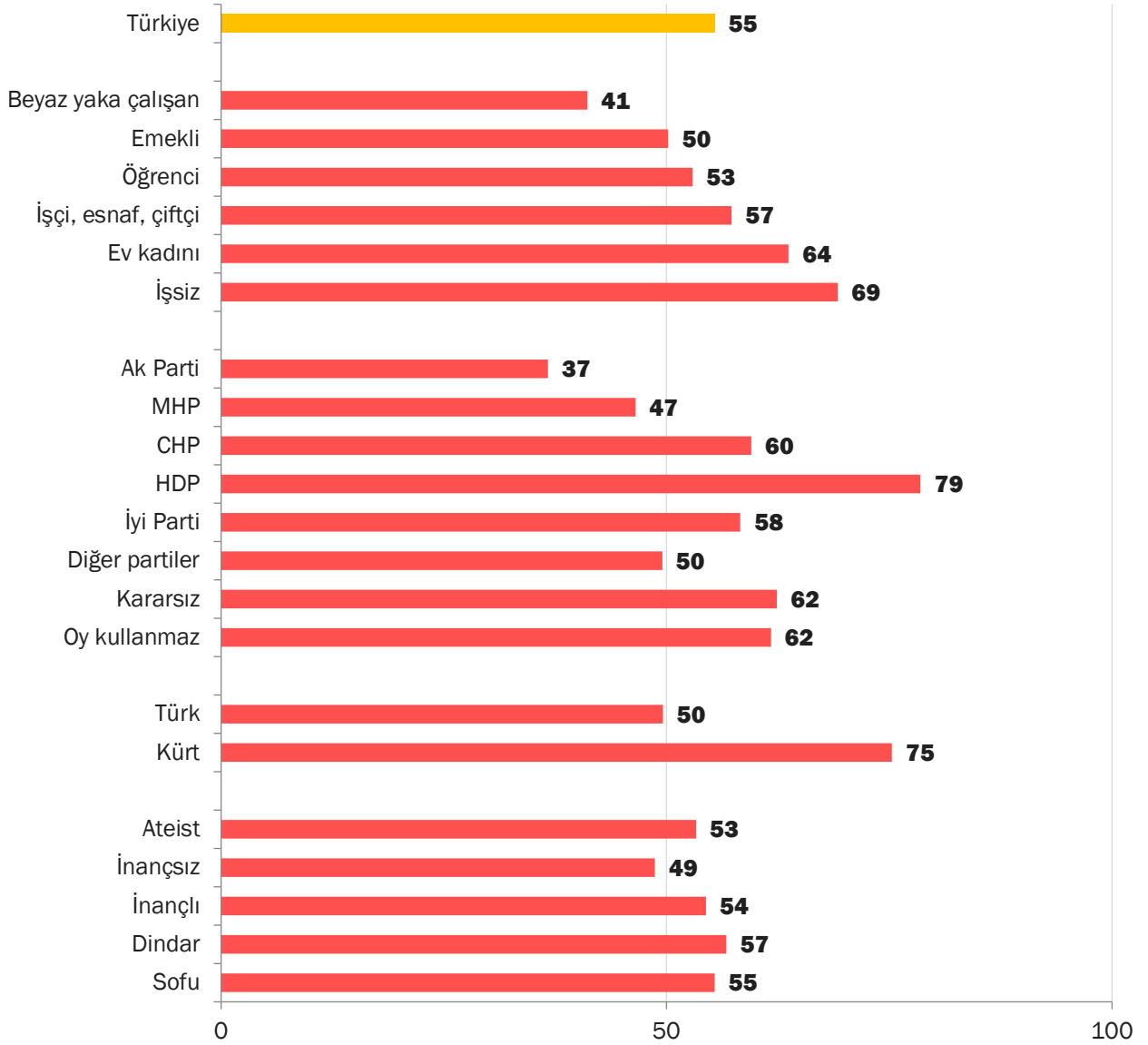
Çalışma durumlarına göre maddi yoksunluk oranı en düşük olan küme beyaz yakalı çalışanlar oluyor. Her ne kadar Türkiye ortalamasının altında kalsa da her 5 beyaz yakalıdan 2'si maddi yoksunluk durumunda bulunuyor. Emekliler ve öğrencilerin maddi yoksunluk seviyesi de Türkiye ortalamasının gerisinde kalıyor. İşçi, esnaf ve çiftçilerde yüzde 57, ev kadınlarında yüzde 64, işsizlerde yüzde 69 oranında maddi yoksunluk oranı ölçülüyor.

Cumhur İttifakı'nda maddi yoksunluk oranı, Türkiye ortalamasının altında.

Siyasi tercihlere göre maddi yoksunluk oranı en yüksek olan küme yüzde 79 oranıyla HDP seçmenleri. Bunu yüzde 62 ile kararsızlar, yüzde 60 ile CHP'liler, yüzde 58 ile İyi Partililer takip ediyor. Ak Partililerde maddi yoksunluk oranı yüzde 37, MHP'lilerde yüzde 47 düzeyinde ölçülüyor.

Maddi yoksunluk oranı

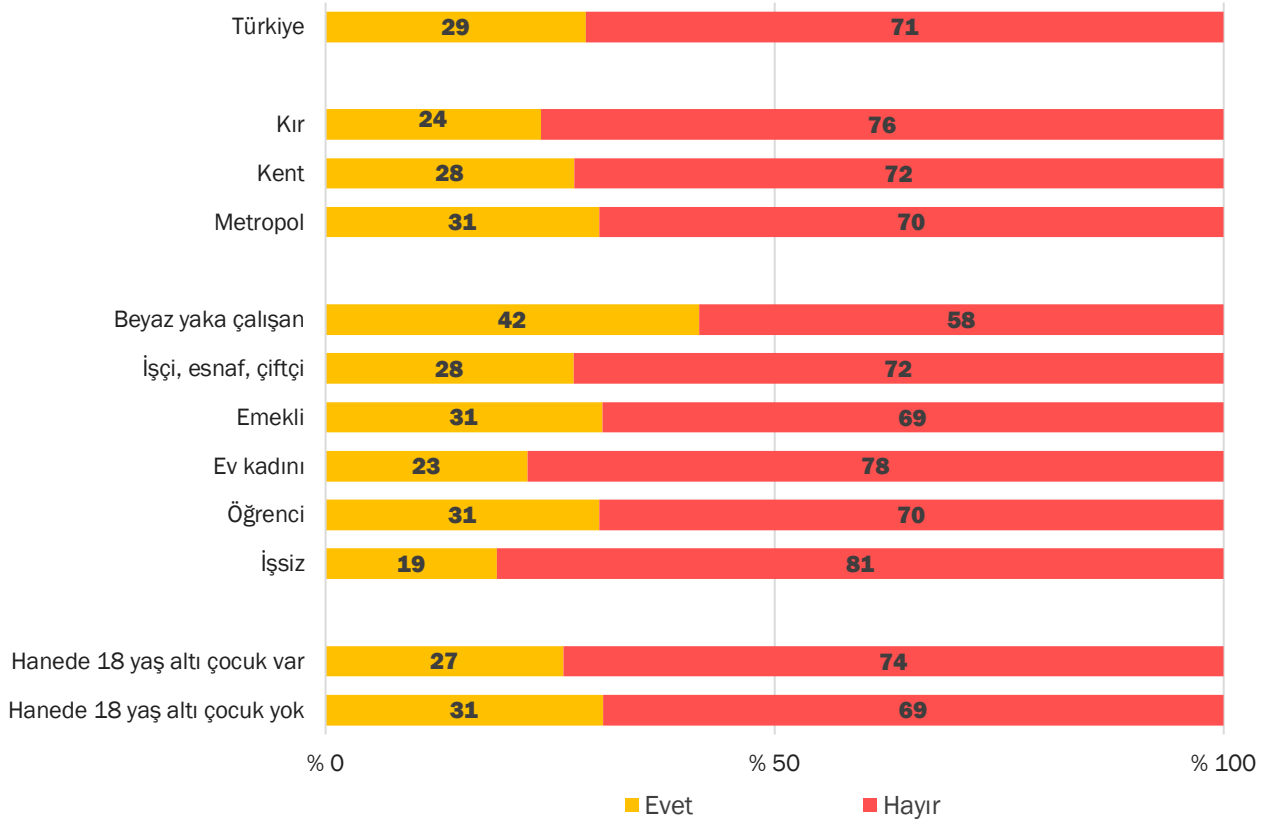

Şimdi de maddi yoksunluk ölçümümüzde kullandığımız sorularımıza verilen yanıtları daha detaylı olarak inceleyelim.

5.3.1. Beklenmedik harcamaları karşılama

Bu ay görüştüğümüz kişilere, “Şu sıralar beklemediğiniz, ani bir harcamayla karşılaştığınızda, bu harcamayı karşılayabileceğinizi düşünüyor musunuz?” sorusunu sorduk. Aşağıdaki grafikte, bu soruya verilen yanıtları kişilerin yerleşim yerine, çalışma durumuna ve hanede 18 yaş altı çocuk olup olmama durumlarına göre ayrı ayrı değerlendirdik.

Şu sıralar beklemediğiniz, ani bir harcamayla karşılaştığınızda, bu harcamayı karşılayabileceğinizi düşünüyor musunuz?

Türkiye toplumunda her 10 kişiden 7'si ani bir harcamayı karşılayamayacağını düşünüyor.

Türkiye toplumunun yüzde 71'i şu sıralar beklenmedik bir harcamayı karşılayamayacağını düşünüyor. Bu oran kırdaki yaşayanlar için 5 puan artarak yüzde 76'ya, kentte yaşayanlar için 1 puan artarak yüzde 72'ye ulaşıyor. Metropolde yaşayanlar içinse bu oranın yüzde 70 olduğunu görüyoruz.

Yukarıdaki soruya verilen cevapları kişilerin çalışma durumuna göre incelediğimizde ise en yüksek "hayır" yanıt oranının yüzde 81 puanla işsizlere ait olduğunu görüyoruz. Bunu yüzde 78 puanla ev kadınları takip ediyor. En az "hayır" yanıt oranının ise beyaz yakalı çalışan kesime ait olduğunu görüyoruz.

Hanesinde 18 yaş altı çocuk olduğunu belirtenlerin yüzde 74'ü yukarıdaki soruya "hayır" yanıtı verirken hanesinde 18 yaş altı çocuk olmayanlarda bu oranın yüzde 69'a gerilediği görülüyor.

İktidar bloku seçmeninde ani bir harcamayı karşılayabileceğini düşünenler daha çok.

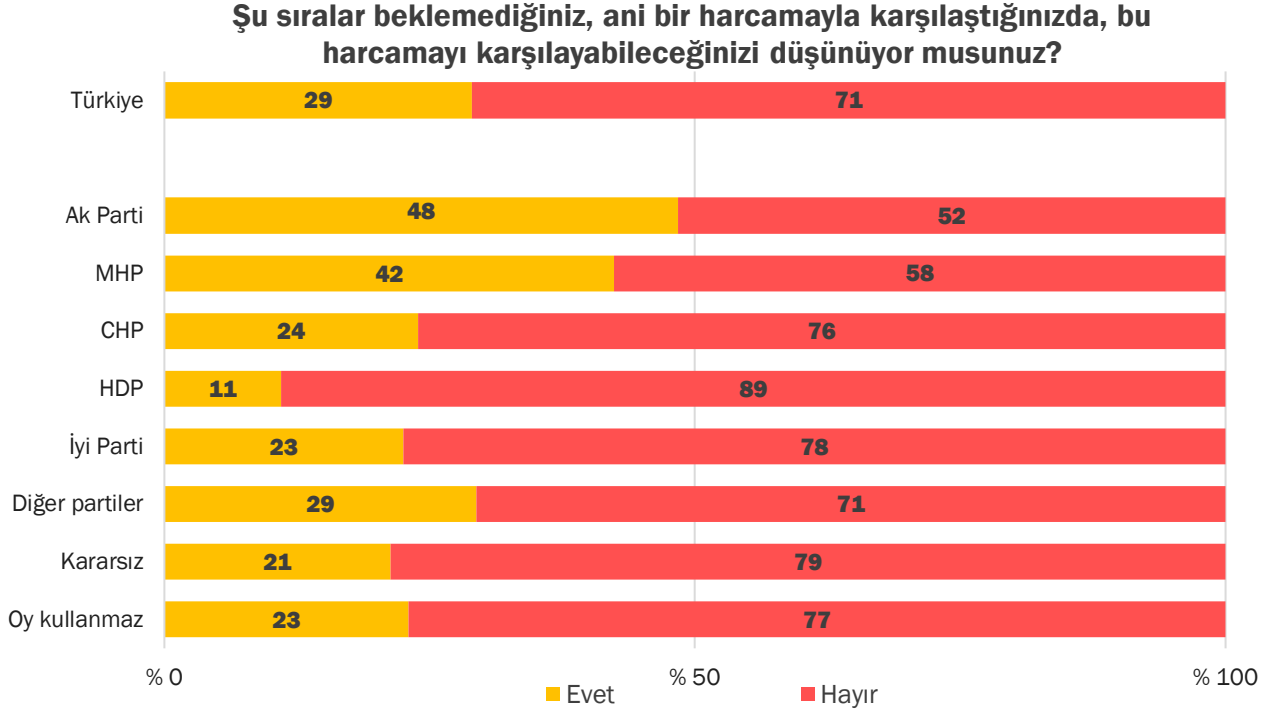
Ani bir harcamayı karşılayamayacağını düşünen kesimde en düşük oran yüzde 52 ile Ak Parti seçmenlerine ait olurken bunu yüzde 58 puanla MHP seçmenleri takip ediyor.

Ani bir harcamayı karşılayamayacağını düşünenlerde en yüksek oran HDP seçmenlerine ait.

CHP seçmenlerinde ise "hayır" yanıt oranı yüzde 76. Bu oran İyi Parti seçmenlerinde 2 puan artarak yüzde 78'e ulaşmış durumda. En yüksek "hayır" yanıt oranını ise yüzde 89 ile HDP

seçmenlerinde görüyoruz. HDP seçmenlerinden sonra en yüksek “hayır” yanıtı verenlerse yüzde 79 ile kararsızlara ait.

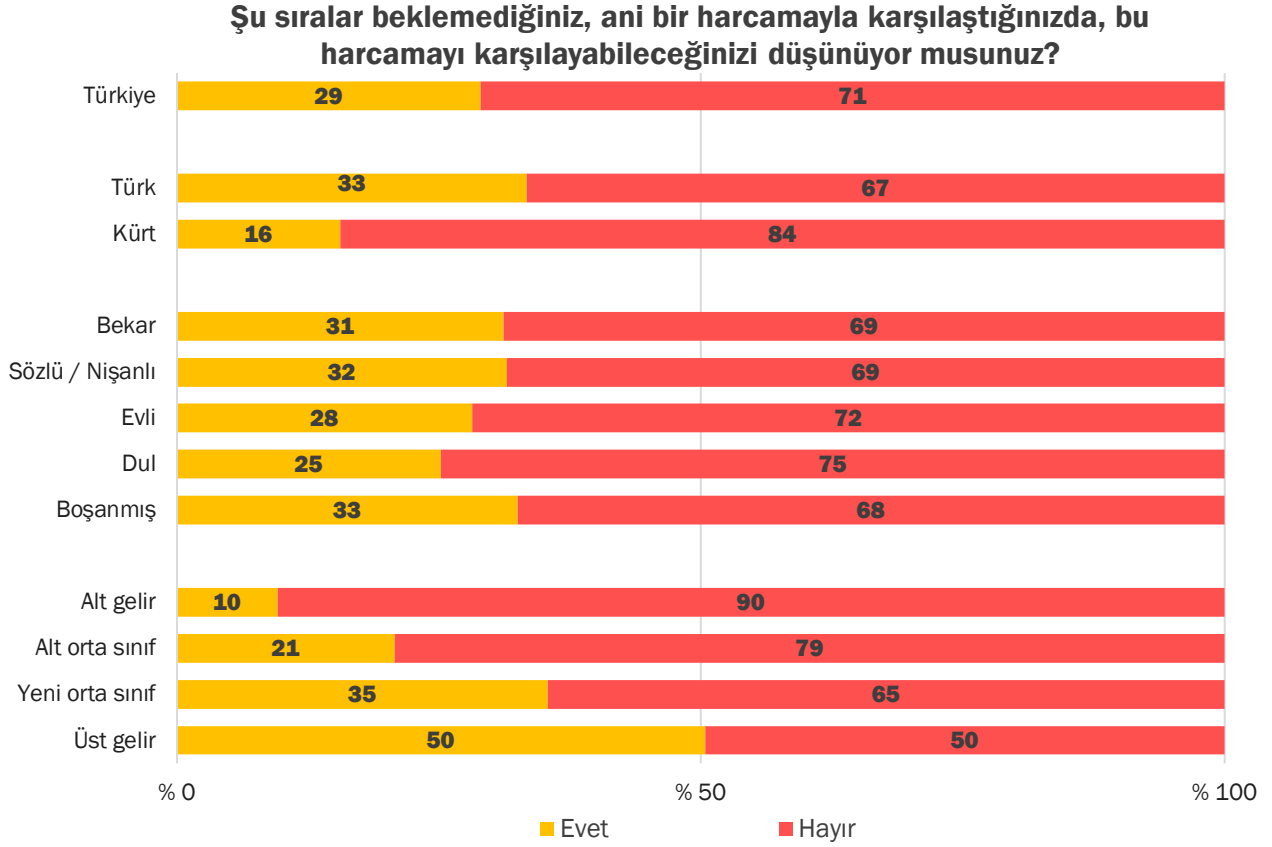

Ani bir harcamayı karşılayamayacağını düşünen Kürtlerin oranı Türklerden daha fazla.

Aşağıdaki grafiğe göre, Kürtlerin yüzde 84’ü ani bir harcamayı karşılayamayacağını düşünürken Türklerde ise bu oran yüzde 67 olarak karşımıza çıkıyor. Buna göre, Kürtlerin soruya verdiği “hayır” yanıt oranı, Türklerinkinden 17 puan fazla.

Üst gelir grubundakilerin yarısı ani bir harcamayı karşılayamayacağını düşünüyor.

Gelir seviyesinin yükselmesiyle soruya verilen “hayır” yanıt oranının da azaldığını görüyoruz. Alt gelir grubundakilerin yüzde 90’ı ani bir harcamayı karşılayamayacağını düşünürken bu oran üst gelir grubundakilerde yüzde 50’ye geriliyor.

5.3.2. Evden uzakta bir haftalık tatil yapma ihtiyacını karşılama

Araştırmamızda evden uzakta bir hafta tatil yapma ölçütünü değerlendirebilmek için, “Ekonomik olarak tüm hane halkının evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilecek durumda mısınız?” sorusuna yer verdik. Aşağıdaki grafikte, bu soruya verilen yanıtları kişilerin yerleşim yerine, çalışma durumuna ve hanede 18 yaş altı çocuk olup olmama durumlarına göre inceliyoruz.

Her 10 kişiden 8'i bir haftalık tatil masrafını karşılayamayacak durumda olduğunu düşünüyor.

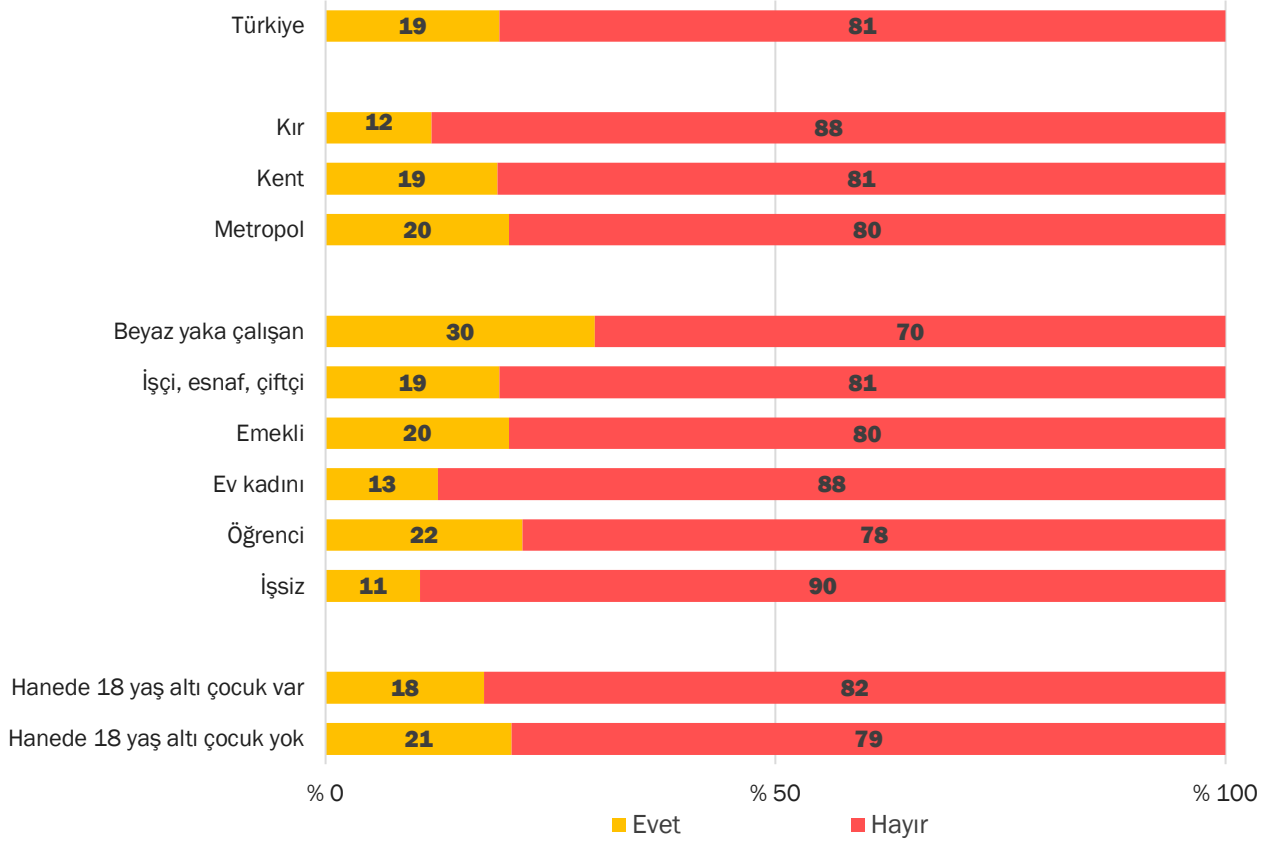
Türkiye toplumunun ve kentte yaşayanların yüzde 81'inin ekonomik olarak tüm hane halkının evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayamayacak durumda olduğunu düşündüğünü görüyoruz. Bu oran kırdaki yaşayanlar için 7 puan artarak yüzde 88'e ulaşıyor.

Tatil masraflarını karşılayabilecek durumda olanlarda en yüksek oran beyaz yakalı çalışanlara ait.

İşsizlerin yüzde 90'ı bu soruya “hayır” yanıtını veriyor. Bunu yüzde 88 ile ev kadınları, yüzde 81 ile de işçi, esnaf ve çiftçiler takip ediyor. Tatil masraflarını karşılayabilecek durumda olanlarda en yüksek oran ise beyaz yakalı çalışanlara ait.

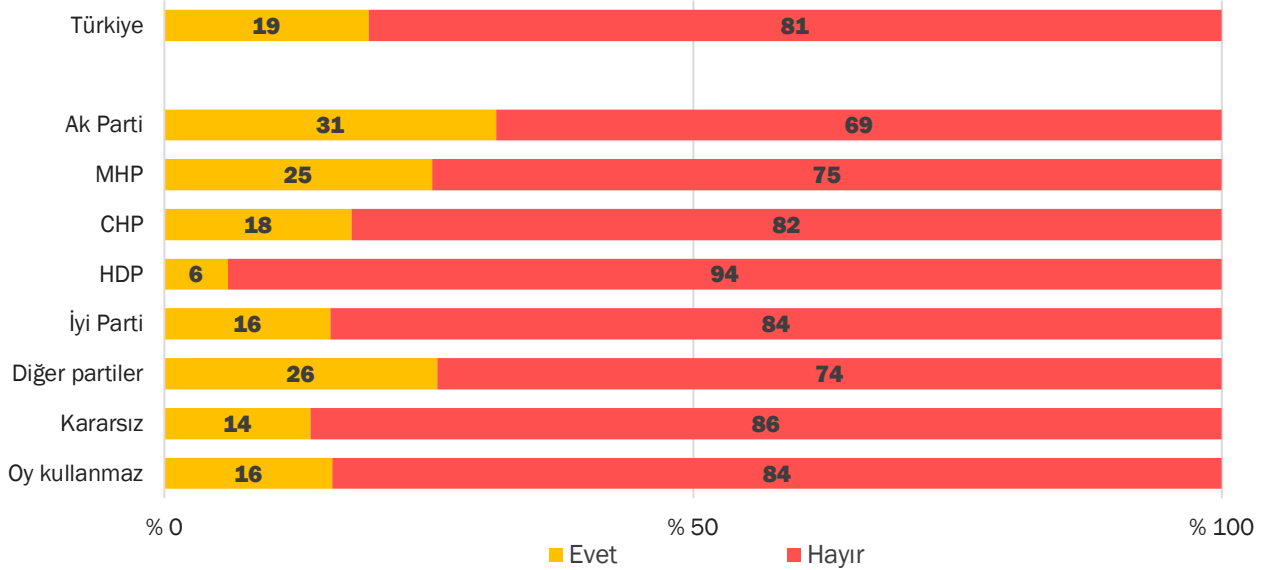

Ekonomik olarak tüm hane halkının evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilecek durumda mısınız?

Hanesinde 18 yaş altı çocuk olanların yüzde 82'si tatil masraflarını karşılayamayacak durumda olduğunu ifade ederken bu oranın, hanesinde 18 yaş altı çocuğu olmayanlarda 3 puan azalarak yüzde 79'a düştüğünü görüyoruz.

Ekonomik olarak tüm hane halkının evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilecek durumda mısınız?

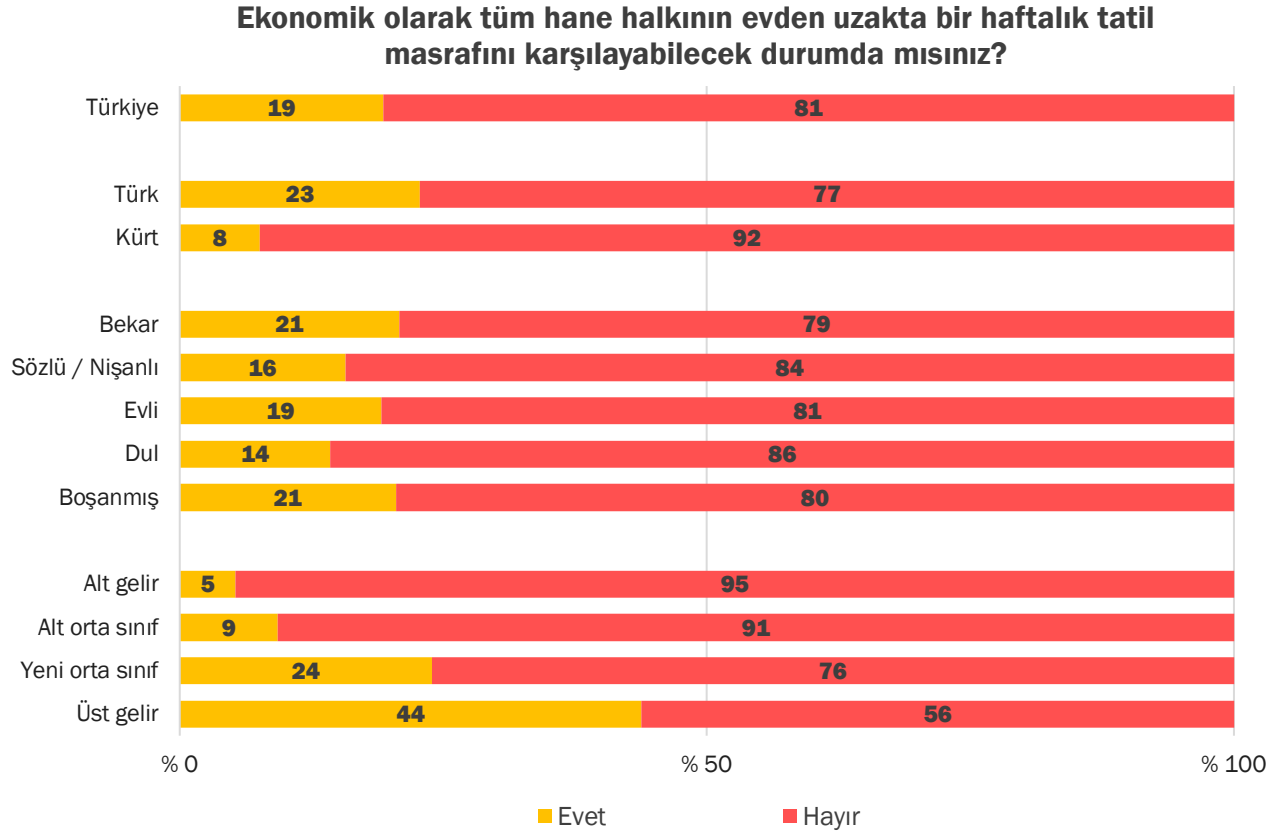

Evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayamayacağını ifade edenlerdeki en düşük oran yüzde 69 ile Ak Parti seçmenlerine ait. Bunu yüzde 75 oranla MHP seçmenleri takip ediyor.

10 HDP seçmeninden 9'u tatil masraflarını karşılayamıyor.

CHP seçmenlerinin yüzde 82'si bu soruya "hayır" yanıtını veriyor. Bu oran İyi Parti seçmenlerinde 2 puan artarak yüzde 84'e ulaşıyor. En çok "hayır" yanıt oranının ise yüzde 94 ile HDP seçmenlerine ait olduğu görülüyor. HDP seçmeninden sonra en yüksek "hayır" yanıt oranına sahip seçmen kitlesinin ise kararsızlar olduğunu görüyoruz.

Kürtlerde tatil masrafını karşılayamayacağını düşünenlerin oranı Türklerden fazla.

Yukarıdaki soruya verilen yanıtları kişilerin etnik kökenlere göre değerlendirelim. Grafiğe göre, Kürtlerin yüzde 92'si soruya "hayır" yanıtını verirken Türklerde bu oranın yüzde 77 olduğunu görüyoruz. Buna göre, evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayamayacağını ifade eden Kürtlerin oranı Türklerden 15 puan fazla.

Verilen yanıtları kişilerin medeni durumlarına göre incelediğimizde ise en yüksek "hayır" yanıtı verenlerin dul kişiler olduğunu görüyoruz. Bunu yüzde 84 puanla ise sözlü veya nişanlılar takip ediyor. "Hayır" yanıtını en az veren grup ise bekarlar.

Üst gelir grubundakilerin yarıdan fazlası tatil masrafını karşılayamayacağını düşünüyor.

Grafiğe göre, ekonomik gelir arttıkça kişilerin "hayır" yanıtını verme oranları azalıyor. Alt gelir grubundaki kişilerin "hayır" yanıtını verme oranı yüzde 95 olurken üst gelir grubundakilerde bu oranın yüzde 56'ya gerilediğini görüyoruz.

5.3.3. Ödeme zorluğu

Bu ay görüştüğümüz kişilere, “Son üç ayda hangi harcamaları yaparken zorluk yaşadınız?” sorusunu da sorduk. Verilen yanıtları yine kişilerin yerleşim yerlerine, çalışma durumlarına ve hanelerinde 18 yaş altı çocuğun olup olmama durumuna göre inceleyelim.

Maddi yoksunluk oranı hesaplamamızda, bu sorumuzda verdiğimiz seçeneklerden faturalar, kira, konut kredisi ve kredi kartı borcu oranlarını kullandığımıza da not düşmeliyiz.

Aşağıdaki grafikte, Türkiye toplumunun yukarıdaki soruya verdiği yanıtları görüyoruz. Grafiğe göre, Türkiye toplumunun yarıdan fazlası son üç ayda fatura ve mutfak harcamalarını yaparken zorlandığını ifade ediyor. Her 5 kişiden 3’ü faturalarını ödemekte zorlandığını söylüyor. Bunu yüzde 32 oranıyla kredi kartı borcu takip ediyor.

Toplumdaki her 100 kişiden 26’sı eğitim masraflarını karşılarken zorlanıyor. Her 4 kişiden 1’i ev kirasını öderken, her 5 kişiden 1’i çocuğuna harçlık verirken zorlandığını ifade ediyor. Her 4 kişiden 1’i de ulaşım masraflarını karşılarken zorlandığını belirtiyor.

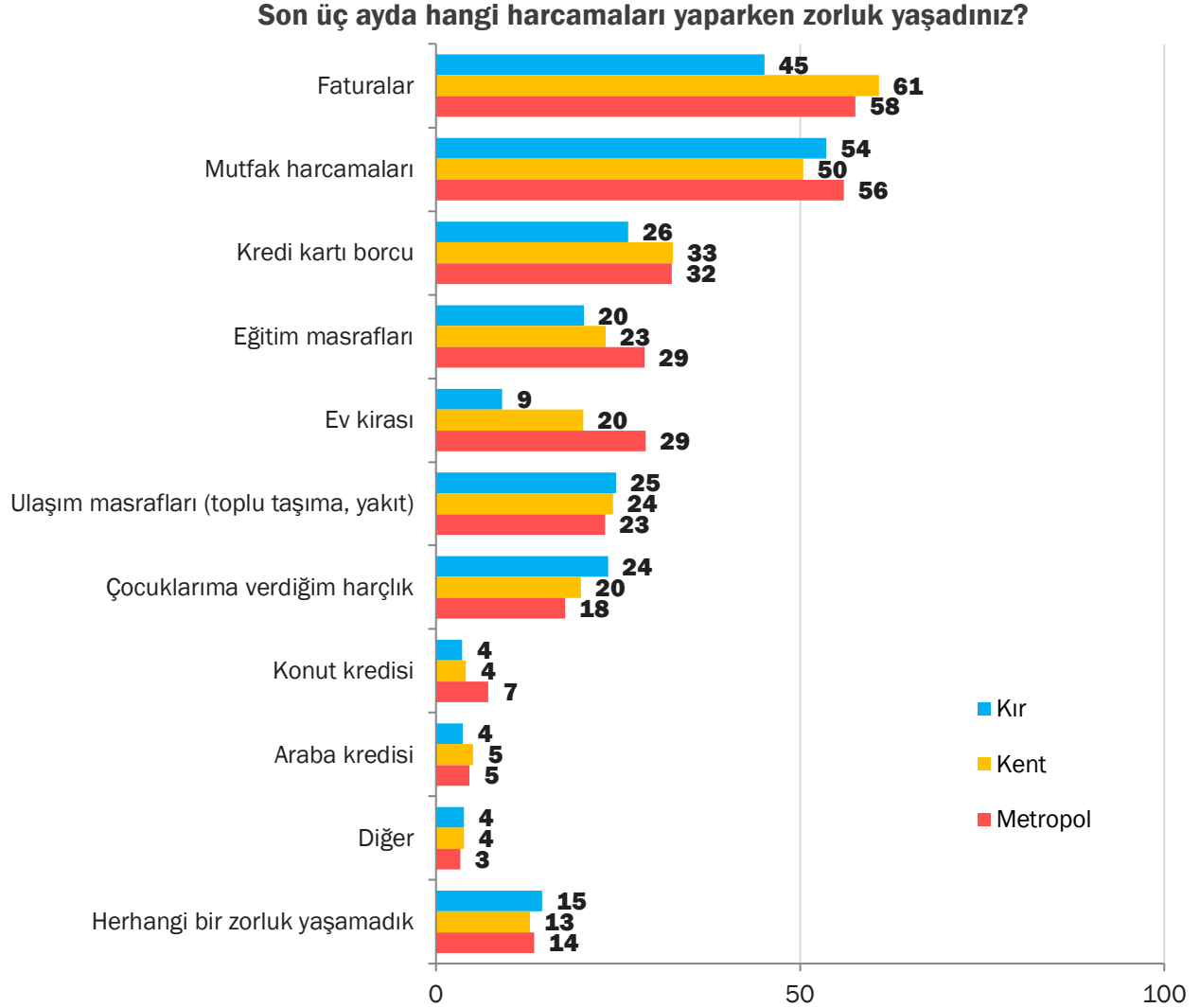

Aşağıdaki grafikte ise, “Son üç ayda hangi harcamaları yaparken zorluk yaşadınız?” sorusuna verilen cevapları kişilerin yerleşim yerine göre inceliyoruz.

Kentte yaşayan kesimin yüzde 61’i son üç ayda faturaları ödemekte zorlandığını belirtiyor. Bu oran metropolde yaşayanlar için 3 puan azalarak yüzde 58’e gerilerken kırdaki yaşayanların ise yüzde 45’i fatura öderken zorluk yaşadığını ifade ediyor.

Metropolde yaşayanların yüzde 56'sı mutfak harcamalarını yaparken son üç ayda zorlandığını ifade ediyor. Bu oran kırdaki yaşayanlar için yüzde 54, kentte yaşayanlar için ise yüzde 50 olarak ölçülüyor. Ev kirası ve eğitim masrafları konularında en çok ödeme zorluğu yaşayanların ise yine metropoldekiler olduğunu görüyoruz.

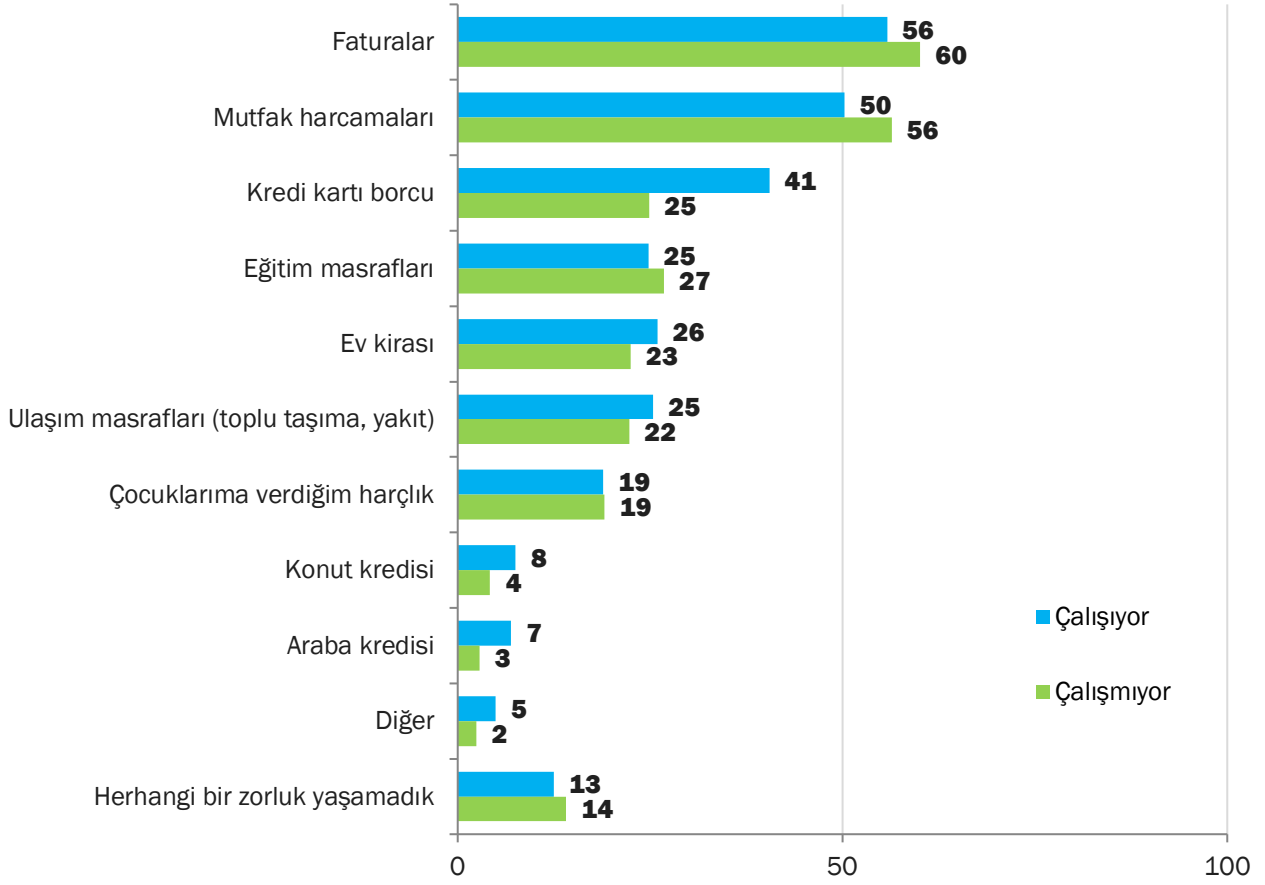
Şimdi de yukarıdaki soruya verilen yanıtları kişilerin çalışma durumlarına göre değerlendirelim:

Aşağıdaki grafiğe göre, çalışmayan kesimin yüzde 60'ı faturaları ödemekte zorluk yaşadığını söylerken bu oranın çalışan kesimde yüzde 56 olduğunu görüyoruz. Mutfak harcamaları konusunda ise çalışmayan kesimin yüzde 56'sı, çalışan kesimin ise yarısı mutfak harcamalarını yaparken zorlandığı düşüncesinde.

Kredi kartı borcunu ödemede çalışan kişilerin yüzde 41'i, çalışmayanların yüzde 25'i zorlandığını söylüyor. Aynı şekilde, çalışanlardan ev kirası ve ulaşım masrafları konularında zorlandığını ifade edenlerin oranının çalışmayanlara göre daha yüksek olduğunu görüyoruz.

Son üç ayda hangi harcamaları yaparken zorluk yaşadınız?

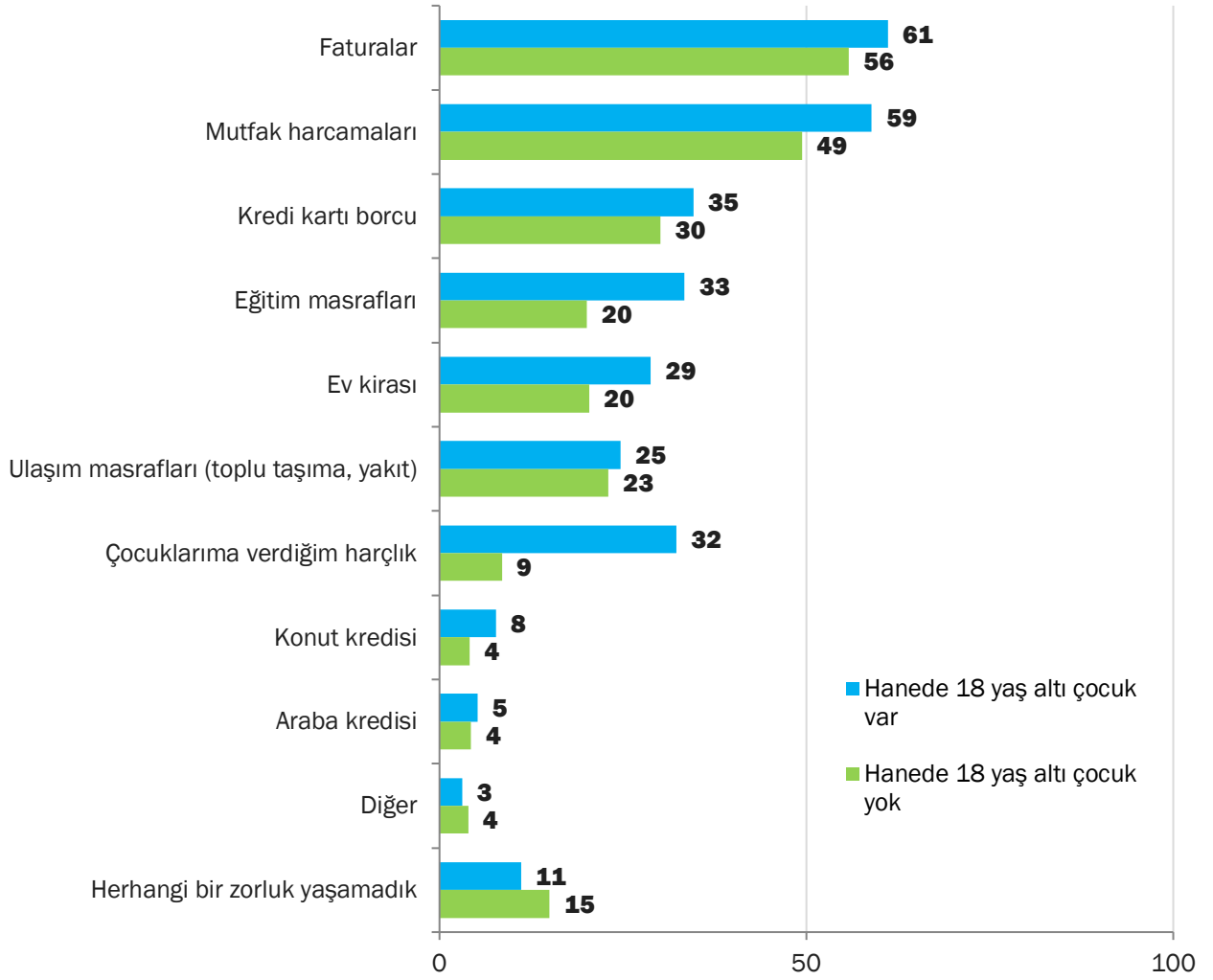
Son olarak, yukarıdaki soruya verilen yanıtları kişilerin hanesinde 18 yaş altı çocuğun olup olmama durumuna göre de değerlendirelim:

Aşağıdaki grafiğe göre, hanesinde 18 yaş altı çocuğu olduğunu ifade edenlerin yüzde 61'inin fatura ödemekte, yüzde 59'unun ise mutfak harcamalarını karşılamakta zorlandığını görüyoruz. Bu oranlar, hanesinde 18 yaş altı çocuğu olmayanlarda sırasıyla yüzde 56 ve yüzde 49.

Hanesinde 18 yaş altı çocuğu olanların yüzde 35'i kredi kartı borcunu ödemekte zorlandığını, yüzde 33'ü ise eğitim masrafları konusunda ödeme zorluğu yaşadığını belirtiyor. Yine bu kesimin yüzde 32'si çocuğa verilen harçlık konusunda zorluk yaşadığını belirtiyor. Hanesinde 18 yaş altı çocuğu olmayan kişilerdeyse bu oranın yüzde 9 olduğunu görüyoruz.

Herhangi bir zorluk yaşamadığını belirtenlerde ise hanesinde 18 yaş altı çocuğu olmayanların oranı, onların oranından 4 puan fazla olarak karşımıza çıkıyor.

Son üç ayda hangi harcamaları yaparken zorluk yaşadınız?

5.3.4. Evin ısınma ihtiyacını karşılama

Bu ay görüştüğümüz kişilere, “Önümüzdeki kış aylarında evinizin ısınma ihtiyacını ekonomik olarak karşılayabileceğinizi düşünüyor musunuz?” sorusunu sorduk. Aşağıdaki grafikte, bu soruya verilen yanıtları kişilerin yerleşim yerine, çalışma durumuna ve hanede 18 yaş altı çocuk olup olmama durumlarına göre inceledik.

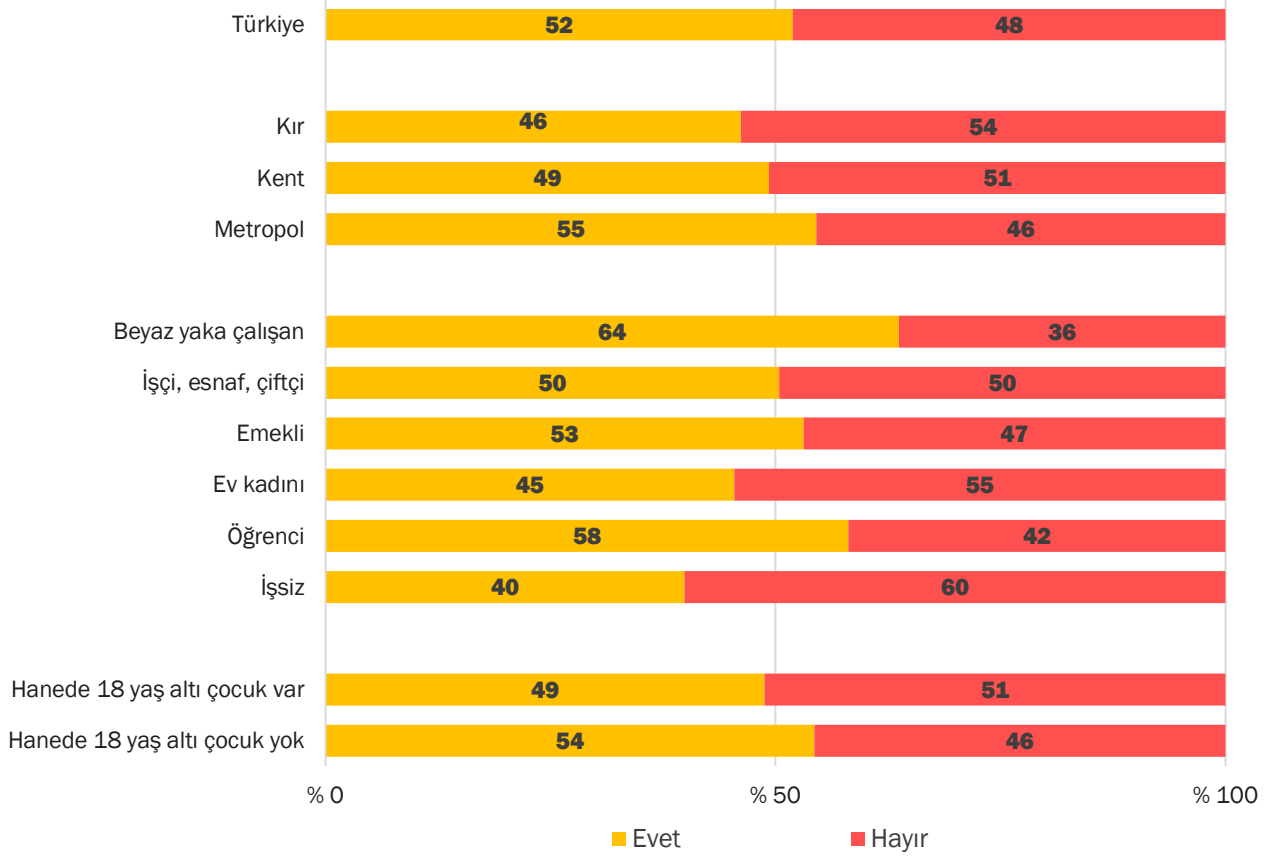
Buna göre, Türkiye yetişkin nüfusunun yüzde 48’i önümüzdeki kış aylarında evinin ısınma ihtiyacını ekonomik olarak karşılayamayacağını düşünüyor. Bu oran kırdaki yaşayanlar için 6 puan artarak yüzde 54’e, kentte yaşayanlar için 3 puan artarak yüzde 51’e, metropolde yaşayanlar için ise 2 puan azalarak yüzde 46’ya ulaşıyor.

İşsizlerin yüzde 60’ı, ev kadınlarının ise yüzde 55’i kışın ısınma ihtiyacını ekonomik olarak karşılayamayacağını belirtiyor. Bu oranın en az olduğu grup ise yüzde 36 puanla beyaz yaka çalışanlar.

Hanesinde 18 yaş altı çocuğu olanların yüzde 51’i; olmayanların ise yüzde 46’sı kışın evinin ısınma ihtiyacını ekonomik olarak karşılayacak gücü olmadığını belirtiyor.

Önümüzdeki kış aylarında evinizin ısınma ihtiyacını ekonomik olarak karşılayabileceğinizi düşünüyor musunuz?

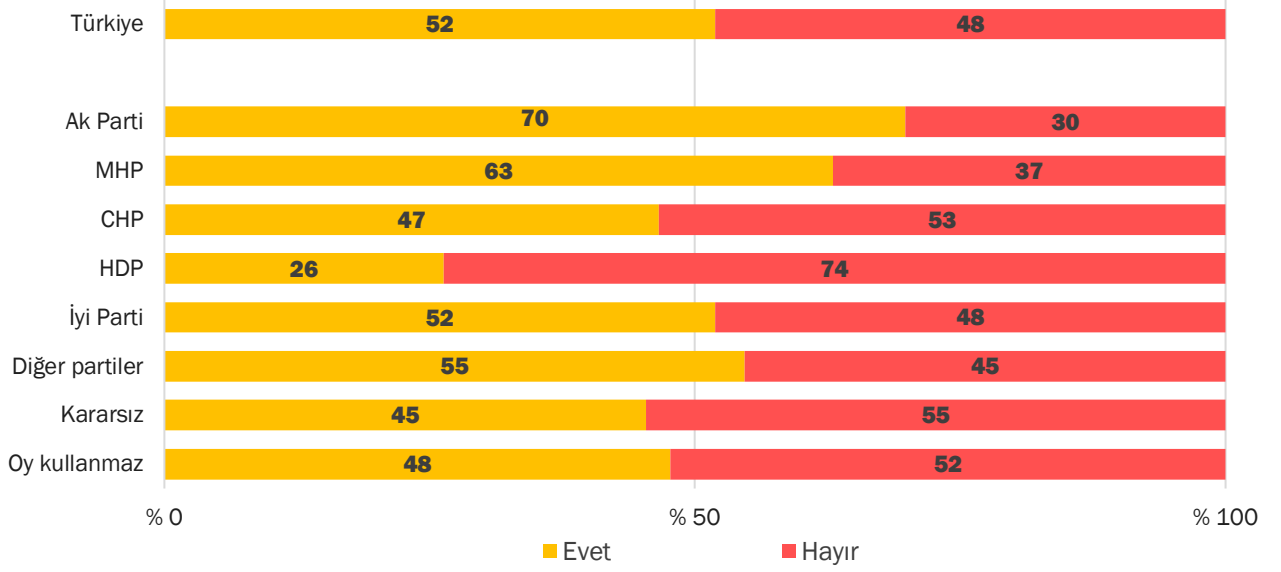
Siyasi tercihe göre verilen cevaplar:

Önümüzdeki kış aylarında evinin ısınma ihtiyacını ekonomik olarak karşılayabileceğini ifade edenlerdeki en yüksek oranın yüzde 70 oranıyla Ak Parti seçmenlerine ait olduğunu görüyoruz. Bu oran, MHP seçmenlerinde 7 puan azalarak yüzde 63'e geriliyor.

CHP seçmenlerinin yüzde 53'ü yukarıdaki soruya "hayır" yanıtını verirken, bunu yüzde 48 puanla İyi Parti seçmenleri takip ediyor. HDP seçmenlerinin ise yüzde 74'ü kışın evinin ısınma ihtiyacını ekonomik olarak karşılayamayacağını düşünüyor. Kararsız seçmenlerin ise yüzde 55'i bu soruya "hayır" yanıtını veriyor.

Önümüzdeki kış aylarında evinizin ısınma ihtiyacını ekonomik olarak karşılayabileceğinizi düşünüyor musunuz?

Şimdi de görüştüğümüz kişilerin, “Önümüzdeki kış aylarında evinizin ısınma ihtiyacını ekonomik olarak karşılayabileceğinizi düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtları kişilerin etnik kökenine, medeni durumuna ve ekonomik sınıfına göre ayrı ayrı irdeleyelim:

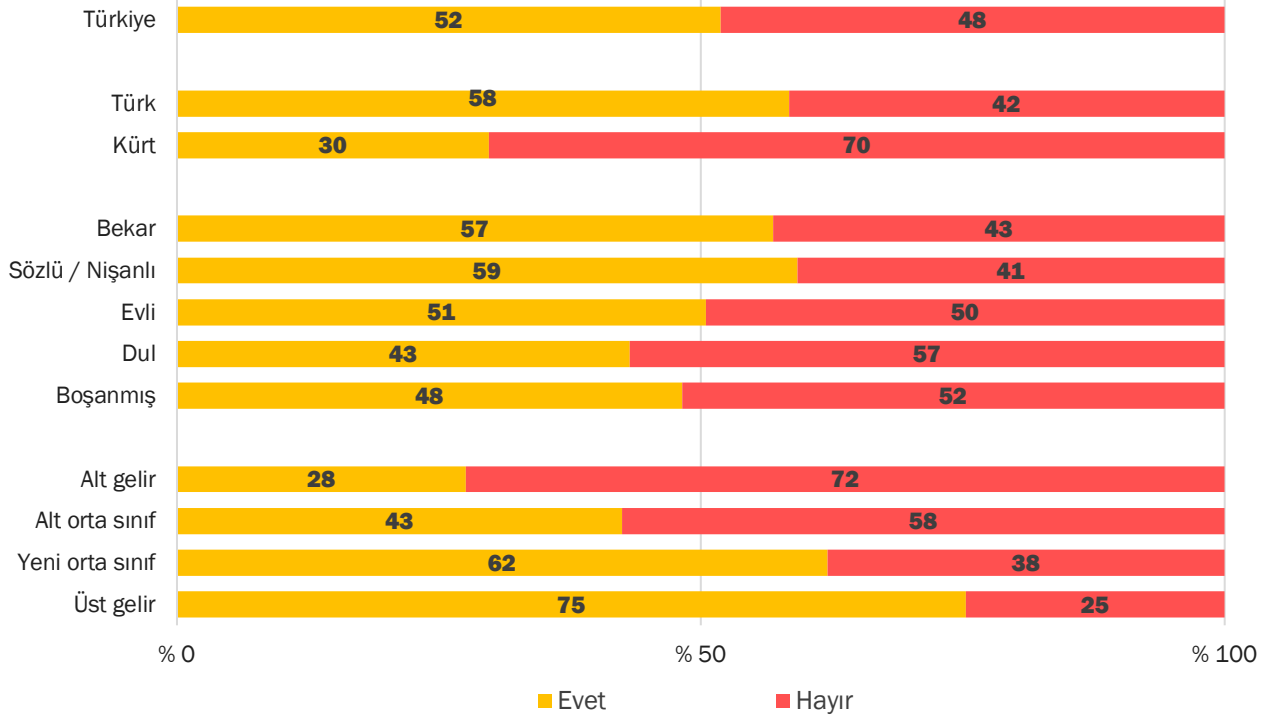
Aşağıdaki grafiğe göre, Kürtlerde kışın ısınma ihtiyacını ekonomik olarak karşılayamayacağını belirtenlerin oranı yüzde 70 ile Türklerden 28 puan daha fazla.

Medeni durumlarına göre değerlendirdiğimizde ise en yüksek “hayır” cevabını verenlerin dul kişiler olduğunu görüyoruz. En düşük “hayır” yanıt oranı ise yüzde 41 oranıyla sözlü veya nişanlı olanlara ait olurken, bunu yüzde 43 ile bekarların takip ettiğini görüyoruz.

Grafiğe göre, gelir düzeyi yükseldikçe bu soruya verilen “hayır” cevabı oranı azalıyor. Yani kişilerin ekonomik geliri ne kadar artarsa kışın ısınma endişeleri azalıyor.

Önümüzdeki kış aylarında evinizin ısınma ihtiyacını ekonomik olarak karşılayabileceğinizi düşünüyor musunuz?

5.3.5. İki günde bir et, tavuk, balık içeren yemek ihtiyacını karşılama

Bu ay görüştüğümüz kişilere, “Hanenizde haftada en az 3 gün et, tavuk ya da balık tüketiyor musunuz?” sorusunu yönelttik. Aşağıdaki grafikte, bu soruya verilen yanıtları kişilerin yerleşim yerine, çalışma durumuna ve hanede 18 yaş altı çocuk olup olmama durumlarına göre inceliyoruz.

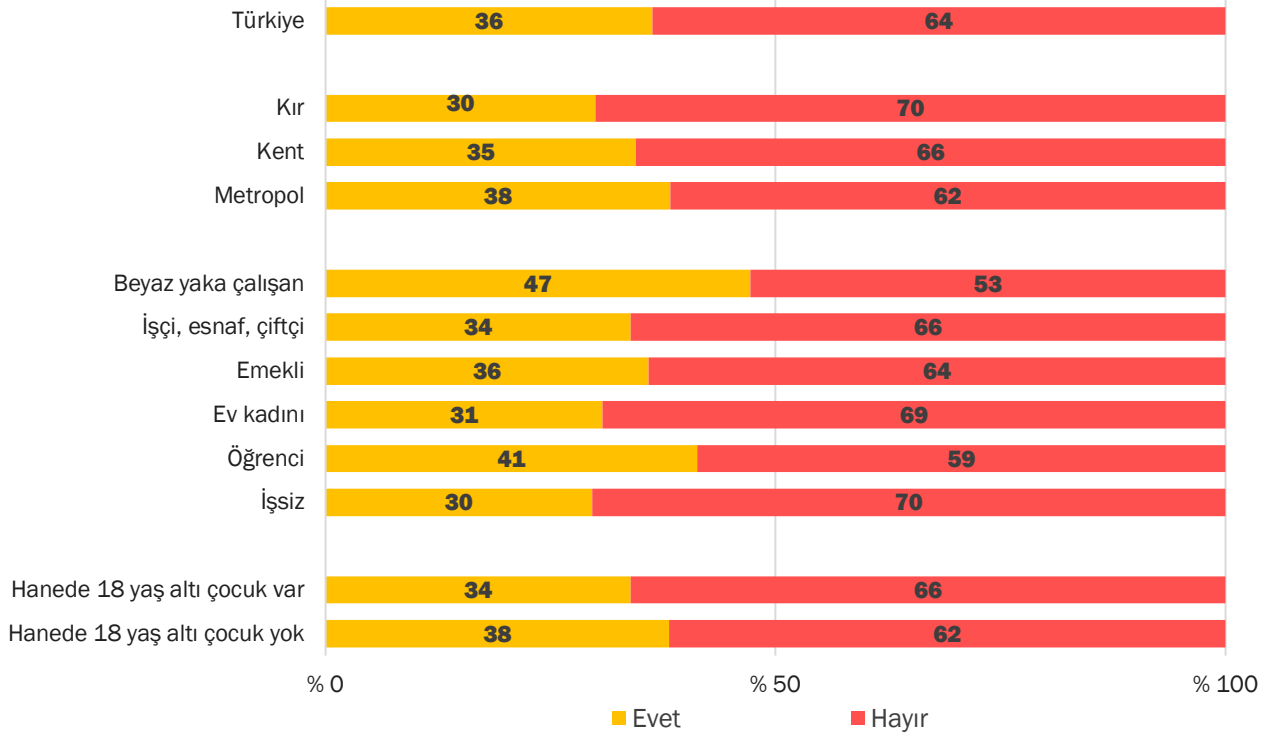
Türkiye toplumunun yüzde 64’ü haftada en az 3 gün et, tavuk veya balık tüketemediğini ifade ediyor.

Bu oran, kırdaki yaşayan kesim için 6 puan artarak yüzde 70’e, kentte yaşayanlar için 2 puan artarak yüzde 66’ya yükseliyor. Metropolde yaşayan kesimin ise yüzde 62’si haftada en az üç gün et, tavuk veya balık tüketemediğini belirtiyor.

İşsizlerin yüzde 70’i yukarıdaki soruya “hayır” cevabını verirken bu oranın ev kadınlarında yüzde 69 olduğunu görüyoruz. Haftada en az 3 gün et, tavuk ya da balık tüketemediğini ifade edenlerdeki en yüksek oranın ise yüzde 47 oranla beyaz yaka çalışanlara ait olduğunu görüyoruz.

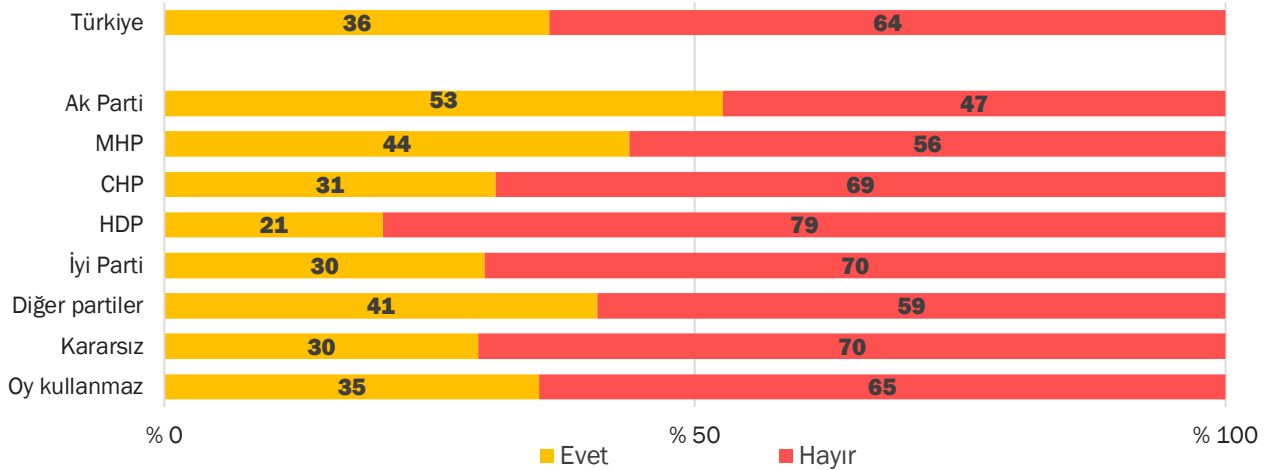
Hanenizde haftada en az 3 gün et, tavuk ya da balık tüketiyor musunuz?

Hanesinde 18 yaş altı çocuğu olanların yüzde 66'sı et, tavuk veya balığı daha az tüketebiliyor. Bu oran, hanesinde 18 yaş altı çocuğu olmayanlarda ise 4 puan azalarak yüzde 62'ye geriliyor.

Görüştüğümüz kişilerin protein tüketimiyle ilgili sorumuza verdikleri yanıtları siyasi parti tercihlerine göre değerlendirelim:

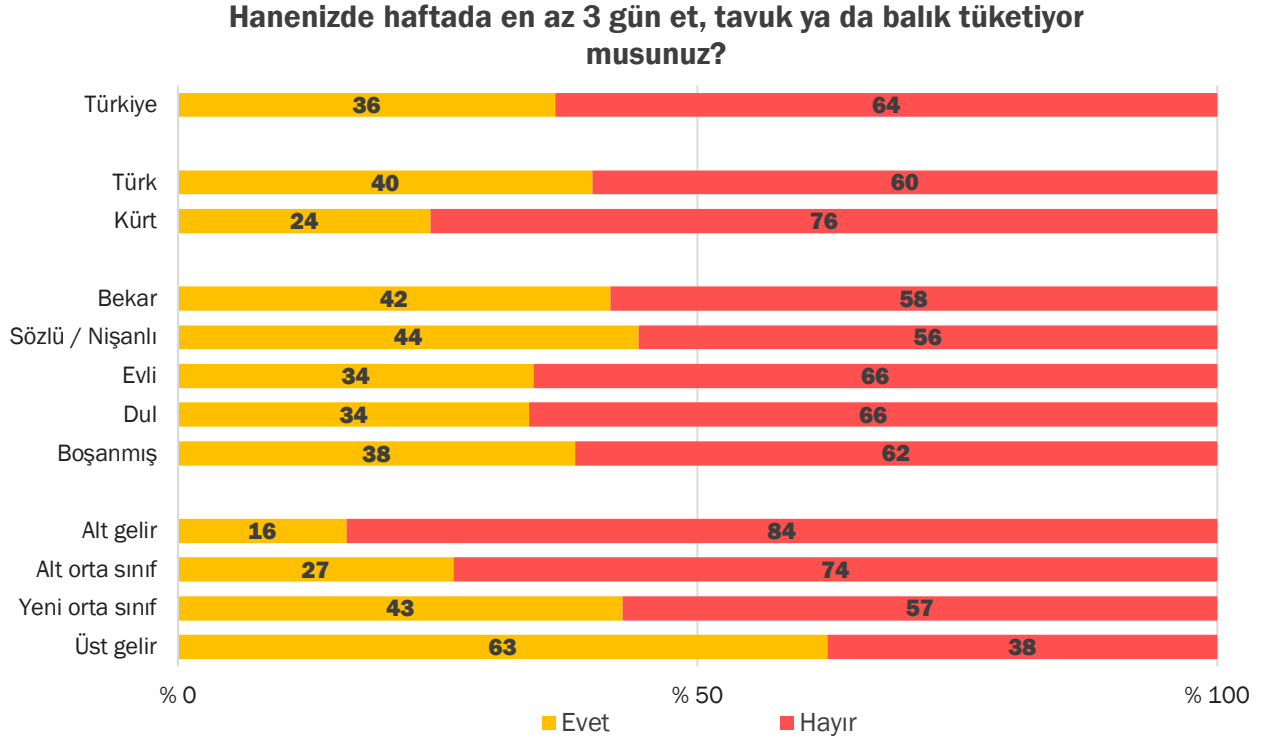
Hanenizde haftada en az 3 gün et, tavuk ya da balık tüketiyor musunuz?

Haftada en az 3 gün et, tavuk veya balık tüketebildiğini ifade edenlerdeki en yüksek oranın yüzde 53 ile Ak Parti seçmenlerine ait olduğunu görüyoruz. Bu oran MHP seçmenleri için 9 puan azalarak yüzde 44'e geriliyor.

CHP seçmenlerinde ise yukarıdaki soruya “hayır” yanıtını verenlerin oranı yüzde 69. Bu oran İyi Parti seçmenleri ve kararsızlar için yüzde 70 oluyor. Haftada en az 3 gün et, tavuk veya balık tüketemediğini ifade edenlerdeki en yüksek oran ise yüzde 79 ile HDP seçmenlerine ait.

Gelir arttıkça kişiler daha çok et, tavuk veya balık tüketebiliyor.

Verilen cevapları kişilerin ekonomik sınıflarına göre değerlendirdiğimizde ise ekonomik gelir arttıkça, haftada en az 3 gün et, tavuk veya balık tüketme oranı da artıyor. Alt gelir grubundakilerin sadece yüzde 16'sı yeterli düzeyde protein ihtiyacını karşılama durumuna sahip görünüyor.

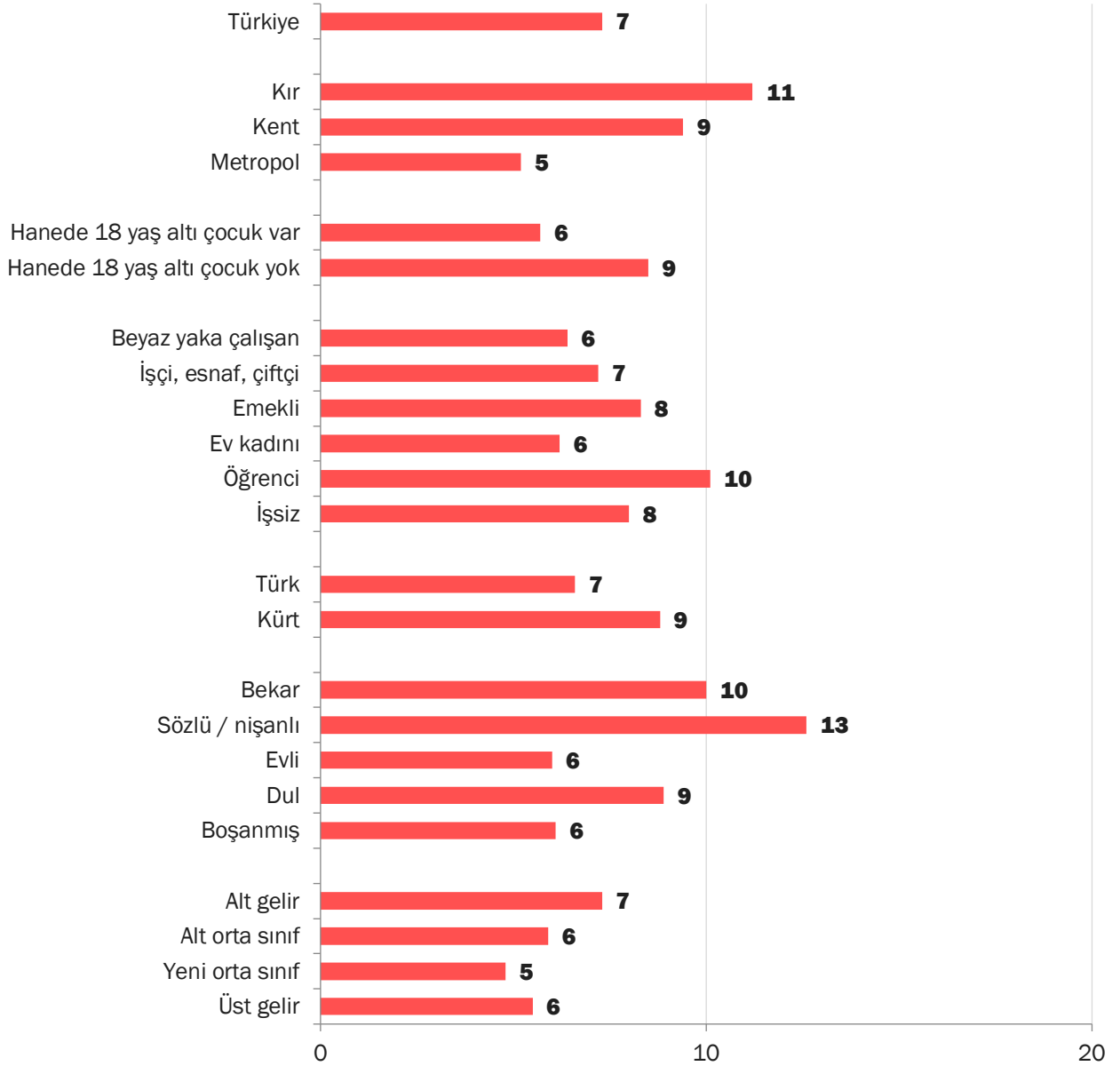
5.3.6. Çamaşır makinesi sahibi olmayanlar

Dokuz maddi yoksunluk ölçütünün dördü sahipliklere dair olduğu için, ekonomik durum algısı bölümünde incelediğimiz sahipliklerden maddi yoksunluk ölçümüne girenlere burada ayrı başlıklar altında yer verdik. Maddi yoksunluk kriteri olması nedeniyle buradaki sahiplik analizimizi, sahip olanlar üzerinden değil, sahip olmayanlar üzerinden inceledik. İlk olarak, Kasım'22 Barometresi'nde görüştüğümüz kişilerden çamaşır makinesine sahip olmayanları inceleyelim. Çamaşır makinesine sahip olmama durumunu kişilerin yerleşim yerine, hanelerinde 18 yaşında çocuklarının olup olmamasına, çalışma durumuna, etnik kökenine, medeni durumuna ve ekonomik sınıfına göre değerlendirdik.

Türkiye toplumunun yüzde 7'sinin çamaşır makinesine sahip olmadığını görüyoruz. Metropolleşmeyle birlikte çamaşır makinesi sahipliği artıyor. Metropollerde yaşayanların yüzde 5'i çamaşır makinesine sahip değilken bu oran kentte yaşayanlarda yüzde 9, kırdaki yaşayanlarda yüzde 11 oluyor.

Çamaşır makinesi sahibi olmayanlar

Çamaşır makinesi en az sahip olan kesimin yüzde 10 ile öğrenciler olduğunu görüyoruz. Bunu yüzde 8 ile işsizler ve emekliler, yüzde 7 ile işçi, esnaf ve çiftçiler takip ediyor. Beyaz yaka çalışanların ve ev kadınlarının ise yüzde 6'sının çamaşır makinesine sahip olmadığını görüyoruz.

Sözlü veya nişanlı olanların yüzde 13'ünün çamaşır makinesine sahip olmadığını görüyoruz. Bunu yüzde 10 ile bekarlar takip ediyor. En düşük oranı ise evli veya boşanmış olanlarda yüzde 6 puan olarak görüyoruz.

Alt gelir grubundakilerin yüzde 7'sinin çamaşır makinesine sahip olmadığı ortaya çıkıyor. Bunu yüzde 6 oranıyla alt orta sınıf ve üst gelirdekiler takip ederken en düşük oran ise yüzde 5 oranıyla yeni orta sınıfa ait oluyor.

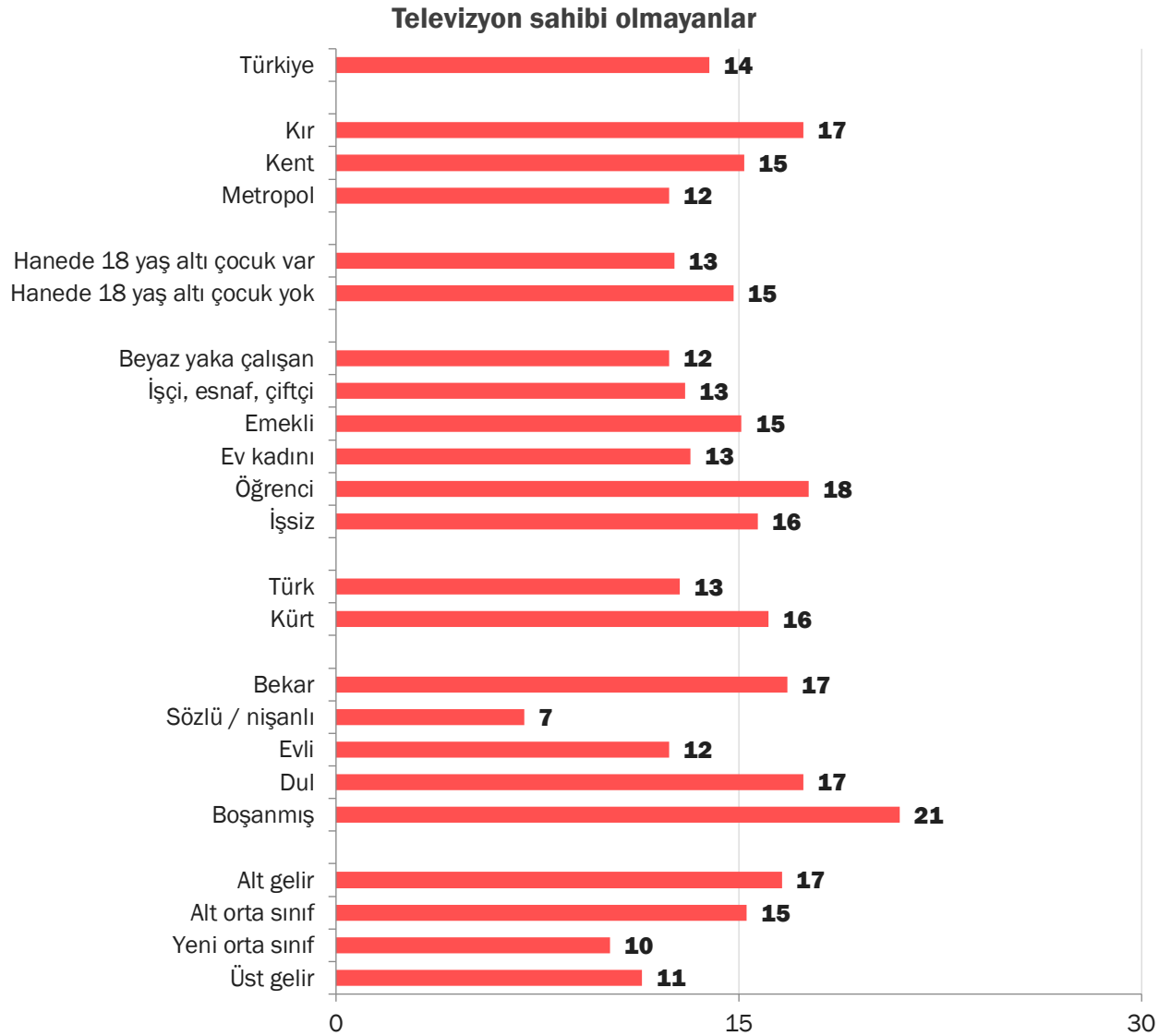

5.3.7. Televizyon sahibi olmayanlar

Türkiye toplumunun yüzde 14'ünün televizyon sahibi olmadığını görüyoruz. Televizyon sahibi olmayanların oranını kişilerin yerleşim yerlerine göre değerlendirdiğimizdeyse bu oranın kırsal kesimde yüzde 17, kentte yüzde 15, metropollerdeyse yüzde 12 olduğunu görüyoruz.

Hanesinde 18 yaş altı çocuğu olanların ise yüzde 13'ü televizyona sahip değilken 18 yaş altı çocuğu olmayanlarda ise bu oranın yüzde 15 olduğunu görüyoruz.

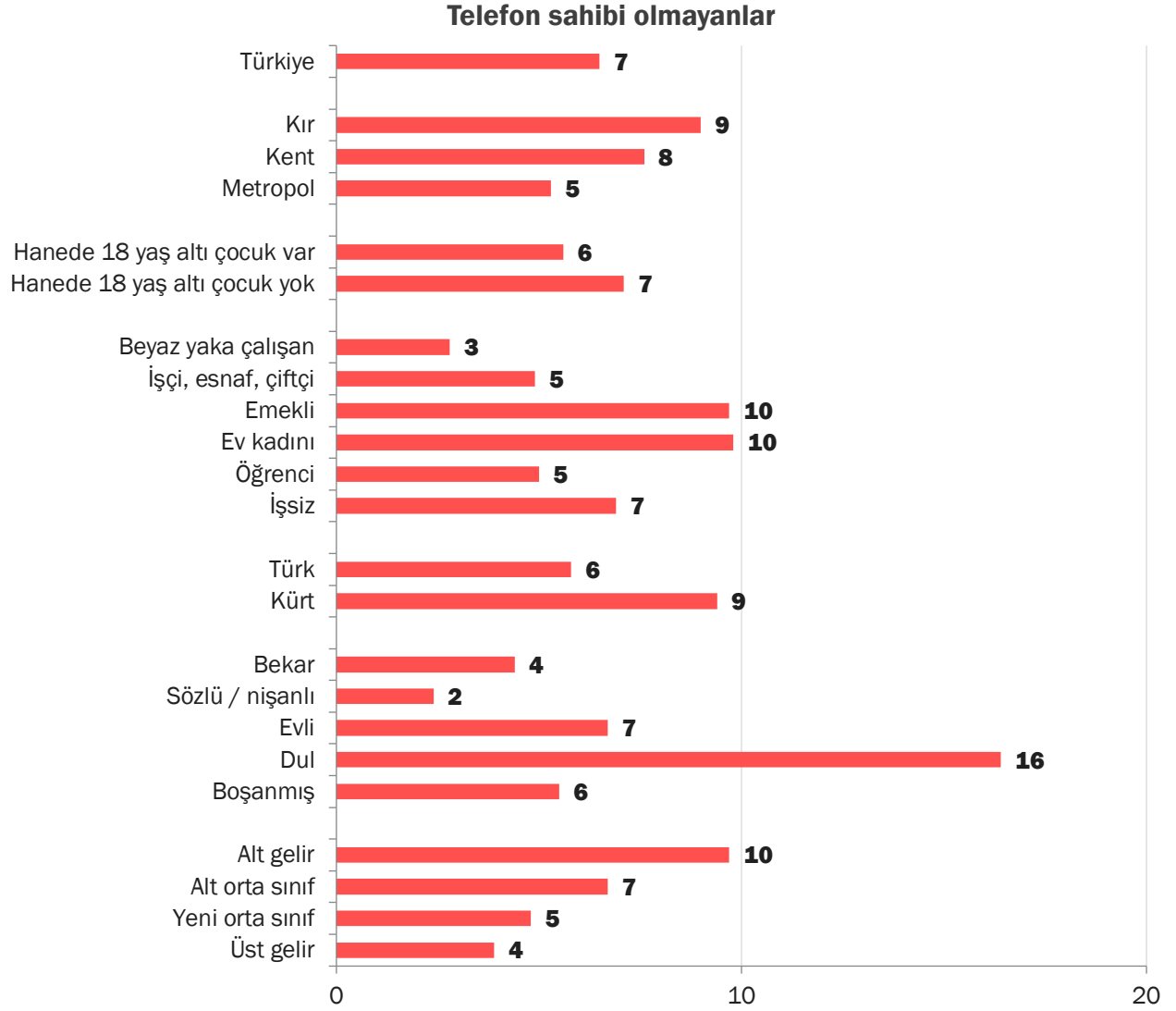
Televizyona sahip olmama oranı en yüksek olan küme yüzde 18 ile öğrenciler. Bunu yüzde 16 ile işsizler ve yüzde 15 ile emekliler takip ediyor. Televizyona sahip olmama oranı en düşük olan grup ise yüzde 12 oranıyla beyaz yakalı çalışanlar oluyor.

Verilen yanıtları kişilerin medeni durumlarına göre değerlendirdiğimizde ise boşanmış kişilerin yüzde 21'inin televizyonu olmadığı görülüyor. Bunu yüzde 17 oranıyla dul ve bekarlar takip ediyor. Gelir arttıkça televizyona sahip olmama oranının da azaldığını görüyoruz. Televizyona sahip olmama oranının en yüksek olduğu grup, yüzde 17 oranıyla alt gelir grubu oluyor.

5.3.8. Telefon sahibi olmayanlar

Araştırmamız, toplum genelinin yüzde 7'sinin akıllı telefon veya cep telefonuna sahip olmadığını gösteriyor. Metropolleşmeyle telefon sahibi olmayanların oranı azalıyor. Kırsal kesimde yaşayanların yüzde 9'u, metropollerde yaşayanların yüzde 5'i telefon sahibi değil.

Emeklilerin ve ev kadınlarının yüzde 10'unun telefona sahip olmadığını görüyoruz. Bunu yüzde 7 oranıyla işsizler takip ediyor. Telefon sahibi olmama oranının en düşük olduğu grup ise yüzde 3 ile beyaz yakalı çalışanlar oluyor.

Kürtlerin yüzde 9'u telefon sahibi değilken bu oran Türklerde ise 3 puan azalarak yüzde 6'ya geriliyor.

Kendisinin dul olduğunu ifade edenlerin yüzde 16'sının telefonu yok. Bunu yüzde 7 ile evli, yüzde 6 ile boşanmışlar takip ediyor. Telefon sahibi olmama oranının en düşük olduğu grup ise yüzde 2 oranıyla sözlü veya nişanlılar olarak karşımıza çıkıyor.

Gelir seviyesinin yükselmesiyle telefona sahip olmama oranı da azalıyor. Alt gelir grubundakilerin yüzde 10'u akıllı telefon veya cep telefonuna sahip değil. Bu oran, alt orta sınıfta yüzde 7 ile

Türkiye ortalamasıyla aynı seviyeye geliyor. Yeni orta sınıfta bu oran yüzde 5, üst gelir grubunda yüzde 4 oluyor.

5.3.9. Otomobil sahibi olmayanlar

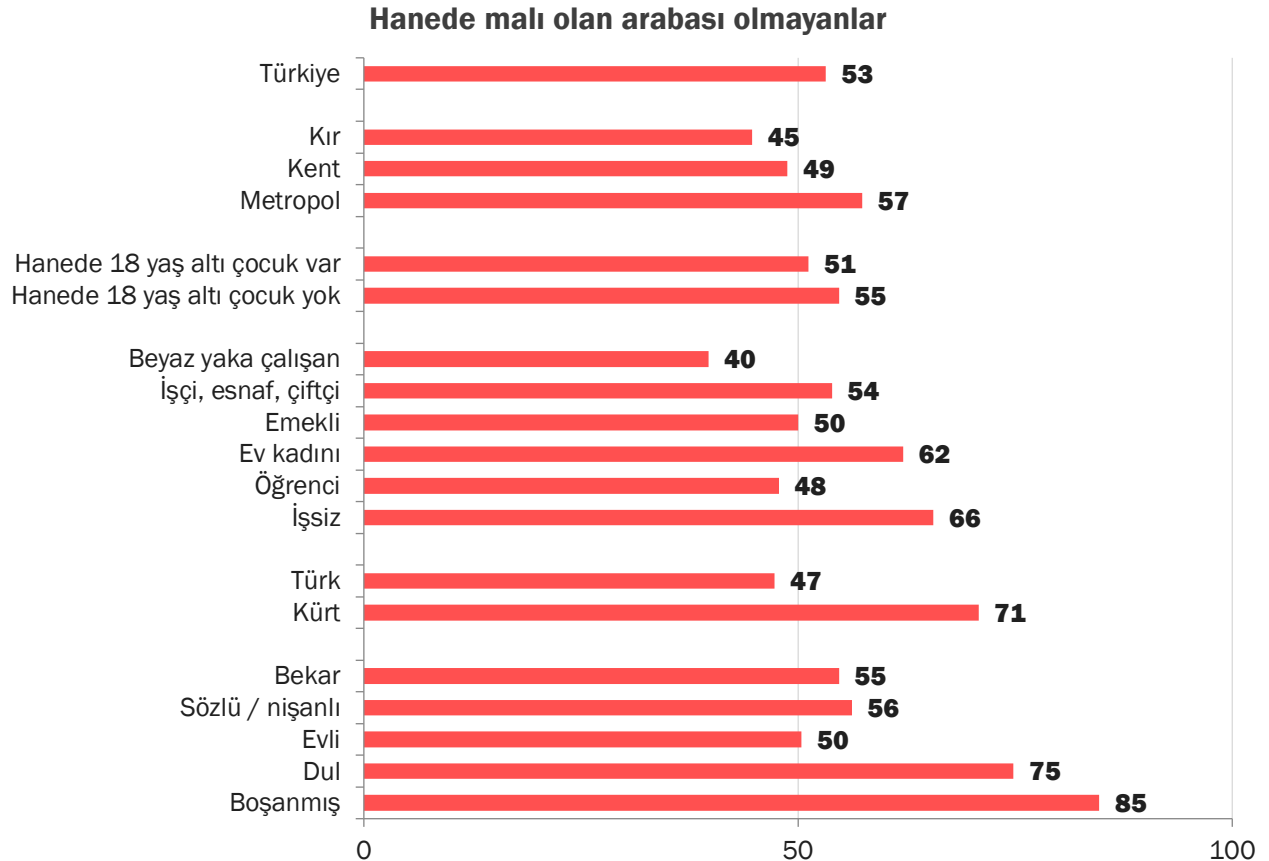
Kasım'22 itibarıyla Türkiye toplumunun yüzde 53'ü hanesine ait otomobil bulunmadığını söylüyor. Bu oran metropolleşmeyle birlikte artıyor. Otomobil sahibi olmayanların oranı kırdaki yaşayanlarda yüzde 45, kentte yaşayanlarda yüzde 49 oluyor. Metropolde yaşayan kesimde ise otomobile sahip olmayanların oranının yüzde 57 olduğunu görüyoruz.

Hanesinde 18 yaş altı çocuğu olanların yüzde 51'i otomobili olmadığını belirtirken, olanlarda bu oranın yüzde 55 olduğu görülüyor.

Çalışma durumlarına göre otomobili olmadığını ifade edenlerde en yüksek oran yüzde 66 ile işsizlere ait olurken bunu yüzde 62 oranla ev kadınları, yüzde 54 oranla işçi, esnaf ve çiftçiler takip ediyor. Beyaz yakalı çalışanlarda ise otomobile sahip olmama durumu yüzde 40 ile en düşük oran olarak ölçülüyor.

Kürtlerin yüzde 71'inin otomobile sahip olmadığını, bu oranın Türklere ise yüzde 47'ye gerilediğini görüyoruz.

Son olarak, verilen cevapları kişilerin medeni durumlarına göre değerlendirdiğimizde ise boşanmış olduğunu belirtenlerin yüzde 85'inin otomobil sahibi olmadığını görüyoruz. En düşük oran ise yüzde 50 ile evli kesime ait olduğunu görüyoruz.

5.4. Değerlendirme

Gelir dağılımı eşitsizliği, en genel tanımıyla bir ekonomide ortaya çıkan gelirin, geliri elde edenler arasında eşitsiz biçimde dağılmasını ifade ediyor. Gelir dağılımındaki eşitsizlik, kısa vadede bireylerin rehaf düzeylerini, uzun vadede de ülke ekonomisinin büyümesini ve verimliliği olumsuz yönde etkiliyor. Gelir dağılımında eşitsizliğin artmasıyla hükümetler, gelir dilimleri arasındaki dengesizliği ve açığı kapatabilmek için yeniden dağıtım olarak adlandırılan maliye politikalarına başvuruyorlar. Türkiye’de de önce koronavirüs salgını, ardından enflasyonun hızlı yükselişiyle beraber hükümet, kira ve fatura destekleri gibi paketlerle bu politikalara yöneldi. KONDA Barometresi ölçümlerinde de gördüğümüz gibi Türkiye’de gelir dağılımı eşitsizliği geride bıraktığımız yıllar içinde yükselme eğilimi gösteriyor.

Gelir dağılımında eşitsizliği ölçmek için geliştirilen model ve ölçüm tekniklerinin temelinde gelirin nasıl bölüştüğüünün hesaplanması yer alıyor. Yüzdelerlik nüfus dilimlerinin gelirden ne kadar pay aldığı bu hesaplamanın en temel göstergesi. Bunu görsel bir model olarak Lorenz eğrisi takip ediyor. Biz de KONDA Barometresi’nde her ay sorduğumuz aylık hane geliri ve hane kişi sayısı ile hesapladığımız kişi başı gelir üzerinden, bu hesaplamaları bu ayki raporumuz için yaptık. Burada temel alınan gelir, hane halkı geliri üzerinden kişi başı gelirler olup, ekonomik göstergeler açısından bir referans olarak kabul edilmelidir. Siyasal ve toplumsal araştırma dizisi olan KONDA Barometresi, milli gelir hesabı ya da fonksiyonel gelir dağılımı gibi ölçüm tekniklerini gerçekleştirme şansından çok, hane halkı gelirin de değişim seyrini takip ederek bunu sosyo-demografik kümeler üzerinden analiz etme şansına sahiptir. Böylelikle, etnisite, yaş, siyasi tercih kümeleri, hayat tarzları, dindarlık ve çalışma kümeleri üzerinden gelir dağılımında eşitsizliğe dair önemli ipuçları yakalayabiliyoruz.

KONDA Barometresi verileriyle baktığımızda, Türkiye’de 2022 yılı itibarıyla tüm gelirin yarısının nüfusun yüzde 20’si tarafından alındığını görüyoruz. En düşük yüzde 20’lik dilimse gelirin ancak yüzde 5,2’sini alabiliyor. 2021’deki nispi iyileşmeye karşın 2022’de gelir dağılımındaki adaletsiz dağılım yükselmiş görünüyor. Lorenz eğrileri üzerinden görselleştirdiğimizdeyse asıl olarak orta sınıfların gelirin daha hızlı artma ve azalma eğilimi gösterdiğini görüyoruz.

Türkiye’de gelir dağılımını incelerken ikinci adımımızsa yoksulluk ve maddi yoksunluk ölçümlerine bakmaktı. Ekonomi literatürü ve ölçüm tekniklerinde gıda yoksulluğu, görece yoksulluk ve sürekli yoksulluk gibi göstergeler yer alıyor. Bunlar arasında görece yoksulluk, bir ekonomideki eşitsiz dağılıma dair önemli bir fikir veriyor. Bu oran, toplumun ne kadarının belirli bir gelir seviyesinin altında gelire sahip olduğunu gösteriyor. Biz de kişi başı gelirler üzerinden geriye dönük olarak bu hesaplamaları yaptık. Gördük ki 2022 itibarıyla Türkiye toplumunun yüzde 16,7’si kişi başı medyan gelirin yüzde 50’sinin altında gelire sahip, yani yüzde 16,7’lik kesim Türkiye’de görece yoksulluk koşullarında yaşamını sürdürüyor.

Maddi yoksunluk ölçümüyle daha somut bir düzlemde toplum genelindeki finansal sıkıntılara dair bir çerçeve çiziyor. TÜİK’in son olarak 2021 yılında yüzde 27,2 olarak açıkladığı maddi yoksunluk oranını bu ayki araştırmamızda yüzde 55 olarak hesapladık. İçerisinde evin ısınma ihtiyacını karşılama, beklenmedik bir harcamayı karşılayabilme, fatura, kira ve borç ödemelerinde zorlanma gibi kriterler barındıran maddi yoksunluk ölçümü, tam da bu saydığımız kriterlerle yukarı yönlü hareket ediyor. Toplum genelinde her 10 kişiden 7’si

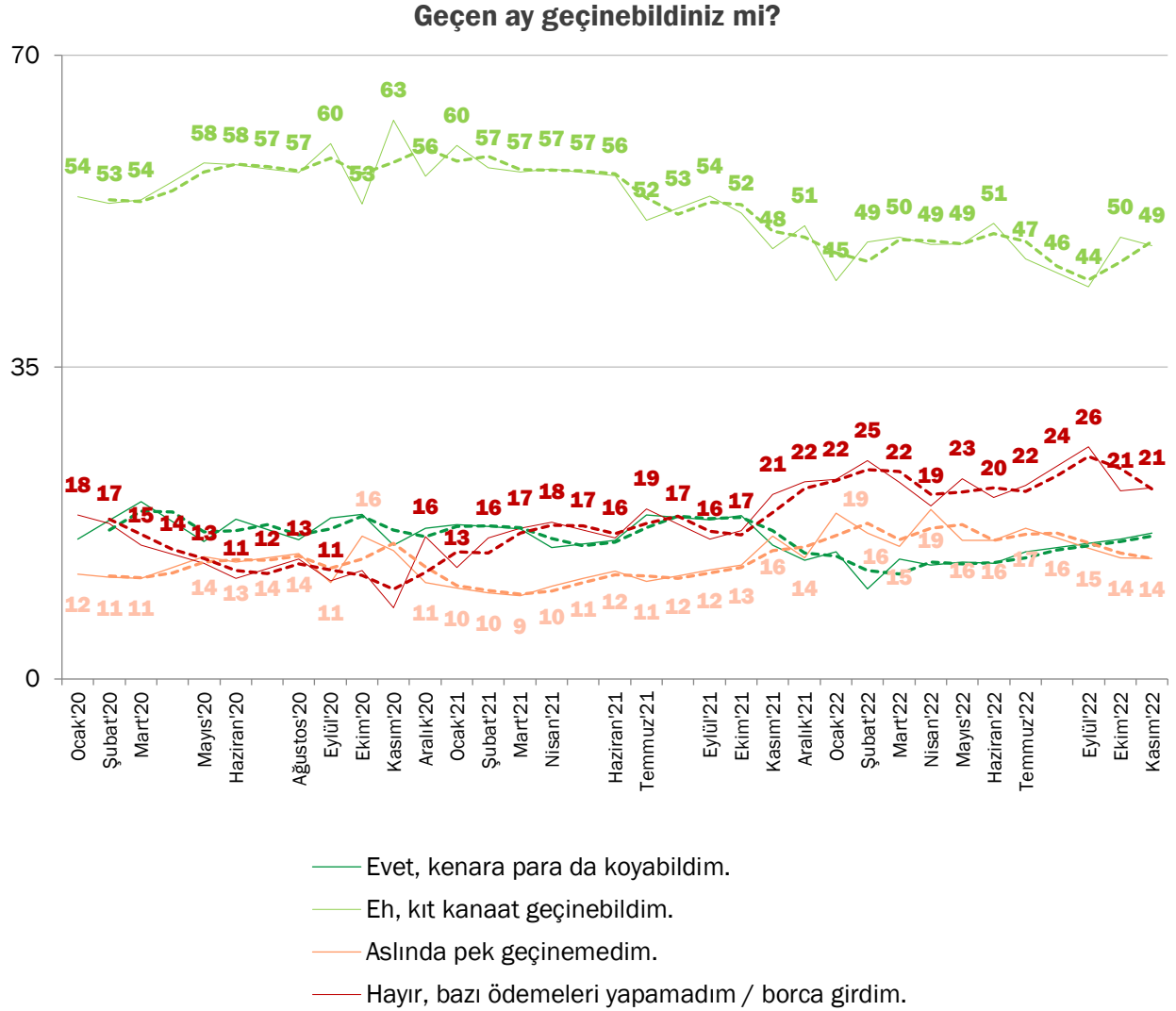

beklenmedik bir harcamayı karşılayamayacağını düşünüyor. Her 10 kişiden 8'i hanesindeki kişiler için evden uzakta bir haftalık bir tatil yapamayacağını düşünüyor. Her 10 kişiden 3'ü faturalarını öderken, her 10 kişiden 3'ü kredi kartı borcunu öderken zorluk yaşıyor. Toplumun yüzde 64'ü ise haftanın 3 günü et, tavuk, balık tüketmekte, yani protein ihtiyacını karşılamakta zorluk yaşıyor. Rakamlar bu seviyede olunca, maddi yoksunluk oranı da yukarı yönlü hareket ediyor.

Enflasyonun hızlı yükselişi ile seçim dönemindeki belirsizliklerle Türkiye'de gelir dağılımı ve yoksulluğun stabil durumunu koruyamayacağını ve gelir dağılımındaki açığın yükselebileceğini öngörebiliriz. Bu durum, devletin sosyal transferler yoluyla yeniden dağıtıcı politikalara yönelmesine neden olurken raporumuzda yer verdiğimiz gibi asgari ücretteki nominal artış, görece yoksulluğun azalmasını sağlayamıyor. Sektörel, finansal ve siyasal değerlendirmeler yapılırken bu göstergelerin dikkate alınmasının önemine dikkat çekmeliyiz. Önümüzdeki yıllarda da KONDA Barometresi kapsamında bu ölçümleri gerçekleştirerek, Türkiye toplumunu sosyo-ekonomik yönden incelemeye devam edeceğiz.

6. MORAL ENDEKSİ

Her ay olduğu gibi, Kasım'22 Barometresi'nde de Moral Endeksi ölçümümüze yer verdik. Bu bölümde, toplumun geçinebilme durumu ile kriz beklentilerini inceleyeceğiz.

Geçim durumu stabil durumunu sürdürüyor: Her 2 kişiden 1'i kıt kanaat geçiniyor.

“Geçinebildiniz mi?” sorusuna kıt kanaat geçinebildiğini söyleyenlerin oranı, Mayıs'22'den beri azalmaktaydı. Son iki ayda ise önceki aylardaki düşüş trendinin tersine döndüğünü görüyoruz. Geçtiğimiz sene içerisinde yüzde 44-51 puan arasında seyreden kıt kanaat geçinenlerin oranı, bu ay itibarıyla yüzde 49 düzeyinde ölçülüyor.

Geçinemediğini ve geçinebilmek için borca girdiğini söyleyenlerde son iki ayda azalma var. Geçinebilmek için borca girdiğini söyleyenlerin değişiminin net bir yönü olduğunu söyleyemeyiz, sene içerisinde değişkenlik göstermiş durumda. Eylül'22'de ise yüzde 26 ile en yüksek oranına ulaşmıştı. Geçinemediğini söyleyenlerde ise sene başından beri genel olarak azalma söz konusuken iki kümenin oranı da Eylül'21 seviyelerine henüz geri dönmemiş.

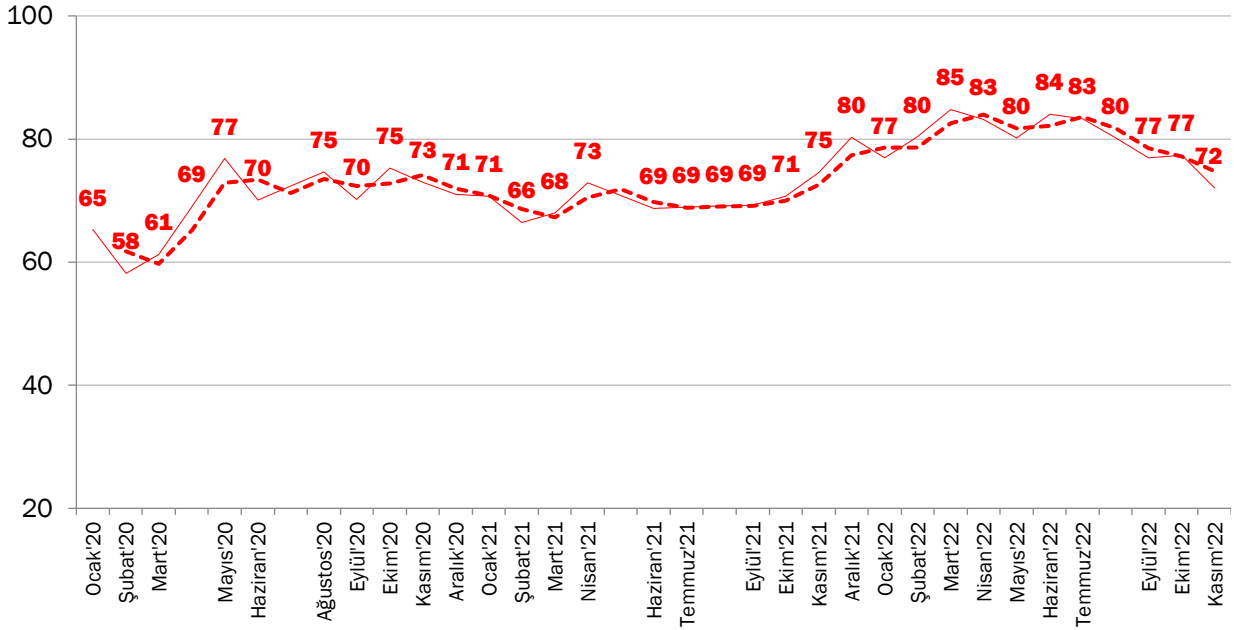

Kriz beklentisinde düşüş var.

İki senelik süreçte kriz beklentisinin ilk defa Mart'20 sonrasında Covid-19 salgınının başlamasıyla beraber yüzde 70 seviyesinin üzerine çıktığını görmüştük. Enflasyondaki hızlı artış ile birlikte geçtiğimiz sene içerisinde kriz beklentisi 75 puanın altına düşmemiştir. Bu ayki kriz beklentisi ölçümümüz ise geçen aya göre 5 puanlık bir düşüşle yüzde 72 oranında gerçekleşti.

Bu süreçte iki ayrı beklenti aralığından bahsedebiliriz. Covid-19 salgınının başlamasından Eylül'21'e kadar gerçekleşen yüzde 61-77 aralığı ve Ekim'21'den Ekim'22'ye kadar gerçekleşen yüzde 71-85 aralığı. Bu ayki beklentilerin ikinci aralığa yaklaştığı görülüyor.

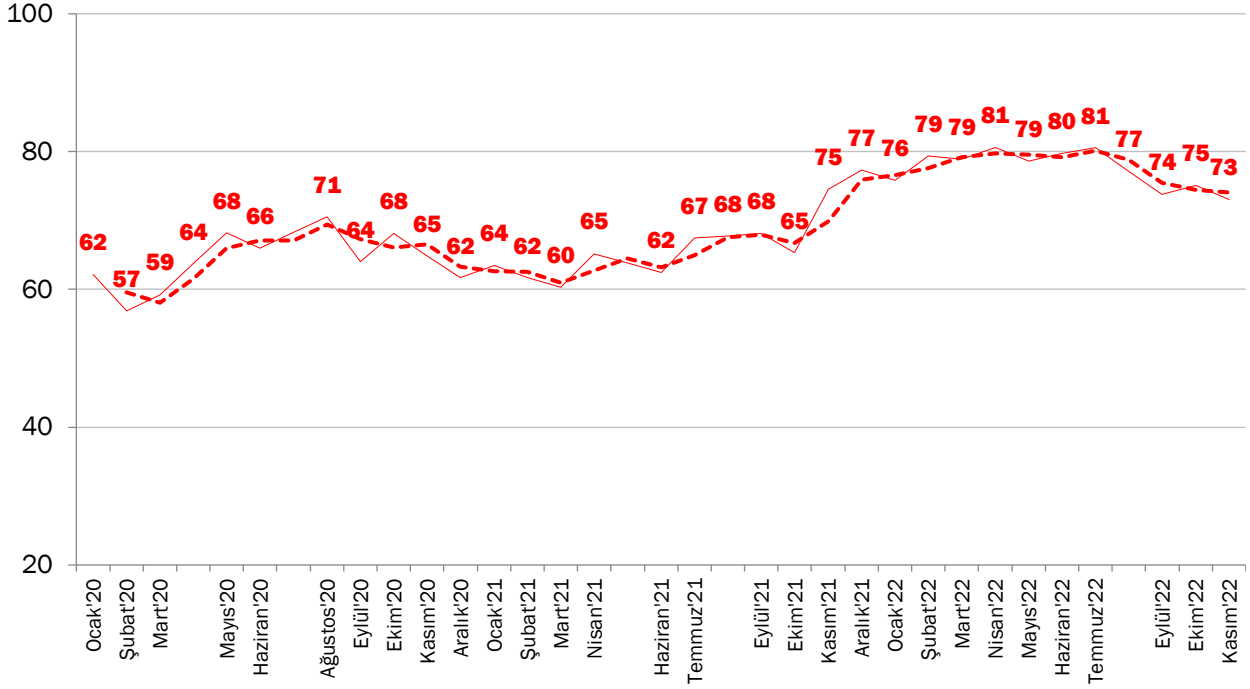
Önümüzdeki aylarda Türkiye'de ekonomik kriz bekleyenler

Bireysel ekonomideki zorluk beklentisi aynı hızla azalmıyor.

Genel itibarıyla kendi hayatında zorluk bekleyenlerde, ülkede ekonomik kriz bekleyenler ile benzer bir değişim gözlemleniyor. Ancak son iki aylık süreci ele alırsak, kendi hayatında zorluk bekleyenlerdeki düşüş daha çekimsiz kalmış. Yıl içerisindeki sürece oransal olarak baktığımızda da kendi hayatında ekonomik zorluk bekleyenlerin oranı, ekonomik kriz beklentisine sahip olanlardan daha düşük bir ivmeyle azalma göstermiş.

Kendi hayatında ekonomik zorluk bekleyenler

Siyasi tercihlere göre kriz beklentisi

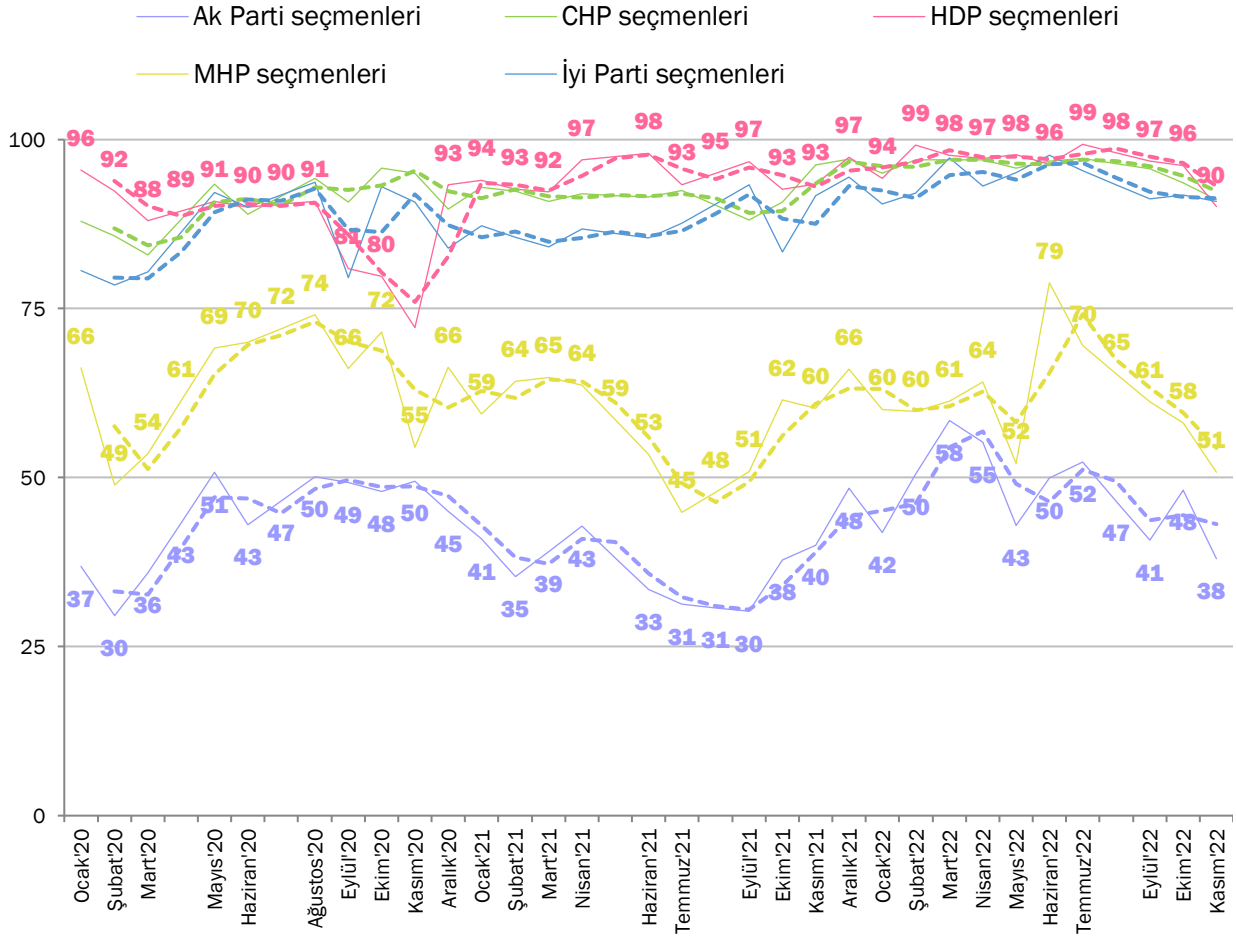
Muhafif parti seçmenlerinin kriz beklentisinin Aralık'21'den beri ilk defa yüzde 90 seviyesine indiğini görüyoruz. HDP seçmeninin kriz beklentisi Aralık'21'den beri yüzde 95'in altına inmemişti. Bu ay 6 puan azalarak CHP ve İyi Parti seçmenlerine yaklaştı. CHP seçmeninde de benzer bir eğilimle kriz beklentisinde düşüş var. İyi Parti seçmeninde kriz beklentisi Haziran'22'den beri CHP ve HDP seçmenlerinden daha düşük seviyede seyrediyordu. Son durumda ise kriz beklentisinde çok büyük bir azalma olmamış.

MHP seçmeninde ise pozitif yönlü bir eğilim söz konusu. Kriz beklentisi Haziran'22'den beri yüzde 79'dan yüzde 51'e ulaşarak 28 puanlık bir azalış göstermiş. İki senelik hareket grafiğindeki düşük kriz beklentisi seviyelerine geri dönüş yaşanmış durumda. Ak Parti seçmeninin en çok kriz beklediği ay olan Mart'22'den beri gerçekleşen harekete bakınca, kriz beklentisinde bir düşüş yaşanmış. Ancak farklı olarak, MHP seçmenindeki kadar doğrusal bir hareket yok. Buna ek olarak, iki senelik grafikte düşük kriz beklentisinin var olduğu zamanlara göre hâlâ yüksek olduğunu görüyoruz.

Karşılaştırmalı bakacak olursak iktidar partisi seçmenlerinin kriz beklentisi, muhalefet partisi seçmenlerine göre daha düşük seyrediyor. Ancak ortalama olarak Haziran'22'den beri kriz beklentisinde genel bir düşüş olduğunu söyleyebiliriz.

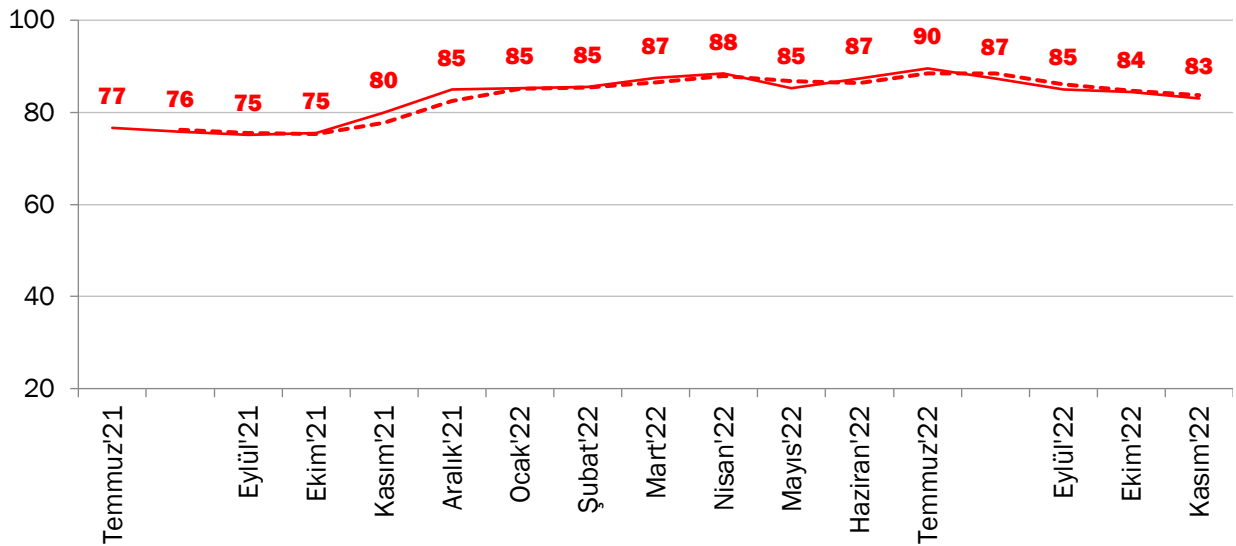

Siyasi tercihe göre ülkede kriz beklentisi

Kriz beklentisine benzer şekilde, ülkenin ekonomik krizde olduğunu düşünenlerin oranı da Temmuz'22'den beri düşüş gösteriyor. Ülkenin krizde olduğunu düşünenlerin oranı, Türk lirasında ani değer kaybının yaşandığı Kasım-Aralık'21'deki seviyesindeki varlığını koruyor.

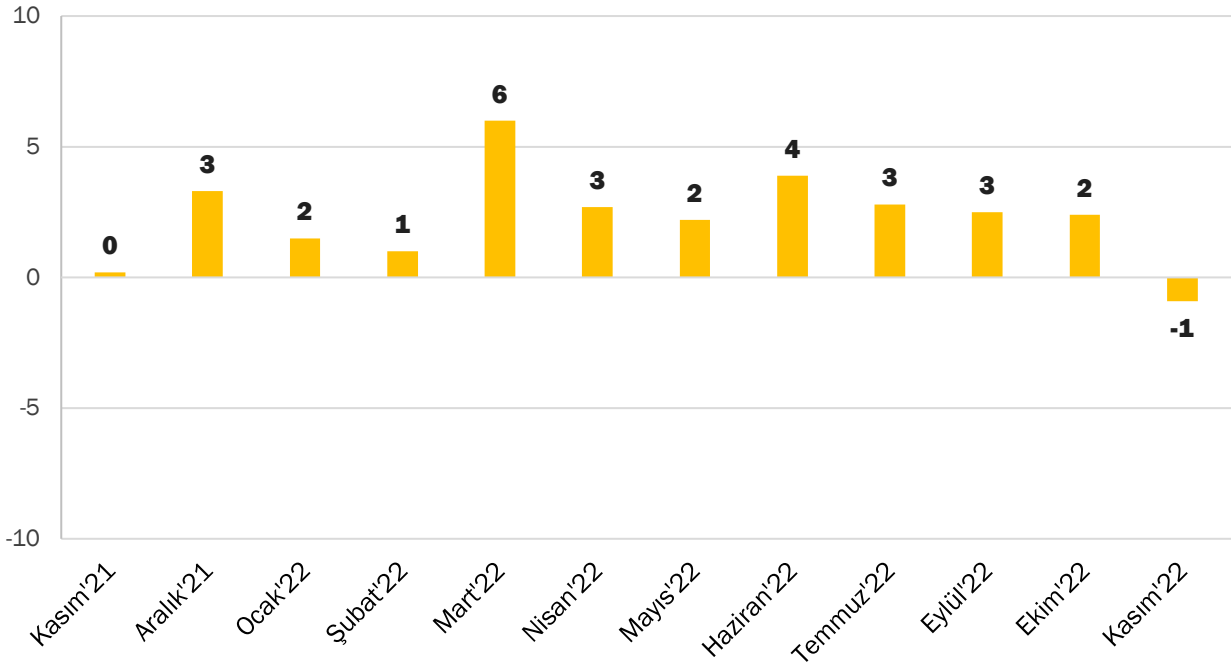
Sizce şu anda ülke bir ekonomik kriz içerisinde mi?

Toplumun ekonomik kriz beklentisi ile kendi hayatında ekonomik zorluk beklemesindeki değişen eğilimleri anlamlandırabilmek için, siyasi tercihlere göre farklı bir inceleme yapalım. Aşağıda yer alan grafikler, Türkiye’de ekonomik kriz bekleyenlerin oranının, kendi hayatlarında ekonomik zorluk bekleyenlerin oranından farkını gösteriyor. Daha anlaşılır kılmak için son ayın bulgusu için örneklendirelim: Kasım’22 itibarıyla Türkiye’de ekonomik kriz bekleyenlerin oranı yüzde 72, kendi hayatında ekonomik zorluk bekleyenlerin oranı yüzde 73. Bu durumda iki beklenti puanı arasındaki fark -1 oluyor. Türkiye’de ekonomik kriz bekleyenler, kendi hayatında ekonomik zorluk bekleyenlerden 1 puan daha az bulunuyor.

İlk olarak Türkiye geneline bakalım. Son bir yıl içinde Türkiye genelinde ekonomik kriz bekleyenlerin, kendi hayatında ekonomik zorluk bekleyenlerden daha fazla olduğunu görüyoruz. Bununla birlikte, son bir yıldır ilk kez bu ay kendi hayatında ekonomik zorluk bekleyenler, ülkede ekonomik kriz bekleyenlerden 1 puan yükselmiş görünüyor.

Türkiye’de ekonomik kriz bekleyenler ile kendi hayatında ekonomik zorluk bekleyenlerin oranının farkı

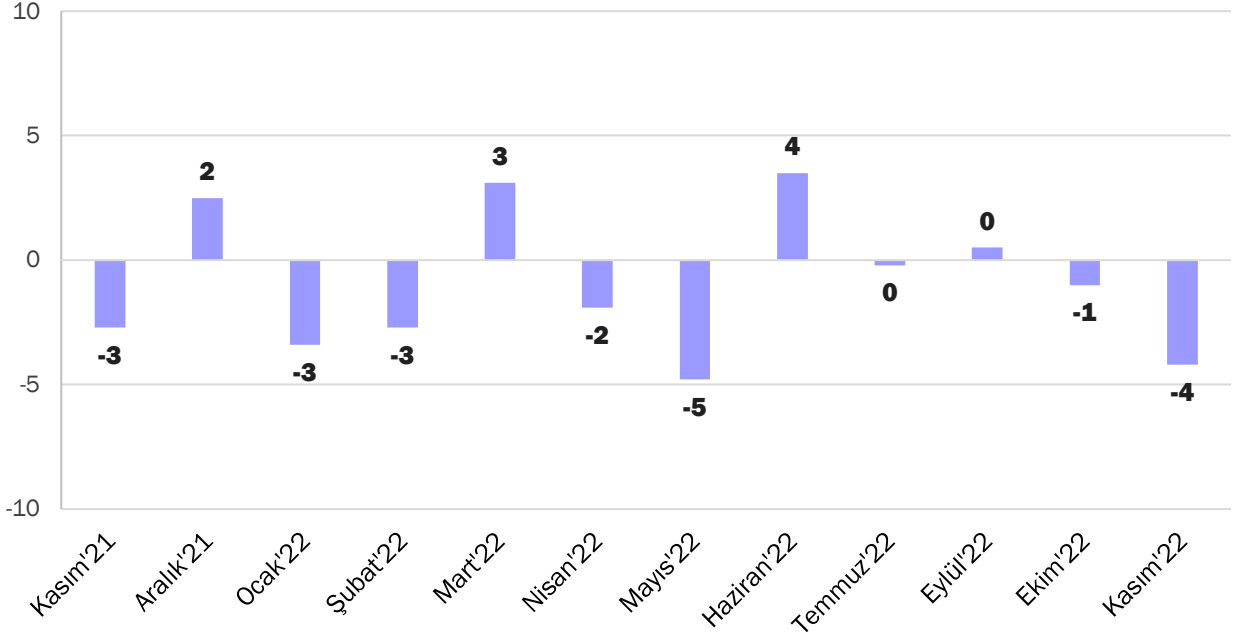
Toplum geneli için incelediğimiz bu eğilimi siyasi tercihlere göre inceleyelim.

İlk olarak Ak Parti ve MHP’lilerin ekonomik kriz beklentilerindeki eğilimlere bakarsak, hata payları içinde her iki parti seçmeninde de ardışık aylar içinde ülkede ekonomik kriz bekleyenlerin, kendi hayatlarında ekonomik zorluk bekleyenlerden daha az olduğunu görüyoruz.

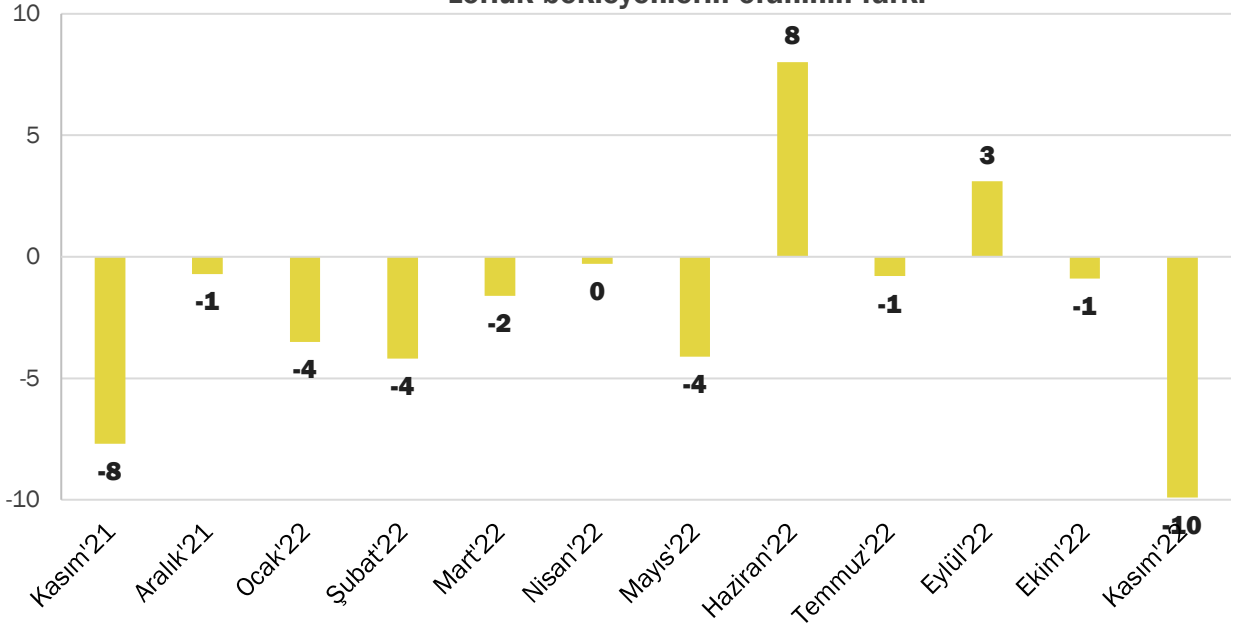
Bu durum, ülke ekonomisine karşı olan güvenin iyileşmesinin bir göstergesi olabilmesiyle beraber her iki partinin seçmen tabanlarında da kendi hayatında ekonomik zorlukla karşı karşıya kalacağını endişesinin varlığını gösteriyor olabilir. Öyle ki yalnızca bu ay MHP’lilerde iki kriz beklentisi arasındaki fark 10 puana ulaşmış görünüyor.

Ak Partililerde ekonomik kriz bekleyenler ile kendi hayatında ekonomik zorluk bekleyenlerin oranının farkı

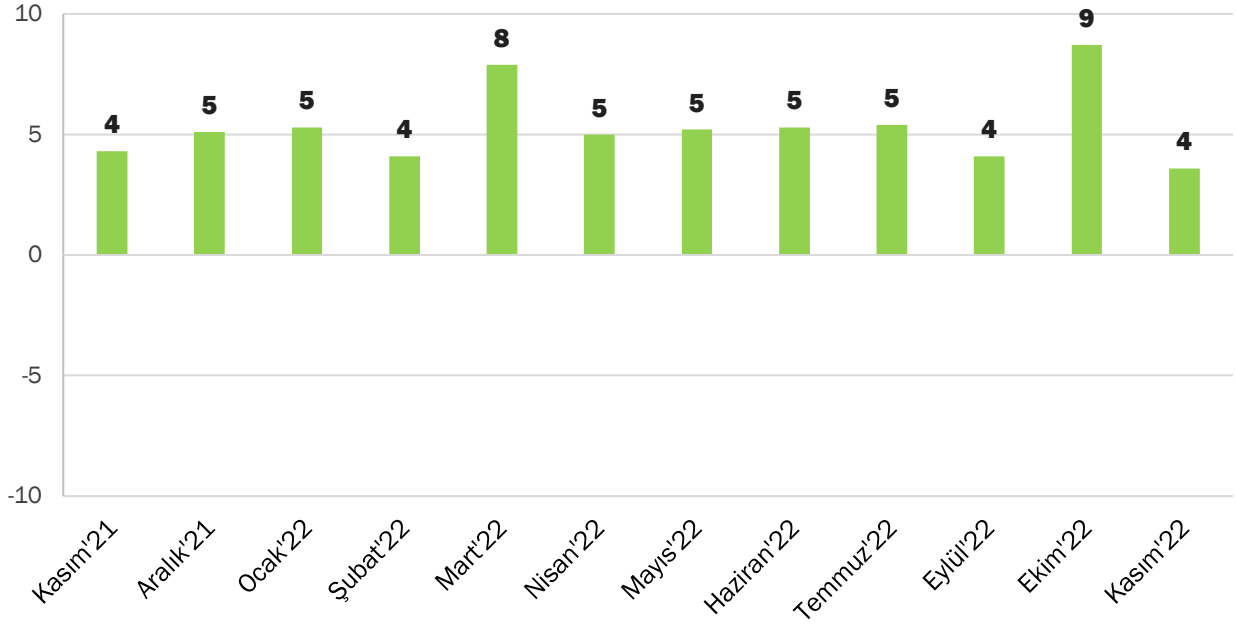

MHP'lilerde ekonomik kriz bekleyenler ile kendi hayatında ekonomik zorluk bekleyenlerin oranının farkı

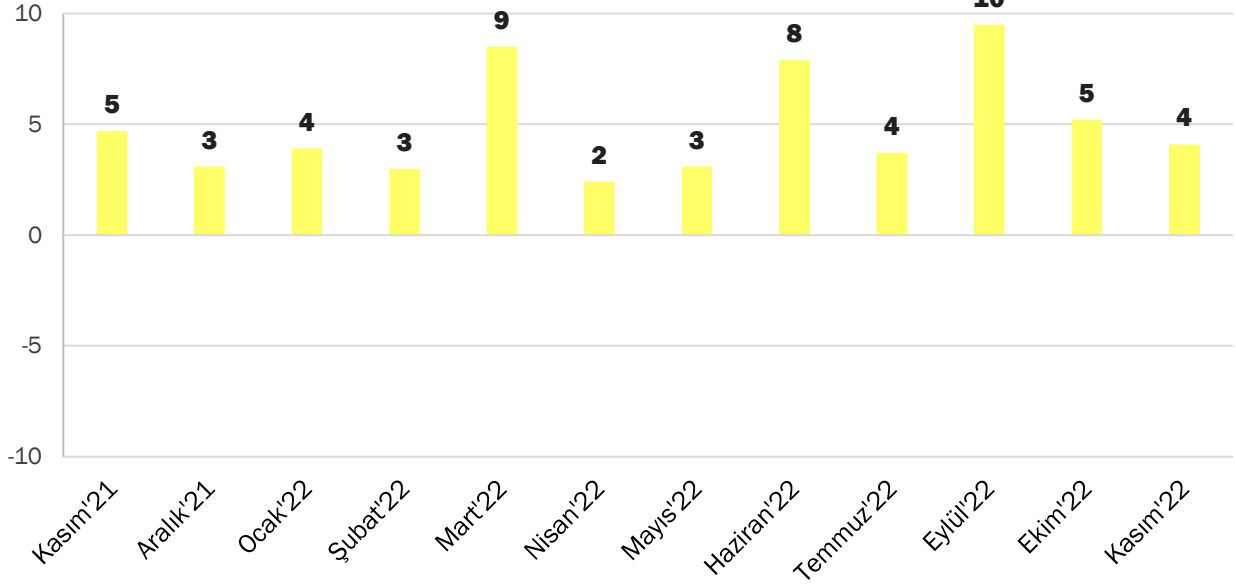

Şimdi de muhalif seçmenlerin eğilimlerine bakalım. Öncelikle CHP ve İyi Parti seçmen tabanlarına bakacak olursak, her iki partinin seçmen tabanlarındaki eğilimin ülkede ekonomik kriz beklentisinin daha yüksek seyretmesi yönünde olduğunu görüyoruz. Ardışık aylar içinde CHP ve İyi Partililerin eğilimleri de birbirine benzeşiyor.

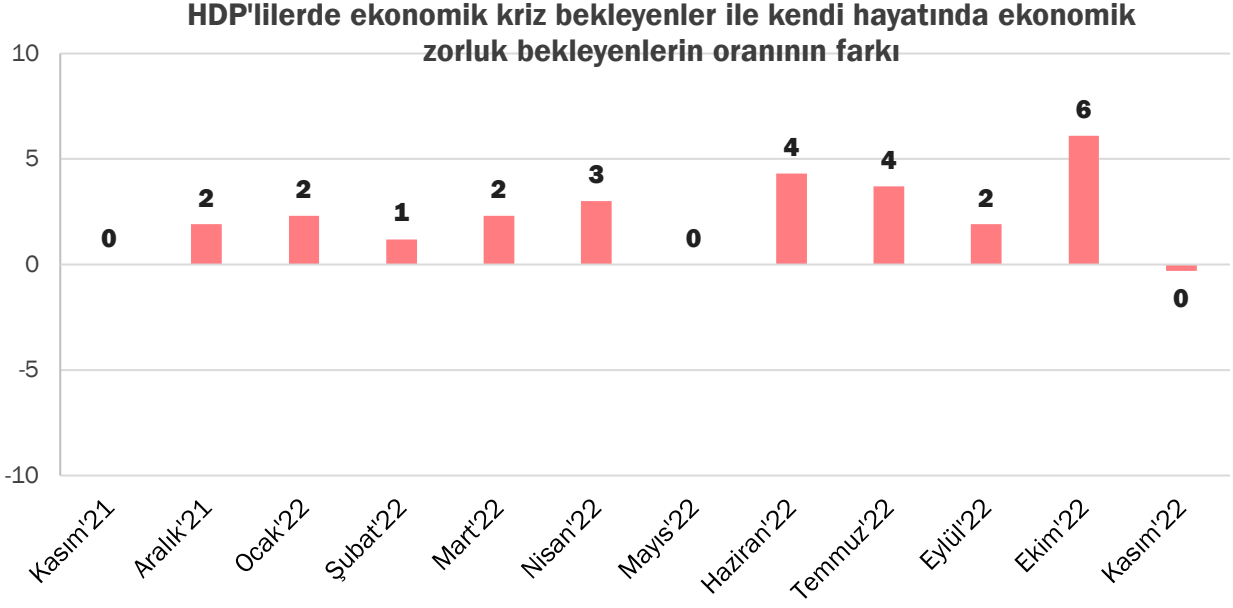
CHP'lilerde ekonomik kriz bekleyenler ile kendi hayatında ekonomik zorluk bekleyenlerin oranının farkı

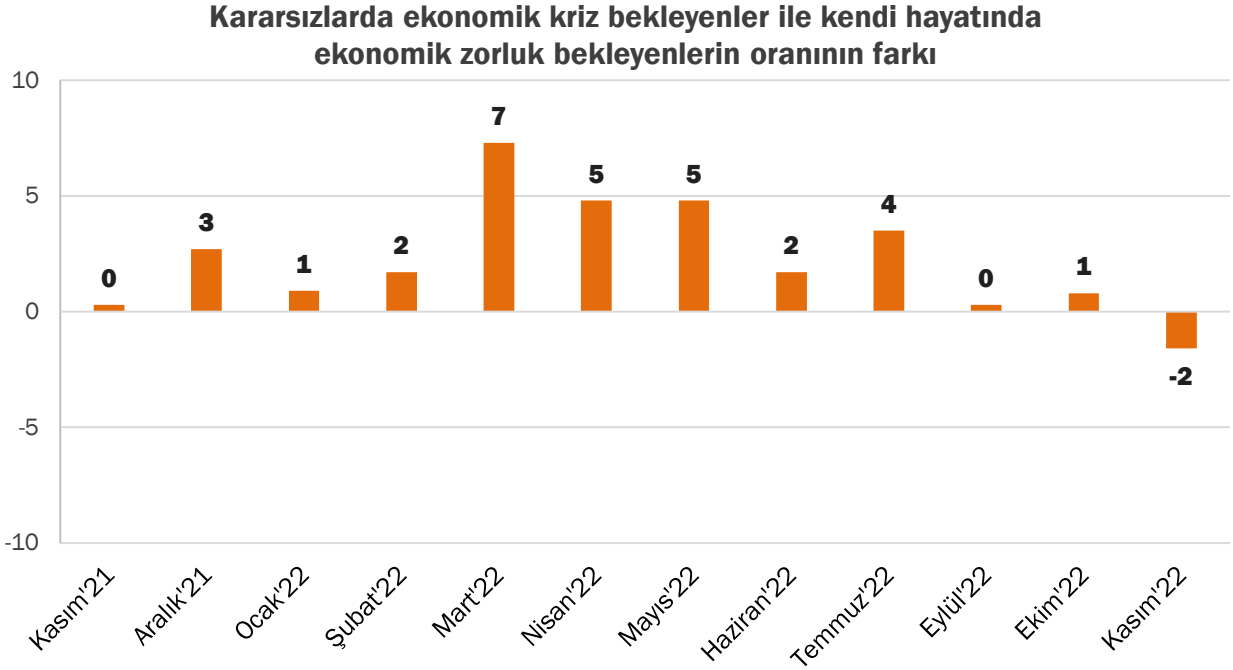
İyi Partililerde ekonomik kriz bekleyenler ile kendi hayatında ekonomik zorluk bekleyenlerin oranının farkı

HDP'lilerde de benzer şekilde, ülkede kriz beklentisi, kendi hayatında ekonomik zorluk beklentisinin üzerinde seyrediyor. HDP'lilerde bu fark ise CHP ve İyi Partililere göre daha düşük. Hatta Kasım'21, Mayıs'22 ve bu ayki ölçümümüzde, iki kriz beklentisi arasında hiçbir fark bulunmuyor. HDP'liler için ülkede ekonomik kriz beklentisi ile kendi hayatında ekonomik zorluk beklentisi birbirinden çok ayırt edilmiyor.

Kararsız seçmenin eğilimi de ülkede kriz bekleyenlerin kendi hayatında ekonomik zorluk bekleyenlere göre daha yüksek seyrettiği yönünde. Kararsızlar, bu eğilimiyle en çok Türkiye ortalamasına benziyor.

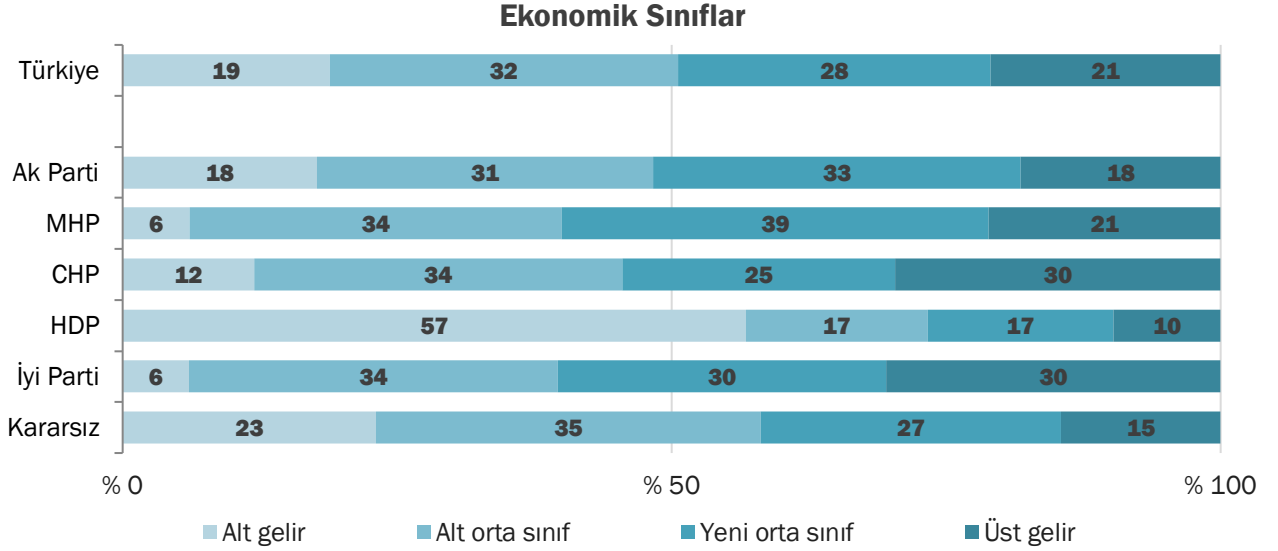
İktidar bloku seçmeni daha çok kendi hayatında, muhalif seçmen ülkede ekonomik kriz bekliyor.

Görüldüğü gibi siyasi tercihler ekseninde ortaya bir eğilim çıkıyor: İktidar bloku seçmenleri ülke genelinden çok kendi hayatlarında ekonomik zorluk bekliyor. Bu durum muhalif seçmenler için tam tersi. Kararsızlar da Türkiye genelinde olduğu gibi kendi hayatlarından daha çok ülkede ekonomik kriz beklentisine sahipler.

Ortaya çıkan bu eğilimin siyasal bir angajmana sahip olup olmadığını değerlendirebilmek için, öncelikle seçmen kümelerinin sınıfsal durumlarını hatırlayalım. Aşağıdaki grafikte görüldüğü

gibi, en çok HDP, daha sonra Ak Partililer arasında alt gelir grubuna dahil olanlar bulunuyor. MHP'lilerdeyse Ak Partililere göre orta sınıfların daha yüksek bir ağırlığı bulunuyor. CHP ve İyi Partililerin sınıfsal konumu birbirine daha benzerken kararsızlar arasında alt sınıfların ağırlığı Türkiye geneline göre daha yüksek.

Bu durumda, iktidar bloku, muhalefet bloku ve kararsız seçmenler ekseninde incelediğimiz kriz beklentilerindeki farklılaşmanın seçmenlerin ekonomik durumundan çok siyasal angajmanları ile belirlendiğini düşünebiliriz. Öyle ki siyasi tercihlere göre toplumun sınıfsal konumlanışı, kriz beklentilerinde Ak Partililer ile MHP'lileri ya da muhalefet partileri seçmenlerini bir arada hareket ettirebilecek itici güce sahip olmaktan uzak görünüyor. İktidar bloku seçmenlerinin ülkedeki ekonomik kriz beklentilerinin, bireysel ekonomik zorluk beklentilerine göre daha düşük olması, sınıfsal konumlarından çok iktidar alanıyla olan ilişkilerine işaret ediyor olabilir. Bunun tam tersi durumsa, muhalif seçmenler ile kararsızlar için söz konusu görünüyor.

7. GÜNDEM AJANDASI

Gündem Barometresini dijital ortama taşıdık. Artık raporlarımızın içinde yer almayacak olan gündem barometresi, her an erişime açık biçimde ve 8 yıllık arşiviyle, her türden arama yapabileceğiniz şekilde <https://gundem.konda.com.tr/> adresinde yayındadır.

Erişmek için aşağıdaki karekodu telefonunuza tanıtabilir ya da <https://gundem.konda.com.tr/> adresini ziyaret edebilirsiniz.

8. ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ

8.1. Araştırmanın Genel Tanımı

Bu raporun dayanağı olan araştırmalar, KONDA Barometresi aboneleri için, KONDA Araştırma ve Danışmanlık A.Ş. tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın saha çalışması 5-6 Kasım 2022 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Bu rapor, Türkiye'deki 15 yaş üstü yetişkin nüfusun, saha çalışmasının yapıldığı günlerdeki siyasal eğilimlerini, tercihleri ve profillerini yansıtmaktadır.

Araştırma, Türkiye'nin 15 yaş üstü yetişkin nüfusunu temsil edecek deneklerin tercihlerindeki eğilim ve değişimleri belirlemek ve izlemek için tasarlanmış ve uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularının hata payı, yüzde 95 güven aralığında +/- 1,7, yüzde 99 güven aralığında yüzde +/- 2,3'dür.

8.2. Örneklem

Örneklem, ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) verilerine dayalı mahalle ve köylerin nüfus büyüklükleri ve eğitim seviyeleri verileri ile 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinin mahalle ve köy sonuçları katmanlandırılarak hazırlanmıştır. Yerleşim yerleri önce kır/kent/metropol olarak ayrıştırılmış ve 12 bölge esas alınarak örneklem tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında, 33 ilin merkez dahil 122 ilçesine bağlı 201 mahalle ve köyünde 3641 kişiyle hanelerde yüz yüze görüşülmüştür. Her bir mahallede gerçekleştirilen 18 anket için yaş ve cinsiyet kotası uygulanmıştır.

Gidilen il	33	Yaş grubu	Kadın	Erkek
Gidilen ilçe	122	15-32 yaş	3 denek	3 denek
Gidilen mahalle/köy	201	33-48 yaş	3 denek	3 denek
Görüşülen denek	3641	49 yaş ve üstü	3 denek	3 denek

	Düzyey 1 (12 bölge)	Gidilen iller
1	İstanbul	İstanbul
2	Batı Marmara	Balıkesir, Çanakkale, Kırklareli
3	Ege	Aydın, Denizli, İzmir, Manisa, Uşak
4	Doğu Marmara	Bolu, Bursa, Eskişehir, Kocaeli
5	Batı Anadolu	Ankara, Konya
6	Akdeniz	Adana, Antalya, Hatay, Mersin
7	Orta Anadolu	Kayseri, Sivas
8	Batı Karadeniz	Amasya, Samsun, Tokat
9	Doğu Karadeniz	Giresun, Trabzon
10	Kuzeydoğu Anadolu	Erzincan, Kars
11	Ortadoğu Anadolu	Malatya, Van
12	Güneydoğu Anadolu	Diyarbakır, Gaziantep, Şanlıurfa

	Anketin yapıldığı bölge	Kır	Kent	Metropol	Toplam
1	İstanbul			18,5%	18,5%
2	Batı Marmara	,5%	3,1%	1,0%	4,6%
3	Ege	2,1%	6,4%	5,7%	14,3%
4	Doğu Marmara	,2%	3,4%	6,5%	10,1%
5	Batı Anadolu		3,1%	6,9%	9,9%
6	Akdeniz		6,7%	5,8%	12,5%
7	Orta Anadolu	,6%	2,8%	1,2%	4,7%
8	Batı Karadeniz	,9%	4,0%	1,2%	6,1%
9	Doğu Karadeniz	,2%	2,3%	,9%	3,4%
10	Kuzeydoğu Anadolu	,6%	1,9%		2,5%
11	Ortadoğu Anadolu	,3%	2,6%	1,4%	4,3%
12	Güneydoğu Anadolu	,5%	4,6%	4,0%	9,2%
	Toplam	6,0%	40,8%	53,1%	100,0%

9. TÜM CEVAP DAĞILIMLARI

9.1. Deneklerin Profili

Konuşulan kişinin cinsiyeti	Yüzde
Kadın	48,6
Erkek	51,4
Toplam	100,0

Kaç yaşındasınız?	Yüzde
15-17 yaş	3,2
18 - 32 yaş	32,9
33 - 48 yaş	33,4
49+ yaş	30,5
Toplam	100,0

Eğitim durumunuz, yani son bitirdiğiniz okul nedir?	Yüzde
Okuryazar değil	4,5
Diplomasız okur	2,5
İlkokul mezunu	22,6
İlköğretim / Ortaokul mezunu	17,3
Lise mezunu	32,0
Üniversite mezunu	19,1
Yüksek lisans	1,8
Doktora	,2
Toplam	100,0

Eğitim durumunuz, yani son bitirdiğiniz okul nedir? (gruplanmış)	Yüzde
Lise altı	46,8
Lise	32,0
Üniversite	21,1
Toplam	100,0

Bu evde / hanede kaç kişi oturuyor (çocuklar dahil)?	Yüzde
1-2 kişi	22,1
3-5 kişi	64,1
6-8 kişi	12,3
9 ve daha fazla kişi	1,5
Toplam	100,0

Nerede büyüdüünüz?	Yüzde
Köy	25,4
Kasaba/İlçe	26,4
Şehir	32,7
Büyükşehir/Metropol	15,5
Toplam	100,0

Geçen hafta para kazanmak için bir işte çalıştınız mı? Çalıştıysanız mesleğiniz nedir?	Yüzde
Devlet memuru	6,7
Özel sektör	7,4
İşçi	9,5
Esnaf	9,5
Tüccar / iş adamı	1,8
Serbest meslek sahibi	2,6
Çiftçi, ziraatçı, hayvancı	2,3
Çalışıyor, diğer	6,1
Emekli	11,7
Ev kadını	24,8
Öğrenci	10,4
İşsiz	5,2
Çalışamaz halde	1,9
Toplam	100,0

Geçen hafta para kazanmak için bir işte çalıştınız mı? Çalıştıysanız mesleğiniz nedir? (gruplanmış)	Yüzde
Beyaz yaka çalışan	18,5
İşçi, esnaf, çiftçi	27,5
Emekli	11,7
Ev kadını	24,8
Öğrenci	10,4
İşsiz	7,2
Toplam	100,0

Kendinizi, HAYAT TARZI bakımından aşağıda sayacağım üç gruptan hangisinde sayarsınız?	Yüzde
Modern	34,3
Geleneksel Muhafazakâr	39,1
Dindar Muhafazakâr	26,6
Toplam	100,0

Haberleri seyretmek için en fazla hangi TV kanalını tercih ediyorsunuz?	Yüzde
Haberleri TV'den izlemiyorum.	11,9
Haber takip etmiyorum.	10,7
TV izlemiyorum.	8,1
A Haber	5,1
ATV	8,9
CNN Türk	2,5
Fox TV	23,5
Haber Türk	2,6
Halk TV	4,1
Kanal 7	1,0
Kanal D	3,4
NTV	1,9
Show TV	4,5
Star TV	1,3
TRT	7,5
Ulusal Kanal	,3
Diğer kanallar	2,7
Toplam	100,0

Hangi sosyal medya araçlarını kullanıyorsunuz?	Yüzde
Facebook	41,5
Twitter	28,4
Whatsapp	74,3
Youtube	43,6
Instagram	54,1
Tiktok	12,7
Diğer	1,0
İnternete giriyorum ama sosyal medyayı kullanmıyorum	4,0
İnternete hiç girmiyorum	12,8

Hepimiz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyız, ama değişik etnik kökenlerden olabiliriz; Siz kendinizi, kimliğinizi ne olarak biliyorsunuz veya hissediyorsunuz?	Yüzde
Türk	75,1
Kürt	18,0
Zaza	2,2
Arap	2,3
Diğer	2,3
Toplam	100,0

Kendinizi ait hissettiğiniz dininiz ve mezhebiniz nedir?	Yüzde
Sünni (Hanefi veya Şafii) Müslüman	90,6
Alevi Müslüman	5,6
Diğer	3,8
Toplam	100,0

Dindarlık açısından kendinizi aşağıda okuyacaklarımdan hangisiyle tarif edersiniz?	Yüzde
Ateist	3,0
İnançsız	3,3
İnançlı	34,5
Dindar	47,3
Sofu	11,9
Toplam	100,0

Bu hanenin malı olan arabanız var mı?	Yüzde
Evet	46,8
Hayır	53,2
Toplam	100,0

Bu evde yaşayanların aylık toplam geliri ne kadardır? Herkesin her türlü kazancı dahil evinize ayda ortalama kaç para giriyor?	Yüzde
2000 TL ve altı	4,5
2001 - 3000 TL	3,4
3001 - 5000 TL	13,5
5001 - 8000 TL	29,6
8001 - 10000 TL	16,2
10001 TL ve üstü	32,7
Toplam	100,0

Ekonomik sınıflar	Yüzde
Alt gelir	18,9
Alt orta sınıf	31,9
Yeni orta sınıf	28,2
Üst gelir	21,0
Toplam	100,0

Oturulan evin tipi	Yüzde
Gecekondu / Dış sivasız apartman	5,3
Müstakil, geleneksel ev	28,2
Apartment	60,6
Site içinde	5,8
Çok lüks bina, villa	,1
Toplam	100,0

9.2. Güncel Siyaset

Genel olarak Cumhurbaşkanlığı görevini yerine getirme şekli açısından Recep Tayyip Erdoğan'a ne not verirdiniz?	Yüzde
Çok zayıf	28,6
Zayıf	23,0
Orta	21,1
İyi	14,8
Pekiyi	12,5
Toplam	100,0

Önümüzdeki Cumhurbaşkanlığı seçimini Recep Tayyip Erdoğan KAZANIRSA; sizce Türkiye için olumlu mu olur olumsuz mu olur?	Yüzde
Olumlu olur	38,1
Olumsuz olur	61,9
Toplam	100,0

Bugün seçim olsaydı, bugünkü ruh halinizle, oy vermek için sandığa gider miydiniz?	Yüzde
Kesinlikle gider, oy kullanırım.	80,4
Kararsızım	11,8
Kesinlikle gitmem, oy kullanmam.	7,8
Toplam	100,0

Kemal Kılıçdaroğlu ve Recep Tayyip Erdoğan arasında yapılacak bir Cumhurbaşkanlığı seçiminde hangisine oy verirsiniz?	Yüzde
Kemal Kılıçdaroğlu	35,1
Recep Tayyip Erdoğan	37,0
Oy kullanmam.	27,9
Toplam	100,0

Tayyip Erdoğan'ın karşısında aday olarak kim/kimler kazanabilir	Yüzde
Kimse Erdoğan'a karşı kazanamaz.	31,3
Ekrem İmamoğlu	15,0
Kemal Kılıçdaroğlu	13,2
Mansur Yavaş	35,7
Meral Akşener	11,0
Diğer	8,5

9.3. Ekonomik Durum Algısı

Son bir yılda hükümetin politikaları aile bütçenizi nasıl etkiledi?	Yüzde
Çok olumsuz	40,9
Olumsuz	35,7
Ne olumlu ne olumsuz	17,6
Olumlu	5,0
Çok olumlu	,8
Toplam	100,0

Son bir yılda hükümetin politikaları ülke ekonomisini nasıl etkiledi?	Yüzde
Çok olumsuz	47,4
Olumsuz	32,9
Ne olumlu ne olumsuz	13,7
Olumlu	5,5
Çok olumlu	,6
Toplam	100,0

9.4. Türkiye’de Gelir Dağılımı, Yoksulluk ve Maddi Yoksunluk

Önümüzdeki kış aylarında evinizin ısınma ihtiyacını ekonomik olarak karşılayabileceğinizi düşünüyor musunuz?	Yüzde
Evet	51,9
Hayır	48,1
Toplam	100,0

Hanenizde haftada en az 3 gün et, tavuk ya da balık tüketiyor musunuz?	Yüzde
Evet	36,3
Hayır	63,7
Toplam	100,0

Ekonomik olarak tüm hane halkının evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilecek durumda mısınız?	Yüzde
Evet	19,3
Hayır	80,7
Toplam	100,0

Şu sıralar beklemediğiniz, ani bir harcamayla karşılaştığınızda, bu harcamayı karşılayabileceğinizi düşünüyor musunuz?	Yüzde
Evet	29,0
Hayır	71,0
Toplam	100,0

Şu sayacaklarımdan hangilerine sahipsiniz?	Yüzde
Sabit internet	63,1
Bilgisayar	44,5
Bulaşık makinası	78,5
Derin dondurucu	36,1
Çamaşır makinesi	92,7
Klima	23,4
Çamaşır kurutma makinesi	12,5
Kahve makines	25,6
Çay makinesi	23,1
Robot süpürge	19,7
Oyun konsolu	5,7
Televizyon	86,1
Tablet	17,9
E-kitap okuyucu	1,2
Akıllı telefon	80,7
Cep telefonu	57,1

Son üç ayda hangi harcamaları yaparken zorluk yaşadınız?	Yüzde
Faturalar	58,2
Ev kirası	24,1
Konut kredisi	5,7
Araba kredisi	4,7
Mutfak harcamaları	53,6
Kredi kartı borcu	32,1
Eğitim masrafları	25,9
Ulaşım masrafları (toplu taşıma. yakıt)	23,7
Çocuklarıma verdiğim harçlık	18,9
Diğer	3,5
Herhangi bir zorluk yaşamadık	13,3

Eğer ülkemizdeki tüm insanları sahip oldukları gelir ve refah bakımından 4 gruba ayırsaydık, siz hangi grupta olduğunuzu düşünüyorsunuz?	Yüzde
Yoksul	19,8
Ortanın altı	51,2
Ortanın üstü	28,3
Zengin	,8
Toplam	100,0

Önümüzdeki dönemde hanenin geçimini sağlamak, ekonomik durumunuzu sürdürmek veya iyileştirmek için ne veya neler yapmayı planlıyorsunuz?	Yüzde
Memlekete dönmek	2,9
Ev değiştirmek	1,8
Şehir değiştirmek	2,7
Kredi almak / borç almak	8,8
Çalışmaya başlamak	12,0
Ek iş yapmak	19,2
İş değiştirmek	3,8
Hanede başkalarının çalışmaya başlaması	9,4
Harcamaları kısmak	38,3
Diğer	2,5
Ekstra bir şey planlamıyorum	36,5

9.5. Moral Endeksi

Geçen ay geçinebildiniz mi?	Yüzde
Evet, kenara para da koyabildim.	16,4
Eh, kıt kanaat geçinebildim.	48,6
Aslında pek geçinemedim.	13,5
Hayır, bazı ödemeleri yapamadım/borca girdim.	21,5
Toplam	100,0

Önümüzdeki 3 ayda Türkiye'de ekonomik kriz bekliyor musunuz?	Yüzde
Evet	72,1
Hayır	27,9
Toplam	100,0

Önümüzdeki 3 ayda kendi hayatınızda ekonomik zorluk bekliyor musunuz?	Yüzde
Evet	73,1
Hayır	26,9
Toplam	100,0

Sizce şu anda ülke bir ekonomik kriz içerisinde mi?	Yüzde
Evet	83,1
Hayır	16,9
Toplam	100,0

10. TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Barometre raporlarında yer alan tüm bulgular, araştırmaların saha çalışmalarında görüşülen kişilerle yüz yüze yapılan anketlerde sorulan sorulara dayandırılmaktadır. Bazı sorular ve cevap seçenekleri sonrasında kısaltılarak veya basitleştirilerek, raporda gündelik dilde kullanılan terimlerle ifade edilmektedir. Örneğin kendini ne kadar dindar gördüğüne dair soruya cevaben “İnançlı ama dinin gereklerini pek yerine getiremeyen biri” için, raporda kısaca “inançlı” ifadesi kullanılmaktadır. Bu bölüm hem Barometre raporunu eline ilk defa alanlar için, hem de terimlerle ilgili açıklamaya ihtiyaç duyanlar için hazırlanmıştır. İlk tabloda terimler ve açıklamaları, daha sonraki tablolarda bu terimlerin kaynağı olan soru ve cevap metinleri yer almaktadır.

AÇIKLAMA

Alevi Müslüman:	Kendi din / mezhebini Alevi Müslüman olarak tanımlayan kişi
Alt Orta Sınıf:	Kişi başı geliri ortadaki yüzde 60'lık kesimde olan ama otomobili olmayan kesim
Alt Sınıf:	Kişi başı geliri en düşük olan yüzde 20'lik kesim
Arap:	Kendi etnik kökenini Arap olarak tanımlayan kişi
Başörtülü:	Kendisi veya erkeğe eşinin başörtüsü ile örtündüğünü belirten kişi
Çarşaf:	Kendisi veya erkeğe eşinin çarşafa örtündüğünü belirten kişi
Dindar:	Dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biri
Dindar Muhafazakâr:	Kendi hayat tarzını dindar muhafazakâr olarak tanımlayan kişi
Geleneksel Muhafazakâr:	Kendi hayat tarzını geleneksel muhafazakâr olarak tanımlayan kişi
İnançlı:	İnançlı ama dinin gereklerini pek yerine getiremeyen biri
İnançsız:	Dinin gereklerine pek inanmayan biri
Kent:	Nüfusun 4000'in üstünde olan yerleşim yerleri (idari tanımdan farklıdır)
Kır:	Nüfusun 4000'in altında olan yerleşim yerleri (idari tanımdan farklıdır)
Kürt:	Kendi etnik kökenini Kürt olarak tanımlayan kişi
Metropol:	Nüfusu en yüksek 15 şehrin bütünleşik şehir merkezi sınırlarındaki yerleşim yerleri (idari tanımdan farklıdır)
Modern:	Kendi hayat tarzını modern olarak tanımlayan kişi
Örtünmeyenler:	Kendisi veya erkeğe eşinin örtünmediğini belirten kişi
Sofu:	Dinin tüm gereklerini tam yerine getiren dindar biri
Sünni Müslüman:	Kendi din / mezhebini Sünni Müslüman olarak tanımlayan kişi
Türbanlı:	Kendisi veya erkeğe eşinin türbanla örtündüğünü belirten kişi
Türk:	Kendi etnik kökenini Türk olarak tanımlayan kişi
Üst Sınıf:	Kişi başı geliri en yüksek olan yüzde 20'lik kesim
Yeni Orta Sınıf:	Kişi başı geliri ortadaki yüzde 60'lık kesimde olan ve otomobili olan kesim
Zaza:	Kendi etnik kökenini Zaza olarak tanımlayan kişi
Çoklu İlişkiselilik/Mütekabiliyet Analizi (ÇMA)	Nominal-kategorik veriler arasında bulunan ilişkilerin yapısını ve aralarındaki olası örüntüleri iki boyutlu bir düzlemde göstermeye yarayan bir veri

(Multiple Correspondence Analysis)

analizi tekniğidir. Mütakabiliyet Analizinin (MA) ikiden fazla değişkenli, büyük veri setlerine uygulanması ihtiyacına karşılık verir. ÇMA, 60'lı yıllarda matematikçi ve dilbilimci Jean-Paul Benzécri'nin çalışmaları ile şekillenmiş, 80'lerde hakkındaki araştırmaların İngilizceye çevrilmeye başlanması ve Fransız sosyolog Pierre Bourdieu'nün makalelerinde bu yönteme yer vermesi ile bu alandaki çalışma ve yayınlar hızla artmıştır.

10.1. Terimlerin Kaynağı Olan Soru ve Veriler

Kendinizi, hayat tarzı bakımından aşağıda sayacağım üç gruptan hangisinde sayarsınız?

Modern

Geleneksel Muhafazakâr

Dindar Muhafazakâr

Hepimiz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyız, ama değişik etnik kökenlerden olabiliriz; Siz kendinizi, kimliğinizi ne olarak biliyorsunuz veya hissediyorsunuz?

Türk

Kürt

Zaza

Arap

Diğer

Dindarlık açısından kendinizi aşağıda okuyacaklarımdan hangisiyle tarif edersiniz?

Dinin gereklerine pek inanmayan biri

İnançlı ama dinin gereklerini pek yerine getiremeyen biri

Dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biri

Dinin tüm gereklerini tam yerine getiren dindar biri

Kendinizi ait hissettiğiniz dininiz ve mezhebınız nedir?

Sünni Müslüman

Alevi Müslüman

Diğer

Yerleşim Kodu (Örneklemeden gelen veri)

Kır

Kent

Metropol

Eşiniz veya siz, sokağa çıkarken başınızı örtüyor musunuz? Nasıl örtüyorsunuz?

Örtünmüyor

Başörtüsü

Türban

Çarşaf

Bekâr erkek

Ekonomik sınıflar (Hanedeki kişi sayısı, hane geliri ve otomobil sahipliği kullanılarak hesaplanıyor)

Alt sınıf

Alt orta sınıf

Yeni orta sınıf

Üst sınıf

Yıldız Posta Caddesi Çiğdem Apt. No:11 / 6
Esentepe, 34349 Şişli İstanbul
bilgi@konda.com.tr
+90 212 275 17 66 (pbx)
+90 212 275 17 68 (fax)